

ଏହି ଜଣା ଲେଖକଙ୍କର ୨ଟି ... ପାଠକଙ୍କୁ
ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପ୍ରଦାନ

ରୋମାଣ୍ଟିକ୍

ଗଳ୍ପକଳାର ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀ, ଶୈଳୀ
ଓ ମୌଳିକ ମଣ୍ଡନ
ମୋହି ନେ।
ଶୀଘ୍ର ମୁକ୍ତ
ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ
ବ... ।

ଦୁର୍ଗି

[illegible] ମୁକ୍ତ [illegible]
[illegible]
ଅନବଦ୍ୟ ଓ
[illegible]
ରମ୍ୟ ରଚନା

ଆଜ୍ଞା ଟିକିଏ ଦୟାକରି

ତୋ ନାମ ଗାଇ ତୁଣ୍ଡରେ
ପ୍ରୀତି–ନାଗର୍ ବଜାଇ ଦାଣ୍ଡରେ
ଭିକ୍ଷା ମାଗୁଛି ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ, ସଜନୀ ଗୋ

Literature has saved my life and my reason. Even now I dare not in the intervals of business remain alone without a book—Macaulay's confession on the death of his sister.

There are moments in life when the transient and sadness of existence are made bearable only by their poetry—F. L. Lucas.

ଏରି ରେମାର୍କ

ଲେଖକ :—
ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତକୁମାର ଶତପଥୀ ଏମ୍: ଏ
ଅଧ୍ୟାପକ ଫକୀରମୋହନ କଲେଜ, ବାଲେଶ୍ୱର

ପ୍ରକାଶକ—
ମଡର୍ଣ୍ଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର
ବାଲୁବଜାର, କଟକ—୨

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ—
୧୯୬୭

ମୂଲ୍ୟ
ବଣାଇ ସବ୍ଧ ଟଙ୍କା ପଚସ୍ତରୀ ପଇସା

ମୁଦ୍ରାକର—
ମଡର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ
ପିଠେନ୍ ସାହି, କଟକ—୧

ଶୁଆ ନଳ ଭୁଣ୍ଡରେ କହିବ

"ଶୁଆ ମୁହଁ ଶୁଆ ନଳ ଭୁଣ୍ଡରେ କହିବ" କଥାଟି ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ପ୍ରବଚନ ରୂପେ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହି କଥାଟିର ଜନ୍ମ [illegible] ଭୋର ଗର୍ଭରୁ । କେବଳ ଶୁଆପକ୍ଷୀ ନୁହେଁ, କାହାଣୀ କଳାପ୍ରକୃତି ସେଥିରେ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ସମସ୍ତ କଳା ସୃଷ୍ଟିପ୍ରତି ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସେହିପରି ସମ ଭାବରେ ପରିମାପର ଏକ କଷଟି । ସୃଷ୍ଟିର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଗୌରବ ତା'ର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ତରାଳରେ ନିହିତ । ସେହି ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଗୌରବର ପରିଚୟ ଲାଭ କରେ ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍‌ବୋଧ ଓ ସହୃଦୟ ଗ୍ରାହକମନ
ମୋର ବନ୍ଧୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଶଚୀପତିଙ୍କର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗଳ୍ପର ସଙ୍କଳନ ‘ଏକି ଭ୍ରମାଣିକ’ ନାମରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ବନ୍ଧୁବର ଚାହାନ୍ତି, ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ପୁସ୍ତକଟିର ଗୋଟିଏ ଭୂମି ତୋରଣ ଟିଏ ମୁଁ ନିର୍ମାଣ କରିଦିଏ । ବନ୍ଧୁବରର ଅନୁରୋଧ ଏଡ଼ିବା ଯେ କୌଣସି ବନ୍ଧୁ ପକ୍ଷରେ ଦୁଃସାଧ୍ୟ । ବିଶେଷତଃ ବସନ୍ତବାବୁ ସ୍ରଷ୍ଟା ଏବଂ ବୟସରେ ପୁଣି ମୋଠୁଁ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ । ମାତ୍ର ବନ୍ଧୁତ୍ୱ [illegible] ଆମ୍ଭ ସମ୍ପଦ ଯାହା [illegible]ସର ବ୍ୟବଧାନ ବା ସୀମାରେଖାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଥାଏ ଏବଂ [illegible]ସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହାହିଁ ଘଟିଛି ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଓ ଅନୁରୋଧରେ ମୁଁ ସମ୍ମତ ହେଲି । ସମ୍ମତ ହେବାର ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ [illegible]ଛି ପ୍ରକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଗ୍ରନ୍ଥର ସମସ୍ତ ଗଳ୍ପ ଆମ୍ଭର ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଅମର [illegible]ଷ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ଲିଖିତ । ତେଣୁ ଏହାର ପୂର୍ବରୁ ବଧୂଦର୍ଶନ [illegible] ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକାଶ ପୂର୍ବରୁ କେବଳ ଦର୍ଶନ ନୁହେଁ, ସେ [illegible]ସ୍ପର୍ଶନ ଓ ଉପଭୋଗର ସୌଭାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପାଇଛି । ତଥାପି [illegible]ଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଉପଚେତନା, ଜୀବନ ବୋଧ ଓ କଳାମୂଲ୍ୟ

ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି କହିବି ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠକ ନିଜର ରୁଚିର ଶୀଳତା, ସହୃଦୟତା, ଓ ହୃଦୟବତ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ । ମୁଁ କେବଳ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ସାଧନା ସମ୍ପର୍କରେ ଯେତିକି ଜାଣେ ସେତିକି କହିବି ।

ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ (୧୯୬୨) ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଚିତ ହୋଇସାରିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ହୋଇଥିବ ତାଙ୍କର ସମୀକ୍ଷାମୂଳକ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ସାପ୍ତାହିକରେ ... ତାଙ୍କର ... ଦୁଇଟି ପଢ଼ିଥିଲି । * 'ଉତ୍କଳପ୍ରସଙ୍ଗ'ରେ ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ମୁଁ ପାଇଥିଲି ତା' ମଧ୍ୟରୁ ତାଙ୍କର 'ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି' ଶୀର୍ଷକ ସମୀକ୍ଷାଟି ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥିଲା । ଏହି ଆଲୋଚନାଟିର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ରସ, ଚେତନା, ଆବେଗ ଓ ଅନ୍ୱେଷଣୀ ପ୍ରତିଭା ଫକୀର ମୋହନ ପ୍ରତିଭା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବହୁ ପୂର୍ବତନ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଅଧିକାରୀ (ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବଶତଃ ତା'ର ପ୍ରତି ...) ... ପ୍ରକାଶିତ ... । ୧୯୫୬ ଓ ୧୯୬୧ ... 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ତାଙ୍କର 'ଜଳଦ୍'ଓ' 'ସାଧକ କବି' ଓ 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରେଣୁ' ଶୀର୍ଷକ କେତୋଟି ରଚନା । ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ଏହି 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ । ତାଙ୍କର ସମାଲୋଚନା ପଢ଼ି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ସେ ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପର ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ ଓ ରସଜ୍ଞ ହୋଇଥିବେ । ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅଧିକା ଜାଣିବା ମୋର ଏ ପ୍ରାଥମିକ ଧାରଣା ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇଛି ଦିନୁ ଦିନ ।

---

* ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜରୁ ପ୍ରକାଶିତ 'ଉତ୍କଳପ୍ରସଙ୍ଗ' ସେମାନଙ୍କର ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ଆସନର ଅଧିକାରୀ, ସମକାଳୀନ ବହୁ ମୃତ ଓ ଜୀବନ୍ତ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟରେ 'ଉତ୍କଳପ୍ରସଙ୍ଗ' ରୂପ ଓ ଗୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଶ୍ଚିତ ଏକ ବରେଣ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଅଧିକାରୀ । ଏହି ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ—ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏ ଯୋଗ୍ୟ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ସ୍ମୃତି-ସମ୍ମାନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ତ୍ରିପାଠୀ ପ୍ରାୟ ୧୬ ବର୍ଷ କାଳ ଏହି ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ ।

ମାସ ମାସାନ୍ତରର ହୋଇ ଥିବ ଏକାବ, ମୋଟ୍ ଭିତରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯୋଗଦେଇ ଏବଂ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେବାପୂ ନବକରେ ସେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ତାଙ୍କର ବୈଶିଷ୍ଟ ସମ୍ବେଦନା ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାଦିତା, କେତେଖାଙ୍କରେ ଲୌକିକ ଓ ଅକୃତିମ ଅନୁଭବ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମୀୟ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ । ସଂସାର ପ୍ରିୟତା ହୋଇଁ ସେ ସାଦାସିଧା ମନେ କରୁଥିଲେ ଆହାରକୁ, ତାଙ୍କର ସ୍ୱଚ୍ଛ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ଶିଳ୍ପୀ ଜଳସ୍ରୋତ ସୃଷ୍ଟିଶ ପ୍ରସାର ଆସ୍ୱାଦନୀୟ ଓ ଅନୁଭୂତି ଅପୂର୍ବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ନିଜେ କେବଳ ଧାରଣକର ଓ ସେ ଠିକ୍ ଥିବ ସମ୍ମାନରେ ହିଁ ଥିଲେ ବଢ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ମୋର ବହୁଁ ଥିବ ଯେତେ ଦକ୍ଷ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ତାଙ୍କର ବହୁ ସବଳର ସେଥିମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ସରଳ ଉଦାର ଅନ୍ତଃକରଣ ମୁଁ ସେତେ ଉଦାର ସ୍ୱରୂପରେ ଚିହ୍ନି ଥିଲି । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ଓ ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖାଲେଖି ଓ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଓ ଚରିତ୍ରକୁ ଚିତ୍ରଣରେ, ବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରେମ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ଓ ଭାବର ଉପଯୋଗ କେବଳ ସାହିତ୍ୟିକ ଚେତନାରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛି ଅବଶ୍ୟ ସେ ବିଶିଷ୍ଟ ହେବେ ମନୁଷ୍ୟ ସଂସାର ଓ ଜୀବନର ସତ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ବାସ୍ତବତା ପରିବେଶ ଦୁଃଖ ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅନୁଭବ କରି ଓ ନିଜ ଦୁଃଖରେ ନିଜକୁ ହିଁ ଶାନ୍ତି କରୁବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରି ସେମାନଙ୍କ ଏ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ଆତ୍ମବଳର ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞ । ମାସ ବସନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ରଚନାକୁ ଦେଖ । ତାଙ୍କ ସଂସାର ଓ ସମାଜରେ ସ୍ଥାନକୁ ଭାବିବ ? ସେ ମାନ ଭଲରେ ନିଜେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ମନଟି ଅବାଧ କଲେ । ସେଥି ଏ ପ୍ରକାର ସମୃଦ୍ଧ କରେ ଉକ୍ତ ତଳୁ ବସନ୍ତବାବୁ କରନ୍ତି ଉପକାର କରନ୍ତି ।

ବାଲିକେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଜ କେତେ ଦୂରର ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । କବିତାର ନାମ 'ନବ ନାଟିକା' ସେ ସେତେ ଏ ଏକାଙ୍କିକାର ସମାହାର । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଏକାଙ୍କିକାର କଥାବସ୍ତୁ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ସବଳ ଅଧାର ଉପରେ ପରିକଳ୍ପିତ । ମାସ ଶିକ୍ଷଣ ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ଓ ସ୍ୱଦେଶୀ । ପୃଷ୍ଠି କେବଳ ସବୁଠାରେ

ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଦ୍ୱାରା ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇ ଉତ୍ତମ ଭାର୍ଗବ—ଜଗତର
ଏକ ଅନ୍ୟତମ ସୂଚକ । ସେତେବେଳର 'କାର୍ଯ୍ୟ ଏବା' ହେବନ୍ତି ସେ ସମାନ
ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରକାଶ ମୁଖୀ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଦ୍ରାଯନ୍ତ୍ର
ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ପୂର୍ବ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖକଙ୍କ ଲିଖିତ ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କ ମହା
ଭାରତ ... ... ସୁଦୀର୍ଘ ... ଉତ୍କଳରେ ପୂର୍ବରୁ ଅନୁବାଦ
କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ... ... ଆକାରରେ ଏ ଅନୁବାଦ
ରୂପ ପ୍ରାପ୍ତ ... ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଦ୍ୱାରା ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ
'ଗୀତାଞ୍ଜଳି' ... ଅନୁବାଦ ସେ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ପୁରୀ ...
ଦାସଙ୍କର 'ମାଲ୍ୟଦେବୀ'ର ସଂଶୋଧନ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପନ୍ନ
ହୋଇଛି । ... ... 'ସଂସ୍କୃତି' ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ତାଙ୍କ
... ... ଯେ କୌଣସି ବନ୍ଧୁ
ସମସ୍ତ ... ... ମୋର ପ୍ରଶ୍ନ—
"... ... ଆପଣ ... ?" ଏ ପ୍ରଶ୍ନକୁ
ନିଜକୁ ... ... ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସେ ଅନ୍ୟ ...
ହୋଇନ୍ତି । ... ... ହୋଇ ନ ଥାଏ । ମୁକ୍ତି-ପ୍ରବୃତ୍ତିର
ପ୍ରାଥମିକ କାର୍ଯ୍ୟ ... ... ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ତାଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା
କେତେବେଳେ ... କେତେବେଳେ ବା ସମ୍ପତ୍ତି ଭଳିରେ । ନିଜ
ଅନୁଭୂତ ବସ୍ତୁର ଚରିତ୍ର ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଜୀବନକୁ ସେ ବିଭିନ୍ନ
ସ୍ଥାନ ଓ ପରିବେଶରେ କିପରି ଦେଖିଛନ୍ତି, କିପରି ଅନୁଭବ ଓ ଅନୁଧ୍ୟାନ
କରିଛନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ କହିବା କଥା ମୁଁ ଶୁଣେ । ତାଙ୍କୁ
ପୁଣି ସେ କହନ୍ତି ଅତି ସରଳ, ସହଜ ଓ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାଷାରେ । ମୁଁ
କହେ, "ଏହି ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଆପଣ ନୈତିକ ଭାବରେ
କେବଳ ... ହୋଇନ୍ତି ନାହିଁ । ... ... ଓ ...
ଉପାଦାନ ରହିଛି । ଆପଣଙ୍କର ଶୈଳୀ ପୁଣି ... । ... ଏହାକୁ
ନିଜ ମନର ମାଧୁରୀ ... ... ରୂପ ଦେଇ ... । ...
ମୋହନ ତ ପୁଣି ନିଜର ଯଥାର୍ଥ ... ...
ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ (ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଓ ଅନୁବାଦ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ...

ପ୍ରକାଶିତ) 'ଆପଣ କାହାର ହେଉଛନ୍ତି କାର୍ତ୍ତିକ ?'' ସେଠୁ ସିଏ ହଠାତ୍ ସେ ପୁଣି ଗଳ୍ପ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ସହିତ ଆମର ଆନନ୍ଦ ଓ ପ୍ରେମର ପୁରସ୍କାର ଭୁଲିଲେ ନ ଥିଲେ । ଆମେ ଜାଣୁ ସେ ଯେପରି ସୃଷ୍ଟି ପରେ ନିଜର ବିବେକ ବୁଦ୍ଧି ଓ ସୃଷ୍ଟି ମାନସୀର ମମତା ଦେଇ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ଲାଭ କଲେ । ତା'ପରେ ସେଇ ଗଳ୍ପ ଉପରେ କେତେ ଆଲୋଚନା ଓ ସମାଲୋଚନା । ଗଳ୍ପର ଶ୍ରୋତା ମୁଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଥିଲେ । ଏହି ସମଧର୍ମୀ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠ ରଥ, ଶ୍ରୀ ଶୁଦ୍ଧେନ୍ଦୁ ମୋହନ ଦାସ, ଶ୍ରୀ [illegible]ଚରଣ [illegible] ପ୍ରଭୃତି । ଶ୍ରୀ [illegible] ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭିମତ ଓ ପରାମର୍ଶ ସେ ଶୁଣନ୍ତି । ସେହିଠି ଦରକାର ପଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପକୁ ଦୁଇ ତିନିଥର ମଧ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି । ବସ୍ତୁତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଗଳ୍ପ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ଧୁ ମତ ଓ ପରାମର୍ଶର କଷଟିରେ ବାରମ୍ବାର ଯାଞ୍ଚହୋଇ, ଆବଶ୍ୟକତା ସ୍ଥଳରେ ପରିମାର୍ଜିତ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ପ୍ରେସକୁ ପ୍ରାୟ ଯାଉଛି । ସେଇ ସମସ୍ତ ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକରୁ ଅଧିକାଂଶ ବର୍ତ୍ତମାନ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକରୂପେ 'ଏଣ୍ଟି ରୋମାଣ୍ଟିକ' ନାମରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏବେ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜାଣିଲିଯେ 'ଛୁଆ ଓ ବାପା' ନାମରେ ପ୍ରଥମେ ଗଳ୍ପଟିଏ ସେ ଲେଖିଥିଲେ ଏବଂ 'ଭଞ୍ଜ ପ୍ରଦୀପ'ରେ ତାହା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତିଭାର ଏହି ଗଳ୍ପଟି ବୋଧହୁଏ ଅଜାତକ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଲେଖିବା ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ଭାବୁଛି ସେ ଗଳ୍ପ-ପ୍ରତିଭାର ବୀଜ ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିର ଯେପରି ମୌଳିକ ଶକ୍ତି । (ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପଟିର ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ମୁଁ ପାଇନାହିଁ)

ମୋର ମତରେ, 'ଏଣ୍ଟିରୋମାଣ୍ଟିକ'ର ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ ଓ ଗଭୀର ଜୀବନ ବୋଧ ଏବଂ ସତ୍ୟ ଓ ବାସ୍ତବ ଚେତନା ବାକ୍ଭଙ୍ଗୀର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସହଜ ଭାବରେ ଉତ୍କର୍ଷ ହୋଇଛି ଯେ ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେକ ପ୍ରବୀଣ କଥାଶିଳ୍ପୀ ଓ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ସମ୍ପନ୍ନ ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ତରୁଣ ଗଳ୍ପ ପ୍ରତିଭାଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଏ ଦିଗରେ ଏପରି ମାର୍ଜିତ ରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ଓ ସୃଷ୍ଟିମୂଳକ ରୂପରସର

ସମସ୍ତ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କଥା-ସାହିତ୍ୟରେ ବିରଳ । ସୃଷ୍ଟି କଥା ଶୈଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଶ୍ଳେଷାତ୍ମକ ବୁଦ୍ଧିଦୀପ୍ତ ନିର୍ମଳ ହାସ୍ୟର ଅବତାରଣା । ସେ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଯାହାକି ଶ୍ରୋତା ବା ପାଠକଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା ଓ ସନ୍ତୋଷର ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏପରି ଶୈଳୀ ଫକୀର ମୋହନ ଓ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ସହଜରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥାଉଁ । ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ସକାଶେ ଅତର ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା । ଶୈଳୀର ସ୍ପଷ୍ଟତା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଲକ୍ଷଣୀୟ । ଯେଉଁଠି ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେ ସ୍ଥାନଟି ସ୍ୱତଃ ସରସ ହୋଇ ଥାଉନା କାହିଁକି, ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ତାକୁ ସରସ, ଜୀବନ୍ତ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ ମୁକ୍ତର କରିଥାଏ । ସଂସ୍କୃତ ଓ ଇଂରାଜୀ ଉଭୟ ସାହିତ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଅବଗାହନ ଗଭୀରତା ଓ ମୌଳିକତାର ପରିଚୟ । ଏହି ଗଳ୍ପ ଗୁଚ୍ଛର ନାମ କରଣ ‘ଏଣେ ରୋମାଣ୍ଟିକ ତେଣେ ...’ ଗଳ୍ପର ରୋମାଣ୍ଟିକ ଓ ବାସ୍ତବ ଚେତନାର ମିଶ୍ର ରସ ଓ ମଧୁର ଗଳ୍ପ ... ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଶ୍ରୁତି ଗୋଚର । ଜୀବନକୁ ସରଳ ଓ ସହାନୁଭୂତି ନେଇ ... ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ତାର ... ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ସୁତରାଂ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଧର୍ମ ମନୋବୃତ୍ତି ବା ‘ପାର୍ଟି’ଗତ ‘ମନୋଭାବ’ ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ସୃଷ୍ଟିକଳା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗାଳ୍ପିକ ଚେକଭ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ଲେଖିଛନ୍ତି—“କଳା ସମ୍ପର୍କରେ ସବୁଠୁ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି ଯେ ସେ ତୁମକୁ ମିଥ୍ୟା କହିବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ତୁମେ ପ୍ରେମ, ରାଜନୀତି ବା ଔଷଧ ବ୍ୟବସାୟରେ ମିଥ୍ୟା କହିପାର, ତୁମେ ଜନତାକୁ ଏବଂ ଏପରିକି ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଠକି ପାର ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ମାତ୍ର କଳାରେ ତୁମେ କେବେ ପ୍ରତାରଣା କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।” ଆମର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପ୍ରବୀଣ ଗଳ୍ପସ୍ରଷ୍ଟା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ଠିକ ଏହି ମର୍ମରେ ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି—‘ଜୀବନ ଠାରୁ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନର ପଥ ବଡ଼ ଗହନ ଓ କଣ୍ଟକାକୀର୍ଣ୍ଣ । ... ସୁକ୍ଷ୍ମ ବାଟରେ ନଗଲେ ଯେପରି ଜୀବନର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ ନାହିଁ, ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସୁନ୍ଦର ଓ ଶାଶ୍ୱତର ସ୍ୱାକ୍ଷର ଫୁଟେ ନାହିଁ ।’ ବସ୍ତୁତଃ ଅନନ୍ତ ଅସାଧାରଣ ଲେଖକ ସୃଷ୍ଟି ଜୀବନର ସତ୍ୟ ଓ ଶିବର ଅଧ୍ୟୟନରୁ ସଞ୍ଜାତ, ତାହା ଅନୁପ୍ରେରଣାମୂଳକ, ରୁଚି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳ ବର୍ଜିତ ଏବଂ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଧର୍ମୀ ।

ମାତ୍ର ବସନ୍ତବାବୁ କୃଷ୍ଣ ହେଲେହେଁ ଜୀବନର ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନର ସରଣୀରେ ଶତ କଣ୍ଟକ ଓ କରୁଣ ଏବଂ ସେ ସଚେତନତା ଓ ସତ୍ୟ ସାଧନାର ସ୍ୱାକ୍ଷର ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପ ଗୁଚ୍ଛରେ ସ୍ପଷ୍ଟ । ତାଙ୍କର କଳାସୃଷ୍ଟି ଜୀବନ ଧର୍ମୀ ଓ ଜୀବନ ବୋଧବୃଦ୍ଧି ଧର୍ମୀ । ଏ କଳା ଓ ଜୀବନ ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରମ ପରିଣାମି ପଥରେ 'ଏଣ୍ଟି-ରୋମାଣ୍ଟିକ୍' ଏକ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ରହିବ ।

[illegible]

[illegible] ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଏହି କଳାସୃଷ୍ଟି ଓ କଳା ଦୃଷ୍ଟିର ପ୍ରକାଶ ତାଙ୍କର ଏହି ଗୋଟିଏ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଲିଖିତ ରମ୍ୟ ରଚନାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବ [illegible] ରମ୍ୟ ରଚନା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅଭାବ ପୂରଣ ସମ୍ପଦ ଓ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଅବଦାନ । ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଲେଖନୀ ଏହି ଧାରା ଓ ବୈଭବକୁ ଆହୁରି ସମୃଦ୍ଧ ଓ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିବ ବୋଲି ମୋର ଆଶା । [illegible] ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାର ତ୍ରିବେଣୀ [illegible] ପ୍ରାପ୍ତ [illegible] ଯେଉଁ ଗଳ୍ପ ଅବଦାନ [illegible] ହୋଇ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୋର ଅନ୍ତରର ଅଭିଳାଷ ଯେ ତାଙ୍କର ଲେଖନୀ ଅଧିକତର ମୁଖର ଓ ଗୌରବର ଅଧିକାରୀ ହେଉ । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ସାଧନା ପୁଷ୍ଟି ଲାଭ କରେ [illegible] ସତ୍ୟ ସାଧକର [illegible] ତାଙ୍କର ଏହି ଅବଦାନ [illegible] ପରିଚାୟକ ହେଉ ।

ଅଧିକ କିଛି ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ କହିବି ନାହିଁ । କହିଲେ ତାହା [illegible] ବା ଅତିରଞ୍ଜିତ ହୋଇ ପାରେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥାର୍ଥ ଧାରଣା ଦେବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଥାତ୍ 'ହେଉ ମୂଳ ଶୁଭ ନିଜ ଗୁଣରେ କହିବ ।'

କଟକ
ତାରିଖ

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ବେହେରା
ତା ୨।୨।୭୭ [illegible]

କାଣୀଚିଆଁ

କବାଟରେ ଭଙ୍ଗି ରହି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହେ ଶୁଣିଥିଲୁ ନ ନାହିଁ, ଝୁନୁ ଘରଭିତରୁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ହୋଇ ବାହାରି ଆସି ଛୁଟିଗଲିଥା ପିଠାଉ ପିଠାଉ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ କହିଲା, "ଶୀଘ୍ର ଆସ, ବାପା, କାଣୀ ଆଉ ନାହିଁ।"

"ମରିଗଲା ?" ଆମର ଝିଅର ଛୋଟ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଧାରା ଅନୁସାରେ 'ଆଉ ନାହିଁ' 'ଆଉ ନାହାନ୍ତି'ର ଅର୍ଥ ଏହାହିଁ।

"ନା, ନା, ବାପା, ଚିଲ ନେଇଗଲା।" ଅଶ୍ରୁରୁ ଲୁହଧାର ସ୍ୱରରେ ପୁଣି କହିଲା, "ବୁଲୁଥିଲା ସେ ଖାଲି ବୁଣି ଦେଇଥିଲି ଟୋକେଇରେ, ତାକୁ ଖାଉଥିଲା।"

କହୁଣେଇଗଲା ଶୋଭାଡ଼ ଦେଇ ବାହାରି ଗଲି ଅଗଣାକୁ, ଉପରକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲି—ପ୍ରାୟ ତାଳେ ଉଚ୍ଚରେ ଚିଲଟା ପୂର୍ବମୁହାଁ ହୋଇ ଉଡ଼ି ଯାଉଛି। ସେଠିକେ କଳା କଳା ଗୋଡ଼ ଭିତରେ ଗ୍ଲେଟ ଟେନିସ୍ ବଲ୍ ପରି ଧଳା ଜନ୍ତୁଟିଏ ଝୁଲୁଛି। ଟ୍ରେନ୍ ସ୍ପେନ୍‌ର ବହୁତ ଦୂରରୁ ଶୁଭିଲା ଶବ୍ଦ ଅସେ ଚିଁ ଚିଁ ଶବ୍ଦଟା ଚଳର ଟୋନକ ଝଡ଼ରୁ ଆସୁଛି। ଝଳକ ହୋଇ ଚଉଁଠି ପିଟିକି ଡାକୁଛି, "ନା, ବାପା, ରକ୍ଷ", "ହରି, ତ୍ରାହି, ରକ୍ଷ" "କୁନୁ, ଝୁନୁ, ରକ୍ଷ"। ଦୂରରୁ ଏକେବେଳେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଚଳର ଲମ୍ବା ଚେଞ୍ଚାର ଶୁଭିଲା, ପିଟିକି ଛିଣ୍ଡା କହୁଛି, "ନା, ନା, ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ, ଜୀବନସ୍ପୃହାର ଦୁର୍ବଳ।" ଚଉଁର କରୁଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ

ଚଳନ୍ତାର ବ ଗ୍ଲୁଡ ଚରନ୍ତଙ୍କ ଦେଖାକୁ ପାଉଥିଲା । ଜୋଂପଡୁଏ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେଇ କରୁଣ ଡାକ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚଳନ୍ତା ତା' ମୁହଁକୁ ଚଳ ଆଡକୁ ବଙ୍କାଇ ଆଣି ଧଳା ଜବନ୍ତା ଆଡକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । କ୍ଷୀଣରୁ କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଶବ୍ଦ କ୍ରମେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ । ମହାକାଶ ଘନଘନ ହୋଇଗଲା । ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଶିମୁଳି ଗଛର ଅଗରେ ଥିବା ଫାଟା ଶିମୁଳ ଫଳରୁ ଦମକା ପବନରେ ଯିମିତି ଗୋଛା ଗୋଛା ତୁଳା ଉଡି ଯାଏ ସେମିତି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଗରେ ବେଷଣି ଆକାଶରେ ଖେଳଗଲା । ଚଳର ପିଠି ଉପରେ ବସିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି କୁଆଟିଏ ଚଳକୁ ଦଉଗୁଣ ବିରକ୍ତ କଲେ ସିନା, ଫଳ କିଛି ପାଇଲା ନାହିଁ । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଚଳ ଅଦୂରର 'ବଗୀଚ ଶାଳର୍କୀ ଚରୁ' ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ବାହ୍ନିନା ଓ ବାର-ସିଙ୍ଗା ନିଗଣ କୋଳାହଳ କରି ଜଣାଇଲେ ରଜପୁତ୍ର ଘରକୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା । କୁଆଟି ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲା । କେବଳ ଧଳା ପରଟିଏ ଧୀରେ ଧୀରେ ପବନରେ ଭାସି ଭାସି ଆସି ଲଟିଲା ଅଗଣାର ସଜ୍ନେଗଛର ଅଗ ଡାଳରେ ।

ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡାର ମରିଯିବା ପରେ କୁକୁଡା ରଖିବା ସଉକ ମୋର ବୁଲି ଯାଇଥିଲା । ଏକ ହାତରେ ଉତ୍ସାହ ହେଲେନ୍ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଚନ୍ଦନ ମନୋହରଙ୍କୁ ଧରି ସ୍ୱରରେ ମୁଁ ତ ହୋଇ ବେକକୁ ଲମ୍ବାଇ ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡାର ଯେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ଡାକ ଛାଡୁଥିଲା ସେତେବେଳେ ପୂଜାରୀ ହେଉଥିଲା ପାଖର ଶିବମନ୍ଦିରର ହରିଗୌଡ଼ଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ, "ଗୌଡ଼, ମନ୍ଦିରଟା ଫାଟିଗଲା ନା କ'ଣ ? ଏଠି ଆଜି ରହି ହବ ନାହିଁ ।" ମହାଦେବ କ୍ରୋଧରେ ହିଁ ହିଁ ଭିଜି ଗୁଡରେ ତା'ର ବଧ କରିଦେଲେ ବୋଧହୁଏ । ଜ୍ଞେଣାଚଳର ଯାଆ ଷଠେ ମାଦ୍ରକ ହେଲ ଓ ମାସକ ଭିତରେ ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡାର ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲା । ସଦ୍ୟବିଧବା ହେଲେନ ଓ ମନୋହର ଜଣକୁ ମୋଳିଆ ପାଖର ଜନୈକ ଦେଶୀ ସାହେବ ପଛରେ ଚନା ଯୌତୁକରେ ଦାନ କରିଦେଲି ।

ତା'ପରେ ଆସିଲା ବଦଳ ହୁକୁମ ୧ ଛାଡ ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ତଥା ଜନ୍ମସ୍ଥାନରୁ ଦୂରେଇ ଆସି ପାରଳାର ନୂଆ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ପରିବେଶ ସହିତ ମେଳ ରଖି ଚଳିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ।

ଦିନେ ଏଇ ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବନ୍ଧୁ କୁଳମଣି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଆମ ବସାରେ । ବେତବୁଡ଼ି ଭିତରୁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଲେଗହର୍ଣ୍ଣ ଛୁଆ ବାହାର କରିଲେ, "ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ଉପହାର । ପଶୁ ଡାକ୍ତର-ଖାନାରୁ ଆଣିଛି । ଏଠି କାଳ କାଟିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ବଗିଚା କରନ୍ତୁ, କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ୍ତୁ, ନ ହେଲେ ସମୟର ବୋଝ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବେ ନାହିଁ ।" କୁନୁ, ଝୁନୁ, ମୁନୁ ସମସ୍ତେ ଡେଇଁ ଉଠିଲେ କହିଲେ, "ହଁ ହଁ ବାପା, କୁକୁଡ଼ା ପାଳିବା ।" ଜୀଅନ୍ତା ଖେଳନା ସ୍ୱଭାବରେ କୁକୁଡ଼ା ଛୁଆଗୁଡ଼ାକ ଦାମିକା ଖେଳନା ମଟର, ରେଲ, ଜାହାଜଠାରୁ ଭଲ ଲାଗି ହିଁ ରହିଲ । ସେ ଦିନ ରାତି ବହୁତ ଡେରିରେ ପିଲାମାନେ ଶୋଇଲେ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ଆସିଲା ବାଉଁଶ ଟୁଡ଼ି, ମାଟିଆ, ବାଜରା, ଗହମ, ଶୁଖୁଆ ଆଦିର କେତେ କ'ଣ । ଅଗଣାର ଗୋଟିଏ କଣରେ ଲଗା ହେଲା ଦୁବଘାସ । ବଡ଼ ହେଲେ କୁକୁଡ଼ାଗୁଡ଼ାକ ସବୁଜ କଅଁଳ ଖାଇବାକୁ ପାଇବେ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଭୋକଶୋଷ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଛୁଆଗୁଡ଼ାକୁ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି, କିଏ ଖୁଦକଣ୍ଡା ବୁଣୁଛି, ଆଉ କିଏ ପାଣି ଆଣି ମାଟିସରା ପୂରଉଛି । ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଦିନର ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ତଥାପି କେତେ ସ୍ୱାଧୀନ, ଖେଳୁଆଡ଼ ଓ ଚଞ୍ଚଳ । ଛୁଆଟିଏ ବା ବାଛୁରିଟିଏ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସନ୍ତି ମଣିଷଛୁଆ ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେ ଅସହାୟ ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷଛୁଆଗୁଡ଼ାକ ! ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ବାରବ୍ରତ, ପୂଜାଜପ ସିନା ।

ଦିନେ ଦି'ଦିନ ଗଲା । ସ୍କୁଲ ଫିଟିଲା । ପିଲାଙ୍କ ଅଜସ୍ର ଉତ୍ସାହ କ୍ରମେ ମଉଳି ଗଲା । ଝୁନୁ ସ୍କୁଲ ଯାଏ ନାହିଁ ତେଣୁ ସେ ଏ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ କଥା ବୁଝେ । କେତେବେଳେ କମିଚ ଡାକୁଣି ଖୋଲିଦିଏ ଓ ବାଡ଼ିଟିଏ ଧରି ଜଗି ବସେ । ଦିନେ ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ଡାକୁଣିଟା ଗୋଟିଏ ଉପରେ ମାଡ଼ି ହୋଇଗଲା । ଛୁଆଟିର ଗୋଡ଼ ଦଳି ମକଚି ହୋଇ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ତହିଁ ଆରଦିନ ଗୋଟାକୁ ଚିଲ ନେଇଗଲା । ତାପରଦିନ ଆଉ ଗୋଟାଏ । ମୁଁ ଫେରିଲେ ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି ଝୁନୁ ତା ଦୁନିଆଁର ଶୋକସମ୍ବାଦ ଦିଏ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଦେଉଥିବା ମା'ର ଚେଷ୍ଟା ନ

ଯୋଗାଇବ କୁଆଡୁ ? କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସଂଖ୍ୟା କମି କମି ରହିଲା ଏକରେ ଓ ସେଇ ଏକ ହେଲା ଶ୍ରେଷ୍ଠା । ସ୍ୱାମୀକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ହଠାତ୍ କୁଆଡୁ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ନେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରୁ ପାଖରୁ; କିନ୍ତୁ ଆଣି ଗୋଟିଏ ଛୁରି ପୂରାଇ ଦେଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠାର ନାଁ ହେଲା କାଣୀ । କାଣୀକୁ ଚନ୍ଦ୍ରୁ ଝୁଡ଼ି ଭିତରୁ ପଦାକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଏ ନା; କିନ୍ତୁ ଆଜି ପ୍ରୀତି ଭୁଲି କରି ବସିଲା ଓ ଗୁରୁ ଭଉଣୀଙ୍କ ପଥ ଅନୁସରଣ କରି ସ୍ୱର୍ଗମାର୍ଗରେ ଏକମାତ୍ର କାଣୀ ମହାପ୍ରୟାଣ କଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଓ କଣା ହେଲେ ବି ସମସ୍ତଙ୍କ ବାଣ୍ଡେଚଃ ଚନ୍ଦ୍ରୁର ଆଦର-ଯତ୍ନ ପାଇ କରି ସୁନ୍ଦରିଆ ଦିଶୁଥିଲା ।

ଅଗଣାର ଗୋଟିଏ କଣକୁ ପାଇ ଚନ୍ଦ୍ରୁ କହୁଥିଲା, 'ବାପା', ଏଇଠି ଅଧ ଘଣ୍ଟା ମାରିଲା ଚନ୍ଦ୍ରା, କାଣୀ କାନ୍ଥ ପାଖରେ ରହୁଥିଲା, ପାରିଲା ନାହିଁ,' ପିତ୍ତାର ଠିକ୍ ତଳକୁ ଝୁଡ଼ିପାଖ ସ୍ଥାନଟାକୁ ଦେଖାଇ କହିଲା, "ଏଇଠି ନେଇଥିଲା ... ମୁଁ ଦାଉ ହାତ କରି, ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ।" ଏକା କଥା ସେ କହୁ କହୁ କାନ୍ଦୁଥିଲା; ଭାବିଲେ ବୋଧ ହେବ ସ୍ୱର ନ ପାରି ଖୋଲି କହିଲା, "ଆଉ ଆସିବ; ଯାଉନା" ତା'ପରେ ବୁଲିଗଲା ଘର ଭିତରକୁ ।

ସେଦିନ ବାରଟାଏ ଠାଣି ଆସି ବସିବ ବରଣ୍ଡାର ଗୋଟିଏ କଣକୁ । ଅଛି ଦଳ ଉଦାଳିଆ ଲାଗୁଥାଏ । ତଳେ ମଶିଣାରେ ବସିଥାଏ ଚନ୍ଦ୍ରୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇ । ମୁଁ ଖବୁଥାଏ, ମୋ ଚିଲପିଲ ଯେଉଁ କାଣୀକୁ ଦେଖି ନେଇଥିଲା ସେଇ କାଣୀ ଉପରେ ଆହାର, ଶାବକ ଦେଉଥିବ ଚିଲ ଛୁଆଙ୍କୁ । ହଠାତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ବଢାଇ ଚିତ୍କାର କଲା, "ବାପା, ସେଇ ଗଛର ଅଗରେ ଯେଉଁ ବସା ସେଇଠି ଚିଲମାନେ ଆମ କାଣୀକୁ ରଖିଛନ୍ତି । ଯାଅ, ଚିଲକୁ ମାରି କାଣୀକୁ ନେଇ ଆସ ।"

ବୁଝିଲି ଦୁଇଶ' ଗଜ ଦୂରର ଶିମୁଳି ଗଛଟାକୁ । ମାତ୍ର କେତେ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସେଇଠି ବସି ଦେଖୁଥିଲି ଚିଲ ଦିଟା ଖଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡି କାଠି ଆଣି କିପରି ଚମତ୍କାର ନିର୍ମାଣକୌଶଳ ଦେଖାଉଥିଲେ । ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରାସାଦରୁ ବଣ ବାଘ ପୂରା ବେଶୀ ଉଚ୍ଚରେ ସେମାନଙ୍କ ଅଟ୍ଟାଳୀ ପ୍ରାସାଦ । କେତେ

ନିସ୍ତେଜ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ସେ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ଫୁଲମାନେ । ବନ୍ଧୁ କିଏ ମିଳନ୍ତା କି ଦେଖାଇ ଦଅନ୍ତା । କେତେ ଅନ୍ଧେଭୁକ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଓ ଲାଞ୍ଛନା । ଗୁଡ଼ମାଡ଼ ଗୋଟା ଗୋଟା ଖୁଆଇ ଦଅନ୍ତା ତାଙ୍କ ବଂଶଧର । ନ ହେଲେ ବାଙ୍ଗାଳିର ଗୁଣକୁ ନେଇକ ବାବୁଭୁଧର ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ବାହିଁଶନଳୀ ଯୋଡ଼ ଖ ଅଁ ଖ କରି ତାଙ୍କ ବସା ଭାଙ୍ଗି ଦଅନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁ ବା କାହିଁ ! ବାଙ୍ଗାଳିର ବଂଶ ବା କାହାନ୍ତି ? ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ ବି ଲାଭ କ'ଣ ? କାଳୀ ପୂଜାରେ ତ ବାଣଟାଏ ବି ଫୁଟାଇ ନାହିଁ କେବେ ଉତ୍ସବରେ । ସେତିକି ଲାଗୁଛି ମୋର ନପୁଂସକ କ୍ରୋଧ ସେତିକି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ନୂଆ ଅନ୍ଧକାରର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ସେତିକି ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଉଛି ସେ ବହ୍ନିକୁ । ପ୍ରତି ଥରେ ବେଶୀ ବେଶୀ ଧକ୍ଧକ୍ ହେଲାଣି । କ'ଣ କରିବି, କ'ଣ କରନ୍ତି, କ'ଣ କଲେ ମନଟା ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତା ଏଇ କଥା ଭାବୁଛି ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଲା ତାର ଛିନ୍ନ ମଣ୍ଡଳ କଥା ।

ଛିନ୍ନମଣ୍ଡଳ ? ହିଁ, ହିଁ, ଛିନ୍ନବାସ ମଣ୍ଡଳ । କେତେ ଘାତ, କେତେ ସ୍ୱାର୍ଥପରୀ, କେତେ ଶୋଷଣ ସେ ଚୋବାଟା, କେତେ କ୍ଷୁଧାର ତା'ର ପ୍ରତିଶୋଧ, କେତେ ଚମତ୍କାର ତା'ର ପ୍ରତିହିଂସା ।

ଚଉଦ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଚାଉଡ଼ା ଟୋକାଟିଏ । ବାପ ତାକୁ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛି । କେତେ ଦିନ ଆଗରୁ ଲଙ୍କା, ଲୁଣ, ଧନିଆ ଶାଗ ପିଆଜର ପସରାଟିଏ ଦୋକାନଟିଏ କାଢ଼ିରେ ବୋଝ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଦିନ କିଛି କେତେ ପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଥିଲା । ସେଇ ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁବାରକୁ ଗୁରୁବାର ବାରିପଦାରୁ ପାନ ବୋଝଟିଏ ଆଣି ଗାଁ ଗାଁ ବିକ ଯୋଗାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ନେଇଥିବା ପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ତା ବାପ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ତାକୁ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛି । ବାପ ପୁଅର ମୋଟେ ପଟେ ନାହିଁ, ମୁହଁ ଦେଖାଦେଖି ବି ନାହିଁ ।

ଏମିତି ସେ ଦିନଟା । କୁହେଁଳିଆ କୁହେଁଳି ଝର । ଶିମୁଳି ଗଛରେ କଡ଼ ଆସି ନ ଥାଏ । ପୋଷ୍ଟସ୍ୱହ୍ମଶାଖ ଲଙ୍ଗଳା ଡାଳଗୁଡ଼ାକ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଅଙ୍ଗୁଳି ପରି ହାତ ଯୋଡ଼ି ମେଲାଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି । ଉଦ୍ଧୃତ

ବଡଦଣ୍ଡର ପୁରୁଣା ପୋଖରୀରେ ଜାଲ ପଡ଼ୁଛି; ପଦ୍ମ ମିଶ୍ର, ହରି ନନ୍ଦ, କୈଳାସ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶତପଥୀ ଆଦି ମଝିଆଳଦାରମାନେ ଆଉ ଗାଁର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକ ପୋଖରୀ ହୁଡ଼ାରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି । ପୋଖରୀମଝିରେ ମଛ ଯେତେ—ଲୋକ ତା'ଠାରୁ ବେଶୀ । କାଦୁଅ ପାଣି ଏକାକାର । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ମାଛଗୁଡ଼ାକ ଘାରି ଝଟିଲେଣି । ଚଲ କୁଆ କେତେବେଳେ ଡମିଆ ଗୋଟାଏ ଅଧେ ଉଠାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

"ଦେଖ, ଦେଖ, ଶିକାର ଭାରଯାଦ"—ପୁରୁଆ ବଗାଳ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ।

ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ହୁଡ଼ାର ବଡ଼ ଶିମୁଳି ଗଛ ଆଡ଼କୁ । ଶିନା ଆଜି ତା ଯାନ ଗାଇ ଗାନ୍ଧି (କୁଷ୍ଟିବାପ) ପଣ୍ଡିମକୁ ଗଛର ସେହି ବଡ଼ ଡାଳଟା ପ୍ରାୟ ଦଶ ହାତ ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଗଣ୍ଡିରୁ ବାହାରିଛି ସେଥିରେ ଯୋଡ଼ାଏ ବଡ଼ ବାଉଁଶ ଲଗାଇଛନ୍ତି ଓ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା ଚେଷ୍ଟାରେ ଅଛନ୍ତି । ଗଛର ଗଣ୍ଡିଟା ଏତେ ମୋଟ ଯେ, କୁଣ୍ଢାଇ ଉଠିବା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ରାମ ରାଉତ କହିଲା, "ଏଁ ଚାଳିଶର ଆଉ ରଙ୍ଗ ନାହିଁ । ବେଳ ଟାଏ ଅଧେ ହୋଇଛି ? ଦଶ ଏଗାରଟା ବର୍ଷ—ଫେର ବଦଳି ।"

"କାଲି ଏଗାରଟା ହୋଇଥିଲା । ଏଜି ଉର୍ଜନ ହେଉଥିବ" ଖେତ୍ରା ଭୂମ କହିଲା ।

"ଗୋଠାକ ଆଠଣା ଦାନ୍ । ଜେଲଖାନାରୁ ଆସିଥିଲା ।"

"ନା, ନା, ବୁଲକୁ । ବାରଟାରୁ ତୁଅ ପୂରିଲେ । ଦୂଇଟା ଆକାମି ହୋଇଗଲେ ।"

ଗ୍ରେଟା ଧୋବା ଆଉ କହିଲା, "ମୁଁ ସବୁଦିନ ଲୁଗା କାଚିଲାବେଳେ ଦେଖେଁ, ଚଳ ଦୁଇଟା ଡେଇ ଶିଖ ଦରଖାସ୍ତ ନିଜ ହାତରୁ ଗୋଠାକୁ ଗୋଠା ଚରୀ ଆସୁଛନ୍ତି ।"

“ବଜାରେ ଚାଲ ବୁଲା ହୋଇଯିବ ।” ଝୁରିଆ କହିଲା ।

ଝମ୍ପଦୂରରୁ ଶିବ ମନ୍ଦିରର ଚୂଡ଼ାଟା ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶୁଛି । ତେବେ ଏବେ ଦେଖିଲି ଯେ, ସେଠି କେତେ ଜଣ ତରୁଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ଝୁଲି ଆସି ସିନେମା ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ସେମିତି କେତେ ଲୋକ ଲୁଙ୍ଗି ଟାଙ୍ଗିଥିବା ବାଳ କପାଳରେ ପଡ଼ ଶିବଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଅଫଟୋଗ୍ରାଫ ରୂପ ଦେଉଛନ୍ତି ।

“ଖୋକାଟା ବାପ୍ପା ଚେଲା ନା କ'ଣ ? ଏତେ ଦୂରକୁ ଶିମୂଳି ଚେର, ଅଦ୍ଭୁତ ଅଭିନୟ ଦ'ପହର ଖେଳରେ...” ମୁଁ କହିଲି ।

“ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ବେଶୀ ବାପ୍ପା ବୁଝନ୍ତ । ସପ୍ତାହ ଶାନ୍ତ ବେହାର ଗୁରୁ ମୂଳ ପଇସାରେ କୁକୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଖାଇବ ଖରଚ ହେବ ।”—ଗ୍ରାମ ଗଉଡ଼ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ କହିଲା ।

ଶିବ କଣ୍ଠଟା ଭଳି ଦେଖି ଜଣ ଉପରକୁ ଲୁଗାଟା ଟାଣି ଆଣିଲି । ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମର ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଜୁହାର କରି ଆରମ୍ଭ କଲି ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ ପର୍ବ । ତେଣୁ ତେଣୁ ଗଛର ଏଣେ ବାର ହାତ ଦୂରରୁ ସେଠି ଡ୍ରାଇଭର ଡାଳଟା ପଶ୍ଚିମକୁ [illegible] ଆମ୍ବଗଛ ଘୋଡ଼ାକର ଅଗ ଉପରକୁ ଝୁଲିଥିଲି ସେଇଠି ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ରୀ ଗ[illegible]ପା ପରେ ପୂର୍ବ ଦିଗ ଦିଆଯିବ ଲମ୍ବ ବସ୍ତା ।

ପାନଦୋକାନର ଝୁଡ଼ାଟା ଟାଣି ମୁହଁଟା ବନ୍ଦ କରୁଁ କରୁଁ ଦୋକାନର ଷଣ୍ଢ ଗଣ୍ଡୁଶି ଖୋଲିଲେ, “ଶିବଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ସେ ଦିନ—ଶିବ କୁ ପାନଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିଏ କାହିଁକି' ! ସେ କହିଲେ “ନନା, ମୋତେ ଏ ସରକାର ବାପ୍ପା ମାରିଦେବେ । ଯାହା-କିଛି ନ ଦେଲା ପଇସାରେ ଏ ବୋଝଟା ଅଣାଯିବ । ନୂଆ ସରକାର ବାବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସରକାରୀ ଘୋଡ଼ାଏ ଜଣ ଆଣିଛି, ସେ ଉପରେ କଳର ଅଫିସକୁ ଚଳାଇ ଦେଇ ତେଜ ଓଜନ କରନ୍ତି । ପାଞ୍ଚ ମହଣ କ ପନ୍ଦର ସେର ଲାଗିବ କମିଶ ? ଯେତେ ପଥର କହୁ ନାହିଁ, ପଚାରିଲେ କହେ, ବିରକ୍ତ କଲେ । ନିଷ୍ଠା-ବୁଦ୍ଧି ଉପରେ ଯିବ ସବୁ ଦୋକାନ ତୁଟି ଦେଇ ।”

"ଶୁଣ, ଯିବା । ତାକୁ ମନା କରିବା, ଟ୍ରେନ ଆସୁ ।"
——ମୁଁ କହିଲି ।

ବୁଢ଼ା ଗୁରୁଜନ ଗାଁବାଲା ଏକା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ 'ମରୁ ଦେଇଥା, ମଲେ ଗାଁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଟପାର ବନ୍ଧ ହୋଇଯିବ ।"

[illegible] ଦେଖିଲି ଶିମୂଳ ଗଛଟି ଠିଆ ହୋଇଛି ଏକ ଲମ୍ବା ଏକ ସ୍ଥାନରେ । ପ୍ରେତ ମୂରତି ଖଣ୍ଡିଏ କରେ ଗଛର ଗଣ୍ଡିରେ ପାହାଚଟାଏ କାଟିଛି, ସେଇଠି ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗ ଫୁଲ ଏଠି ସେଠି ଗଣ୍ଡିର ଆବୁଗୁଡ଼ାକୁ ଧରି ଉଠି ବସିଛି ଷିପ୍ର ଗତିରେ । ଦେଖିଲି ଗଛର ଅଧାଅଧି ଉଚ୍ଚତାର ଠିକ ଏ ଉପରୁ ଦୁଇଟା ବଡ଼ ବଡ଼ ଡାଳ ସିଧାସିଧା ହୋଇ ଯାଇଛି ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି ସେଇଠି ଶିଳ ଚିହ୍ନ ଲେଖି । ମୂଳରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଛଟାକୁ ଥରେ ଦେଖି ଦେଲି ।

ଏ ଗଛଟା ଜମିର ସୀମିତ ଗଛ ନୁହେଁ । ଏହାର ମହିମା ପାଖଆଖ ଦଶ କୋଶର ଲୋକ ଜାଣନ୍ତି ଓ ସଡ଼କରେ ଗଲାବେଳେ, ଫେରିଲା ବେଳେ ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଚାହାନ୍ତି ବିନା ରାସ୍ତାରେ କେହି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ଗଛର ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି "ଗୋଟିଏ ଶିମୂଳ ଗଛର କାହାଣୀ" ବୋଲି ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ 'ଆସନ୍ତା କାଲି' ପତ୍ରିକାରେ ବାହାରିଥିଲା ତାକୁ ନ ପଢ଼ିଛି କିଏ? ଜଣେ ମହାକୁଡ଼ ବୈଶାଖ ମାସ ଦ୍ୱିପହରରେ ଗୋବର ଗୋଟେଇ ଏଇ ଗଛ ମୂଳକୁ ଆସିଥିଲା ବୋଲି ସେଇ ଦିନ ଘଣ୍ଟାରେ ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କରି ପରା ମରିଗଲା । ଚନ୍ଦ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତିରେ ଧଳା ଫର ଫର ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସଟା ଘୋଡ଼ାଏ ଗୋଡ଼ ମଝାଣିରେ ମହୁଲ ଗଛ ଓ ଆର ଗୋଡ଼ଟା ଏଇ ଶିମୂଳ ଗଛରେ ରଖି ଠିଆ ହୋଇଥିବାର ଖୋଦ୍ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ଦଶଆଠିକିଆ କମାରର ଲୋକଗୁଡ଼ା ଏ ଗଛକୁ କାଟିବାକୁ ସାହସ ନ କରି ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ପରା ।

କିନ୍ତୁ ଶିଳ ଲେଖକର ମରିବାକୁ ଭୟ ନାହିଁ । ଯାଆଁଳା ଡାଳରୁ ଗୋଟାକର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଡାଳଟାଏ ଭୂଇଁ ସହିତ ସମାନ୍ତର ହୋଇ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି । ଡାଳଟାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ଝିଟିପିଟି କୁମ୍ଭୀର

ପର ପେଟରେ ଶିନ ଘୁରୁଣି ଘୁରୁଣି ଘୁଲୁଛୁ । ଏଇ ଡାଳର ଶେଷକୁ ଉଠିଛୁ ଗଛଟାର ଶେଷ ଡାଳ, ଯାହାର ଟୁପୋଟାଏ ବିଜୁଳୀ ଅଗ୍ରରେ ରହିଛୁ ଶ୍ୟେନ-ବମ୍ପଟଙ୍କ ସ୍ୱାଗତିଙ୍କ ମରି ।

“ଦେଖ, ଦେଖ, ଏଥର ଶିନ ମଲା । ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।” କଏ ଜଣେ କହିଲା ।

କେବଳ ଗତ୍ତରର ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ରାଳଣ ଘର ସଜାସଜ ହୋଇଥିଲା ତା ଉପରୁ ଶ୍ୟେନଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରେରଣ କରି ସମସ୍ତେ ଶ୍ୟେନ—ଶିନ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିଲେ ।

“ଦେଖ ହୋ ଖାନ୍ତନୁ ବାବୁ !” ଗାର ପାଣିଗିର ଆରମ୍ଭ କଲେ, “ଦେଖ, ଦେଖ, ତୁମେ ଇଂରାଜୀ ପାଠଶାଠ ପଢ଼ି ଆମର ରାମାୟଣ ମହାଭାରତକୁ ମିଛ ବୋଲି କହୁଥାଅ ପରା । ରାବଣ—ଜଟାୟୁ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖ ଆଖି ଆଗରେ ।”

ଶିମୁଳ ଗଛକୁ ଗୁହ୍ନି ଦେଇ ଯାହା ଦେଖିଲି ତାହା ପ୍ରକୃତରେ କେବେ କେହି ଦେଖି ନ ଥିବ । କାରଣ ପୃଥିବୀର କେଉଁ ଲୋକ କେବେ ଚଲନ୍ତାଗୁଡ଼ାକୁ ମାରିବାପାଇଁ ଛଅ ହାତ ଉଚ୍ଚ ଶିମୁଳ ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଏ ଆକାଶୀ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାର ମୂର୍ଖ ପ୍ରୟାସ କରିବ ?

ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ଚଲନ୍ତା [illegible]ଗୁଡ଼ାକୁ ଭୂତା କର୍କଶରବ କରି ବୋମାରୁ ଭାଇଭ ମାରିଲାପରି ଶିନର ମୁଣ୍ଡ ମୁହଁ ହାତକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଝାମ୍ପ ମାରୁଛୁ । ଶିନ ଅଦୂରର ଡାଳଟାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାପାଇଁ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ଗୁରୁଣି ଗୁରୁଣି ଯାଉଛୁ ଚଲନ୍ତା ସେତେ ବେଶୀ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଆକ୍ରମଣ କରୁଛୁ । ସେ ଚଲନ୍ତା ବସାକୁ ଗଲେ ଅନ୍ୟଟି ବସା ଛାଡ଼ି ସେଇ ଆକ୍ରମଣ ଅପ୍ରତିହତ ରଖୁଛୁ । ଶିନର ଅବସ୍ଥା କ୍ରମେ ଅଡୁଆ ଓ ଅସହ୍ୟ ହେଉଛୁ ।

ମାଚ୍ଛଧର ଶେଷ । ଯେଉଁଠା ଘର ନେଇ ଲଙ୍ଗରଖନଦାରଗଣ, କାଲୁଆ ଓ ଅନ୍ୟ ଧନ୍ଦାଳମାନେ ଦର୍ଶକ ମଧ୍ୟରେ କଏ କୁଆଡ଼େ ବୁଲିଗଲେ ।

ଶିଳ ଚଳେଇଥିବ ମଣିଗାରେ ପୋଲିସ୍ ପୁରିଦେବ ? ଗାଁବାଲ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପେର ହଇରାଣ ହରକତ କରିବ ।”

“ମିଶ୍ରଙ୍କ ଝିଲଡ଼ୁବ ଆଉ ହରଣ ଶ୍ବେର ମୋକଦ୍ଦମା ଦୁଇଟାରେ ପୋଲିସ୍ ଫରେଷ୍ଟର ମିଶି ଆମକୁ କମ୍ ଧାଁ-ଧପଡ କରେଇଛନ୍ତି ?”

ଏତିକିବେଳେ ଆକାଶରୁ ଦୈତ୍ୟବାଣୀ ଶୁଭିଲା, “କାର୍ତ୍ତି ! ତଉତପା, ସ୍ଥଳରେ ଯେଉଁ ଲମ୍ବା ପାହାଡଆ ବାଉଁଶଟା ଅଛି ସେଇଟା ଠାଣି ଆଣିବୁ । ଆଉ କନାରେ ଠିକେ କିରାସିନ ନ ହେଲେ ଜଡା ତେଲ ଲଗାଇ ଅଣିବୁ ।”

କୃତ୍ତିବାସ ଦଶ ବାର ବର୍ଷର ପିଲା । ବାପା ପାଖରେ ରହେ, ଖାଏ, ପିଏ ଏବଂ ଜନ୍ତୁ ସୂନାର ହରଣ ଶିକାରବେଳ ଆସିଲେ ସେ ବଡ ସ୍ଵରର ପଛେ ପାଖେ ଥାଏ, ଲୁଡଆରେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗି ବସେ ନାହିଁ ।

ଛୁରି ଆଉ ଅସ୍ତ୍ରସବୁ ହୋଇପାରିନି ନାହିଁ । ତା'ର ଅନାସ୍ଥାଭାବ ଦେଖି ଚିଲ ଦୁଇଟା ଝିଣ୍ଟି ଆସି ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଛିଟ ଫେଣ୍ଟେଇଥିବା ଡାଳଟାକୁ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । 'ହାତ୍ ଛେଡ଼୍' ଶବ୍ଦ କରି ଅନ୍ୟ ହାତରେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନଖ ଚଞ୍ଚୁରୁ ବଞ୍ଚାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଥରେ ଅଧେ ଚିଲର ଡେଣାକୁ ସେ ପିଟିଲାଣି, ଚିଲ ଦୁହେଁ ବି ତା ଗାଲ ହାତ ରକ୍ତ କଲେଣି । କାରଣ ଛୁଆ ମଝିରେ ମଝିରେ ମୁହଁଟାକୁ ଆଉଁସି ଆଉଁସି କରୁଥାଏ ।

ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୈତ୍ୟ ଜଣେ ମଶାଲଟାଏ ଧରି ଦୌଡି ଦୌଡି ଆସିଗଲା କାର୍ତ୍ତି । ବାଉଁଶ ଦୁଇଟା ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୈତ୍ୟଟି । ଅଗ୍ରଜଙ୍କ ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରି ଅନ୍ବେଷଣ କଲା କୃତ୍ତିବାସ ସେଇ ବଣୁଆ ଚଢ଼େଇକୁ । ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ସୁଯୋଗ୍ୟ ଦାୟାଦ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ଝୁମ୍ପି ଝୁମ୍ପି ଚଢ଼ିଗଲା ଗଛଟାର ସାଆଁକା ଡାଳ ପାଖରେ ଏବଂ ଚିଲଙ୍କ ଘର ପ୍ରେତ ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଲାଗି ଅଗ୍ନିଶରାପ ଜାଳିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଅସିଲା ଅଦ୍ଭୁତ ଲମ୍ବା ମଶାଲଟା ଭାଇ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଲା ।

"ମରିବା ତ ଥରେ ବନେ ମରିବା । ଛୁଅଁବୁ ନାହିଁ, ଦେଖ !"
ଏତିକ କହି ପ୍ରସାଦ ଦେଇ ଯାତ୍ରୀ ଦଳକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲ ।

ଟେଣ୍ଟ ଉପରେ ଦୁଇ ଦୋଳ କଣ ଉଠିଲ ଶିବ ମଣ୍ଡଳ ହାତରେ ଅଗ୍ନିଶିଖା । ରାଅଁଜଣ୍ଡା ଖଟରେ ମଶାଲର ନିଆଁଟା ତଳକୁ ଦିଶୁ ନ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଧୂଆଁର ରେଖା ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶୁ ଥାଏ । ଏହି ଶିବ ମଣ୍ଡଳ ଛୁଆ ହୋଇ ଡାହାଣ ହାତରେ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ମଶାଲଟାକୁ ଧରି, ଯେମିତି କୈଳାସରେ ଶିବ ତ୍ରିଶୂଳଟା ଧରି ରୁଦ୍ର-ତାଣ୍ଡବ ନାଚିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଉ କେତୋଟି ପାହାଚ, ତା'ପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ ଅତି ପାଖ ହୋଇଯିବ । ଶିବ ଉଠି ଚାଲିଛି । ନାଲି ନେତ ଧରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମନ୍ଦିରକୁ ଉଠୁଥିବା ଲୋକଟା ଯେମିତି ଗ୍ରେଟ୍ ଥରେ ଶିବ ତାଠୁଁ ଟିକେ ବଢ଼ିଲେଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖିଲେ କୋଡ଼ିଏବେଳେ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ସେ ଯେପରି ଏକ ଦୃଶ୍ୟର ମାରଣରତ, ମୁକ୍ତକେଶ, ବୃଷ୍ଟିକାଳ୍ପ ସ୍ଥିତ ବ୍ୟୋମ ଶର୍ମ ନ ହେଲେ ଧୂଆଁ ଉଡ଼ାଉଥିବା ଦିଶୁଛି ଏଭେରେଷ୍ଟ ଶୃଙ୍ଗ ଉପରେ ସନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତେନ୍‌ସିଂ ପରି । ଏ ସ୍ଥାନରୁ ହୁଏ ତ ଦଶ ମାଇଲ ଦୂରରୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ରେଖା ଦେଇ ଗଙ୍ଗବେଣୀ ବା ଶିମିଳିପାଳ ତଳ ସ୍ଥାନରେ ସଂଚାଳିତ ପରି ଧୀରେ ଯାଉଥିବା ସରକାରୀ ବସକୁ ସେ ଦେଖି ପାରୁଥିବ ।

ନଅଁ ଦୁଲା ଉପରେ ଟେନ-ଟେନ ଆଚରଣ ସ୍ତବ୍ଧ ପ୍ରହରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଓ ମାଉର ଅନୁଷ୍ଠରେ ଭୂମିକାରରେ ଘୂରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପିତାମାତା ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶାବକମାନଙ୍କର କରୁଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ବା କର୍କଶ ଚେଁ ଚେଁ ରବ ଶିବ ମଣ୍ଡଳକୁ ପିଠା ଭଳି ବା କମ ପରି ଶୁଣା ଯାଉଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ଶିବ ମଶାଲଟାକୁ ଚକମୁଣ୍ଡା କରିଦେଲ ଯିମିତି ତେଲ ସବୁ ତଳକୁ ଗଡ଼ିଯିବ ଶିଖାଟାକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଦୀପ୍ତ କରିବ । କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ମନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଝୋଲାରୁ ମନ୍ତ୍ରଟାକୁ ତେଲ ହାଣ କରି ଦେଇ ଚୁଲାଟା ବଡ଼ାଇ ତଳପଟୁ ଢ଼ିବ କେଉଁଠାରେ ଛୁଇଁ ଦେଲ । ହଠାତ୍ ହେଇ ତାଠୁ କାଠି ଧନ ବାଜି ପଡ଼ୁଥିବା ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲ ଗୋଟାଏ ଲାଲ ମାଂସ

ପିଣ୍ଡ ଲା । ଶିନ ଉଲୁଗ୍ର ହୋଇ ଉକଟ ସ୍ୱରରେ ଚତ୍କାର କରି ଉଠିଲ—ଗଗନ ପବନ ପ୍ରକମ୍ପିତ କରି 'ହରି ନାମ ସତ୍ୟ ହେ' । ଯେଉଁର ସ୍ୱର୍ଗ-ରାଜ୍ୟର ଜଣେ ବାସିନ୍ଦାକୁ ମଶାଣିକୁ ନିଆ ଯାଉଛି ।

ଖୁ—ଉ—ଟ୍ ।

“ଖୁଇ, ଗୋଟେ ଗୁଡ଼ୁଛି ।”—କହି, ଚନ୍ଦ୍ର. ପ୍ରଭଗୀର ବେଳ ପିମ୍ପି ବୁଢ଼ୁରେ ମଧ୍ୟ ଗୁଲି ଗଲି ଶୁଣି ପାରିବ ।

ଘୁଷି-ଖୁ—ଉ—ଟ୍ ।

“ଆଉ ଗୋଟେ ଗଲା, ଦେଖ, ଆହୁରି ଅଛେ ।” ଘୁଷି ବୁଡ଼ିବାପର ଘଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଣୀ ।

“ହୁପା ତ ହୁଷି ଦେଉନ୍ତୁ” କହୁ ଆହୁରି ଜୋରରେ ଖୁଆଖୁଆ କରିବାରେ ଲାଗିଲ । ଶିନ ମୁଣ୍ଡକୁ ... ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ... ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରାୟ ଶୁଣି ହେଉଛି ... ବଜେ ପଡ଼ିଲ ।

ମୁଣ୍ଡଦୁଆ ବାଠ' ଫିଟେଣ୍ଡ ଖସାଇ ଦେଇ ସାରି ଟିକିଟ ଅଁଧାରିଆଟାଏ ହସି ଶିନ ଚକକୁ ଫେଲାଇଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଚଳ ଦ'ଟା ଥାଉ ଆତଙ୍କ କଲେ ନାହିଁ ।

ଖୁଇରେ ଗୋଡ଼ ବେଳ ମାତେ ଆଶୁତ୍ତିର ଶୁ।ସଟାଏ ଛାଡ଼ି ଶିଳ୍ପ ଖାଁ'ର ଚକଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୁର ଖାଙ୍କର ଦଶୁଥାଏ ଦେହରୁ ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ଝାଳ ଝରୁଥାଏ ।

ଅନ୍ଧାରେ ହାତ ଦ'ଟା ରଖି ଚରଥା ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଅଳ୍ପ ଦେଖାଇ ମୁହିଁଭେ ଛୁଞ୍ଚା ହୋଇ ସେ ଦେଖିଲା, ଦ'ଟା ମୋଟା ମୋଟା ନାଲି ଚକ୍ଷୁ ଥିଆକୁ । ଅନ୍ତବୁଜିଲା ବାହାରଚେ ଦ'ଟା ବିକଟାଳ ଦଶୁଛନ୍ତି ।

“ଅନ୍ତବୁଜିଲା ବାହାରିଲେ ବ ଚଥାଁଠା ମରି ନ ହୁବ ନାଇଁରେ କାହିଁ !” ଶିଳିକୁ କହିଲ ଶିନ । “ଦେ ଏଥର ବାଠ କାଠି ଗୋଟାଏ ଜାଗାକୁ ଥାଣ ।”

ଦୂର ସ୍ୱର ଲହରିତ ମୃଦୁ ଝଙ୍କାର ଉଦ୍ଗୀତ ଶୋକ ଗାଥା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେଲେ । ସେ'ସବୁ ସେ'ଠାର ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ ଧରି ଫୁଲେଇ ଫୁଲେଇ ଅଣ୍ଡି ରଖିଲେ ଚଟା ଉପରେ ଓ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲେ ।

ନିଆଁ ଯେତେବେଳେ ଧୂଳିଏ ଉଷ୍ମ ହୋଇ ଜଳିଲା ଓ ଶେଷ ଶିଖା ହୋଇ ଚଉଁ ସେ'ଠା ମୋଡ଼ମୋଡ଼ ଜଳେଇ ଓ କାଠଗୁଡ଼ାକ ଫଟଫଟ୍ ଠୋ ଠୋ ହେଲା ସେତିକିବେଳେ ଭଲେଇଁ 'ହରିବୋଲ ସବୁ ଶୋକବୋଲ' ଭଡ଼୍ ଟୁଡ଼ା ସ୍ୱରଘୋଷରେ ସାରା ଅଞ୍ଚଳ ନାଚ ନାଚ ବୁଲିଲେ ଏବେ 'ଶବ ସଂସ୍କାର-ପରେ ନୈଷ୍ଠିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନକୁ ବାହାରି ଗଲେ ଓର ଚନ୍ଦନ ଚ ପ୍ରଦୀପ ରଙ୍ଗ ଲଥା ପୋଖରୀ ଅଡ଼କୁ ବାହାରି ଗଲେ ।

ସେ ଦିନ ବେଳବୁଡ଼ିବାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବୁଲ୍ ବୁଲ୍ ବୁଝିଦେଇ ଦେଇ ଅଦୂର ଶିମୂଳ ଗଛଠାକୁ । ଦେଖିଲି, ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ ବସିଛନ୍ତି ମୁହାଁ ମୁହିଁ ହୋଇ: ସେମାନଙ୍କ ଏକ ପାଖରେ ଘୁଷୁରି ଛୁଆ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ କାଳୀ । ଚକ୍ଷୁଗ୍ରୀଷ୍ଟ ଖୋଲି ଅଖି ଟୋଳି ଟୋଳି-ଦୃଷ୍ଟି ଲୁଚିଲ ଦେଉଛି, ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନେ ସେଠାରେ ଏକ ପାକସ୍ଥଳୀ ବାସ୍ତୁତନ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ନିର୍ବେଶ ଓ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ ଧ୍ୱସ୍ତବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ପାରଲୌକିକ ବୋଝାଳୁ କୋଠାର ବରଣ୍ଡାରେ ବସି ଦେଖିଲି ଯାଆଁଳା ଦୁଇଟି ଆକାଶର ଦୂର ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚୂଇଁଟା କଳା ଚଳର ଫେଣା ଧରି ଝାଉଁଣା ଅଗାର ଆହୁଏସି ନଅର ଚଉଁରେ ସେଇ ଶିମୂଳ ଗଛର ଡାଳ ବସା ଦେଇ-ଦୁଇ ଖବର—ପକ୍ଷୀ ଅଣ୍ଡା-ବେଶେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଗଲା । ପାଖରେ ଲୋକେ କେବେ ମୋତେ ପଚାରି କହିଗଲେ, "ଶୋଧଂ ପ୍ରଦେଶ ! ସମ୍ବର, ସମ୍ବର ।"

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ ?

ଶୁଅ ମାର୍କା ଫୁଣ୍ଡ୍ ସ୍ୱ—ଏକ ପେଟେଣ୍ଟ ।”

ଗ୍ରେଟ ଚାଲକାଟିଏ ପକେଟରୁ ବାହାର କରି ଅଧ୍ୟାପକ ଜଗାନନ୍ଦ ତାଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଟିପା ଖାତାରେ ନୋଟ୍ ନେଉ ନେଉ ସୁବଳ କହିଲା, “ଟଙ୍କାଏ ଷାଠ ପଇସା, ଆଜ୍ଞା ?”

ଅଧ୍ୟାପକ ପୁଣି ଉ'କଲେ, “ଚଉଦ ଡାଲର ।”

ସୁବଳ କହିଲା, “ଡଲର୍, ଆଜ୍ଞା ?”

ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଗ୍ରେଟ ଚାଲକାଟି ବୋଧହୁଏ ଏଡ଼ି ଦୁଇଟା ଖଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସୁବଳଙ୍କର ‘ଆଜ୍ଞା’ ର ଅର୍ଥ ବୁଝି ନ ପାରି ଜଗାନନ୍ଦ ଟିକିଏ ଲଜ୍ଜିତ ଓ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ।

“ଆଜ୍ଞା...” ବୋଲି ବାକ୍ୟ ପୁଣି ଦ'ଟ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସାହସ ପାଇଲେ ନା, ତାଙ୍କୁ ଅଟକି ଗଲେ । ଖାଲି ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି କୁଣ୍ଡାଇ, ଦୋକାନ ବାହାର ଭିତର ଚାରି ଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇଲେ । ଥାକ ଥାକ କରି ସଜା ହୋଇଥିବା ସମାନ ଓ ସନ୍ ଲାଇଟ ସାବୁନ ଉପରୁ ସେଇ ଖାକି ରଙ୍ଗର ବ୍ରାଉନ ପେପରିଆ ଲମ୍ବା ମୋଟ କାଗଜର ଖୋଳଟା ଥିଲା ତାରି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ଛୁପା ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାଅଛି, "Donated by the people of the United States of America—not to be sold or exchanged. ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଦାନ—ବିକ୍ରି ବା ବଦଳ ପାଇଁ ନୁହେଁ ।

ଗୋଟାଏ ସମୃଦ୍ଧ ମହା ଜାତିର ଏକ ଦରିଦ୍ର ବୁଭୁକ୍ଷୁ ମହାଜାତି ପ୍ରତି କି ଅନବଦ୍ୟ ଅକୁଣ୍ଠ (ଅବାଞ୍ଛିତ) ଅବଦାନ ଓ ବଦାନ୍ୟତା ! ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସହାନୁଭୂତି ଓ ମାନବିକତାର କି ଦିବ୍ୟ ବହିଃପ୍ରକାଶ !

ସେଇ ଜିନିଷଟି ଚାଲିଯାଉ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଜନତାଙ୍କୁ ପାଥେୟ କରିବେନି !

ଟୁକୁର ଟୁକୁର କରି ଭାଗକୁ ଚାରି ଦର୍ଶନାକୁ ଯୋଗାଡ଼ କଲେ ।

ଅଲଟିଏ ଦୋକାନ ପାଖକୁ ନେଇ କହିଲେ, ନିଅ ଦୁଇଟା ସନ୍ଦେଶ ଏଥିରେ ପୁରିବ । ପାଞ୍ଚଟଙ୍କିଆ ନୋଟ୍ଟିଏ ହାତକୁ ବେଖିଁ ଦେଇ କହିଲେ, "ଟିକିଏ ଶୀଘ୍ର ଦେଇ ଦେବ । କାମ ଅଛି, କଲେଜରୁ ଏଇ ଫେରି ଆସୁଛୁ ।"

ଦୋକାନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ହଠାତ୍ କ'ଣ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଯେ ସେ ଘର ଦେଖାଇ ବୁଲି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ନରମ ଅଥଚ ଗଳାରେ କହିଲେ, "ଘାସିଲାଲ, ଗୁଣ୍ଡଦୁଧ ପ୍ରଚୁର ଲଗେଇ ଥିବ ଦେଇ ପାରିବ ।"

ଘାସିଲାଲ ଠୋ ଠୋ କରି ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା, "ଓ ମିଆ ! ଆପ୍ ଦୁକାନ୍ ଖୋଲ୍ ଅର୍ ଉସ୍କୋ ଦେଖି ବୁଝିଲ, ଦୁକାନରେ ପାଉଡ଼ର ଦୁଧ ଖଣ୍ଡି ହଉଛି ?" ତାକୁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଘାସିଲାଲ କହିଲା, "ଉସ୍କୋ ଡ୍ରେନ୍ ମେ ଫେକ୍ ଦେ ।"

ନିବେଶକୁ ଅଶ୍ରୁ ଦେବା ଭଙ୍ଗିରେ ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ ଦୋକାନୀ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲା, "ଆପ୍ ଆମି ପାଠନ୍ତୁ. ଦେଖ୍ ବା ଯବ ଆଜ କୋଇ ଦୁକାନରେ ମିଳିଯିବ । ଆଜକାଲ୍ ମୁସ୍କିଲ୍ ଏ ସବ୍ ଚିଜ ପାଇବା ।"

ଘସିଲାଲ ଅଳ ସକାଳୁ ଗାଧୋଇ ପାଠୋଇ କାନ୍ଧ କପାଳରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ସିନ୍ଦୂର, ଚନ୍ଦନ ଲଗାଇ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଯୋଗୀ ପରି ବସି ପାଇଛି—ଶାଗୁଣା ନଡ଼ି ଅଶାରେ ବସିବା ଭଙ୍ଗିରେ ।

ବିଁ ହାତଟା ବାକ୍ସ ଉପରେ । ଆଖି ଦୁଇଟା 'ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧ' ବା 'ସତ୍ୟସଙ୍ଗ' କାଗଜ ଉପରେ । ପ୍ରେମ ବଜାର । ଖୁବ ଚନ୍ଦନର ଟୋପା

ଘଣ୍ଟାରୁ ଧୂରମା ବେଗ ଅଧିକ ଜୋରରେ ଉଡ଼ୁଛି ଅଶ୍ୱରୁ । ଗୁଣନଳ ଆଜି ଭାରି ଖୁସି, କାରଣ ବେଳରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି । କାରଣ ଯେଉଁ ଦିନ ସେ ବଜାର କରିବେ ସେ ଦିନଟି ଗୁଣନଳର ଥାଳ ଫୋଡ଼ିବାକୁ ଚାରି ଟଙ୍କା, ବାକ୍ସରେ ଥାକଜୁକ ନୋଟ୍ ଗୁଡ଼ାକୁ ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଗୁଣନଳର ଦୋକାନଟି ବଜାରର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥାନରେ । ଯିଏ ଯୁଆଡ଼ୁ ଆସିଲେ ବି ଏଇଠି ପ୍ରଥମ ଦୋକାନ ଖୋଜନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ଗରାଖଙ୍କ ସୁବିଧା ଅସୁବିଧାରେ ମିଠା ନମିଳିବା ଚିଜର ଧାର ନଗଦ କାରବାର (ଧାର ନଗଦ ଆଜି ନଗଦ କାଲି ଧାର' ଲେଖା ଥିଲେ ବି) ସବୁ ବୋଲି ଦୋକାନଟିରେ ହିଁ ହୁଏ । ବାବୁଭାଇଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଉପରେ ଏଠାରୁ ସହଜ ଏହ ନଥିବ । ମାପ ଓଜନ, ଛଳ ବଳ, ଅସୁବିଧାର ଅଫିସର ବଡ଼ ସାନ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଯେତେବେଳେ ଯେମିତି ଏଇଠି ବସନ୍ତି ଓ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଭଣ୍ଡାର ବା ଜୟଦୁର୍ଗା କେବିନରୁ (ଲୋକେ କହନ୍ତି ଏଇଠାରୁ ଯେତେ ଚିନି ଦୁଧ ଚାଅପତ୍ରକୁ ଯାଏ ତାଠୁଁ ବେଶୀ ଭାଗ ଏଇ ଦୋକାନକୁ ଫେରି ଆସେ) ଚିନାବାଦାମ ବା ଚିନାଘୋଡ଼ାପିଠା ଖାଇ ଗପ କରନ୍ତି ।

ଦୋକାନ ବାହାର ଓ ଭିତର ସବୁଦିନେ ସଫା ସୁତୁରା ନ ରହିଲେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଫିସରମାନେ କ'ଣ ଭାବିବେ ? କାରୁ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର କଂଗ୍ରେସ ମେମ୍ବରଙ୍କ ପରି ଫ୍ରେମଲୋକଗୁଡ଼ାକ ଯାହାରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ କରିବ କିଏ ? ଯେତେ ବଡ଼ଲୋକ ବି ତା'ର ଦୋକାନ ସାମନାରେ ଅଳିଆଗୁଡ଼ାକ ଜମାକରି ରଖନ୍ତି । ଅଳିଆ ଗାଡ଼ି ଆସୁ ଆସୁ କେତେ ଦିନ ଏଗାର ବାରଟା ବାଜି ଯାଉଛି ।

ଗୁଣନଳର ସବୁ ଗରାଖ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଫେସର ବାବୁଙ୍କୁ ବେଶୀ ପସନ୍ଦ କରେ, ଭଲପାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କୁହେ, "କେତେନା ସତ୍ୟ ଅଦମି ଏଇ ପ୍ରଫେସର ଲୋକ ।" କେହି ଗରାଖ ନ ଥିଲେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସହିତ ନାନା ଗପସପ କରେ । ପଚାରେ, "ପ୍ରଫେସର ବାବୁ, ଅଫିସରମାନଙ୍କ ତରକାରି ବୋଲି କେଉଁଠି ?" ଅଧ୍ୟାପକ ତାକୁ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ବସନ୍ତି

ସମତାବାଦ, ସରଳ ଦର୍ଶନ, ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳତା ବିଷୟରେ । କିନ୍ତୁ ପୁସ୍ତି ଗଳ୍ପର ଭଲ ହୁଏ । ତତ୍ପର ସ୍ୱାର୍ଥପର ଏ ସବୁ ମହତ୍ ଉପଦେଶ ଶୁଣିବାକୁ ବେଳ ପାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ସେ କୁହେ, "ଋଣ କର, ଘୃତ ପିଅ ।"

ଅଧ୍ୟାପକ ଗଣାନନ୍ଦ ମାଛ ବଜାର ଅଡ଼କୁ ଯାଉଥିଲେ, ଶୁଣିଲେ ଦୂରରୁ ଚିତ୍କାର, ସାଂଘାତିକ ଚିତ୍କାର, ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା । ସେଠାରୁ ପଚାରି ଏବଂ ଅଟକି ଯାଇଁ ଦେଖିଲେ ପଞ୍ଚାନନ ବଜାରକୁ । ଡାକ୍ତରମାନେ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି ପ୍ରୋଟିନ ଖାଇବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମୋଟେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଏଇ ପ୍ରୋଟିନ ନେବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦରମାର ଅଳ୍ପ ଅଂଶ । ଆମ ଦେଶ ଗରିବ ଦେଶ । ଏଠି କେବଳ ସୋୟାବିନ, କାର୍ବୋହାଇଡ୍ରେଟ ଓ ଭିଟାମିନ ଖାଦ୍ୟ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପାଦିତ । ତେଣୁ ବୃଦ୍ଧଲୋକର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ନିମନ୍ତେ ଦରକାରୀ ପ୍ରୋଟିନ ଯୋଗାଇବାକୁ ସେ ସଦା ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରଅନୁସାରେ ପତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପୋଇ ଓ ଧନିଆ, ଫଳ ଭିତରେ ବୋଇତାଳୁ ଫୁଲ, ଧଳା ଫୁଲ କହିଲେ ମନ୍ଦାର ବା କଖାରୁ, ଉଦ୍ଭିଦର ମୂଳ ମଧ୍ୟରେ ଶିମ୍ବ, ଆଳୁ, କନ୍ଦମୂଳ, ବା ଯୋଉ ପ୍ରକାର ଲାଭ ଦାୟକ । ଏଗୁଡ଼ିକରେ ଖାଦ୍ୟପ୍ରାଣ ପ୍ରଚୁର ଅଛି, ସହଜ ଲଭ୍ୟ ଓ ଶସ୍ତା ମଧ୍ୟ । ଗରିବ ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏସବୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଅଯାଚିତ ଦାନ ।

ପଞ୍ଚାନନ ଏଇ ସମୟରେ କାହିଁ ଯୋଉଠି ଥିଲାରେ ବୁଲୁଛି ପଥଭୁଲା ଗଣାନନ୍ଦ ଶୋଭିତ ଚଉକି ବୃକ୍ଷଟିଏ ଭଳି ଅଧ୍ୟାପକ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିଲେ ମୁଦିଲାର ଦୋକାନ ଅଗ ସଡ଼କର ମୋଡ଼ରେ ବସିଛି ।

ମାତ୍ର ଏଇ କେତେ ମିନିଟ୍ ପରେ ଦୋକାନ ସାମନା ଲୋକାରଣ୍ୟ ହୋଇ ଗଲାଣି । ମୁଦିଲାର ଦୋକାନ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଉତ୍ତେଜନା ଭରପୁର । ଘର ଦୁଆରିଆଟ, ହଇଚଇ । ଝଗଡ଼ା ଲାଗିଯିବା ଉପରେ ।

ଫୁଚଲାଲ ଦୋକାନ ଆଗର ନର୍ଦ୍ଦମା ସଫା ହଉଛି । ଦାରୋଗା ନିଜେ ଛିଡ଼ା ରହି କାମ ତଦାରଖ କରୁଛନ୍ତି । ଖୁବ ଛଅଜଣ କଳା କଳା ଢଣ୍ଡିଆ ନର୍ଦ୍ଦମାରୁ ଅଇଳା ମଇଳା ସବୁ ବାହାର କରୁଛନ୍ତି ପଙ୍କ କାଦୁଅରେ ଜଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ । ଦୋକାନର ପାହାଚ କଡ଼କୁ ଦସ୍ତକ ପାଖରେ ମଇଳ କୁଡ଼ ହୋଇଗଲାଣି । କଳା ପାଣିର ଧାରଣାଟାଏ ସଡ଼କ ଆଡ଼କୁ ସିର ସିର ହୋଇ ବହି ଯାଉଛି, ଘୋର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ । ଲୋକେ ନାକ ବନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି ।

ଫୁଚଲାଲ ଗାଦି ଖଟ ଉପରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହୁଥାଏ, "କେତେ ବାର ହାମ୍ ତୁମକୁ କହିଲ ଦୁକାନ ସାମନାରେ ଏ ସବ୍ ଜମା ନା କରିତେ ? ସବ୍ ଗନ୍ଦା ହୋଉଛି ତବ୍ ସାଫ୍ କରିବା ହେଲ ହଉଛି । ଆଦମି ଯେ କେତେନା ହଇରାନ୍ ହଉଛି ତୁମ୍ ଲୋକକୁ କ୍ୟା ମାଲୁମ ପଡ଼ ଛି ? କେତେ ବାର କେତେ ଲୋକ ମୋର ପାଖରେ ତୁମ୍ ଲୋକ୍ କିରଲ୍ ଗାଳି ଦା ?"

ଦାରୋଗା ଜବାବ୍ ଦେଲ, "ଉଃ ! କମ୍ପେନ୍ ! ଲୋକେ ଯୁଆଙ୍କ ପାଖରେ ନ କରିବେ ତ ଆଉ କହିଁଠି କରିବେ ? ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯୁଆର ଆତ୍ମା ବହୁତ କାନ୍ଦୁଛି ନା ।"

"ନା ନା ! ମୋର ଆତ୍ମାଟା କାନ୍ଦୁଛି । ଯେ ଦିନ ଠବ୍ ଟୋଙ୍କ ସାଥିରେ ମିଲକର ଦୋକାନରୁ ବୋରା ବୋରା ଗୁଡ଼ ମଇଦା ଅଟର ବେଦନ, ଟିଣ ଟିଣ ଘରଷାର ତେଲ ବାହାର କରିଲୁ ତୋର ପ୍ରାଣଟା କେତେ କାନ୍ଦିଲା ?"

"ତୁ ତା ବେ ବା ଗୁଣ୍ଡ, ଭଦ୍ରଲୋକ ଦେଖି କଥା କୁହ, ଫୁଚଲାଲ ବାବୁ ! ମୋ ଉପରେ ଦୋଷ ଲଦୁଛ କାହିଁକି ? ସେ ତ ପୋଲିସ ବାବୁଙ୍କ କଥା ।"

"ସଇତାନ୍ ! ଆଦମିକୁ କୋନ୍ ଖବରଟା ଦେଲ ? ଦେଖ ବଦନର କେତେନା ଦିନ ତୁ ବଡ଼ାଲକା ମାଫିକ୍ ଦୁଧ ପିଇବୁ ?"

ଦାରୋଗା ଚଟ୍ ଉଠିଲେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ । ହୁଗଲିଲ ବହିପତ୍ରକୁ ଓ ବାକ୍ସଟା ଖୋଲି ପୁଣି ଯତ୍ନକରି ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ । ସେ ଅତି ସୁଯୋଗଟାଏ ପାଇଛନ୍ତି । ଭେଜାଲ ମୋକଦ୍ଦମାଟାଏ ଖଞ୍ଜି ଦାରୋଗଟା ତାକୁ ସେ ଦିନ ପରି ହଇରାଣ ହଜତ୍ ରେ ପକାଇଛନ୍ତି ଜେଠମଲ ହୁଗଲିଲର ପୁଅ ସେ କଥା କଣ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଭୁଲିଯିବ ?

ଦାରୋଗା ବି ନଗ୍ରେପ୍ତବନ୍ଦା, ଏକେ ତ ମଞ୍ଚା ଯାଞ୍ଚିବା ହେଲ ଭୁଲେ, ତା ଉପରେ ପୁଣି ପାବ୍ଲିକ୍ କର୍ମଚାରୀ ହୋଇ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ହଟ୍ ବଜାର ଉପରେ ଅପମାନ ସେ ସହିଯିବ କିମିତି ? ଖାଲି ଟଙ୍କା ବଳରେ କେତେ ସହଜରେ ପ୍ରମାଣ ମକଦ୍ଦମାରୁ ଗଲା ବର୍ଷ ଖସି ଯାଇଛନ୍ତି ଏଇ ହୁଗଲିଲଟା ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଶିବାନନ୍ଦ ସବୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଓ ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି କଷ୍ଟରେ କେଉଁଠି କମିଟି ଗୁମିଟି ଖେଳରୁ ମହାଗ୍ରବତ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମନେ ପଡିଲା ଡନ୍ କୁଇକ୍‌ଜୋଟ୍ କଥା । ଦୁନିଆଁରେ ଯେଉଁଠି ଅତ୍ୟାଚାର, ନାରୀଧର୍ଷଣ, ଉତ୍ପୀଡନ, ଦୁର୍ବଳଙ୍କ ଉପ୍ରାତ ସେଇଠି ଡନ୍ କୁଇକ୍‌ଜୋଟ୍ ପରି ବୀରମାନେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପରି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଯଦି ଏ ଯୁଗରେ ନାଇଟ୍ ହୋଇ ନ ବାହାରନ୍ତି ତେବେ ଦେଶର ଦୁର୍ଗତି ଦୂର ହେବ କିପରି ?

ପୁଣି ବଚସା ଜୋର ହେଲା, ବେଶୀ ବେଶୀ ଲୋକ ଜମା ହେଲେ । ହୁଗଲିଲ ଦାରୋଗା ଉପରେ ଗାଳି ବର୍ଷଣ କରୁ କରୁ କହିଦେଲା 'ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିକା କୁତ୍ତା' । ଦାରୋଗା ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ଫାଇଲ୍ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି କାଣ୍ଡଲେ ଯାକ ହୁଗଲିଲ ଅଡକୁ ଫିଙ୍ଗିଲେ । ଅଧ୍ୟାପକ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ପାଇଁ ଉଚିତ ବେଳ ଆସିଲା । ସେ ଲୋକଙ୍କୁ ଠେଲି ଠେଲି ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ଓ ଦୋକାନର ଏମିତି ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଛିଡା ହେଲେ ଯେଉଁଠି ଉଭୟ ଦାରୋଗା ବାବୁ ଓ ହୁଗଲିଲର ଦୃଷ୍ଟିରେଖା ମିଶୁଛି ।

"ଅଚ୍ଛା, ସେଉଁକ ହେଉ, ଆଜ…" ବଡ଼ ପାଟିରେ ଅଧ୍ୟାପକ ମାଷ୍ଟରୀ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଦାରୋଗାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।'

ଦାରୋଗାଙ୍କୁ ମନେ ହେଲା ସେ ଯେମିତି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ କେଉଁଠି ଦେଖିଛନ୍ତି । ହୁଏ ତ ଫୁଟବଲ ଖେଳରେ ଟେମ୍ପୋରାରୀ ସାଙ୍ଗରେ ବରାବର ବସି ଚେନାଚୁର ବାଦାମ ଖାଉଥାନ୍ତି । ପ୍ୟାଣ୍ଟ କଟେଇରେ ତା ଭାମ ଭରିବାର ଦେଖିଛି । ତଥାପି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଦ୍ରଲୋକ ହୋଇଥିବେ ।

"ବେଶ୍ ! ଆପଣ ଦୟାକରି କଥାଟା ବୁଝନ୍ତୁ । ବୁଝନ୍ତୁ, ଦୋଷ କାହାର । ଲୋକଟା ଭୁଲଟାରେ କଣ କରୁଛି ।"

ପ୍ରଫେସର ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଲା ମାତ୍ରେ ଧୂର୍ଜଟିଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ନୂଆ ଖବର ଗୋଟାଏ ତେଜ ଖେଳିଗଲା । କହିଲା, "ଏଇ ପ୍ରଫେସର, ସ୍କୁଲମାଷ୍ଟରଗୁଡ଼ାକ ଡିକ୍ସନେରିରୁ ଅଜସ୍ର ମୂଳ ଧରି 'ଟୋକବଜାରି', 'ମୁନାଫାଖୋର', 'ଭେଜାଲ', ଅଖାଦ୍ୟ, ଏମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଶବ୍ଦ ତିଆରି କଲେ କିଏ? ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ତ ଏସବୁ ଶବ୍ଦ ନଥିଲା ! ଯଦି କେବେ କେଉଁ ସ୍କୁଲରେ ପଢିଥିଲା ସେତେବେଳେ ବି ତ ଏ ଶବ୍ଦ ବହିରେ ନଥିଲା । ଯେତେ ଯେତେ ନୂଆ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ବଢୁଛି ସେତେ ସେତେ ନୂଆ ଶବ୍ଦ, ଟେକ୍ସ, ଆଇନ, ମାପ ଓଜନ ଓ ଚୋରା ବାହାରୁଛି । ଦାରୋଗା, ପୋଲିସ, ପ୍ରଭୃତି ବଦମାସଙ୍କୁ ଏ ଶବ୍ଦ ସବୁ ଶିଖାଉଛି କିଏ ? ଏଇ ପ୍ରଫେସର ମାଷ୍ଟରଗୁଡ଼ାକ ପରା । ବେଶ୍, ବୁଦ୍ଧି ଶିଖାଇ ଦଉଛି ।"

କଚ୍ଚା ଗୁଣ୍ଡ ଦୁଧ କାଗଜରେ ରଖି ପୁରୁଣା ମୋଡ଼ିବା ପରଠୁ କାଗଜଟାକୁ ଅଙ୍କୁରେ ଜୋର ଘଷି ଘଷି ଦେଇ ଧୂର୍ଜଟି ପିଠିରେ ଯେମିତି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତେ ପଡ଼େ ।

"ପାଉଡର ମିଲ୍କ ତୁମ ଦୋକାନରେ ମିଳୁଛି ?" ଜଣେ ଗ୍ରାହକ ହଠାତ୍ ପଚାରିଲା ।

ହରିନନ୍ଦ ସତେ ସତରେ ଜବାବ ଦେଲେ, 'ନା ବାବା ! ସେ ସବୁ ସହରର କାରବାର ଏ ଦୁଆନ ପଥ ନେଇଁ, ଜେଜୁନା ବାଲିକା, ବଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡଦୁଧ ଖାଇ ମରୁଛୁ ମାତ୍ରୁନ୍ ଅଛୁ ନୂଆ ଲୋକକୁ ? ରାମ ରାମ, ସେ କାରବାରକୁ ଜୁହାର ।”

“ହାତରେ ଧରିଛ କ'ଣ ?”

“ସେଟା ବାଲିଗୁଣ୍ଡ ଅଛୁ, ପ୍ରଫେସର ବାବୁର ।” ହରିନନ୍ଦ ହାତରେ ଥିବା ଗୁଣ୍ଡଦୁଧକୁ ଅପଜ ଦେଖିଲେ ।

ହରିନନ୍ଦ ଏଥର ଜେଜେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ବଡ ଅବିଷ୍କାର କଲାପରି ହଠାତ୍ ପାଟିକରି କହି ଉଠିଲେ, “କଥା ହେଲା । ଏହିକାର ଥିଲ । ଦେଖ୍, ଦେଖ୍, ଫିଟାଇ ଦେଖ୍, ଦେଖ୍ ଫିଟାଇ ଦେଖ୍, ପ୍ରଫେସର ବାବୁଙ୍କ କାଗଜ କେଇଟା ଗୁଣ୍ଡ ପାଣିରେ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଛୁ ।”

ତମେ ସବୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନଜ୍ର ଲୁଗାପଟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମଣିଷ ଦଶୁଛି ସିଧା କିନ୍ତୁ ନିଜ ମାଣିଷର ଦାଗ ତ କାହିଁ ଲାଗି ନାହିଁ । ଠୋଷ ବ ବିଷୟରେ ସେ ଖୁବ ସାବଧାନ । ଏଇଟି ତାଙ୍କର ଏକନମ୍ବର ଘଡ଼ା ଦେଖ୍ । ଅନ୍ୟଟି ଘୋବ'ଘରେ ।

ସନ୍ଦେହ ହୋଇ ଦେଖିଲେ ହରିନନ୍ଦକୁ । ଲୋକଟାର ମତଲବ କ'ଣ ? ମିଛ ତ କହି ପାରୁଛନ୍ତି, ପାଉଡ଼ର ଦୁଧକୁ ବାଲି କହୁଛି ! ଇଏ ଫେର କ ଦୁରଭିସନ୍ଧି ଭିତରେ ? ଦେଖିଲେ, ହରିନନ୍ଦର ବାଁ ଅଣ୍ଟା ଅନେକ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ତାହାଣ ଆଖିଠୁଁ ଟିକେ ବଡ଼ୁଛି ।

ଠିକ ଏ ସମୟରେ ହରିନନ୍ଦର ଟେବୁଲଟାର ଟାଙ୍କ୍ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆଶଙ୍କା ଉଠୁଥିଲା ହରିନନ୍ଦ ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ହାତ ବାରିସି କରି ଯାଉଛି ପଥର ବୃଥା କରିବାକୁ ମାଉଛୁ । ସେ ବଡ଼ଯୁଟା ପିଟିକବ ଯେପରି ନେଲେ ଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାହା ସହର ପାରିଲ ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର ଟେଟସ ବଡ଼ ଆଶା କରିଥିଲେ ଭଦ୍ରଲୋକ କହିବେ "ତାଙ୍କ ଧାର ଫେର ତ କେଉଁଠି କରୁ ନାହିଁ ।" କିନ୍ତୁ ସେ ନୀରବ ରହିବାରୁ ଡାକ୍ତର ବୁଝିଲେ କଥାଟା ବୋଧହୁଏ ସତ । ପ୍ରଫେସରଙ୍କର ଏ ଅଭିଯୋଗ ହୁଏ ତ ସେ ଷ୍ଟେସନ କରି ଦେଇଥାନ୍ତା ଯଦି ଅଧ୍ୟାପକ ତା ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ଛୁରା ହୋଇଥାନ୍ତେ ଓ ସେ ଭଡ଼ ଭିତର ଦେଇ ତାଙ୍କ ଲୁଗାପଟା ଦେଖି ପାରୁଥାନ୍ତା । ସେ ଧରି ନେଲେ ଯେ, ଭଦ୍ରଲୋକମାନଙ୍କ ପୋଷାକପତ୍ର ନଷ୍ଟ କରିବାରେ ସେ ପରିବେଶର ଦାୟୀ । ଡାକ୍ତରର ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଆଚରଣରେ ଉଦ୍ବେଗ ପ୍ରକଟିତ ହେଲା ଓ ତାର ଚକ୍ଷୁ ଯୋଡ଼ିକ କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ।

ପ୍ରଥମ ରାଉଣ୍ଡ ପୂରା ହେଲା, ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ନୀରବତା ଓ ଉତ୍ସାହମୟ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜୟ ଘୋଷଣା କଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଶତ ହେଲା ପ୍ରଫେସରଙ୍କ । ଗତ ସେପ୍ଟେମ୍ବରଠାରୁ ସେ ଏକ ବେଳେ ଆଉ ମୁଠାଏ ଦୁଇ ମୁଠ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ସେ ଆଉ ଉଠି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏବେ ଦିନେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ଧାର ଉଧାର ଦେଉଛି, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗପ୍ପ ଗପ କରୁଛି, ଖାଇଁ କରିବାକୁ ମିଳୁନଥିବା ଚୂଡ଼ା ଦୁଧ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେବାକୁ ଯାଉଛି । ଭଲ ଲୋକଟା କ'ଣ ଏତେ ଉପକାର ମନେ ପକାଇବ ନାହିଁ ?

ଡାକ୍ତରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା କେଲେଣ୍ଡରର ଫଟୋ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସ୍ପର୍ଶ ଦେଇ ଡେଇଁ ଉଠିଲେ ପ୍ରଫେସର ।

ଆରମ୍ଭ ହେଲା ତୃତୀୟ ରାଉଣ୍ଡ । ପୁଡ଼ୁଲାଟା ଅଳ୍ପ ଫିଟାଇ ଆଉ ଅଧ ମୁଠେ ଦୁଧ ଚୂଡ଼ା ଉପରେ ଦେଇ ବାଁ ହାତରୁ କାଢ଼ି ପକାଇ ଦେଇ ସେ ପୁଡ଼ୁଲାରେ ଚୂଡ଼ା ମୁଠାଏ ଗୁଡ଼ାଇ ଖାଇ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ରହି କହିଲେ, "ଆଜ୍ଞା, ପ୍ରଫେସର ବାବୁ, ଆଜି କୁଆଡ଼େ ଯେମିତି ଲୋକଙ୍କ ନ ହୋଇଛି, ଲେକିନ୍ ଭାଲ୍ ଇଧି ଜାଗାମେ ଆପ୍ ଡେରେକ୍ଟରେ ପତ୍ର ପାଇଥିଲେ ନା ଏଇ ସବୁ ମଇଳାରେ ହାବୁଡ଼ ଖାଇ ? ବଡ଼ଲୋକ ।"

ଉଃ! କେଡ଼େ ନିର୍ମମ, ସଇତାନ୍ ଏ ଗ୍ରାମ୍ବାଳକଟା । ଲୋକଟିକୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ଦେଲେ ସେ ବାବୁ ଚିହ୍ନିପିବ । ଅଧ୍ୟାପକ ଗର୍ଜିଲେ କହିଦେବେ, "ନା ନା ! ପିଠୁ କଥା । କହାପିଠୁ ! ତାହା ମିଛ ।" କେମିତି ଏ କଥା କହିବେ କହିଛ ? ପରିସ୍ଥିତି ଯିମିତି ଜଟିଳ ସିମିତି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ । ଗ୍ରାମ୍ବାଳକ ଦୁଧକୁ ବାଲ୍ଟି କହିଲ ବେଳେ ଓ ଲୁଗାପଟା ମଇଳା ପରିସ୍ଥିତି କଥାରେ ସେ ଚୁପ୍ ରହିଛନ୍ତି ଓ ଗ୍ରାମ୍ବାଳକକୁ ଯେ ଦୋଷ କେବଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଇଛନ୍ତି ତା ନୁହେଁ, ଲୁପ୍ତାସ୍ତତ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା, ସେ ଜୀବନର ଏକ ମହାସଙ୍କଟ କ୍ଷଣରେ ଛିଡ଼ାହୋଇଛନ୍ତି । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧର ଏମିତି ଏକ ମହା ସନ୍ଧିକ୍ଷଣରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ପଚାରି ଯାଇଥିଲା ଏମିତି ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ—"କୁହନ୍ତୁ ମହାରାଜ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ ନା ଜୀବିତ ?" ଧର୍ମରାଜ ମଧ୍ୟ ଏ ବନ୍ଧ ପାଇଥିଲେ । ଏକ ପାଖରେ ସତ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ସ୍ୱାର୍ଥ—କେଉଁଟି ସେ ବର୍ଜିବେ, କେଉଁଟି ସେ ବଞ୍ଚାଇବେ ? ଉଭୟକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ 'ନରୋବା କୁଞ୍ଜରୋବା' ପରେ 'ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ' ସହିତ ଯୋଡି ସତ୍ୟବାଦୀ ଧର୍ମ ଓ ବଂଶ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଧର୍ମ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ଉଭୟ ବଞ୍ଚିଲେ ସିନା କିନ୍ତୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲ ।

ଅଧ୍ୟାପକ ସିମିତି ଦ୍ୱୈତବୋଧକ କଥା ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ରଘୁବଂଶ, ମହାଭାରତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଥନ କରିବାରେ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏଣେ ଦାରୋଗା, ମେଜେଷ୍ଟ୍ରର, ଜନତା ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଛନ୍ତି ନିର୍ନିମେଷ ନେତ୍ରରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କାରଣ ତାଙ୍କର ଅସ୍ତି ନାସ୍ତି କଥା ପରେ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଗତି ଘୋଷଣା କରିବ । ଜୀବନରେ ଏମିତି ଉତ୍ତେଜକ ଓ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବି ଆସେ !

ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବିଲେ, ଏଠି ବା ତାଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ କ'ଣ ? ଟିକେ ଗ୍ରାମ ଗୁଣ୍ଡ ଦୁଧ ତ ? ସ୍ୱର ଏତିକ ପାଇଁ ସହୁ ହେବ ନିଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ସତ୍ୟ ଓ ଆଦର୍ଶ ସ୍ମରୁଛନ୍ତି ତେବେ ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟ କହିବ, "ଅନ୍ତ୍ୟଯ ଦେବେତୋବସ୍ତୁ-ହାଭୁମିଛନ୍ ବନ୍ଧୁର ମୂଢ଼ ପ୍ରତିଭାପି ମେଙ୍ଗ୍ନମ୍" । କପେ ସ୍ୱ ଖାଇଁଚ !

ମାତ୍ର ଏଇ ସବୁ କରନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ । ଆଜ ସକାଳେ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଚେୟାରମେନଙ୍କ ଦୁଧବାଲାକୁ ସେ ମନା କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଗୁଣ୍ଡ ଦୁଧର ମିଲ୍କସୁଗରକୁ କାଳେ ଠେଙ୍ଗାଏ ଖାଇବାରୁ ଗୁଣ୍ଡ ଦୁଧ ଖାଇବା ଭଲ । କାଣ ପଡେ କରିବା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ସଦାନନ୍ଦଙ୍କ ଅଧର ସ୍ଫୁରିତ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେ ଦାରୋଗା ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲା ମାତ୍ରେ ସେ ସ୍ଫୁରଣ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା, ଦାରୋଗା ଆଉ ଚେୟାରମେନ୍ ଏକା ଲୋକ । ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟକୃତ ପକ୍ଷରେ ଦୁଧ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଉଛନ୍ତି ।

ସୁନ୍ଦରୀର ଚେହେରା ଜୋର ଟାଣି ଦେଇ ସ୍ୱାଗତ ପୁଟୁଳାଟା ହାତରେ ନଚାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ କହିଲା, "ବଡ଼ଲୋକର ପ୍ରଫେସର ବାବୁ ! ଏଥିରେ ଭାବିବାର କଣ ଅଛି ? ଆଉ ତ ଅଚିନା ଦୋକାନରେ ପଡ଼ ଯାଇ ନ ଥିଲା !"

ସଦାନନ୍ଦ ଭାବିଲେ ପୁଟୁଳାଟା ତା' ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣି ତାର ମୁହଁକୁ ଜୋରରେ ଫିଙ୍ଗିଦେବ ନିଶ୍ଚିତ ସେମିତି କଲେ ତାର ମାର ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ—

ମୁହଁ ଲାଲ ହେଉଥିଲା ତାଙ୍କର । ନିଶ୍ଚିତ ସେ ବାହାରର ଦାମ୍ଭିକ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଲୁଚାଇବାକୁ ଯାଇ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଧରିଛନ୍ତି ଏକ ବିରାଟ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ । ଯାହା ସେ ବାହାରେ ଲୁଚାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଶତ ଚେଷ୍ଟା ସଫଳ ହେଉନାହିଁ । ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ଅଜଗରକୁ ଏଡ଼ିବା ପାଇଁ କୁରଙ୍ଗ ହରିଣ ଯେତିକି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ସେତିକି ସେ ବୁଭୁକ୍ଷିତ ସର୍ପ ତାକୁ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଟାଣି ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ହଠାତ୍ ସାହସ ଜିନିଷ ଅଟେ ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚିତ ପାଠେଲାର 'ଟାଇଗର' ପାଇଁ ଗଡ଼ାରେ ସଜାଡ଼ା ଗର୍ଜନ ଭଳି ନିଶ୍ଚିତ 'ବଟ୍ଲଲୋଡ଼' ଦୁଷ୍ଟର ଜବାବ୍ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ନଥିଲା । ନୀରବତା କଥା ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବାଙ୍ମୟ ଓ ଫଳପ୍ରଦ ହେଲା । ଦାରୋଗା ଓ ଜନତା ବୁଝିଲେ ଯେ,

ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ, ହୀରାଲାଲ ପରୋପକାରୀ ଲୋକ ଓ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ଶମନ ଦୂତ । ମନେ ମନେ ସମସ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ପଡ଼ିଥିବା ସମୟର ବିକଳ ଓ କୁତ୍ସିତ ରୂପ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ହେଲେ ।

ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଗାଡ଼ି ଆସି ଗଲା । ଦାରୋଗା ବୁଝିଲେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ । ମେହେନ୍ତରମାନଙ୍କୁ ବୁଝି ଦାରୋଗା କହିଲେ, "ଏଠି କାଲି ଠାରୁ ଆଉ ନର୍ଦ୍ଦମାର ମଇଳା ଜମା କରିବାକୁ ନାହିଁ, ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଅସୁବିଧା ହେଉଛି ।"

ଦିକ୍ଷୟ ବହଣ୍ଡ ମୁଦ ଶେଷ । ହୀରାଲାଲ ବଶ କେଜ୍ରୀ ।

"ଦେଖା ପ୍ରଫେସର ବାବୁ, କେଇସା କୃତ୍ତ ହେଇଗିଯା । ଅପ୍‌କା ବୋଲନା ବାତ୍‌କା ଫେରିଯା ନିମ୍ ନ ବୋଲନା ହା ହ ଓଇବେ ।"— ଦାରୋଗା ବୁଝିପିବା ପରେ ହୀରାଲାଲ କହିଲେ ।
[illegible]

ଏତ ବ୍ୟକ୍ତ ପର ସେ ହୀରାଲାଲ ହାତରୁ କଞ୍ଚା ଖଜୁରୀ ଓ ଦୁଧ ପେକେଟ୍ ଥଣି ପକେଟରେ ପୂରାଇଲେ ଓ ଥଳିସବୁ ସାଇକେଲରେ ଝୁଲାଇ ରଖି ବାହାରିଗଲେ ।

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଭଣ୍ଡାର ଓ ଜୟଦୁର୍ଗା କେଣ୍ଡିନର ଗାଖ ମୋଡ଼ରେ ଅଳିଆ ଗାଦିଟା ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥାଏ । ଅଧ୍ୟାପକ ବୃନ୍ଦ ଦୁଧର ଛେନା ଚକ୍କା ଓ ଛେନା ପୋଡ଼ପିଠା କଥା ମନେ କରୁ କରୁ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ସେଇ ମଇଳା ଗାଡ଼ିରେ ବାହେଇ ହୋଇଗଲେ । ଥଳୀଗୁଡ଼ାକରୁ କଞ୍ଚାପଦ ଚଳାଚଳ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଅଜାଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସାଇକେଲକୁ ଷ୍ଟେଣ୍ଡ ଉପରେ ଛିଡ଼ାକରାଇ ସେ ସବୁ ଗୋଟାଇ ଗୋଟାଇ ଅଧ୍ୟାପକ ଶୁଣିଲେ ଦାରୋଗା ଓ ମେହେନ୍ତରଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ।

"ଏଇ, ବାବୁ, ସେଇ କାଦୁଅପାଣିଆ ଭଦ୍ରଲୋକ ନା ? କାହିଁ ତା'ର ଲୁଗାପଟାରେ ମଇଳା ପାଣି ଛିଟିକା ତ ଲାଗିନି ?"

ଦାରୋଗା ବାବୁ ଭଲ କରି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପୋଷାକ ପତ୍ର ଦେଖିଲେ । କହିଲେ, 'ଠିକ୍ ।'

''ଲୋକଟା ବେଶ୍ ଭଦ୍ର ଦିଶୁଛି । ପାଟିରେ ତାଳା ବନ୍ଧା ମାରୁଛି ନା କଣ ? କଥା ପଦେ ପାଟିରୁ ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ ?''

ଦାରୋଗା ବାବୁ ପୁଣି ଆଖି ତରାଟି କହିଲେ, 'ଚୁପ୍' ।

''ବାବୁ, ତୁମେ ଏଇ ବାପୁଟାକୁ ନେଇ ହାରାମଲ ଖାନରେ ପୂଜା କରୁଥିଲ ? ସିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ରକମ ଶନ୍ତନାଟାକୁ ରେମୁଣା ହାଟରୁ କିଣି ବାନ୍ଧିକ-ପୁରରେ ରଖ ଦେବ । ଦାରୋଗାବାବୁ ତରକ୍ତି ମେଲା ପରି ହୋଇ କହିଲେ 'ତୁମ କାମ କର' । ଅଧ୍ୟାପକ ସଦାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା, ସେ ଜିମିତ ନରକ ରାଜ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଏଇ ଦାରୋଗାଟା ତାଙ୍କ ଯମ, ଆଉ ମେଟ୍ରନଙ୍କର ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ଯମଦୂତ । ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ସେମାନେ । ତାଙ୍କୁ ଶିକୁଳି କଷାରେ, ତପ୍ତ ତେଲ ଗାଡ଼ିରେ କଷ୍ଟ ଦେଇ ବି ତାଙ୍କ ମନ ମାନୁ ନାହିଁ, ଭଉଓଁଶାର ଜୋରଜବରଦସ୍ତ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ହାତଟାକୁ ଓଟାରି ଭିତରୁ ବାହାର କରୁଛନ୍ତି ନରକ କୁଣ୍ଡରେ ବୁଡ଼ାଇବେ ବୋଲି । ସୁପ୍ତିପୁରଙ୍କ ଅଙ୍ଗୁଳିଟାକୁ ଏଇମାନେ ନରକରେ ବୁଡ଼ାଇ ପାଷାଣ କରିଥିଲେ ।

ସବୁ ଜିନିଷ ଅଳରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ନେଲେ ଦେଇଥିବା ଦୁଧକୁଣ୍ଡ ଫେଡ଼କଟକୁ ଅଧ୍ୟାପକ ହାତମାରି ପକେଟରେ ଅଞ୍ଜାଇଲେ । ମୁଦ୍ରାଟିକ ପରେ ଟମକ ପଡ଼ ହାତଟାକୁ ବାହାର କରିଆଣି ଅଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ାକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ ଉପର ତଳ କରି ଦେଖିଲେ । ପାଷାଣ ନହୋଇଲେ ବି ଅନେକ ରୁକ୍ଷ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା ପରି ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ।

ହୃତ୍ପୁର ରାଜ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ।

ହତ କିଏ ?

ପାତାଳ ପ୍ରବେଶ

ଉଠାଇବ ନା ନାହିଁ—ଏଇ ହେଲା ମୋ ଦଷ୍ଟରେ ଏକ ବିଷମ ସମସ୍ୟା ।

କମିତ ନ ଉଠାଇବ ? ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଠିକ ରହିଛି । ଗଡ଼ଧାରେ କଏ ତାକୁ କୁନ୍ଦେଇବା, କଏ ଲିଭ ପକେଇବା, ଭଏ ଛିଡ଼ି ଦେବା, ଆଉ କଏ ବା ଠିକ ପକେଇବା କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କ'ଣ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ! ମୋର କ'ଣ ତା ପ୍ରତି ମୋଟେ ଦରଦ ନାହିଁ ?

ଉପରୁ ଝିର ଝିର ହୋଇ ଯେଉଁ ପାଣି ଛିଟୁଛି ବର୍ଷା ଅବିରଳ, ତାର ଉପରେ ଗଡୁଥିବା ମଟରକାରର ଚକଚକିଆ ଝିଲମିଲ ପରଦାଟିଏ ତା ଉପରେ ଟାଣି ହୋଇ ଯାଉଛି । "ହାଙ୍ଗ୍ ଡ୍ରାଇ ଫ୍ରେସ୍ ଅପ୍" ! ଝିମିତ, ଧାନ ଘରର ଆଡ଼ରର ଠିକ ହିଟରି, ମାଇଲନ୍ ପ୍ରକୃତି ଠିକ ଯାଉଥିଲା, ଟେବାର୍ ଖଣ୍ଡ ପଡ଼ିଛି, ଉଠିପାରୁନି, ବିକଳ ହୋଇ ବାଟଚଲା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକ ଦେଉଛି—'ମୋତେ ଉଠାଅ' ।

କିନ୍ତୁ କେହି ଉଠାଉନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଉଠାଇବି କାହିଁକି ? ସକାଳୁ ସଞ୍ଜ, ଏଇ ରାସ୍ତାରେ ହଜା ଓଳି ଧରି ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଧାଡ଼ି ପରି ଲୋକ ଚାଲିଛନ୍ତି । ମାଛବାଲା ଦୋକାନକୁ ଗରାଖ, ସ୍କୁଲକଲେଜକୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ରୋଗୀ କେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯେ ଏଇ ବାଟ ଦେଇ ଗଲେଣି ତାର ହିସାବ ନାହିଁ । କେହି ତ ତାକୁ ଉଠାଇନାହାନ୍ତି । କେତେଜଣ ରଠା ଖରଭାରେ ଦାଗଠାଏ ତା ଗାଲରେ ବସାଇ ଦେଇଛି । ସେ ତ ତାକୁ ଦୟା ଦେଖାଇ ନାହିଁ ! ମୁଁ ପୁଣି ଠିଆ, ବାହାଦୁରିଆ ହେବି କାହିଁକି ?

କେହି କ'ଣ ତାକୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ତେବେ କାହିଁକି ଚାହିଁବି ? ମୋର କ'ଣ ଠିକ ପରିବାର ଅଭାବ ଅଛି, ନା ଘରଜ ଅଛି ? ଶୋଇ ରହିଲେ ବି ଦେଖିଲି ଏମିତି ଦୁଇ ହଜାରରୁ ବେଶୀ ଝିଅଙ୍କ ରୂପରଙ୍ଗ ନେଇ ମୋ ଘର ଭିତରେ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି ।

ତଥାପି ଏଇଟି ହିଁ ମୋର ଏତେ ମମତା ଭାବିବା ଆସୁଛି ? ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଦେଖିନାହିଁ କାହିଁକି ? ଜଣାପଡ଼ୁଛି, ଝିଅଟି ଲୁଚିଛପି ଏକମାତ୍ର ପଳାଇ ଆସିଛି ମା' ପାଖରୁ । ବୟସରେ ଠିକ ମୁହଁଟି ବଡ଼ ମାଙ୍କର, ଚେହେରା ବଢ଼ିଛି । କେତେ କରୁଣ ଆଖିରେ ଚାହୁଁଛି ମୋ ଆଡ଼କୁ, ଯିମିତି ସେ ମୋର କେବେ ଥିଲା ଅତି ଆପଣାର ।

ଉଠାଇବ ତେବେ ? କେହି କହିବେ ନାହିଁ ତ ମୁଁ କିଡ଼୍ନେପ୍ କଲି ବୋଲି ? ରେପ୍ କଲି ବୋଲି ?

ଥାଉ, ପଡ଼ି ଥାଉ । ଅନାବନ୍ଧ ଘାସ, ଅନ୍ଧାରିଆ ପୃଷ୍ଠାଟିଏ ହୋଇ ଯାଉ, ପଳାଇଯାଉ ନହେଲେ ତା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଯିବ ।

କିନ୍ତୁ ଖାଲିକେଲି ସୁନ୍ଦରୀ ପିଲାଟିଏ ନାହିଁ ସେ ! ହେଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ସେ ପୁଣି ଆଖିଠାରୁଛି ।

ଆଚ୍ଛା, ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ତା ହେଲେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ପଞ୍ଜ ଆଉ ନଜର ନଦେଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ ସିଧା ଘରକୁ।

ଚାହିଁଲି ଚାରିଆଡ଼କୁ । ପାଖ ଘରର ଝିଅଟିଏ ଝରକାର ମୁହଁରେ ଖେଳ ଖେଳ କଲମ୍ପାଣି କମିତି ପୁରାଉଛି, ସେଇ ଝିଅଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ପାନବାଲା । ଗୁଡ଼ାଖୁବାଲା ଓଜନଥାକ ପାଖରେ ଧୂପ ଦେଇ ହାତଯୋଡ଼ି ଆଖିବୁଜି ଧ୍ୟାନ କରୁଛି । ପରିବାବାଲା ପୁରୁଣା-ଦୁଇପଇସା ହାମର ବଡ଼ାକୁ ବଡ଼ା କୋଶଳା ଶାଗ ବାନ୍ଧି ଯାଉଛି । ଉଠାଇବ ?

ଉଠାଇବାର ଲୋଭ ସମ୍ବରଣ କରିନେଲି । କିନ୍ତୁ ଭାବିଲି, ଯଦି ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କେହି ନ ଉଠାଇବେ, ତେବେ ଏଇଠି ପିନା ପଡ଼ ଗୋଡ଼ ଧୂଳ ପିବ । ଦୁନିଆଁକୁ ତେବେ ସେ ଆସିଲା କାହିଁକି ? ଏଠିଁ ରହେ କାହିଁକି ? ଏତେ ଅର୍ଥହୀନ, ମୂଲ୍ୟହୀନ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ କ'ଣ ତା'ର ଟିକେ ଜୀବନଟି ?

ପାଞ୍ଚସୂକ ଚେନ ଅଥବା ଟଙ୍କାକିଆ ନୋଟଟାଏ ଗୁଡ଼ି ପକେଟରୁ ପଡ଼ିଗଲେ ବୋଧହୁଏ । ନଇଁପଡ଼ିଲି । ଆଙ୍ଗୁଳିକାରେ ଉଠାଇ ଆଣିଲି । ଚିହ୍ନିଥା ?

ଟିକ ପଇସାକୁ ଉଠାଇ ନାହିଁ ତ ? ଅଙ୍ଗୁଳରେ ଧୂଳ ମଳ ଅସିବ କୁଆଡୁ ? ତଳକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି, ଟିକ ପଇଯାଇଟି ନାହିଁ । କିଏ ଉଠାଇ ନେଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଭଲ କ'ଣ ? ଭୁଲ ହେଲା, ମସ୍ତବଡ଼ ଭୁଲ । ଛେଇ, ଛେଇ । ବର୍ତ୍ତମାନରେ ? ଏ ମୋ ନିଜ ଚଲ ମୁଣ୍ଡି । ପାଇଲି ବୋଲି କ'ଣ ମୋର ହୋଇଗଲା ?

କାଲି ହୁଏ ତ ମୋର ଥିଲା । ସଞ୍ଜବେଳେ ଏଇଠି ତ ସେ ଦାନ୍ତକାଠିବାଲି ବୁଢ଼ୀଟା ବସିଥିଲା ତା ନାକୁଣୀ ପାଙ୍ଗରେ । ବାଟରେ ବାପ୍ ! ନାକୁଣୀ ଝଲ୍ଲେ ତ ' କୋଣାର୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ପଥରର ମୂର୍ତ୍ତି ପରି ତାର ରଙ୍ଗ, ଗଢ଼ଣ ! ମୁହଁଟି ଟିକ ପଇସା ଏରି ଗୋଲ, ଅଖି ଦୁଟା ଦାଣ୍ଡି ଆଖିରେ ସେଇ ଟିକ ପଇସାର ଚକଚକ ଚମ୍ପାଳିଆ ।

ଧୂଳ ବଣ୍ଡା ଶାଳ କାଠ କଣ ବୁଢ଼ୀକୁ ଦୁଇଟା ଦୋପଇସି ଦୁଇଟା ଓ ଦୁଇଟି କିଛି ପଇସା କ'ଣ ଦେଇ ନଥିବ ? ବୁଢ଼ୀ ଅଗରୁବତ୍ତିର ମୁଠାକୁ କାଠି ବଣ୍ଡାଏ କରୁଥିଲା । ଏବେ ବୁଢ଼ାକ ମହର୍ଷିଲୁ ତେଣ ସାନ ସାନ ବଣ୍ଡା ବାନ୍ଧ ପଇସେ ପଇସେ ଦାମ୍ କରିଛୁ । ପୁରୁଣା ପଇସା । ମୋ ଦୁନିଆ ପିନା ମିଳନ୍ତକୁ ହଜାର ହଜାର ମିଟାର୍ ଗଜରେ ବୁଲୁଛୁ, ମୋପାଇଁ ଧାଟକୁଦ ପାଣି ମିଳନ୍ତକୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କ୍ୟୁସେକରେ ବହି ବୁଲୁଛୁ କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ୀର ରଜାମୁଣ୍ଡି ଟଙ୍କା ବା ହନୁମାନ ପଇସାର ମୂଲ୍ୟ କ'ଣ ଜାଣିଛି ?

ବଜାର ହେବକୁ ଘଣ୍ଟେ ବାକିଅଛି, ହାଟୁଆ ବଜାରିଆ ସବୁ କ'ଣ କମ୍ ଠକ ? ନାତୁଣୀ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଟୋପଇପିକୁ କହି ପଇସାଟିଏ ନେଇ ଦୁଇଥର କରି ବୁଝାସୁଝା କରିବାରୁ ଯାଇ ବୁଢ଼ୀ ହିସାବ ବୁଝିଲା ।

ନାତୁଣୀ ହାତରୁ ପଇସା ନେଲାବେଳେ ଏଇ ଟିକିପଇସାଟି ବୁଢ଼ୀର ଶୁଖିଲା ଅଙ୍ଗୁଳି ସନ୍ଧି ଦେଇ ହୁଏତ ଖସି ପଡ଼ିଥିବ । ନ ହେଲେ ଅନ୍ଧ ଥରେ ଭଲକରି ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତା ହାତରୁ ଅଜାଣତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବ । ମାତ୍ର ଅନ୍ଧାରରେ ହୁଏତ ଅନ୍ଧାରକାଣୀକୁ ଦିଶି ନଥିବ ।

ଆଜି ସକାଳେ ଗାଁରେ ଯେତେବେଳେ ହିସାବ ହେଉଥିବେ ହୁଏତ ପଇସାଟିଏ ଉଣା ପଡ଼ିଥିବ । ବୁଢ଼ୀ ଓ ନାତୁଣୀ ଖୋଜି ଲାଗିଥିବେ; ନ ହେଲେ ପୁଅ ବା ନାତି ବୁଢ଼ୀକୁ ଖୁବ୍ ଗାଳିଗୁଲଜ କରୁଥିବେ । ଅନ୍ଧାରୁଆ ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାଘ ଭାଲୁ ମୁହଁରୁ ଯେଉଁ କାଠି ପତ୍ର ଆସେ ତାର ଦାମରୁ ପଇସାଟିଏ କମ ହେଲେ ଖାଇବାକୁ ବା ନ ବାଧିବ ?

ସେଇ ଟିକି ପଇସାଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ'ହାତରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେବି ?

ପାଇବାର ପାପ ଯେ କହିନାହିଁ । ପିଲାଦିନେ ମା' କହୁଥିଲା, "ଲୁହା ପାଇଲେ ଭଲ ହୋଇ, ଦାନ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ତମ୍ବା, ରୁପା ବା ସୁନା ପାଇଲେ ଦୁଇଗୁଣ କରି କାହାକୁ ଦେଇଦେଲେ ପାପ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଏ ।"

ବେଶ୍ କଥା । ଟିକି ପଇସା ଲୁହା ବୋଧହୁଏ ନୁହେଁ, ତମ୍ବା ପରି ତ ଦିଶୁଛି; ଟୋପଇଟିଏ ତା ସଙ୍ଗରେ ମିଶାଇ କାହାକୁ ଦେଇ ଦେଲେ ତ ସରିଲା ।

ପକେଟ୍‌ରେ ହାତ ମାରିଲି । କ୍ଲିପ୍, ରୁମାଲ, ଦିଆସିଲି, ଲବଙ୍ଗ, ଶୁଖିଲା ପାନଗିଲର ଗୁଅ ଟୁକୁରା—ଟୋପଇଟି କାହିଁ ?

ଇଏ ବି ଏକରକମ ଭଲ । ଦୋପଇସି ମିତ୍ରମାନେ ଠିକଦେଇଥା ପଛରେ କୋଣଲା ଶାଗ ବଡ଼ିଏ କିଣିବାକୁ ମନ କଲଥାନ୍ତା । ଘଣ୍ଟା ଲେଖାର ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ମିଳନ୍ତା । ଗୋଟିଏ ପାଟି ଉପରେ ଆଉ ଏକ ଚାପର ବୋଝ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ।

ତେବେ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ତାକୁ କେବଳ ଏଇ ଠିକ ଦେଇଦାକି ଦେଇ ଖୁଲାସା । ବହୁତ ଡେରି ହେଲାଣି । ପିଲାଙ୍କ ସ୍କୁଲ ବେଳ ହୋଇଯିବ ।

କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ଦେବ ? ସମସ୍ତେ ତ ଅବୀ ଭରପୂର କରି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଠିକ ଦେଇବା ନେବା ଭଳି କାହାର ଚେହେରା ତ ଦିଶୁନାହିଁ

"ଦେବସ୍ୱ ଗ୍ରହିଲ ନାମ……" ନାମାବଳି ଟେକାଇ ପଞ୍ଜାରେ ବାହାରିଛନ୍ତି ପରମ ବୈଷ୍ଣବ ଜଣେ । ଏଇ ତ ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର ମିଳିଗଲେ । ସ୍ୱାଙ୍କର ହାତରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ସୁଖୀ ହେବି ।

"ନିଅ ଧର" । ଠିକଦେଇଥାଟି ହାତରେ ଏମିତି ଚେକା ଧରିଲି, ଯେମିତି ପଛପାଖରେ ଥିବା ଇଂରେଜ ଏକ ଘଣ୍ଟାଟି ପକ୍ଷମବଙ୍ଗ ଚଲି ଦାଉ ଦାଉ ଜଳି ଉଠିଲା !

"ବଇନା କହୁନ୍ତି ବାବୁ ତୁମେ । ମହାପୁଣ୍ୟମାନ । ଅତଏବ ଦୋପଇସିଟିଏ ଦାନ କର ବୈଷ୍ଣବକୁ ।"

"ମୁଁ ତ ସେଇ ଦୋପଇସିଟିଏ ଖୋଜି ବୁଲୁଛି, ତାଇଲେ ଦାପୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତ । ପାଉନାହିଁ ବୋଲି ତ ତୁମକୁ ଏଇଟି ଦେଉଛୁ ।" ସିଧା ସଚ କଥାଟି କହିଦେଲି, ମିଛ କହୁ ନେଉ ତୁଆ ତାପ ଟିକିଏ କାହିଁକି ?

ବୈଷ୍ଣବ ଭକ୍ତ ହାତ ଫେରାଇ ନେଲେ । ମୁଁ ବି ହାତ ଓ ଠିକ ଦେଇଥା ଫେରାଇ ଆଣିଲି ।

"ବିଶୁଣ୍ଡା ଗୁଚ୍ଛରୁ ଅଲମ୍ବ ଭୂଷଣ... ବରଂ" ମନ୍ତ୍ରଟାକୁ ବଦଳାଇ କରି ସ୍ତୁତିକ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଆରମ୍ଭ କଲା,
"ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ ନାମ....."

କିନ୍ତୁ ଏଥର ଯେଉଁ ଲୋକଟି ପାଇଲା, ସେ ମନାକରିବା ଲୋକ ନୁହେଁ । ସେ ଜଣେ ପେଶାଦାର ଭିକାରି, ଏଇ କର୍ମରେ ତା'ର ଚାରିକାଳ । ସାଧାରଣତଃ ରାଜଦ୍ୱାର ବା ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରର ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଏଲୁମିନିୟମ୍ ପାତ୍ରଟିଏ ଆଗରେ ରଖି ଅଥବା ଛୁଣ୍ଡା । କନାଟିଏ ପାରି ଅଟଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ପରି ବସିଥାଏ ସେ ସାଙ୍ଗସାଥୀ ନେଇ ।

"ନେ, ଧର"

କ'ଣ ସେ ଧରିବ କାହିଁରେ ? ହାତ ନାହିଁ ବା ପାଦ ନାହିଁ । ଡାହାଣ ହାତଟିରେ ପାପୁଲି ନାହିଁ, ବାଁ ହାତରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଯାହା, ଚୋପାଟାର ପ'ଟା ଅଛି ସେଗୁଡିକ ବଙ୍କା ନହେଲେ ଗୁଣ୍ଡା । ତଥାପି ଦୁଇ ଅଧା ଅଙ୍ଗୁଳି ଓ ଅଧା ଅଙ୍ଗୁଳି ମିଳାଇ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଆଧାର ତିଆରି କଲା । ସେଇ ସ୍ୱଳ୍ପାୟତନ ପାତ୍ରରେ ଫକୀର ଦେଲା ଛଅ ପଇସା । କିନ୍ତୁ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ଫକୀର ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କଲା ଭୂଇଁରୁ ଉଠାଇବାକୁ । ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅନ୍ତିମ ଅବସ୍ଥାରେ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କର ବାଟ ଛାଡ଼ି ଧରି ବୁଲିଲା ଆଶ୍ରମ ଆଡ଼କୁ

ବଡ଼ ମୁସ୍କିଲ କଥା ! ସତ୍ୟ କ ବିଶ୍ୱାସ କେହି ପଇସାଟି ନେଲେ ନାହିଁ ।

ତେବେ କ'ଣ ସେଇଠି ପଡ଼ିଥିବ । ଆଉ ଉଠାଇବ ନାହିଁ ? ନା, ନା, ଯେଉଁ ଦେହର ଜବାବ ତା ଦେହରେ ଲାଗିଛି । ଯଦି ପିଲାଟିଏ ତାକୁ କୁଡ଼ାଇ ନିଏ ? କିଏ ଦୋଷୀ ହେବ ପିଲାର ଯଦି ଦେଇ ହେଉ ହୁଏ?

ଯୋଡାଏ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ି ପଞ୍ଚାଶିଟିକୁ ଓଭରଟେକ କରି ବାଙ୍କରେ ମୋଡ଼ି ଘଣ୍ଟେବେଳେ ଚୌରାଶୀ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡିରେ ଧରି ବନ୍ଧପାଖକୁ, ନେଇଗଲି ଓ ଏତେ ବେଶୀ ସଫା କରି ଧୋଇ ଦେଲି ଯେ ତା' ପୂର୍ବ ରଙ୍ଗ ବ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଯୋଡା ଘୋଡ଼ାରେ ଦେଇ ଦେଇ ବୁଲପଡ଼ ଦେଖିବ, ଚାଉଁଦେଇ ଥୁବୁଥୁରୁଆ ବୁଢ଼ୀଟିଏ ଯାଉଛି । ଅଣ୍ଟାରେ କେଉଁ ଦଶା ଧରିଛି ଜଣା ପାଉଛି—ଝିକ୍ ଝିକ୍ ଝରଣା ପରି । ଛଅ ସାତବର୍ଷର ପିଲାଟିଏ ତା' ହାତ ଧରି ବାଟ କଢ଼ାଉଛି ।

"ନେ ଧର"—ବୁଢ଼ୀ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଟେକି କହିଲି । ଦୃଢ଼ ଧାରଣା, ଏଥର ଦାୟମୁକ୍ତ ହେବି ।

କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ୀ ଏମିତି ବ୍ୟାଙ୍ଗଚାହାଁଟାଏ ଦେଲା ଯାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଅର୍ଥ— "ମୋତେ କ'ଣ ସତ ଭିକାରୀ ପାଇଲୁ କି ?"

ତେବେ ଯୋଗକୁ ଦେଖି ପିଲାଟି ତା' ଠିକ୍ ହାତଟି ପାତିଦେଲା । ମୋତେ ହାତ ଫେରାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । କ'ଣ ନେଲା ବୁଝିଲା କି ନାହିଁ ପିଲାଟି ହାତମୁଠା ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ଚାଲିଗଲେ । କନ୍ୟାଦାୟଗ୍ରସ୍ତ ପିତା କନ୍ୟାଦାନ ପରେ ଯେମିତି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ଓ ଋଣମୁକ୍ତ ହୁଏ, ମୋର ଗୁଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡ ସେମିତି ହାଲୁକା ଲାଗିଲା ।

ସାଇକେଲ ବୁଲେଇ ଷଣ୍ଡ କରି ଫେରାଇଲି । କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ? ପିଲାଟି ଯେ ଫେରିଆସୁଛି । ଥର ଥର କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହୁଛି—"ବାବୁ ଆଈ ରାଗିଲା, ଗାଳିଦେଲା, ମାରିବ କହୁଛି, ନିଅ ବାବୁ—

ଶାଗଛଡ଼ାଟି ହାତରେ ଧରି ବୁଢ଼ୀ ମୋତେ ଶୁଣାଇ ଶୁଣାଇ କହୁଛି, "ନାଁ ବୁଡ଼େଇବ ଏ ପିଲା, ଧାନ ଭାହା ଆଗରେ ହାତ ପାତିବ । ମରିଗଲା, ଧାର ଉଧାର କରିନି । ଆଉ ଏ ଛତର—ରଙ୍ଗ ଦେଖି ଭୋଳେ ଦଉଛି । ଲାଜ ମାଡ଼ୁନି, ଗୋଟେ ବଡ଼ି ପଇସା ପାଇଁ ଜୀବନ ଛାଡ଼ି ଯାଉଛି ।

ସୁନ୍ ଘରକୁ ସୁନ୍, ଗରିବ ପଇସାବାଲା ଦେଖେଇ ହଉଛୁ ।'' ଶେଷ ପଦଟା ମୋ ପାଇଁ । ବୁଢୀର କଥା ସରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ପଇସାଟି ପିଲଟି ହାତରୁ ଆଣି ସାରିଥାଏ । ଏଇ ପଇସା ପାଇଁ ସେ ଗାଳି ଶୁଣିଲାଣି, ମାଡ଼ ବି ଖାଇପାରେ ।

ପଇସାଟି ଯେତେବେଳେ ପକେଟରେ ପୂରାଇଲି, କାହିଁକି କେଜାଣି ମନରେ ଭୟସଞ୍ଚାର ହେଲା । ପାଖ ଛକର ଟ୍ରାଫିକ୍ ପୋଲିସ୍‌ଟା ବୋଧହୁଏ ମୋ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହ କଲାଣି । ନ ହେଲେ ମୋ ଆଡକୁ ଏମିତି କଟମଟ କରି ଚାହିଁ ରହୁଛି କାହିଁକି ? ଦୁନିଆଁ ସାରା ସମସ୍ତେ ଯେମିତି ଚାହିଁଛନ୍ତି ସନ୍ଦେହରେ ମୋ ସେଇ ପକେଟ ଆଡକୁ, ହାତ ଆଡକୁ, ମୁହଁକୁ ।

ଫୋପାଡି ଦେଲେ ହୁଏତ ରକ୍ଷା ପାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି ଯେ ! ପକେଟରେ କାହିଁ କଣାଟାଏ ଥାଆନ୍ତା ଭଲା !

ସାଇକେଲରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ, ପଡ଼ିଯିବା 'ଭଳି' ଲାଗୁଥାଏ । ଚଲାଇ ଚଲାଇ ଷ୍ଟେସନ୍ ଦୂର ଗଲା ପରେ ଭାବିଲି, ଏ ପଇସାଟିକୁ ଧରି ଦୁନିଆଁ ବୁଲିଲେ ବି କାହାକୁ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ତେବେ ସେ ବୃଦ୍ଧା ଏମିତି ଟିକେ ପଇସାଟିକୁ ଆଦର କରୁଥିଲା କାହିଁକି ? ଷ୍ଟେସନରେ ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଲେ ଝରକା ପାଖରେ ଛିଣ୍ଡାହୋଇ ମୁଣ୍ଡଟା ବାହାରକରେ । ଚଷମା ଭିତରୁ ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ ଆଖିଟା ଦେଖାଇ ହାତ ପାତି ମାଗେ । କୁହେ, ''ମୋର ଟଙ୍କା ଅଧୁଲି ଦରକାର ନାହିଁ, ମୋତେ ଅଧଲା ପାହୁଲା, ଛଦାମ ଦିଅ'' କଟକ ଷ୍ଟେସନରେ ତିରିଶ ବର୍ଷ ତଳେ ତା' ହାତରେ ଦ'ଶକୋଟି ଅଧଲା ପାହୁଲା ଦେଇଥିଲି ଯେ, ସେ ତା ଲମ୍ବା ହାତଟା ଟିକିଧାରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇଥିଲା । ମୁଁ କେତେ ହମେସ୍ ଧରି କାଳରୁ ପାରୁନି ପାଏ ନ ପହଁଚିଛି ! ସେ କେତେ ଖୁସି ହୋଇ ନଥିଲା ସେଦିନ ! ମୁଁ କେତେ ଧନ୍ୟ ନ ହୋଇଥିଲି ? ଆଜିକାଲି ସିମିତି କେହି ଏ ସାନ ସାନ ଜିନିଷର ଆଦର କରୁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଢଂ ଢଂ କରି ଲିଙ୍ଗେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ଘଣ୍ଟା ବାଜି ଉଠିଲା ।

ଇଏ ତ ଆଜି ଜଣେ ରାଜାର ଗର୍ଭ । ସିଏ ଯେମିତି ମଣିଷ ଭିତରେ ବଡ଼ ଇଏ ତ ସିମିତି ଦେବତା ଉପରେ ଦେବତା । ସିଏ ସିମିତି କାଙ୍ଗାଳଙ୍କ କାଙ୍ଗାଳ, ଇଏ ସିମିତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସ୍ୱାମୀ ବଡ଼ କିଏ ? ଘର ନାହିଁ, ଦ୍ୱାର ନାହିଁ, ମଶାଣିରେ ରହେ, ଦେହେଠା ଯାକ ପାଉଁଶ ବୋଳି ହୁଏ, ଧୂତୁରା କୁକୁଣ୍ଡା ଫୁଲ ଭଲପାଏ, ଷଣ୍ଢ ହିଁ ସିଏ ଚଢ଼ିକାର ଗୁଣ୍ଡଲେ । କେହି ନ ନେବା ଚିଜ ତା' ହିଏ । ଚମ୍ପିଗଲି ଏକା ନିଃଶ୍ୱାସରେ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ । ମୋତେ ଜଣାଯାଉଥାଏ, ଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକ ମୋ ପଛରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ଖେଳର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଲା ପରି । ମୋର ଅନ୍ତରପୁ କାନ୍ଦୁଥା ।

ମନ୍ଦିରର ମାର୍ବଲ ଚଟାଣରେ ଲମ୍ବତମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲି ।

ନିଃଶ୍ୱାସ ଫେରିଲା, ପ୍ରଶ୍ୱାସ ଓ ଭରସା ବି ଆସିଲା । ଭିତରକୁ ଭୋକ୍ତା କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି ଲିଙ୍ଗେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଜଣାଇଲି;—“ପ୍ରଭୋ ! ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ବା ସ୍ୱର୍ଗରେ ମଣିଷ ବା ଦେବତା ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ ଯେମିତି ଅନନ୍ତ ତାଙ୍କ ତୁମେ ଆଦର କର । ମୋ ହାତରୁ ଏ ଝିଅ ଲେଉଟି ନେଇ ମୋତେ ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ଉଦ୍ଧାର କର, ପରିତ୍ରାଣ କର ପ୍ରଭୋ ! ସ୍ୱାମୀ ଦୁନିଆରେ କେହି ନେଇ ନାହାନ୍ତି ।”

ଏତିକି ବେଳେ ପୂଜାରୀ ମେଘମନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱରରେ ‘ଓଁ ନମଃ ଶିବାୟ’ କହି ଆରମ୍ଭ କଲା ମହିମ୍ନ ସ୍ତବ, “ମହିମ୍ନ ପାରଂତେ”।

ମନ୍ଦିର ଦେହରେ ସେ ଶବ୍ଦ ଝଙ୍କାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ସିମିତି ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନାର ଜବାବ୍ ଦେଲା—“ଭକ୍ତ ମାନବ ! ଉତ୍କଳର ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି । ତ୍ୟାଗ ଓ ସେବାର ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ତୋର ବ୍ୟସନ କ୍ଷେତ୍ର ସମ୍ଭୋଗ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଦେ, ତୁଚ୍ଛ ପଦାର୍ଥକୁ ବରି ନେଇଛୁ ବୋଲି ଧାଇଁ ଆସିଛୁ ମୋ ପାଖକୁ ? କଳିଯୁଗରେ ତୋର ଅର୍ଜିତ ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ଆମେ ଜଗନ୍ନାଥ ତିନି ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧାରେ ପୂଜାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଇଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ ଉଇପାଟିକର ଚଣ୍ଡାଳରେ ଆମ ତିନିଙ୍କୁ ନିଶା

ଲାଗୁଥିଲା । କେତେବେଳୁ ତ ତୁ କୃଷ୍ଣା ସୁନ୍ଦରୀ ହେଉଥିଲୁ, ସତ୍ୟଯୁଗ । ପୁଣି ଆସିଛୁ ଟିକି ପଇସା ଦେଇ ଭୁଲାଇବାକୁ ? ଯା, ଯା, ଦୂର ହ !"

ମୁହଁରଣ୍ଟା କମିଲା ସେମିତି ବଡ଼େଶ୍ୱରଙ୍କ କ୍ରୋଧରେ । ମୁଁ ଥରିଲି, ମୋର ହାତ ଖସିଗଲା । ଟିକି ପଇସା ବି ଥର ଥର ହଠାତ୍ ହାତରୁ ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ।

ଠିଂ ଠିଂ । ଭଉଁରୀ ଲେଉଟି ଚୂଡ଼ି ଚୂଡ଼ି ହୋଇ ଘୁରିବାର ଶବ୍ଦ ପରି ମୋତେ ଜଣାଗଲା ।

ଟିକି ସୀତା କ'ଣ କହିଲେ, "ମା ବସୁଧା, ମୋତେ ଜନତା ରଖିଲେ ନାହିଁ, ସ୍ୱାମୀ ବି ରଖିଲେ ନାହିଁ, ତୁ ମୋତେ କୋଳରେ ସ୍ଥାନ ଦେ" । ବସୁଧା କ'ଣ ସତରେ ଏ ଯୁଗରେ ବି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା ?

ଦୁକାନର ଗୁରୁ ହେଉଥିବା ଅନେକ ଲୋକ, ଖୋଜା ଖୋଜି କଲେ ଟିକି ପଇସାଟିକୁ, ପାଇଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ, "ବାବୁ; ଆପଣ କ'ଣ ସ୍ୱପ୍ନ ମନରେ ବାବାଙ୍କୁ ପଇସାଟି ଦେଉ ନଥିଲେ ? ଯେଉଁଠି ଶିବଲିଙ୍ଗ ଶକ୍ତି ହେଉଛନ୍ତି ସେଇଠି ନଥିଲା ପାତାଳକୁ ଛିଦ୍ର; ବୋଧ ହୁଏ ତାର ଭିତରେ ଆପଣଙ୍କ ଟିକି ପଇସାଟି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲା । ବଡ଼େଶ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତା, ପାତାଳରୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ସେ !"

ଗୋଟାଏ ଆଳୁ

ଘୋଷ୍ଟା ଏ କାର୍ତ୍ତିକ ବୁଢ଼ା ଗୋଟା ଲେଖାଏଁ ଆଳୁ ବ୍ରହଟାଙ୍କ ଖାତା ଉପରେ ବସାଇ ଦେଇ ଦୁଃଖ ଓ ଅନ୍ତରରେ ଟିପିକି ଜଟିବେଶିନ୍ତୁ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟଟିଏ ପକେଟ୍‌ରେ ଗୁଞ୍ଜିଦେଇ ବଡ଼ ଟିପ୍ପ କହିଲା, "ସେତିକି ଥିଲା।" ଖାତା ଉପରେ ଥିବା ଟେକାଇ ହାତୀରୁ ଗଜ ଉନ୍ନତିକି ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲା, "ଆସ, ଆସ, ଦେଖିବ ବାପା କେତେଜଣ ଏ ନଇନିଆଳ ଆଳୁ ପିଲଙ୍କୁ ଦେଉଛନ୍ତି।" (ମୁଁ ବା ଆଜି କଟ କରନ୍ତୁ ପ୍ରସୂତାଙ୍କ ପିନ୍ଧିବସ୍ତ୍ର ବାହାରୁ ଛଡ଼ାଇଲ ଯେ।)

ଘଡ଼ିଏ ଫେରାଫେର ଲଗାଉଛନ୍ତି, ଆଉ ଶୁଣୁଛି ପିଲପିଲିଙ୍କ କଥା।

"ମୋର ଭଲ ନମ୍ବର ଖାତା ଦୁଇଟା, ରବର, ପେନ୍ସିଲ"—କୁନୁର ଫର୍ମାସ

"ମୋର ଯୋତା"—ଟୁନୁର ସ୍ୱର।

"ମୋର ଚପ୍ପିଳୁଟ୍"—ମୁନୁର ଦାବି।

ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏଁ, ଦରମା 'ନ ମିଳନ୍ତା କି ... ଡ଼ିଏଭାଲ ପଛ-ଖାଉନ୍ତୁ ବା ଅନ୍ୟ ସହଜ ବଜାରରୁ କାହିଁକି କେତେ ଆସିବ ସେ କଥା ବଖାଣ କରିବା କେଜାଣି ମୁଁହିଁ ତାହାକୁ ନ ଜାଣି। ସେଣୁ ପୁଅ ଶେଷ ରଖି କହିଲା, "ଶିତୁଆ ଲୋକଟା ଆଜିକାଲି ଉପରେ ଦେଖିଲି। ଆଳୁ ବେଶୀ କରି ଆସିବ, ଦର ସୁବିଧା ଅଛି। ମୋହରସା ନୂଆ ନୂଆ ଠେଲା ବସାଉଛନ୍ତି। ଆଳୁ ଦର ବଢ଼ି ଯିବ।" କଥା ପୁଅର ଆଳୁ ଦାମ୍ ଅତି ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ।

ନଈ ବଜାର ସହିତ ବୋହୂଙ୍କ ମୋର ତେରଶ ଛତିଶ ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସ, ଲେଟାଏ, ଲୋଭ କଣ୍ଟାବନ୍ଧ ଚଳେ । ଖରା ବର୍ଷା ଶୀତ ନିକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଅନ୍ତତଃ ଥରେ ଦିନରେ ବଜାରକୁ ନଗଲେ ଘରେ ପରେ ନାହିଁ । ଅଜ ଠିକ୍ ଏ ସଡ଼କ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଇନ୍‌ଜିନିୟର୍ ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାୟ ଭାଗ ନବାକୁ ଚିନ୍ତା କରୁଛି । ବୃଦ୍ଧ ଅଜାଡ଼ ପାଇଁ ସଡ଼କ ଭାଗକୁ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ମଧ୍ୟ । ଅଣ୍ଡା ଭାଗ ନଥିଲାରେ । ମନଟା ବି ଭଲ ନାହିଁ । ଦସ୍ତାଏ ସୂଚୀ ନପୂରଣ୍ଣ ଦରମା ଶେଷ । ବଗିଚ ଉତ୍ତରେ ବଗିଚ । ଇସ୍ପାତ ଖାତା ଦେଖି ବସିଲେ ବି ଗୃହ ଏ ଫେଲ ହେଉଛନ୍ତି । ବଜାରରୁ ବୁଲି ଆସିଲେ ଅବା ମନଟା ଠିକ୍ ଏ ଭଲ ହୋଇ ପାରେ ।

“ପୁରୁଣା ହେଲେ ବି ବିଦେଶୀ ଗାଡ଼ି ସାଇକେଲଟା ଭେରେ ଦରଦୁ ଏବଂ ଦେଶୀ ବଡ଼ିଆ ଘୁରେ । ପଡ଼ୁଶୀ ମାଷ୍ଟରାଣୀ ହେଲେ ବି ମୁଁ କେତେ ଦେଖିଥିବା ସାଇକେଲଟା ଚଳେଇ ପାରୁଛି ।”—ଏମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଆତ୍ମଶ୍ଳାଘା, ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସାର ଚିନ୍ତା କରୁଥାଏଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଝଙ୍କାଉଥାଏଁ, ଖବର କାଗଜରେ ସେଇ ଡରକୁଳ ସହାୟ ବୋଲି ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାଟି କଥା । କୁଆ ଖାଇ ପିଲା ସହିତ ବାଜାର ଗୋଟା ଗୁଆଟାଏ ଖାଇ କଲବଳ ହାଇପାଣିରେ ମରିଗଲା ।

ବଜାରରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରଥମ କାମ ହେଲା ନୋଟ ଭଙ୍ଗାଇବା । କେଉଁ ପାଇଁ ଏକୁ ବଜାର ଛଡ଼ା ଗତି କାହିଁ ? ଢଟଲକୁ ଫଣି ଦେଇଛି ବି ଘରୁ ଏତେ ଶବ୍ଦ । ଦୋକାନ ଗୁଡ଼ାକରେ ଗହଳ ନାହାନ୍ତି; ଦୋକାନୀ-ଗୁଡ଼ାକ ବି ନାହାନ୍ତି । କୁଡ଼ କୁଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯିବା ପଡ଼ିଛି । ତାଜା ଦେଖାଯିବା ଗୁଡ଼ାକର ଗାଡ଼ିମଟର ସକାଳେ ଖାଲି ଆଖିରେ ବି ଦେଖି ହୁଏ । ଅଚ୍ଛା, କେଉଁ ଦୋକାନଟି ତାହା ଉପରେ କେଉଁ ଫଳ ଦେଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲ ? ଶ୍ରେଣୀଟା ଜଳ ଗୋଡ଼ ଗଳିରେ । ତାଜା ଅଳ୍ପ ଦାମ୍, ଅଳ୍ପ ଚେହେରା ମନ୍ଦ ଦୋକାନ ପାଖରେ ପୂଚି ବୁଲୁଛି ।

ଅନ୍ୟ ଦୋକାନ ବୁଲୁଛି ବି ଚଲ କୁଆଡ଼େ ? ପାନଦୋକାନ, କଫି, କଲକତାକୀ, ମାଡ଼୍ରାଜ, ଦେଶୀ ନାନା କଦଳୀର ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଏ ଅଣ୍ଡା ଏ ଉଚ

ଗଦାରେ ପଡ଼ିଛି । ସବୁ ଆଳୁ ଭିତରେ କାଳୁ ନଛନାଗାଳ ରଜା । କେତେ ଚକ୍ରଣ, ସଫା, ଅଣ୍ଡାଳିଆ, ଗିମିଣ୍ଡ ଧଳା ଶାଳଗ୍ରାମ । କେତେ ଧୂଳିମାଟି, ପଚା ଜମୋଷ୍ଟରେ ବଡ଼ି ସୁଘା ତା ମାଆ ଗୁଡ଼ ଜୋପ୍ ଦେଇ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ କେତେ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ନ କରିଛି । ଆଉ ଟେରିଲିନ୍ ପିନ୍ଧାଙ୍କ ଅଫାଦୂତୁବ୍ କରି ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ବୁଲିବାକୁ ଟୁଙ୍ଗ ଦେଇଛି ! ଦେଖିଲେ ପିଲେ ଏକ୍କା ସାଧୁ ବ ପିଲାଏଳୁର ପାଳିଟି ସିବ । ଦେଖିଲ ନଛନିଡାଳ ଛୋଟା ଘାଲେ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛି ଏବଂ ଅଳୁସୂତ୍ତାଳ ଇତସ୍ତତଃ ଭଙ୍ଗୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

କୃଷ୍ଣ କାହିଁ ? ଦୋକାନଘରକୁ ଚଳେ କୁଆଡ଼େ ? କେଉଁଠି ପାହେରେ ନିଆଁ ଲଗିଥିବ ବା ଆଉ କିଛି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିବ ଅନୁମାନ କରି ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ଦୁଆର ଦେଇ ଦେଖାନ୍ତ ଥିବା ମଳଆତ୍ତକୁ ବାହାରିଲେ । ଦେଖିଲ ଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକ ସେଇଠି ଜମାହୋଇଛନ୍ତି ଓ ହଇଚଇ ହେଉ ଛଡ ଶୁଭୁଛି "ବାଡ଼ା, ଆଟ୍ରୁର ହଜାର ବାଡ଼ା"; "ମାର୍ ଟୋ ଛଅନେ "ମେରେ ପେଟମେ" । କିଏ କହୁଛି, "ମୋର ଝୁଡ଼ିଳ ଖାଇଛି," ଆଉ କିଏ କହୁଛି, "ମୋର ଝିଙ୍କାଏ ଶାଗ ଖାଇଗଲେ ।" ଆଉ କେହି ବା କହୁଛି, "ସ୍ତ୍ରୀ ହାବୁଡ଼ରୁ ବାଇଗଣ ବି ରକ୍ଷା ପାଇବ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ରୁ ବାନ୍ଧି ସେଇଠି ପକାଇ ଦିଅ ।" "ବେଶୀ ବୁଲନ୍ତିଆ ହୋଇଛି ।" "ବଢ଼ କମିନ୍ତ ଗୋଲମାଲ କରୁଛି, ବେଖୁନ ।" ସେଇ ସବୁ କଥାଭିତରୁ ଶୁଭିଲା, "ମାଲିକେଟା ଖୁବ୍ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକାର ଅଛି, ଚାଲିଗ ଅଛି ।" ଟିକିଏ ଆଗେଇ ଯାଇ ଦେଖିଲ ସବୁ ଦୋକାନ ସେଇଠି ।

ଠେଲାପେଲି ଭିଡ଼ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଯାହା ଦେଖିଲ ତାହା ଏକ ବିରଳ ଅଭୁତ ଦୃଶ୍ୟ । ମୋ ଅଳୁ ଦୋକାନ କୃଷ୍ଣ ଏ ଦୃଶ୍ୟର ନାୟକ ଏବଂ ତାକୁ ଏ ରୂପ ଦେଇଛି ବର୍ଷିଆଁ ଗୁଡ଼ାଏ ମାଡ଼ । କୃଷ୍ଣର ଆଜି ବୃଷାସୁର ଦଳନ ବେଶ । ତା'ର ଜମରୁ ଟେଣ୍ଟେଇ ଭୂଚଗୁଡ଼ା ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆଖିରୁ ତା'ର ଚିଙ୍ଗିଣି ନିଆଁ ବାହାରୁଛି । ନାକପୁଡ଼ାର ରିଁରିଁ ଶବ୍ଦ ସହିତ ତା'ର ହୁଂକାର ମିଶିଯାଉଛି । ବାଁ ହାତରେ ଟେଣ୍ଟୁ ଛୁଆଟାର ଗୋଟାଏ ପଛଗୋଡ଼ କୃଷ୍ଣ ଧରି ଉଞ୍ଚା ପାଉଛି, "ଦେଖ, ବଳଦଟାଏ

ଆଣ ଶୀଘ୍ର, ଅଣ୍ଡା କରି ଦେଉଛୁ ଅଛ..।" ତାହାଣ ହାତରେ ତେଣ୍ଟେ ଭୂପୃଷ୍ଠପୂର ବଧାର୍ଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଜୋରରେ ଚଢ଼ାଇ ଦେଉଛୁ । ମାଡ଼; ଜୋରରେ ବାହୁସଟା ଆଗକୁ ଯାଉଛି ସିନା କିନ୍ତୁ ପଛ ଗୋଡ଼ଟା କୁକୁରର ଟାଙ୍ଗୁଡ଼ାରୁ ବାହାର କରି ନ ପାରି ଉଲଟି ପଛ ଅଡ଼କୁ ଘୋଷାରି ହୋଇ ଯାଉଛି ଓ ଗିଁ ଗିଁ ହେଉଟାଏ ସବୁବେଳେ ତା ପାଟିରୁ ଫେଣ-ଫୋଟକା ସହିତ ବାହାରୁଛି । କେତେବେଳେ ବେକଟା ହାତେ ଖଣ୍ଡେ ଲମ୍ବି ଯାଉଛି ତ ଆଉ କେତେବେଳେ ଛୋଟା ପାଟିରୁ ଟୋଁ ଟାଏଁ କରୁଛି ଗୁଟାଏ ଷଣ୍ଡିପାଏଁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି । କୁକୁରର ରୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ତେଣେ ଦେଖେ କିଏ ? ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ମହଣ ମହଣ ଲୁଣ ଲୁଣ ଅନ୍ନ ଓଜନ କରି ବାହୁ ଓ ହାତ ମୁଠାରେ ଯେତେ ବଳ ସଞ୍ଚୟ କରିଛି ତା'ର ସବୁ ଶେଷ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛି ଯିମିତ ଛାଏ କିଣିଆ ବାହୁସ ନୁହେଁ ହେଲେ ଦେଖର ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଲଢ଼ୁଆ ଷଣ୍ଢ ଓ ସେ ନିଜେ ଜଣେ ବୀର ସେନାନୀ ହୋଇଛି ।

କୁକୁର ଖଣ୍ଡିଆ ଦେଖି ଦୋକାନୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ଜାଣିଲି ଯେ, ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟେ ଉପରେ ନଇଁପଡ଼ିଲା ଅସ୍ଥିଟାଏ ବାହୁସଁ କୁକୁର ଦୋକାନରୁ ଖାଇଛି, ପୁଣି ଠିକ୍ ବଇନି ବେଳରେ ଧଡ଼ପଡ଼ ହେଉଛି । ସତକୁ ସତ ପପର ଟନୁଆ ନ କରି ଜାଣିଲି ଯେ ଗୋଟାଏ କଅଁଳ ବାହୁସଟାର ତଣ୍ଟିରେ ଲାଗିଯାଇଛି, ଅଜ ଉତ୍ତରୋତ୍ତରରେ ଯେ ତାକୁ ଟେକ ଉଗଳକୁ ନେଇ ପାରୁନି କି ପାଟିଅଗ୍ରେ ବାହାର କରି ପାରୁନି, ଫଳରେ ଅସ୍ୱସ୍ତିକର ଗିଁ ଗିଁ ଶବ୍ଦଟାଏ ବାହାରୁଛି ।

ଏଣେ ଦୋକାନୀଗୁଡ଼ାକ ତ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ସମଗ୍ର କୁକୁରଜାତି ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟା, କ୍ରୋଧ ସଞ୍ଚୟ କରିଥିଲେ ତାହା କୁକୁରଟରରେ ନେଇ ଷଣ୍ଢୁଆ ଉପରେ ଝାଡ଼ିବାକୁ ମତଲବ କରୁଛନ୍ତି । ଗୁଡ଼ାଏ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲା ବି ଜମି ମଜା ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି ।

ଅସାମୟିକ ଦୁର୍ଘଟଣାଟାଏ ଯିମିତି ସଙ୍ଘଟିତ ନ ହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ସାହସ ବାନ୍ଧି ବଡ଼ ପାଟିଟାଏ କରି ଡାକିଲି, "କୁକୁ ! କୁକୁ ! ଥାଉ

ଥାଉ, ତେର ହେଲ ।'' କୁକୁର କଥା ତେବେ ନାହିଁ; ମଣିଷ ଚେହେରା ଅବସ୍ଥା ବି ତା'ର ନାହିଁ । ତା ଚେହେରୁ ଭାବଭଙ୍ଗୀରୁ ବେଶ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ପିମିଚ ବୁଅନ୍ତେ କାହିଁକ, ତା'ର ମାଲିକ ସହିତ ଦେଖିବୁ ଯେବେ ଦେଖା ହୁଅନ୍ତା ତା'ର ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ପଡ଼ାଇ ନିଟାର କରି ବସନ୍ତା ।

ଆଉ ଯାହେ ଆସେ ସେବାରୁ ବାବୁସାହେବଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ଦେଖି ପାରନ୍ତି । ''ଏ ମୋ ବାବୁସାହେବ ଜୁଡ଼ିଏ ତ ? ସେଇମାନେ କାଳୁ ଟଙ୍କେ ଦ'ଣ ଭଳ ଭରି ପୋଲ୍ଲିପ ଟୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କୁହିଁଲ । ନୀଳରଙ୍ଗ, ମୁଣ୍ଡରେ ଚୁଟ, ଆଖିରେ କଜଳ, ଲମ୍ବା ଅଗରଙ୍କା; କାଳିଆ ଡ'ଣ ବାବୁସାହେବଙ୍କୁ ବୁଝିପାରି, ବଜାରଯାଏ କରି ଦେଉଛି ?''

ଦୁଇ ମାସ ତଳର କଥା । କାଳିଆ ଅନେ ଘରକୁ ଆସିଥାଏ ଲେଖାପୋଛା ଶିଖି ନବା ପାଖରେ । ସବୁ ଦିନ ଦେଖି ଚିକଟିଲ ତା'ରି ପାଖରେ ବସି ତାକୁ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଥଟ୍ଟାତାମସା କରୁଥାନ୍ତି । ତା'ର ଅଲକାତରା ରଙ୍ଗ, ଚଉଡ଼ା ଧଳା ଧଳା ଦାନ୍ତ, ଡିମା ଡିମା ଆଖି, ମାଓ-ସେ-ତୁଙ୍ଗ ଭୁଲତା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅସରନ୍ତି କୌତୂହଳ ଓ ହାସ୍ୟରସ ଯୋଗାଉ ଥାଏ ।

''ବାବୁ କାଳିଆ କାଲ ବାହା ହେଲାଣି ।'' ମୋତେ ଦେଖି ନବା କହିଲା । ଏ କଥା ଶୁଣି ପିଲାମାନେ ଆତୁର ଉତ୍କଣ୍ଠା ହୋଇ କାଳିଆକୁ ଘେରି କରି ବସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଜଣାଗଲା, କାଳିଆ ଚଡ଼ଖାନାର ଜଣେ ନୂଆ ହିରୋ, ଫିଲ୍ମର ରାଜକପୁର ବା ଜନ୍ ଓୟାକର । କହିଲେ, ''କାଳିଆ ! ତୋ ବୋହୂକୁ ଦିନେ ପାଖରେ ଆଣିବୁ । ଦେଖିବା ।'' (କଣ୍ଢେଇ ଥେଲ ?)

ନବା କହିଲା, ''ବୋହୂ ଅଛିନି ।''

ଛାନଛିଲିଆ କଳଣ୍ଡେ, ଜାକ ଦେଇ ଦେଇ ଯାଲେ ଦାନ୍ତ ପାଟି ଦେଖାଇ ନବବିବାହିତର ଉବେ ସୂଚନା କରି କାଳିଆ ଯୋଡ଼ିଲା, ''ଗ୍ରେଟ

ଭଉଣୀ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଉଣୀ, ଏଥିକି ଜୟ ।"—ସେ'ଠାକୁ ନିଜ ପେଟ ସମାନରେ ରଖି କେଉଁ ଦୂର ମଫସଲ ଗାଁର ବଧୂଟିର ଜଡ଼ତା ଦେଖାଇ ଦେଲ ଯିମିତ ଦୁହିଙ୍କ ଠିକ୍ ମେଳ ହୋଉଛି ।

"ହଁ, ଦଶ ଏଗାର ବର୍ଷ ହେବ, ନୁହେଁ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

"ହଁ ସେତିକି ନ ହେଲେ ଦୁଇ ଚାରି ବର୍ଷ ବେଶି ।"—କାଳିଆ କହିଲା ।

"ତୋର ବୟସ କେତେ, କାଳିଆ ?"—ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

"ବୟସ ? ମୁଁ କିମିତି କହିବି, ତୁମେ ବାବୁ ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ିଛ ହିସାବ କର ।" ପାନ ଛେପ ପକାଇବା ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା; ଫେରି ଆସି ଗଳାକୁ ବେଶ୍ ଜୋର ଖଙ୍କାରି ସଫାକରି ଆରମ୍ଭ କଲା ଜୀବନ ପଞ୍ଜିକା । "ଏଠାକୁ ଆସିଲି ଦଶ ବର୍ଷ ବେଳେ ଉପେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଘରେ ଗୋରୁ ମୁଣ୍ଡିଲି ସାତ ବରଷ । ହୋଟେଲରେ ରହିଲି ନଅ ବରଷ । ମେସ୍‌ରେ ରହିଲିଣି ଆଠ ବରଷ । କେତେ ହେଲା, ହିସାବ ଯୋଡ଼, ଚାଳିଶ ହେଲା ନା ?"

କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ହସ ଚାପି ରଖି ମୁଁ କହିଲି, "ହଁ, ସେତିକି ହବ, ନ ହେଲେ ଦୁଇ ଚାରି ବର୍ଷ ବେଶୀ ।"

ଏତିକିବେଳେ ନିମ୍ନ ପ୍ରାଥମିକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ଝିଅଟି କହିଲା, "ଚଉତିରିଶ, ଚଉତିରିଶ" । ମୁଁ ତାକୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଲି । କାଳିଆ ବି ବିବ୍ରତ ହୋଇ କହିଲା, "ପିଲାଗୁଡ଼ିକୁ ହିସାବ ଆସେ ନା; ଚାଳିଶ ହେବ କହୁଥିବେ ।"

ମୋର ଭଲ ବୁଝି, ମୋ ହୃଦୟ ଟାଣିବାର ଚେଷ୍ଟା, ତ୍ରିଶଙ୍କୁଆଳର ମିଠା ସ୍ୱଭାବ ଭଙ୍ଗୀରେ ଦର୍ପ ବକ୍ରତା ତ୍ୟାଗ କରି କାଳିଆ ଅତି ନମ୍ର ସ୍ୱରରେ ନିବେଦନ କଲା, "ବାବୁ, କଥାଏ କହିବି କହିବି ବୋଲି ଭାବୁଛି,

କହି ପାରୁନି, ନ କହି ରହି ପାରୁନି । ବାବୁ, ଏ ଛେଉଣ୍ଡ ବାଛୁରିଟା ମୋତେ ଦିଅ । ଯାହା ହବ ପଛେ ହେଉ । ଶାଶୁବୁଢ଼ୀ ଝିଅ ସାଙ୍ଗକୁ ବାଛୁରିଟାଏ ବି ଦେଇଛନ୍ତି । ଯୌତୁକ କରନ୍ତୁ ତା ସାଙ୍ଗକୁ । ମାଣେ ଅଧେ ଗଞ୍ଜାବଖରା ନେଇ ସୁଖ କରିବ ଭାବୁଛୁ । ଆଉ କେତେ ଦିନ ଧନ ହୁଳସେବା କରିବ ?

ଛଅମାସ ଧରି ଭାଗିଆ ମୋ ଘରର ସେବା କରିଛି, ଦୁଧ ଦୁହିଁଛି, ଗାଈର ମୂତ୍ରାଗୋବର ବି ଅଳ୍କାର କରିଛି । ତା' ଛଡ଼ା ତା'ର ମିଠା ବୋଲାମି, ଗୋଡ଼ବନ୍ଧ ଗୁଣ ମୋତେ ଓ ମୋ ପିଲାଛୁଆଙ୍କୁ ଟିକେ ଅନ୍ଧ ନ ଦେଉଛି !

ହଠାତ୍ କହିଲି, "ଭାଗିଆ ! ତୁ ମୋତେ ଅଳ୍ପ ପଇସା ଲୋଭ ଦେଖାନା । ଏମିତି ବାଛୁରିଟାକୁ ନେଇଯା । ଭଲ କରି ଝିଅ ପୁଅ ପରି ଯତନରେ ପାଳିବୁ ଏକା ।"

ଏତିକବେଳେ ବାଛୁରିଟା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହଁ ହଁ ଶବ୍ଦ କରି ହାମ୍ବୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଭଗବାନ ଯିମିତି ଆଉ ଅନ୍ତେଅଧରେ ବାଛୁରିର ଅବସ୍ଥା ଘାଘାଞ୍ଚିକ ଦେବ । ଭାବିଲି, ସେବେ ବାହାର ପଟେ କହେଁ, "ଛୁଆ, ଛୁଆ, ଏ ମୋ ବାଛୁରି ।" ତେବେ ଏ ଶ୍ରେଣୀବୁଢ଼ାଙ୍କର ଦବୁ କ୍ରୋଧ ମୋ ହୃଦରେ ଉଦୟ ଏବଂ କବି ଶିଳ୍ପୀଙ୍କୁ ଜନ୍ମତ୍ର ଦେଶୀୟ ଜନତା ଯିମିତି ଠକୁରା ଠକୁରା କରି ଦେଉଥିଲେ ସିଟିକି ଅଛି ବୁଝି ମୋତେ ବାଧ୍ୟଇ ହେଲପିବେ । ପୁଣି ଭାବିଲି, ଆଇନତଃ, ନ୍ୟାଯ୍ୟତଃ ଏ ବାଛୁରି ଭାଗିଆର, ମୋର ନୁହେଁ । କାରଣ ମୁଁ ତାକୁ ଦାନ କରିଦେଇଛି, ସେ ମାସ ମାସ ଧରି ତାକୁ ପାଳି ବଡ଼ କରିଛି ।

ତଥାପି ସତ୍ପ୍ରେରଣାରେ ଖୁବ୍ ନରମ ସ୍ୱରରେ କହିଲି, "ଥାଉ, ଥାଉ, ଦୁଷ୍ଟ ତେଲ ଡେଇଁ, ବେଶ୍ ମନ୍ତପିବ ଯେ ।" ଦୁଷ୍ଟ ମୋ କଥା ଭଲକରି ଶୁଣିଛି କି ନାହିଁ କଲି ଗଲା ଅଛି ଦୁଇଟା କୁହୁକ ତନ୍ତ୍ର ପରି ବୁଲାଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ଓ ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲା "ସେ କ'ଣ ଚମ

ବାଳୁଙ୍ଗ କି, ଘର ଭଦ୍ରଲୋକ ତ ।" ମୁଁ ଗାଢ଼େ ପୂର୍ବପରି ମନେ ମନେ 'ନା' କହିଲି ।

ବଣୁଟୁଆଟା ବୋଧହୁଏ ତା' ପୂର୍ବତନ ମାଲିକର ବାହନା ବାରି ପାରିଲା, ଗଳାସ୍ୱର ଚିହ୍ନି ପାରିଲା । ହଠାତ୍ କାନ ଠିଆ କରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଫୁଲ ଆଖି ଦୁଇଟା ବୁଲାଇ ଅତି କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିଟାଏ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଦେଲାପରି ଜଣାଗଲା ।

ବାସ୍ତବିକ ନପୁଂସକ ପରି କେତେ କାଳ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଆଖି ଆଗରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବାଳୁଙ୍ଗଟା ମରିବାର ଦେଖିବ ? ଗୋ-ବଧ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ କିଏ—କୃଷ୍ଣ ନା କାଳିଆ ନା ମୁଁ ?

ହଠାତ୍ ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ମନକୁ ଆସିଗଲେ । ବଡ଼ ପାଟିଟାଏ କରି ଡାକିଲି, "ଆସ ଆସ, କୃଷ୍ଣ ! ମୋତେ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଅଗ୍ରୀମ ଦିଅ । ତା'ପରେ ଯାହା କରିବ ।" 'କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା' ଶବ୍ଦ ଦୁଇଟା ଉପରେ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଜୋର ଦେଇ କଥାଗୁଡ଼ାକ କହିଲି ।

ଟେଷ୍ଟ ବ୍ଲକଅର ନଅାଁ କଲକତା ବଡ଼ ଦୋକାନରେ ଟଙ୍କାର ଚିହ୍ନିତ ନୋଟଟାଏ ବା ସେମିତି ଥାରମୋମିଟରରୁ ୧୧୦ ଡିଗ୍ରୀରୁ ୯୪ ଡିଗ୍ରୀକୁ ହଠାତ୍ ଖସିଆସେ କୃଷ୍ଣର ମୁଣ୍ଡର ଉତ୍ତାପଟା "କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା" ଶୁଣିବାରେ ହଠାତ୍ ତଳକୁ ଖସି ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଫେର ସେଇ ଦେଖିଲି ସେ ତଳ ଉଠି ଏମିତି ଚୋଟାଏ ଜୋର ଚୋଟ ବାଳୁଙ୍ଗ ଉପରେ ଦେଇ ଦୋକାନକୁ ଫେରିଲା ଯାହା ତା'ର ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସକୁ ବାହାର କରିଦେବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଁ ନିଅଣ୍ଟକୁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ବାଳୁଙ୍ଗଟାର ଚିହିଁ ଶେଷ ବନ୍ଦ ହେଲା ପରି ମୋତେ ଜଣାଗଲା ।

ବଡ଼ ପୁଅ ଦେଇଥିବା ସିମେଣ୍ଟ ବୋରାରେ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଅଗ୍ରୀମ ଧରିଲି ଦୋକାନରେ ରଖିଥିଲେ । ତାକୁ ଆଣି ଦଶ ଟଙ୍କିଆ ଦୁଇଟା ସହଜ କଲି । ମନଟା ଟିକେ ହାଲୁକା ହେଲାରୁ ପୁଣି ବାଳୁଙ୍ଗଟାକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିବା

ପାଇଁ ବାବୁଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ।' ଦେଖିଲି ସେଠି କେହି ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦୋକାନକୁ ସେଇ ସମସ୍ତେ କାରବାରରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେଣି । ଦେଖଣାହାରିମାନେ ବି କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ଗଲେଣି । ଷଣ୍ଢଟା ଉପରକୁ ପେଟ ଦେଖେଇ ଚିତ୍ତ ଓ ଅଗନିଶ୍ୱାସୀ ହେଉଛି । ପଶି ମୁଠାଏ ଦେଇ ଗତଲ । ଆଜିର କେଉଁଠି, କମିଶ, ଭାଙ୍ଗିରେ ? ଚାଳ ଜଳରୁ ଆଣିଲେ ପିଆଇବ କମିଶ ଏକୁଟିଆ । ଏଠି ଖଣ୍ଡକ ଉପରେ ମିଷ୍ଟ ଯାଇ ଚାଲାଁ ପଡ଼, ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଦେବା ଯାଉ ହେବ ଦିନ । ଏଇ ବଜାରକୁ ସଞ୍ଜବେଳକୁ ତ ପୁଣି ଆସିବ ସେଇ ସଉଦା ପତାଉରବା ପାଇଁ ।

ତଥାପି ଜଣେ ଦୋକାନୀକୁ ଡାକିଲି । ସେ କହିଲା, "ବାପୁ ହେଲେ ନା କ'ଣ ? ଜାଣି ଜାଣି ଗୋବଧ ହ୍ରାଦୃଷ୍ଟିରେ ପ ହେଲେ ପୋଲିସ କେସ୍‌ରେ ହାତ ପୂରାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?" ମୁଁ ନିରସ୍ତ ହେଲି । ସେ ଗାବଠାକୁ ତା ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଘରକୁ ଆସିଲି ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ଜାଳଆ ଆସିଲା ନବା ସାଙ୍ଗରେ । କହିଲା, "ବାବୁ ଯେଉଁ ବାଛୁରୀଟା ମୋତେ ଦେଇଥିଲେ ସେଇଟା । ସେଇଠାରେ ବଜାର ଧାରରେ ପଡ଼ି ମରିଗଲା । କଣ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ରୋଗ ଆସିଛି. ଡାକ୍ତର ବି ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କେତେ କେତେ ଗୋରୁବାଛୁରୀ ମରି ଯାଉଛନ୍ତି ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ।"

"କଏ ମାରି ଦେଲା ଜରେ ବାଛୁରୀଟାକୁ ?" ମୋ ପାଟିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ।

"ନା ବାବୁ ! ମୋ ବାଛୁରୀକି ମାରିବ କିଏ ? ଯାହା ହେଲେ ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଧାଥାଏ ସେ ।"

ତହିଁଆର ଦିନ ବଜାରରେ ପାନବାଲାକୁ ପଚାରିଲି, "ବାଛୁରୀଟା କାହାର ଜଣା ଅଛି ?"

"ହଁ ବାବୁ ! ବାଛୁରିଟା ଖାଲ୍ପିଆ ବୋଲି ନେଶନାଲ ହେସ୍‌ର ବୁଜରର । ତାକୁ ଜୁଅଡ଼େ ଜଣେ ବାବୁ ବାଛୁରିଟାକୁ ଏମିତ ଦେଇ ଦେଇଥିଲେ । ଧରି ବସିଥିଲେ କାଳିଆ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅତ କମ୍ପାମ୍‌ରେ ପସ୍ୱଣଟା ହଙ୍କା ଅଦାପୁ କରି ନଥାନ୍ତା ! ତାଠୁଁ ବୋକା ସାଧାସିଧା ଲୋକ ଦୁନିଆଁରେ ଅଉ ଅଛନ୍ତି । କୋଡିଏ କଦଲି ଅଙ୍ଗୁର ଦାମ୍ ନେଇ ଚରୁ ରକ୍ଷିଲ । ପେର୍ ନିଜେ ବଡିରେ ନବା ସାଙ୍ଗରେ ବୋଝ ମଲଟାକୁ ଫଟାଣିରେ ଫୋପାଡ ଦେଇ ଅସିଲ । ନହେଲେ ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରୋଳମ କେଜ୍‌ରେ ଟଡଥାନ୍ତା ଅମେ ତ ତାକୁ ଗୋ-ବଧରେ ଫକାଇ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରାଇଥାନ୍ତୁ ।"

ବାଛୁରି ତ ଗଲା । ଖାଲିଆ ତ ଲୁଅମାସର ଗୋରୁମୁଣା ମଜୁରି ବାବଦ୍ କୋଡିଏ କଦଲି ଅଙ୍ଗୁର ଦାମ୍ ପାଇଗଲା । ମୋ ଘର କଣରେ ସେଇ କୋଡିଏ କଦଳି ଅନୁ ପଡିଛି । ସେଗୁଡାକ ଖାଇବ କିମିତ ? ତଣ୍ଟିରେ ଲୁଚି ଯିବ ନାହିଁ ତ ?

ହୀରାକୁଦ କରେଣ୍ଟ୍

ଯେଉଁ ସମୟରେ ସରୋଜ ବାବୁ ହୀରାକୁଦ କରେଣ୍ଟକୁ ଡରୁଥିଲେ, ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ, ସେହି ସମୟର ଗୋଟିଏ ଦିନର କଥା ।

ସବୁଦିନ ପରି ସେଦିନ ସକାଳେ ମଧ୍ୟ ସରୋଜ ବାବୁ ଖବର-କାଗଜର ସିନେମା ପୃଷ୍ଠାଟି ପଢ଼ି ସାରି ଆଖି ପକେଇଲେ ପାଣିପାଗ ବିବରଣୀ ଉପରେ ।

"ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଚଡ଼ଚଡ଼ି ସହ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ବର୍ଷାର ସମ୍ଭାବନା ।"

ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଚଡ଼ଚଡ଼ିକୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଯିନା ଡର, ବୁଢ଼ାଙ୍କ ପାଖାପାଖି ସରୋଜ ବାବୁ ଡରିବେ କାହିଁକି ?

ପ୍ରକୃତ କଥା କହିଲେ ସରୋଜବାବୁ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଶବ୍ଦକୁ ଡରନ୍ତି ନାହିଁ, ଭୟ କରନ୍ତି ବଜ୍ରପାତକୁ । ମାତ୍ର କେତେ ଦିନ ତଳେ ତ କଣ୍ଟି ଗାଁର ଦୁର୍ଗା ଚରଣର ସ୍ତ୍ରୀ ଚାଳପୋଛଣି ଗାଧୁଆ ତୁଠରେ ବାସନ ମାଜୁ ମାଜୁ ହେଇ ବଜ୍ରରେ ଚାଲିଗଲା । ଚଣ୍ଡେଶ୍ୱର ପିଲାପୋତାକ ଘରେ ବୁଢ଼ୀ ବସିଥିଲେ ମାଆ ଫେରିବାକୁ, ମାଆ ଆସିଲେ ଆଗ ପଖାଳ ବାଢ଼ି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି।

ସେଇ ତାଙ୍କର ଗାଁରେ (ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ କୁଅଁଗ୍ରେ ବଜ୍ରର ସ୍ତବ୍ଧ ବାଦ) ପାଞ୍ଚ ଅଠ ବର୍ଷ ତଳେ ବନ୍ଧୁ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶ୍ୱଶୁର ଘରନାଡ଼ରେ ସେହି ତାଳ ଗୋଟେସ୍ତମ୍ଭଣ୍ଡାରେ ମଣ୍ଡ ଝଡ଼ିଥିବାର ସେ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ତାହାକୁ କହନ୍ତି ଅକାଳ ବଜ୍ର । ସରୋଜ ବାବୁ ଥିଲେ ବୋଲି କୁହାବୋଲା କରି ଘରେ ଲେଡେକ୍ଟୋର କରିଦେଇ ଥାଉଲ, ନ ହେଲେ ହେନିଏ ନିଷ୍ଠା ବ୍ୟସ୍ତ କରିଥାନ୍ତା । ତାଙ୍କର ନ୍ୟାରେ ପର କମଳକୁ ନିଷ୍ଠା ଦେଖିବାକୁ ଦେଖସନ୍ନ ନାହିଁ । ମୁହିଁଟା ଟୋପ ଜଳ ବଡ଼ କରେଁ ବସୁଥିଲ । ପୁଣି ସରୋଜ ବାବୁ ନ ଥିଲେ କମଳମାକୁ ଦମ୍ଭାଳୁ ଥାଆନ୍ତା କଏ ? ବର୍ଷେକାଳ ବାର୍ତ୍ତାଟି ପରି ଯେ ହେଲ, ଏବେ ବ କୁଆଡ଼େ ମେଘ ଦେଖିଲେ ଡରେ, ଆଜି ବଜ୍ର ମାରନ୍ତି ତ, ଗଛ, କାନ୍ଥ, ଖୁଣ୍ଟ ପାଖରେ ଯାହା ପାଏ କୁଣ୍ଢାଇ ଦେଇଏ । ଟେବା ହୋଇ କମଳମା ବାପଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ଆଜି ଫେରନ୍ତି । ଶ୍ୱଶୁର ଘର ବ ପୁଅଝିଅଠାକୁ ଅଣିବାର ନାଆଁ ଧରୁଥାଏନି ।

ସତ କହିଲେ ବଜ୍ରକୁ ନ ଡରେ କିଏ ? ସେଥିରେ ତ ଭୟ ବଜ୍ରକୁ । କମଳମାର ବି ଭୟ । ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ବି ଭୟ ।

କନ୍ତୁ ଗଲ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲ ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ବଜ୍ରଠୁଁ ବେଶୀ ଭୟ ବନ୍ୟାକୁ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଏଇ ବନ୍ୟା ହେଉଛି ଅବଡିନାଲ୍ କରେଣ୍ଟ । ଦୁଷ୍ଟିର ଡାକବାଳରେ ରବେନ୍ ଗୋରେବେନ ବ୍ରାଉନିଂର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "କେତେ ଦେଖନ୍ତି ବି କଥା ।" ଝେଙ୍କାରେବେଳେ ମହାଶୂନ୍ୟର କମାଣ୍ଡବସା ଅନ୍ଧକାରର ବଡ଼ ଖଣ୍ଡ ବାହାରିଥିବ ଏଇ ବନ୍ୟା ଅନେକ ଜ୍ୱଳେ । ଆବିଷ୍କୃତ କରେଣ୍ଟ ହେଲ ବଣ୍ୟାମିଶ୍ରୀ ମୃତ୍ୟୁ । ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର କରେଣ୍ଟ ଅପାର, କୋଟି କୋଟି କରେଣ୍ଟ, ଆବିଷ୍କୃତ କରେଣ୍ଟ ମାତ୍ର କେତୋଟି ହଜାରର ।

ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲ ଠିକ କରେନି ଅତିକ୍ରି ବୁଝିବେ ଯେ ପାରନ୍ତୁ ଏ ପାଳକୁ, କୌଣସି ବଳନ୍ତାଳିର ମହାତାହୁକୁ ୯ ୧ ଟ ସେପାଖ ରଖି ଖବର । ଜୋର ଝଡ଼ ହେଲ ତ ଦପ୍ ଦପ୍; କେଣ୍ଟା ମାରିଲେ ଏକାବେଳେକେ ଦପ୍ ।

ସବୁ ଶେଷ । ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କ ସିନେମା ଦେଖା ଇଚ୍ଛା । ଝୁରି, ପାଟି, ଗଣ୍ଡଗୋଳ, ଝଗଡ଼ା, ଝୁଲିସିଲ୍ । ଅପରେଟର୍ ର ଚଣ୍ଡ ପୁରୁଷ, ମେନେଜରର ଚଣ୍ଡ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଖାତିର । ଶେଷରେ 'ଟିକଟ ଫେରସ୍ତ' ଚକ୍କର । ପିଲପିଲି ମେଞ୍ଚଣ୍ଡ ଠେଲ । ଧାକ୍କାଧକ୍କି କରେଣ୍ଟ୍ କୁ ଡରନ୍ତି, ଘୃଣା କରନ୍ତି ସରୋଜ ବାବୁ ସେଇଥିପାଇଁ ।

ସରୋଜ ବାବୁ ଏବେ ଚାଷି-ବାସ ଜାଣିବାରେ ଏକ୍ସପର୍ଟ । ଧାନଗଛ ଖାଣ୍ଟି ଚିହ୍ନିପାରନ୍ତି । ମେଘ କାହିଁ ? ଧାନ କେତେରେ କ'ଣ ତଉତଉ ହେବ ? ଅଳ୍ପବୃଷ୍ଟିର ପାଣିପାଗ ମାପିବାର ଯନ୍ତ୍ରଟା ବୋଧହୁଏ ଫାଟି ଗଲାଣି । କେତେ ଥର ଦେଖିଛି ବୃଷ୍ଟିବର୍ଷାର ସୂଚନା ଆଉ ଚମ୍ପାଟି ଦେଇ ହୋଇନାହିଁ ।

ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଦୁଃଖ ଯେ, ସେ ଯେବେ ଭଲ ଜାମଟିଏ କରି ବସନ୍ତି ନାନା ଚିନ୍ତା ଆସି ଘେରନ୍ତି । ସେ ଯେବେ ସିନେମାକୁ ଯାଆନ୍ତି ପିଲାବୁଢ଼ାଙ୍କର ମୁହଁ ଦିଶିଯାଏ । ସେଇ ଏକ ଶିଖ ଏକ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲେ ।

"ମାଆ ମରିଯିବା ପରେ ବାପା ଆଉ କେଉଁ ଛବି ବାଦ୍ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ବାପା ବଡ଼ ଚେଲେଞ୍ଜି ।"

"ମାଆ ତ ବାପାଙ୍କୁ କେବେ ମନା କରୁ ନ ଥିଲା, ସିନେମାକୁ ଯିବାପାଇଁ ।"

"ମାଆ ଥିଲାବେଳେ ବାପା ନିଜେ ତ ଯାଉ ନ ଥିଲେ, ଆମକୁ ବି ଯିବାକୁ ଦେଉ ନ ଥିଲେ ।"

ସରୋଜବାବୁ ହଠାତ୍ ପିଲାଗୁଡ଼ାକୁ କହିଦେବେ "ଅରେ ପିଲେ ! ତୁମ ମାଆ ତ ନାହିଁ, ତାହାର କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ମୁଁ ଯଦି ମରେ ତୁମେ ବି ମରିଯିବ ଯେ ।'

କିନ୍ତୁ କହୁଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ, ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ଅବା ବାପାଙ୍କ ମନକଥା କ'ଣ ବୁଝିବେ ?

ସାଙ୍ଗସାଥୀ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହେଲେ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଶ୍ଳେଷ ଭରି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତି, "କାଲିକା ଛବି କମିତି ଲାଗିଲା ?" "ଆଜି ଦେଖୁଛ ?" କାଲି କ'ଣ ନୂଆ ଛବି ପଡ଼ିବ ?" ସରୋଜ ବାବୁ ସେମିତି ଏକାଧାରରେ ପ୍ରଡ୍ୟୁସର, ଡିଷ୍ଟ୍ରିବ୍ୟୁଟର, ସେନ୍‌ସର, ଫିଲ୍‌ମ କ୍ରିଟିକ୍, ଏକ୍ଟର ଅଥବା ଶକ୍‌ସାବାନ୍ଧ ।

ସରୋଜବାବୁ ଶାବନ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ କହି ଦେବେ, "ବନ୍ଧୁଗଣ ! କରୋନେଶନ୍ ଥ୍ରମ୍ବୋସିସ୍ ବୋଲି ଏକ ରୋଗ ଅଛି, ଯାହା ହୃତ୍-ପିଣ୍ଡକୁ ଅତର୍କିତରେ ଆକ୍ରମଣ କରେ ଓ ନିଷ୍ଠୁରଭାବେ ଠାଏଁ ମାରେ ।"

କିନ୍ତୁ କହୁଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ତାଙ୍କ କଥା ଅବା କଅଣ ବୁଝିବେ ?

ଥରେ ସେ କେବଳ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, "ନାଚ ଗୀତ ହୁଲହାଟିରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡର କଳଙ୍କବିଜ୍ଞାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମାଡ଼ି ମକଚି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ମୋର ତ ଫେର୍ ବଞ୍ଚିବା ଦରକାର ।"

ପିଲାପିଲିଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି ସରୋଜ ବାବୁ କହିଲେ—'ଟାର୍ଜନ ଛବି ରବିବାର ମେଟିନି ସୋ ଅଛି, ଯେବେ ନ ଯିବ, ବୁଝିଲ ।'' କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଝିଅକୁ ଶେଷ ମିନତି ଉପଦେଶ ଦେଲେ, "ଟୁନୁ ମୁନୁକୁ ମୋ'ର ଅଶୌଚରେ ଶୁଆଇ ଦେଇ ଘୋଡ଼ା ଗୁଡ଼ାଇବୁ । ଜବାଠ-ଷିଡକ ସବୁ ବନ୍ଦ କରିଦେବୁ, କାଳେ ଝଡ଼ ହେବ । ଦେଖିବୁ ସେ ସବୁ ସେମିତି ଉପାସେ ନ ରହନ୍ତି । ରଖିଥିଲି, ମଦ୍ୟମଞ୍ଚ ଟେବୁଲ ଉପରେ ।"

ଘଡ଼ି ଦେଖିଲେ । ପାଞ୍ଚଟା ପଚିଶି । ଛଅ ବେଳରେ ଯୋଗ । ପାଣିପାଗ ଖବରଣୀ ମନେ ପକାଇ ଚାହିଁ ଦେଲେ ଆକାଶକୁ ।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଚିତ୍ର ପାହାଡର ଆରପାଖରୁ ଶେଷଥର ପାଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମୀର ନାଲି ମୁହଁଟାକୁ ଲୁଣ୍ଠି ଦେଇ ସୁଟିଦେବ କହୁଛନ୍ତି, "ଆଜି ଏତିକି, ପୁଣି କାଲି ଦେଖାହେଲେ, ଗୁଡ୍‌ନାଇଟ୍ ଡିଅର୍ ।"

ଝର୍କାରେ ବସି ଚଞ୍ଚଳ ମନ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମ ମେଘଟାଏ ଦିମୁକପାଳ ଧାପାଡ଼ର କହିଁ ଅନ୍ଧାରସ୍ତୂପ ଗୁମ୍ଫାରୁ ମୁଣ୍ଡ କାଢ଼ି କହିଲ "ଏ ! ଏଠି କ'ଣ କରୁଛ ?"

ତାରାଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଚାହିଁ କହୁଛି, "ତୁମେ ଯେତେବେଳେ କଅଁଳ ଚୋରା ମେଘରେ ମଞ୍ଜୁମାଳତି ଚଳାଇ ମୋ ପାଖରେ ଟିକିଏ ଦେଖିବାକୁ, ମଜ୍ଜା କରିବାକୁ ଆସ, ଏଇଲା ସଞ୍ଚାରିତା ହେବା ପରେ କି, ଅମ ଦର୍ଶିକି ଛାଡି ଯାଉ ଦେବାପାଇଁ ଫ୍ରିଲଟର ଏଇ ଦୁଷ୍‌ମନ୍ଟାକୁ ।"

ଠିକଠ୍ କର ବୃଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରନ୍ତ ସରୋଜ ବାବୁ । ଦେଖିଲେ କିପରି ଜଣେ ସ୍ୱୀଲୋକ ଉଭାହୋଇଛନ୍ତି । ହେଲା ଚନ୍ଦ୍ରା ମୟ ଜଣାଗଲ । କେଉଁଠି ଦେଖିଛନ୍ତି ବୋଧହୁଏ । ଧଳା ଓଲଟିଚ୍ କାଳଚେ ଶାଢୀ, ସବୁଜରଙ୍ଗର ବ୍ଲାଉଜ; କପାଳରେ ସିନ୍ଦୂର ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଶରୀର କମନୀୟ ନୁହେଁ ତ ? ଏତେ ସଫା ରଙ୍ଗ, ଗୋଲଗାଲ ଦେହ ବକୁଳର ଆସିବ କାହିଁ ? ସେଇ କମନୀୟ କେଉଁଠି, ସେ କେଉଁଠି ? ସେ ତାଙ୍କର ମାନସୀ ହେବେ ତ ମନ୍ତ୍ରବାଣୀ ଶୁଣିବାପାଇଁ ଏଠାକୁ ଆସିବ କପର ? କେଉଁ ମହାବଳୀର ନାଃଚଣ୍ଡ ସନ୍ଧାରେ ତୁଳସୀ ମୂଳରେ ନିଷ୍ଠିଲ ଘଣ ବା ନର୍ତ୍ତନ ଦକ୍ଷରେ ଅର୍ଥହୀନ ଧର୍ମ୍ୟ କେଉଁ ଏକ ମୂକ-ବଧୀର ଝଡ଼ର ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ଅଗରେ ହୋଇ ହୁଏ ତ କମ କହୁଥିବ, "କଜ୍ଞାଟାଏ ଉଥର କରିବାପାଇଁ ଅଡ଼ୁର କେତେଦିନ ଲାଗୁଛି ତୁମକୁ ?"

ଏ ଘଟଣରେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଅବସ୍ଥା କେଉଁ ଅବା ଭଲ ଅଛି ? କୁନ୍ତଳର ଦୁଇବର୍ଷରୁ ବେଶୀ ହବ ତାଙ୍କର ସୁନାର ସଂସାର ଘଡ଼ିଦେଇ ଗୁଲିଗଲଣି । ମୁନୁ ଦୁଇବର୍ଷର ହେଲାଣି ଗଲାଣି ଯେ । ସରୋଜବାବୁ ତ ଲୁହ ନ ଗଡ଼ାଇ ଟାଣୁଆ ବଜ୍ର ପେଷିତ ତାଙ୍କୁ ଏତା ଥରକେ ମାର ଦଉଛନ୍ତି, କନ୍ତୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲଗୁଡ଼ାକ ?

ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଲିମ ସେ ଧୀରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଚିର ମୂର୍ତ୍ତିର ସବୁଜ ସ୍ମୃତିଟିଏ ଫୁଟିଉଠିଲା ସାରଙ୍ଗବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା । କିନ୍ତୁ ସେହି ସ୍ମୃତିଟିକୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ଧାଧ୍ୟରେ ବା ତାଙ୍କ ପାଖ ଟିକେ ଧରିର ଖିଡ଼କିଆଡ଼କୁ ଉପର ସେହି ଡ୍ରାଇଭର ଗଲା ତା'ଶରୀରେ ସେ କି ଶିଖିବେ କପିତ ?

ଡ୍ରାଇଭର ଷ୍ଟିଅରିଂ ମୋଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଗୋଲ ଗୋଲ ହାତରେ ଚକ ଚକ ହୁଲାରଙ୍ଗ ହୀରାକୁଦ୍ କ୍ୟାରେଷ୍ଟର ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ଜଳ ଉଠୁଥାଏ । ସିଡ଼ିରେ ମହିଳା ଜଣକ ଉପରକୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ନେଇ ଚାଲିଲେ ।

ସେକେଣ୍ଡ ବେଲ୍ ହୋଇଗଲାଣି । ଭିତର ପଟର ସିଡ଼ିରେ ଉପରକୁ ପୁରୁଷଙ୍କ ଦଳ । ସାରଙ୍ଗ ବାବୁଙ୍କୁ ଜାହିଁକି ଟିକିଏ ବେଶୀ ଗରମ ଲାଗିଲା । ଭିତରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଉପରେ ଅନ୍ତକୁ ଥରେ ଚାହିଁଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା, ଆକାଶରେ ଯେପରି କ'ଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ମଣୁଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରକୃତି ଭୋଗୁଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଅବୁଝା ଅଭିମାନ ଆକାଶ ପାଇଁ । ଏଣେ ପୃଥିବୀରେ ଭବନ ଦେବତାଟା କେଉଁଠି ମରି ପଡ଼ିଲେଣି, ସେଠେ ତାହାର ଅନ୍ତ ନୀଳିମା ବନ୍ଧନ । ବେଣ୍ଡରୁମ୍‌ରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ତାରା ଝିଲିମିଲି ଗୋଟାଏ ପରଦା ଅନ୍ତରାଳରେ ଯାଇ ଲୁଚିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି । ହିରୋଇନ୍ ସିନେମା ଢଙ୍ଗର ଠିକ୍ ଝଲରେ ପଟ୍ଟ ପରି ନେଇଥାକୁ ଚାହିଁକି ବାବୁ ନେଇ ଦେଖିଲେ ସତ; କିନ୍ତୁ ତା'ର ଉପଲବ୍ଧି କେ ଅଧାରେ କହି ଜାଣି ପାରିଲେ ।

ଥାର୍ଡ଼ ବେଲ୍ । ଫୁଟଲାଇଟ୍ ରଙ୍ଗର ପରଦା ଧୀରେ ଧୀରେ ଅପସରି ଗଲା । ଫୁଟିଉଠିଲା ମଞ୍ଚର ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ହାତଲେଖା ଅକ୍ଷରରେ "ବଳିଦାନ ମହାଗୋଳପାଇଁ କେଉଁ ଦାବି ନୁହେଁ ।" ଘରେ ଘରେ ଆଜି ଏକ ନୋଟିସ୍, "ଅଧିକ ହିତ ପାଖରେ ନେବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।"

ଏ ଦୃଶ୍ୟଟି ଥାଏ ନୋଟିସ୍ ମାଗୁଛି । ଏହି ଦୃଶ୍ୟଟି କେତେ ଥର ଅଭିନୀ ପୂର୍ବରୁ ବି ଦେଖା ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଆଜି ତାର ନୂଆ ଏକ ଦେଖି ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼ିଛି,

ଖବରକାଗଜରେ ଲେଖା ଥ 'ବଜ୍ରଲକ୍ଷ୍ମୀହାଟ' ବାହାରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରେଣ୍ଟ ଅଭାବରେ ଶୋ ବନ୍ଦ ଥିଲା । ଆଜି ସେଥିପାଇଁ ମାଟିନି ଶୋ'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଲୋକେ ସତର୍କ ହୋଇ ଅଧା ଟିକେଟ ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ କେଉଁ କଥା । ସ୍ଥଗିତ କରିଦେବେ ତ !!

ବକ୍ସଅଫିସ ଓ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପରେଶବାବୁଙ୍କୁ ମୁହଁଦେଇ ଭଲଲାଗେ । ସେଥିପାଇଁ ଠେକ୍ ଟାଇମ୍ ରଖି ସେ ଜାଗାରେ ବସିଥାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ଛୋଟ ଛୋଟ, ମାତ୍ର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଲମ୍ବ । ରଙ୍ଗୀନ୍, ହଳଦିଆ ରକମର ମଜା ସେଥିରେ ଥାଏ । ପରେଶ ବାବୁ ଫିଲ୍ମ ଦେଖନ୍ତି, ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ପାଖ ଲୋକଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି । ତାହାର ଚେହେରା, ପୋଷାକର ବାସ୍ନା ଓ ମଦଲିର ଗନ୍ଧ, ତା' ପାଟିରୁ ଚୋବା ପାନ, ଅତର ମୁହଁର ପାନ୍ଥଉରର ଜର୍ଦ୍ଦା ମହକ ।

ସବୁଦିନ ଦେଖିଲେ ବି ଆଜି ବଡ଼ା ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଦେଖନ୍ତି କପୂର ରୂପକଣ୍ଠୀ ନାୟିକା "ହେମମାଳା" ଲକ୍ସ ଟଏଲେଟ୍ ସାବୁନ୍ ବ୍ୟବହାର କରି ରୂପଲାବଣ୍ୟ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ସ୍ନେହମୟୀ ମା' "ହେମମାଳା" ନେସ୍ଲେର 'ଡାଲଡା' ବ୍ୟବହାର କରି କୁନି ପିଲାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ଜଣେ 'ଏନାସିନ୍'ର 'ଜ୍ୱରଦବା' ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ତାଜା ଓ ଉତ୍ପାଦନକ୍ଷମ କରୁଛି ଏବଂ କରେ "ଓଷ୍ଟ୍ରେନ" କେଟାଗିର ଜୋତା ଦେଇ ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀଙ୍କୁ ମଧ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଭଳି ଲାଗୁଛନ୍ତି ।

ଇଣ୍ଟରଭାଲ ଦେଖାଯାଏ ବନ୍ଦ । ପରେଶ ବାବୁଙ୍କ ଡାହାଣ ପାଖରୁ ଯେଉଁ ଲୋକଟା ବସିଥିଲା, ସେ ଛବି ଦେଖି ମନ୍ଦୁ ଜଳଦେଲେ ଉଠିଲା ।

ଏ ଛବିଟି ଆଜି ନମାର ଦୋକାନରେ ନେଇଯିବି ।"

ତା' ପରେ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଡକୁମେଣ୍ଟାରି ଛବି । ତାଞ୍ଜୋର ବା କୋଣାର୍କର ଟେମ୍ପଲ୍ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପକଳା । ପରେଶବାବୁଙ୍କ ବାଁ ପାଖରେ "ନ୍ୟାସନାଲ୍ ହାଇସ୍କୁଲ୍"ର କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଜଣେ ବସିଥିଲେ ପାଖରେ । ଚିନିକି

ସେ ମଦରର ଏକ କୋଣରେ ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ବେଶରେ ସୁରକନ୍ୟାଟି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବାର ଦେଖି ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ସେଥି ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ କରିବାପାଇଁ ଏତେ ଜୋରରେ ଢୋଲରେ ଝଙ୍କାର ଦେଇ ଚିହିଁ ଦେଲା ଯେ, କୁହୁଚି କୁହୁଚି ହୋଇ ମହଲା ଗ୍ରାହକ ଦୈଥିରୁ ଛାଡ଼ି ପଡ଼ ଯାଉଥିଲେ।

ଫରଚାରେ ଓ ନିଜ ପକ୍ଷରେ ନାନା ମଜା ଦେଖି ଦେଖି ସରୋଜ ବାବୁ ପାଖରେ "ଷ୍ଟାଇଲିଷ୍ଟ" ଦେଇ ଦେଖି ପାରିଲେ ଅଲ୍‌ଟରନାଲ୍ କରେଣ୍ଟ୍‌ର ଏକ ଜୋୟାର। ତା' ପରେ ଦେଖିଲେ ହ୍ୱାଇବ୍ରିଡ କରେଣ୍ଟ୍‌ର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦୂର ନଡ଼ିଆ ଗଛର ଡାଳ ପତ୍ରରେ ଝୁର୍ ଦୋହଲିବାକୁ ଲାଗିଲାଣି।

'ଘୁ' କ୍ଲାବ ଫିଲ୍ମ "ଘର୍ ପ୍ୟାର୍ କିଯିଯେ ଯୋରା ହୈ" ସବସ୍ତ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବାପାଇଁ ସେନ୍‌ସର ବୋର୍ଡ଼ ଅନୁମତି ଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ପୁଣି ଟିକ୍-ଟପ୍।

ଘରଭିତରୁ ଏତେ ଜୋର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଉଠିଲା ଯେ, କାହାରି କଥା ବି ଶୁଭିଲା ନାହିଁ। କେତେ ସେକେଣ୍ଡ ଗଲେ, ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ। ହ୍ୱାଇବ୍ରିଡ କରେଣ୍ଟ୍ ଅଫ୍; ଅଲ୍‌ଟରନାଲ୍ କରେଣ୍ଟ୍ ବି ଅଫ୍। ଦୁଇ କାରେଣ୍ଟ୍‌ର "ପ୍ୟାର" ବିଫଳ। ପୁଣି ସେଇ ଦୁଷ୍କାଳର ଅନ୍ଧକାର। "ଟେକ୍ ଦଉଆର ବି ଲାଇଟ୍" ଚିତ୍କାର କରି ଆକାଶ ପାତାଳ ଫଟାଇ ଦେଲେ ବି ଲାଇଟ୍ କାହିଁ?

ଏଇଥିପାଇଁ ଉଦନ୍ତ ହ୍ୱାଇବ୍ରିଡ କରେଣ୍ଟ୍‌କୁ ସରୋଜ ବାବୁ। ଥରେ ବଧ ହେଲା ତ ଆଉ କେହି ଅଧିକ ଜାଣିବ ନାହିଁ। ତା'ର ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ସେତେବେଳେ ଆସିବ, ତୁମେ ଚାହିଁ ବା ନ ଚାହିଁ।

ଏଥର କରିବେ କ'ଣ ମାର୍କେଟ୍‌ରେ ହାତମାରି ଦେଖିଲେ ଷ୍ଟାଣ୍ଡିକେଟ ଅଛି। ଧୀରେ ଧୀରେ ହାତୁଡ଼ି ଅଣ୍ଡାକ ପାଦପକାଇ ଆସିଲେ ଚେଲକୁ। ଅଙ୍ଗଣରେ ରେଡ଼ିଓ ଟିକେ ଲଗାନ୍ତି କି ନାହିଁ ଜୋର ପବନରେ

ହୋଟେଲର ସିଙ୍ଗଡ଼ା ପକଣ ହୋଇଯିବା ଶାଳ ପ୍ରଣାଳୀ ଉତ୍ପତ୍ତି ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା । ଚଉବଗିରେ ଦଶ ବୋଡ଼ଏ ହାତ ଯାଇ ଫାଟକ ପାଖରେ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ରିକ୍ସା ଅଛି କି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆଲୁଅର ବା ମଣିଷର କାହିଁ କିଛି ସନ୍ଧାନ ନାହିଁ ।

ଝଡ଼୍ ଝଡ଼୍-ଝଡ଼୍, ବଡ଼ ବଡ଼ ଟୋପରେ ହଠାତ୍ ପ୍ରବଳ ଅଧଘା । ସାଇରେନ୍ ବାଜି ଉଠିଲା 'ଏୟାରରେଡ଼୍'ରୁ ରକ୍ଷାପାଇଁ ଲୋକେ ଯିମିତ ବ୍ୟସ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଖୋଜି ବୁଲନ୍ତି ସରୋଜ ବାବୁ ବି ଟିପିନ୍ ଇଆଡ଼େ ସିଆଡ଼େ ଧାଁ ଦୌଡ଼ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ କାହିଁ ? ଖାଲି ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ା । ସିନେମା ଘର ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ? ବୋମା ପେଟେଲେକୁ ପଡ଼ ସାରିଥିବ । କଲିମିଟିଆ ଅନ୍ଧାରରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ମୃଣ୍ଡ ଚକ୍ରି ତାକୁ ସ୍ଥାନଟିଏ ପାଇଲେ ଟିକେ ଘରର ଦରଜା ପାଖରେ, ପଇଁଠି ବୃଷ୍ଟି ନିବାରଣପାଇଁ ଲେଖାଥିବା × ଲେଖାଥିବା ସିନେମା ଟଙ୍କା ଶ୍ରେଣୀ ଥିଲା ତାହାର ତଳେ ।

ଘଣ୍ଟାର ଦୁଲୁ ଦୁଲୁ ବନ୍ଦ ହେଲା । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବି ଚାହିଁଲେ ଆକାଶକୁ । ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଅନ୍ଧକାର ନିଷ୍ଠୁର । ଯେତେ ବେଶୀ କଳା ସେତେ ବେଶୀ ଆଲୁଅ. ଯେତେ ବେଶୀ ପ୍ରକାଶ ଶକ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଲୋକେ କାଳୀପୂଜା କରନ୍ତି—ଶକ୍ତି ଓ ଅନ୍ଧକାରର ଏକ ମହାନ୍ ରୂପ ଏଇ କାଳୀ । ଏଇ ରାତ୍ରିର ଗୋଟାଏ ମେଘର ବଜ୍ର କଳକଳକୁ ବଧବା କରିଥିଲା । ଏଇ କଳାରଙ୍ଗର କାଳୀ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବି ପାଗଳୀ କରିଥିଲା । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କଳା ମେଘ ଦେଖିଲେ ଚୂଳ ଗୁଡ଼ ନାଉଥିଲେ ପରା ।

ଝଲ୍ ! ଝଲ୍ ! "ଜଳିଗଲା କବା ଅନନ୍ତର ସର୍ବ ହାଟବେଳୀ ବାଟେ" । ଅନ୍ଧାର ଅନ୍ଧକାରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଖୋଜିଗଲା ବୋଧହୁଏ, ସ୍ୱର୍ଗ ରାଜ୍ୟଟା ତେବେ କିଏ ନେବ !

ଆଖିରୁ ବର୍ଜିଲ ର ଜଳଛିଟା, ନିଜରୁ ନାହିଁ ସରୋଜ ବାବୁ ଚମକି ହାଉଳି ଖାଇଗଲେ । ଭଏ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ଜୋରରେ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲା ।

"କ୍ଷମା କରିବେ, ଝିଲ୍‌କୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଡରେ ।"—କ୍ଷୀଣସ୍ୱର ।

"ମୁଁ ତ ବଡ଼ ଡରେ ।" ପଟ୍ଟନାୟକବାବୁଙ୍କ ପାଟିରୁ ଆପେ ଆପେ ବାହାରିଲା । 'କିଏ ଆପଣ ? ସେଇ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିବା ପୁରୁଣା ରୋଗଟା ମୋର ବଢ଼ିଯାଇଛି ସେହି ଦିନରୁ । ମୋତେ ଆପଣ ଚିହ୍ନନ୍ତି ।" ଦନ୍ତେ ରହିଯାଇ "ମୁଁ କମଳା ।"

"କମଳା…? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ତୁମେ ଏଠି…?"

"ଆଜି ଆସିଛି । ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁ ଥିଲା ।"

"ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁ ? ତୁମର… ?"

"ଗ୍ରାମସେବିକା ପୋଷ୍ଟ ।"

"ମୋ କୁଆ ପିଲାଙ୍କ ସେବିକା ପୋଷ୍ଟ ଏଯାବତ ଖାଲି ପଡ଼ିଛି । ଘରର ସେବା ଛାଡ଼ି ଗ୍ରାମର ସେବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲ କିମିତି ?"

"ଘରେ ବସି ବସି କ'ଣ କରିବି ? ବାପା ମାଆ କହିଲେ, ଗାଁ-ଲୋକେ ବି କହିଲେ ।"

"ତେବେ ତୁମେ କେଉଁଠୁ ଫେରୁଥିଲ ? ମୁଁ ଠିକ୍ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି । ଠିକ ଏ ମୋଟା ହୋଇଯାଇଛ । ରଙ୍ଗ ବି ବଦଳି ଯାଇଛି । ଖୁବ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛ । ଅଚ୍ଛା, ସେ ଡ୍ରାଇଭରଟା କିଏ ?"

"ସେ ଡ୍ରାଇଭର ନୂଆ । ବ୍ଲକ୍‌ର ଜଣେ ଚପ୍ରାଶି ଲୋକ । ଆଜ କେଉଁଠି ତାଙ୍କର 'ମିଟିଂ' ଅଛି । ଫେରିଲାବେଳେ ମୋତେ ନେଇଯିବେ ।"

"ତୁମେ ତ ନୂଆ ବୁଲକଟ ଖୋଜୁଛ । ବ୍ଲକ୍ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଚିହ୍ନା ହେଲ କିପରି ?"

"ମୁଁ ଗାଁର କନ୍ୟା ସମିତିର ସେକ୍ରେଟାରୀ ।"

"ସେ ଡ୍ରାଇଭରଟା କ'ଣ ବି. ଡି. ଓ., ସବଡେପୁଟି, ଚୋରମାନ୍ ନା ଡି. ପି. ଅର୍. ଓ. ?"

"ସେ କଥା ଜାଣି ଲାଭ କିଛି ନାହିଁ, ହରେନ ବାବୁ ! ଯେ ଘର ଗୃହ ବୃଜନଗ ଫେରିବ କୁ ଥରେ ଦେଖିବ ବାହାରିବ ତା'ର ବାର ଉତ୍ତର କ'ଣ ? ମାନ ସମ୍ମାନ କ'ଣ ? ଆପଣ ମୋତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପଣଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅସିବା'ର ମୁଁ ଦେଖିଛି, ପଛେ ପଛେ ଅସିଛି କେବଳ ପଦେ କଥା କହିବାପାଇଁ ।"

"ସତେ ! ଶୁଣ ଏତ ସ୍ତ୍ରୀବାପାଇଁ ବଳ । ଛଅମାସ ହେଲା ତୁମର 'ହଁ' ପଦକପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବଟା ତୁମ ବାପା ଶୁଣିଛନ୍ତି ?"

"ହଁ—ବାପା ମା' ଉଭୟେ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ମୋ କଥା ତ ମୁଁ କହୁ-ଦେଉଛି ଅପଣଙ୍କୁ । ଅପଣ ମୋର ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅପଣଙ୍କୁ କେବେ 'ନା' କହୁନାହିଁ, କହିବ ନାହିଁ ମଧ୍ୟ । ଜାତକଟା ମେଳ ହୋଇଥିଲେ ଆମେ ବର୍ଷେ ସାରଳାବନ କଟାଇ ଥାଆନ୍ତୁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ । ଏବେ ବି ମୋର ସେଇ ଇଚ୍ଛା । ତେବେ—"

ଏତେ ଜୋରରେ ଝଟକାଟାଏ ମାରିଲା ଯେ, ହରେନ ବାବୁ ଅମାନ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ କମଳମାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଗରେ ଟଙ୍କାର ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ଆଉ କମଳମାକୁ କୌଣସି କାଠ ଖଣ୍ଡ ବା ପଥରର ଅଶ୍ରୟ ନେବା ଦରକାର ହେଲା ନାହିଁ । କଥାର ଛିଅ ଦୁହେଁଯାକ ଭୁଲିଗଲେ । ଠିକ୍ ଠିକ୍ ହୋଇ କେତେ ସେକେଣ୍ଡ କଟିଗଲା । ବାହୁ ପାଶ କୋହଳ ହେଲା । ଅଦ୍ଭୁତ ବନ୍ଧ ! ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଚେତ୍ନାରେ ।

ତୁମେ ହେବନା, କ'ଣ ? ଏ ଅାଉକୁ ଟେକାଏ ଦୁଃଖ ଅସ, ଲୁଗାଟାକୁ ଠିକ୍ ଏ ଟେକି ଧର । ଭିଜି ଯାଉଛି । ଏଥରେ କମଳମା, ତୁମେ କେତେ ଝଟକାଏ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲ ?"

"ଆପଣ କିପରି ଯୋଗାଡ଼ ବସ୍ତ୍ର ସମ୍ଭାଳୁଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କ ଦୁଃଖ ମୁଁ କଳ୍ପନା କରିପାରେ ନାହିଁ । 'ବୃନ୍ଦାବନ' ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିବ ଧନ ଯେ ! ଅଚ୍ଛା—ଘର କିପରି ଚଳୁଛି ? ପିଲାପିଲି ?"

"ସେ କଥା ପଚାରି କି ଲାଭ ? ଆଜିକାଲି ଏ ଦୁନିଆରେ କାହା ରହେ ? ତୁମର ଯିପରି କେହି ନାହାନ୍ତି ମୋର ବି ସେମିତି କେହି ନାହିଁ । ଆମେ ଦୁ'ଟା ଲୋକେ ବନ୍ଧୁ ହେବେ ?"

"ଆପଣଙ୍କ ପିଲାପିଲି ଅଛନ୍ତି । ମୋର ବଡ଼ ମାଆ ଅଛନ୍ତି, କେହି ନାହାନ୍ତି କପରି ?

"ବାଜେ କଥା । ମିଛ କଥା, ନିଜର ଲୋକ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ନାହିଁ ବା ତା'ର ଦୁନିଆରେ କେହି ନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀର ସ୍ତ୍ରୀ ନାହିଁ ତ ତା'ର ଅଜ ଦୁନିଆରେ କେହି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ସେଇମାନେ ତୁମପରି କହନ୍ତି ବାପା, ମା, ପିଲାପିଲି କଥା ।"

"ଲୋକେ ଅଛନ୍ତି, ସମାଜ ତ ସୃଷ୍ଟି ଅଛି ।" "କାହିଁକି ! ଏଗୁଡ଼ାକ ତୁମର ଶିକ୍ଷା କଥା, ମନର ନୁହେଁ । ତୁମେ ପଢ଼ା ହେଉଛ ପାଇବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିଛି ତ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତଥାପି ନୂଆ କରି ଦୁନିଆଟା ସୃଷ୍ଟି ଗଢ଼ି ବସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ଛଡ଼ି କି

"କିନ୍ତୁ—"

"ଏ ଯେଉଁ ଦୁନିଆର ଅନନ୍ତ ତାଣ୍ଡବ ଚାଲିଛି ଓ ଯେଉଁଥିରେ ଲକ୍ଷ ଅସହାୟ ଶୁଖୁଛି ତା'ର ଭିତରେ ପଡ଼ି କରୁଛି ସବୁ ଥାଉ ତେବେ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟା—ଏବଂ ତୁମେ ଆଉ ମୁଁ । ସତ ପଚାରିଲେ ଜୀବନ, ଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟାର ମୂଲ୍ୟ ।"

"ଆପଣ ଠିକ୍ ଏ ଭାବ ତ....

"ଏ ଯେଉଁ ମେଘଟା ଦୃଷ୍ଟିର ଉପରେ, ତାର ଓ ଚାଲି ଯେକି ଶେଷ କରି ଦେଉଛି, ଯେଉଁ ମେଘ ବର୍ଷା ଦେଖି ତୁମର ଓ ହୃଦୟରେ

ସ୍ୱୀକାର ଅନ୍ତ କରନ୍ତୁ । ପୃଥିବୀ ଯେଉଁ ମେଘ ଚକ୍ର ଭଳି ଯୋଜାରୀ ଯୌବନର ଲଗ୍ନ ର ମୋର ଆକାଶକୁ ଚାପୁଡ଼ି କରି ଆଗେଇଆସୁଛି ତାକୁ ଦେଖନ୍ତୁ, ସେ ନିଏ ଜଳ ଭଙ୍ଗି ନ ପାରେ । ଆଜ, ମୋ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମୋ ପ୍ରେମକୁ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ତୁମ୍ଭେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ପରି ମୋ ଅନ୍ଧ ଆଖିକୁ ଏକାକୀତ୍ୱରେ ଛାଡିଦିଅ, ନ ହେଲେ ଦୟା କରି ମୃତ୍ୟୁ ଦେବାକୁ ଦିଅ ମୋ ପ୍ରେମରେ ଜୀବନର ବାକି କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ।"

ବର୍ଷାର ଜୋର କିଛି କମିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ମେଘଘର ଓଦାଳିଆ ରୂପରୁ ଜ୍ୟୋତି କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା ଫୁଲ ପବନରେ ଝଡ଼ ପରଶ ବାବୁଙ୍କ ଦେହରେ ଲାଗୁଥାଏ । ତୁମେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କେତେବେଳେ ତୁମଙ୍କ ହାତ ଛାଡି ହୋଇ ଯାଇଛି । କମଳିନୀ କିଛି ଚମକିଲା ପରି ହୋଇ ଗଭୀରତା ଭଙ୍ଗ କଲା

"ପରେଶବାବୁ, ଆପଣଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଜ୍ୱର ଆସିଲାଣି । ଦେହ ତାତିଲା ଲାଗୁଛି ।"

ମୁଁ ଶତ ଶତ ଯେ କଥା ତୁମକୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପାଉ ନାହିଁ । ତୁମ ଦେହ ମୋ' ଦେହଠାରୁ ବେଶୀ ତାତିଲା ପରି ଲାଗୁଛି ମୋତେ । ସତ କହିଲେ, ମୁଁ କ'ଣ ଚାହୁଁଛି ଜାଣି ନାହିଁ, ତୁମର ଆଜି ମୋର କେତେ ଭଲ ପାଇବାର ଓ ଲାଗିଥିବା ତାର ଉଷ୍ମ ପରଶ ବର୍ତ୍ତମାନ କରିଛନ୍ତି ଉଷ୍ଣ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ କରିପାରୁଥାନ୍ତା ତେବେ ଯେତେ ହଜାର ଡିଗ୍ରୀ ଫାରେନ୍‌ହାଇଟ୍ ବାଲ୍‌ବ ତେଲେ ବ ଫ୍ୟୁଜ୍ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ।"

କମଳିନୀ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ନିଶ୍ୱାସ ଜୋରରେ ବହୁଥାଏ । ନାଡ଼ୀହାର ବି ବଢ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଏ କଥା ପରେଶବାବୁ ଠିକ୍ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଥାନ୍ତି । ଯେପରି ତେନ୍ତୁଳିଆ ବା ଭୁଷୁଡ଼ା ଝଡ଼ ପାଣି ଧରିବା ପରେ ଥରେ ଥରେ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଦେଖି ହୁଏ, କମଳିନୀ ବୋଧହୁଏ ସେମିତି ହେଉଥିଲା ।

'ଦୁହେଁ ନୀରବ । ଘନାନ୍ଧକାରରେ ଚଉଷ୍ଠିବର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଦୁହିଁଙ୍କ ଯେମିତି ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରୀ ଦିଇଯାଉଛନ୍ତି ଯାନଯାତ୍ରର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଗାମୀ ଜୀବନ ଉପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ।

କେତେ ସମୟ ପରେ ଲଜ୍ଜା ଭଙ୍ଗା ଗଳାରେ କଲ୍ୟାଣୀ ନୀରବତା ଭଙ୍ଗ କରି ପୁଣି କହିଲା, "ସରୋଜବାବୁ, ପଡ଼ ଆକାଶ ଏକାକାର ହେଇ ଉଠିବ ଏବଂ ଜଣେ କେଉଁ ପଥ ପଚାରିବ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କିଏ ? ଆପଣ କଣ ଜବାବ ଦେବେ ?" "ମୁଁ ଅଲଗା ଦ୍ୱିଧା ନ ରଖି ସିଧା ସଳଖ କହିବି, ଏ ମୋର ସଂସାରର ସ୍ତ୍ରୀ କଲ୍ୟାଣୀ । ପଡ଼ ଆକାଶ ଜଳଉଠେ ଏବଂ ପଥ କେଉଁ ଠିକ୍ ସେମିତି ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମକୁ ପଚାରେ,, ମୁଁ ତୁମର କିଏ', ତୁମର କ'ଣ ସାହାସ ଅଛି କହିବାର 'ଏ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ବୋଲି କୁହ ?'

"ମୁଁ ସେ'ର ଜବାବ ଦେବି···

ଦପକରି ଷ୍ଟାରକୁଡ଼ କାରେଣ୍ଟ ଜଳିଉଠିଲା । ସରୋଜବାବୁ ଷ୍ଟାରକୁଡ଼ କାରେଣ୍ଟକୁ ଡରନ୍ତି ଏଇଥିପାଇଁ—ଯେତେବେଳେ 'ଅଫ୍' ହେବା କଥା 'ଅନ୍' ହୁଏ ।

କଲ୍ୟାଣୀର ନିଶ୍ୱାସ ଅଟକି ରହିଲା । ସେ'ଜଣେ ନାରୀ ହେଇ ପରପୁରୁଷର ନିର୍ଜନ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ମୁହଁ ଉପରେ ହୃଦୟ ଦେଲେ । ଅଜାଣତରେ ପୁଣି ତା'ର । କପାଳର କେଶଗୁଚ୍ଛକୁ ଯଥାସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ସଜାଇ ପିଠି ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା କଲ୍ୟାଣୀ ଓ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଅଫିସ ଖାତାକୁ ଦୂରେଇ କଲା, "ସିନେମା ପରେ" ପଢ଼ିବୁ ହୋଉ

ଏଥର ଘର ଭିତରେ ଷ୍ଟାରକୁଡ଼ କାରେଣ୍ଟରେ ଜଳିଲା ଜଣ, "ସବ୍ ଠାରୁ କମିଯିବ ଦେଖା ହେ" । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସେଥିପାଇଁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ ତେବେ ଅସମ୍ଭବ୍ ଟେବୁଲ ଉପରେ 'ଚାପ' ଲାଗିଥିଲା ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖୋଲି ସରୋଜବାବୁ ଦୁଇହାତ କହାଇଦେଲେ । ଏଥର କେଉଁଠାରେ ବି ଦେହର ସ୍ପର୍ଶ ଖୋଜିଲା ନାହିଁ ।

ଚକୋଲେଟ୍ ରଙ୍ଗର ପରଦାଟା ଧୀରେ ଧୀରେ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇ ପରଦାର "The End" ଅକ୍ଷରେ ଢାଙ୍କିଗଲା । ସରୋଜବାବୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ, ଅପେକ୍ଷା କଲେ, ଖୋଜିଲେ; କିନ୍ତୁ କମଳାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ କମଳା ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ, ଖୋଜିଥିବ,' ପାଇ ନ ଥିବ ।

ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଗୁଣ୍ଡ ଚକ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ଟେଲବେନ ଦେଖିଲେ ଗୁଣ୍ଡାର ନରମ ଗୁଣ୍ଡାଟାକୁ ଯେପରି ଚିଳ ଯାକି ଧରି ନିଏ କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ଦେଇ ଯାଉଛି ସେହି ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥାନ ପଥରେ କୋଟାଏ ରକ୍ତଶୂନ୍ୟ ଡାକ୍ତରକୁ ଘେନି ।

ପୁଣି ଯେଉଁ ସେଇ । ଏଥର ଏଇ ଡ୍ରାଇଭରଟା ନେଇ ନେଲେ ପାର୍ଟ—ଦୁସ୍ମନର ପାର୍ଟ ନେଲା । କମଳାଙ୍କ ଦରିଆଙ୍କର, କୁନ୍ତଳା ସରୋଜ—ବର୍ତ୍ତମାନ କମଳାଙ୍କ, ସରୋଜ ସବୁ 'ଫୋର୍'ରେ ନେଇ ନେଲା । ସରୋଜବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ସେ ଯେପରି ଆଜି ଅରେ ବହିର୍ଗତ ହେଲେ, ସେ ଜାଣିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ କମଳା କ'ଣ ଆଜି ଅରେ ବାଧ୍ୟ ହେଲା ନେଇ କି ଭାବିଥିବ ?

ଏବେ ସରୋଜବାବୁ ଅଭିଭୂତ କରେଇଁକୁ ଭଲ ପାଇଲେ । ସବୁ ସିନେମା ଦେଖନ୍ତି । କେବେ ଅଭିଭୂତ କରେଇଁ ଅଣ୍ ଫ୍ରୋଲଟିକ—କାଲେ କମଳା ଆସିଥିବ ।

ଅର୍ଦ୍ଦଳି

ସେଦିନ ଓପର ମହଲ କଲେକ୍ଟରେଟ୍‌ରେ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୈଠକ ବସି ଯାଇଥାଏ । ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍, ମେମ୍ବରମାନେ ଜିଲ୍ଲାର ଅଫିସରମାନେ, ଗଣ ଜଣା ହୋଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଗଡ଼ୁଛନ୍ତି । କେବଳ ହରିବନ୍ଧୁ ଦଣ୍ଡପାଟ ବାରଣ୍ଡାର ବେଞ୍ଚଟାରେ ବସି ଚୋପିର ଗୁଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଟାଣୁଥାଏ । ଆଜି ସେ ଯେଉଁ ପୋଷାକଟି ପିନ୍ଧିଛି ତାହା ମାମୁଲି ନ ହେଲେ ବି ଅତି ବଢ଼ିଆ ନୁହେଁ । ସବୁଠୁଁ ଦାମିକା ପୋଷାକଟି ସେ ସାଇତି ରଖିଥାଏ କମିଶନର ବା ମନ୍ତ୍ରୀମହୋଦୟଙ୍କ ଗସ୍ତବେଳକୁ । ସବୁବେଳେ ଦୁଆରେ ଝକ୍ ଝକ୍ କରେ ଓ କଦାପି ପିମିଡ଼ି ଦାଗ ବା ଭୁଲରେ ଛିଣ୍ଡା ନ ହୋଇ ଆଲପକା ଅଥବା ପାଷାଣରେ କଉଁ ଧାତୁରେ ତିଆରି ହୋଇଛି ।

ଦଣ୍ଡପାଟ ପୋଷାକର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ କାରବାର ଜାଣେ । ତେଣୁ ସେ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧେ ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ, ଆଗ୍ରହ ଓ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ସହିତ । କାରଣ ସେ ବେଶ ବୁଝେ ତା'ର ଚାକିରିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ସ୍ଥାନ । ସମଗ୍ର ଜିଲ୍ଲାର କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଦଳି ସେ । ତାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଜାଣିଛି ପତାକା ଉଡ଼ୁଛି । ଘରର ଝକଝକିଆ ମାର୍ବଲ ଚଟାଣ ଓ ଜି ଚୀନା ମିସ୍ତ୍ରୀ ତିଆରି ଚକଚକିଆ ଫର୍ଣ୍ଣିଚର ସହିତ ତାକୁ ଝକଝକିଆ ପୋଷାକରେ ମେଳ ନ ରହିଲେ ଚଳିବ କିମିତି ? ତା'ଛଡ଼ା ବୁଝିଲା ଦାନ୍ତର ବଡ଼ଲୋକ, ଅଫିସର ଧନିକଶ୍ରେଣୀ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ପଦକୁ ସମ୍ଭ୍ରମ । ଗଲା ଷୋଳବର୍ଷ ଧରି ରଜାମହାରାଜାଙ୍କ ଅମଳରୁ ସେ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ସେହି ପୋଷାକ ତାକୁ

ଆସିଛୁ ତୁଣ୍ଡା ପୁରୁଣା ହେଲେ ବି ସେ ସବୁକୁ ଯେପରି ମ ଦେଇ ଗୋଟିକଠୁଁ ଥାକ ଆଉ ଉପର କାଗଜରୁ ଖୁଣ୍ଟାଇ କଲେକ୍ଟରେଟ୍‌ରେ ସୋଫା ର କୋଣକୁ ବନ୍ଧ ହୋଇ ବାକ୍ସ ଗୋଟାକରେ ସାଇତି ରଖିଛୁ । ଦୋଉଡ଼ ଘରକୁ ନେଲେ ଟିକିଟିକି ସହିଥା କରିଦେବେ ବୋଲି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଘରକୁ ନେ ନାଏ ନାହିଁ । ଦରକାର ମୁତାବକ ସେ ସବୁ ଲିଜ ପଢ଼ କରୁ, ଇଚ୍ଛା କରେ ତ ଗଢ଼ କଟ୍ଟର ଦେଇ ରଖେ । ସେ ସବୁ ରହିଥିବ ଯେତେବେଳେ ସେ ଘରକୁ ଫେରେ ତାକୁ ଜଣାପଡ଼େ ଜିନିଷ ସେ ଅଧା ଲଗଲା ହୋଇ ନିଛୁ ।

ଉଜ୍ଜଳରେ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଗୃହଗୃହା ତେଇର ବାଟ୍ସରେ ପଡ଼ିଥିଲ ଭେଜୁଆଳ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେଇ ତଣ୍ଡ୍ରପାଟ ଚୁପି ତା' ଆସ୍ଥାନରେ ବସିବ । ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି କେତେବେଳେ କଲେକ୍ଟର ସାହେବ ସିରେ । ଗାଇଡପଞ୍ଚ ସଜାଡ଼ି ଦେଇ ଟେବୁଲଟା ସଫା ଗୁଡ଼ିକ କରି ଅଫିସରେ ତାଲା ପକାଇ ସେ ଘରକୁ ଯିବ ।

ସାହେବ ଆଜି ଏତେ ଡେରି କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏଟା ବେଳ ମଣିଷ ଅସି ବସିଲଣି । ଘୋର ଶୋଷ ତ ଫେରି ଥିବ । ତଣ୍ଡ୍ରପାଟ ଭାବୁଥାଏ ।

ପୁଣି ମନକୁ ଭୁଲାଇଦିଏ—ନୂଆ ଲୋକ, ଟେକାଟାକିଆ ଆଇ, ଏ, ଏସ୍, କଲେକ୍ଟରଟି । ସ୍ତା' ଅଗରୁ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ା କଲେକ୍ଟର ଥିଲ ପି,ଏ ସାହେବ ଅମଳର ଆଇ, ସି, ଏସ୍ । ସ୍ୱଜ ସନ୍ଦେହର ମେଜାଜ୍ ଥିଲ ତା'ର । ହୁକୁମ ଚଳିବାସି ଉପରେ ତା'ର ବଡ଼ ମାୟା ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଏ ନୂଆ କଲେକ୍ଟର ପ୍ରତି କଥାରେ ହାତ ପୂରାଉଛି, ପ୍ରକୃତ ଗେଲକାଇ କରି ଦେଖୁଛି ।

ତଣ୍ଡ୍ରପାଟ ଜାଣେ ସବୁକଥା ବୁଝେ, ଜାଣିପାରେ ବି । ଅଗ ତି, ଏସ୍, ଥିଲ ବଙ୍ଗାଳୀ, ଟେ ନ ପଡ଼ଗା ଲୋକ; ଏ ହେଲ ଦକ୍ଷିଣୀ । ତେବେ କେତୁଟା ଦିନ ଗଲେ ଭଏ ତ ଜାଗାର ମଣିଷ କ'ଣ ବୁଝି ପାରନ୍ତା ? ତେବେ ସମସ୍ତ ଦରକାର ସବୁକଥା ଜାଣିବା ପାଇଁ, ଶିଖିବା ପାଇଁ ।

ଟ୍ରିଂ—ଟ୍ରିଂ—ଟ୍ରିଂ । 'ଟେଲିଫୋନ'—

ଏକାବେଳକେ ଘଣ୍ଟି ଆଜି ଥାନ ।

'ହଜୁର'—ଟେଲିଫୋନରେ ଉତ୍ତେଜିତ ଦଣ୍ଡପାଟ ସ୍ୱରକୁ ଚିହ୍ନିଲ ।

ଡି, ଏମ୍, କୁ ଫୋନ ଦେଇଥିବାର ଦଣ୍ଡପାଟ ଦେଖିଲା ଟେବୁଲର ଠିକ୍ ସାମନାକୁ ବସିଛନ୍ତି ଦୁଇଟା ଶାଗୁଣା—ଅଫିସ ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଆଉ ହେଡ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ।

'ଓହୋ ! ଏଇ ଦୁ'ଟା ବସିକରି ସାହେବକୁ ଉଠକାଇଛନ୍ତି ।" ଦଣ୍ଡପାଟ ଏଇକଥା ଅନୁମାନ କରି ମନେ ମନେ ହସିଲା ହେଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁହିଙ୍କି ମଧ୍ୟ ଜୁହାର ହେଲା ।

"ଟିକିଏ ସାମନାକୁ ଆସ—" ଡି, ଏମ୍, କହିଲେ ।

କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଆଗରେ ଯେଉଁ ବଡ଼ ଟେବୁଲଟା ପଡ଼ିଛି ସେଇଟା ମହାରାଜା ସାହେବଙ୍କର ଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଡି, ଏମ୍, କାଉନ୍ସିଲ ହଲରୁ ଆଣି ଏଠି ପକାଇଥିଲେ । ଦଣ୍ଡପାଟ ପୁଣି ଆସି ସେମାନଙ୍କର ଠିକ୍ ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା ।

ସାହେବ, କଥାଟା କ'ଣ ? ସେଦିନ ତ ଏଇ କୋର୍ଟରୁ ମାଲଦାର ନଥିର ବିକ୍ରିଟା ଆଣିଥିଲେ । ହଁ, ନ ହ'ଲେ କଣିକି ? ଖୋଦ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ କାମ କହିବ ଅଥଚ ଦିନ ଦୁଇଟାରେ ଫାଣ୍ଡିଆ ଖାଇ ଆସିବ ! ଏଇଟା ସେ କଲେକ୍ଟରେଟ୍ ।

ଡି, ଏମ୍, ଙ୍କ ଆଖିରେ ତାଙ୍କର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ଡିହିଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯୋଡ଼ ଦେଖିଛନ୍ତି ନିମିତ୍ତ କିଛି ଜାଣନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ସେ ହ'ଣ ବୁଢ଼ା ଟମ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଉପଲବ୍ଧ ଲଗି ରହିଛନ୍ତି । ଅଜି ନିହିତ ସାହେବ ଚାଷରେ ମୋ ତେଷ୍ଟରେ କିଛି ନା କିଛି ଥର କହି,

ତାକୁ ଖଣ୍ଡା ଖଣ୍ଡ କରି ବଧ କରିବେ ମୋ ବନ୍ଧୁକରେ କିଛି ଗୋଟାଏ କରିବା ପାଇଁ—' ଦଣ୍ଡପାଟ ଗର୍ଜିଲା । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଉତ୍ତେଜନାର ଲକ୍ଷଣ ଆଦୌ ଫୁଟିଲା ନାହିଁ ।

ସିଧା ସଳଖ ହେଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ ସେ ନୁହେଁ । ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଜାମହାରାଜାଙ୍କ ଅମଳରୁ ସେ ରାଜବାଟୀରେ ଅର୍ଦ୍ଦଳି କାମ କରି ଆସିଛି । ତାର ବୃଦ୍ଧଜନ ଚେହେରାକୁ ଜାଣିନଥିବା ଲୋକ ନାହିଁ । ପିଲାଦିନେ ସେ ଛଅପିଲା ହୋଇ ଉପର ଧାଡ଼ିରେ ନାଚୁଥିଲା । ଟେର ରାଜତରାପ୍ ସାହେବ ତାକୁ ଗୋଲ ବାରଣ୍ଡାରେ ରଖାଇଥିଲେ । ଦଣ୍ଡପାଟ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ପଅଢ଼'ଭଆ ମଣିଷଟାଏ । ରଙ୍ଗରେ ତା'ର ଚେହେରା; ଉଜାଡ଼ରେ ମ ହେଲେବି ଯାହା ସୁଅଙ୍ଗରେ ଲେଡ଼ିମାନେ ରଜା ବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଚାର୍ଟ କରନ୍ତି ଅନ୍ତତଃ ଡାକପଡ଼ି । ଲୋକଟି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍, କର୍ମକୁଶଳ, ସର୍ବୋପରି ନିଷ୍କଳଙ୍କ ଚରିତ୍ର ।

କଲେକ୍ଟର ଆରମ୍ଭ କଲେ, 'ଦଣ୍ଡପାଟ, ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ତୁମର ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ଅଭାବ ଓ ଦୁର୍ବଳତା ଆଜି ଆମର ନଜରକୁ ଆସିଛି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ତୁମର କାମର ତାରିଫ କରୁଛୁ । ତୁମ କାମ ବିଷୟରେ ଆମର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ, ତେବେ—' ।

ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଓ ହେଡ଼ ଏସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଉଭୟେ ମୁଣ୍ଡଟୁଙ୍କାଇ ସାହେବଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅବତାରଣାର ରୀତିକୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ।

'ତେବେ ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ଆଜି ଆମ ନଜରକୁ ଆସିଛି ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ଲେଖାପଢ଼ା ଆଦୌ ଜାଣିନ । ବଡ଼ ବିସ୍ମୟର କଥା !'

ସାହେବଙ୍କ ଏ କଥାରେ ଦଣ୍ଡପାଟ ମୋଟେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ କହିଲେ, ''ହଜୁର, ବୁଢ଼ା କଲେକ୍ଟର ତ ଏ କଥା ଜାଣିଥିଲେ, ସେ କହୁଥିଲେ ଲେଖାପଢ଼ି ନ ଜାଣିଲେ ବି କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ଦୁନିଆରେ ଆଜିକାଲି ଲେଖାପଢ଼ି ଉପରେ ଅଯଥା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଜୋର ଦିଆଯାଉଛି ବୋଲି ବରଂ ସେ କହୁଥିଲେ ।''

'ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା !' ତୁମେ ରାଜଧାନୀ ଅ.ଉ କଲେକ୍ଟରେଟ୍‌ରେ ଷୋହଳ ବର୍ଷ କାମ କଲଣି ଅଥଚ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖିନାହିଁ ?'

'ହଜୁର, ମୁଁ ଦଶବର୍ଷ ବେଳୁ ଚାକିରୀରେ ପଶିଛି । ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ଜାତକେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପୂଜାରୀ ଅକ୍ଷର ଶିଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ପାରିଲେନି । ତା'ପରେ ଏ କାମ ସେ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ମୁଁ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରି ପାରିନାହିଁ । ହେଲେ, ଲେଖାପଢ଼ା ନ ଜାଣି ମୁଁ ତ କେବେ କିଛି ଅଡୁଆ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିନି । ମୋ'ର ଧାରଣା ଆଜିକାଲି ପିଲା ଗୁଡ଼ାକ କିଛି ଦରକାରୀ କାମ ନ କରି ଛଡ଼ା ପଢ଼ିରେ ଖାଲି ଗୁଡ଼ାଏ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି ।'

"ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ କିମିତ ?" ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ପଚାରିଲେ ।

'ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖ କିମିତ ?'—ହେଡ୍ ଏସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଯୋଡ଼ିଲେ ।

'ଏ ଦୁଇକାମ ପାଠ ନ ପଢ଼ିଲେ ବି କରିହୁଏ ଆଜ୍ଞା ! ଆଜିକାଲି କାଗଜର ଖାଲି ଛବି ଦେଖି ଖବର ଅନ୍ଦାଜ ସବୁ ଜାଣି ହେଉଛି । ତା ଛଡ଼ା ପୁଅ ମାଇନର ପଢ଼ିଲାଣି, ତାକୁ କହିଲେ ସେ ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖି ଦେଇ ପାରୁଛି । ସେ ବହୁତ ପାଠ ପଢ଼ିଗଲାଣି ।'

ଦଣ୍ଡପାଟର ଏକଥା ଶୁଣି ତିନିଜଣ ଯାକ ବିଜ୍ଞ ଅଫିସର ସ୍ତମ୍ଭିତ ହେଲେ ।

'ଗୁଡ଼ ସେ କଥା ଦଣ୍ଡପାଟ ! ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଓ ହେଡ୍ ଏସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସହିତ ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଏଇ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଛି, କଲେକ୍ଟରେଟ୍ ପତା ପଢ଼ି ଜାଣି ନଥିବା ଅର୍ଦ୍ଦଳି ରଖାଯିବେ ନାହିଁ ।'

ଦଣ୍ଡପାଟର ମୁହଁକୁ ଅନୁରକ୍ତ ଭଳି ଚାହିଁ ଜଣାଇଲେ । ତଥାପି ସେ ନୀରବ ।

'ଆମକୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିବନି ଦଣ୍ଡପାଟ । ମୁଁ ପୁଣି ଖୋଲି ଖୋଲି ସାଫ୍ ସାଫ୍ କହୁଛି ତୁମ ଚରିତ୍ରରେ ଆମର କିଛି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ, ତୁମ

କାମରେ ଗଲତ ବା ଫେଲିତ ହ ନାହିଁ, ତୁମର ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଚରିତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଧାରଣା ଉଚ୍ଚ । କିନ୍ତୁ ତୁମର ଏଇ ଶୋଚନୀୟ ଅଭାବ ହେତୁ ତୁମେ କେତେବେଳେ ଯେ, କଣ ଭୁଲକରି ବସିବ ତାର ଠାବ୍ରିକ୍ ଆମେ କେହି ନେଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ନୀତି ଓ ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ କଥା କହିବାକୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି ।'

"ଅଚ୍ଛା, ଚେଷ୍ଟାକଲେ ତୁମେ ତ ପଡ଼ାଶୁଣା କରି ପାରନ୍ତ ?" ଟିକଏ ଦୟାର୍ଦ୍ର କଣ୍ଠରେ ହେଡ ଏସିଷ୍ଟେଣ୍ଟ ପଚାରିଲେ ।

'ନାଁ, ସାର୍, ସେକଥା ଆଉ ହବନି । ପିଲାଦିନରେ ଯେଉଁ ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରକୁ ପଶିଲା ନାହିଁ, ବୁଢ଼ାକାଳରେ ସେ ସବୁ ପଶିବ କିମିତି ?'

କଲେକ୍ଟର କହିଲେ 'ଦେଖ ଦଣ୍ଡପାଠ, ଆମେ ଏଇଥି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ କରିଛୁ ତୁମକୁ ତିନିମାସ ନୋଟିସ ଦବାପାଇଁ । ଏ ଭିତରେ ତୁମେ ଯଦି ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖି ପାରିଲ ତେବେତ ଭଲ, ନ ହେଲେ—ସେ ସିଧା କଥା ।'

ଉପରନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡପାଠ ନୂଆ ଓ, ଏମ୍, ର ମତଲବ ବେଶ ବୁଝି ସାରିଥିଲ, ଲୋକଟା ଭଲ, କିନ୍ତୁ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ଏହାକୁ ବାହୁ ଦରକାର ବୁଝି କରିଛି । ତା' ଛଡ଼ା ଏ ବୁଢ଼ା ଦଣ୍ଡ ତା' ମୁଣ୍ଡ ଚଗାଡ଼ିବା ପାଇଁ ବଳବନ୍ତ ଲଗିଛନ୍ତି ।' ଦଣ୍ଡପାଠ ନିଜ ଯୋଗ୍ୟତା ଜାଣେ । ସେ ଅଉ ସମ୍ଭାଳନ୍ତା କେତେ ?

'ହଜୁର, କ୍ଷମା କରିବେ । ଏ ବୁଢ଼ାଶୁଆ ଆଉ କୃଷ୍ଣ ନାମ ଶିଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ଲେଖାପଢ଼ା ନ ଜାଣି ଜୀବନ ବିତିଗଲାଣି । ସୁରୁଖୁରୁରେ ଭଗବାନ ମୋତେ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁଥିରେ ଲଗାଇଛନ୍ତି ମୁଁ ତାହା କରୁଛି, ପାରୁଛି । ତେବେ ଯାହା ହୋଇନି ତା' ପାଇଁ ଏବେ କଷ୍ଟ ଦେବିଟ କାହିଁକି ?'

"ତାହାହେଲେ ତୁମକୁ ଚାକିରି ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

"ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ହଜୁର ଯେବେ ହୁକୁମ କରନ୍ତି— ।"

କଲେକ୍ଟର ଚାଲିଯିବା ପରେ ଦଣ୍ଡପାଟ ଫାଇଲପତ୍ର ସଜାସଜି କରି ଆଲୁଅ ଲିଭାଇ ଦେଇ ଅଫିସରେ ତାଲ ଦେଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଜୀବନର ଏତେ ମାତ୍ରାଏ ସମ୍ମାନ ନେଇଥିଲେ ତାହା ଆଜି ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମନ୍ଥର ଗତିରେ କଲେକ୍ଟରେଟ୍ ଚେମ୍ବରକୁ ଯାଇ ପୋଷାକ ପତ୍ର ବାକ୍ସ ଭିତରେ ରଖିଦେଲେ । ବାହାରପଟେ ଥିବା ସେ ଏବଂ କଲେକ୍ଟରେଟ୍ କୋଠାକୁ ଛୁଇଁ ଦେଇ ମନେ ପକାଇଲେ କେତେ କେତେ ପଲିଟିକେଲ ଏଜେଣ୍ଟ, ଗଭର୍ଣ୍ଣର, କମିଶନର ଆଉ କେତେ କେତେ ଦରବାର କନ୍ଫାରେନ୍ସ, ସର୍ବସମେତ ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି ତାରି ଭିତରେ । ମୁଣ୍ଡପୋଡ଼ା ସମସ୍ୟା ଲାଗିଥାଏ । ଗୋଟେଇ ପାଖେ ଚଉହଦ୍ଦି ଭିତରେ ଯେଉଁ ରାସ୍ତା ଧରିବା କଥା ତାହା ଛୁଇଁ ଦେଇ ଧରିଲେ ଛାଡ଼ିବା ସହଜ । ପ୍ରଶଂସା ବଡ଼ ଶୀର ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏତେଦିନ ସରକାରୀ ଚାକିରି କରି ସେ ଆଉ କାହାପାଖରେ ପ୍ରାଇଭେଟ ଚାକିରି କରିବ ? ତା' ଛଡ଼ା ପିଏ ଯାହା କହୁଥିଲେ ସେ ଯେ, ନିଜେ ନିଜର ମାଲିକ ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜା ମହାରାଜା ଏପରିକି କଲେକ୍ଟରମାନଙ୍କ ଉପରେ ହାତ ଥିଲେ ଏକଥା ସେ ଭୁଲିବ କିପରି ? ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେବା ଦିଅନ୍ତିଲେ ବି ପ୍ରାଇଭେଟ ଚାକିରିରେ ମାନ ସମ୍ମାନ ମର୍ଯ୍ୟାଦା କାହିଁ ? ଅବଶ୍ୟ ସେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ସଞ୍ଚୟ କରିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେତିକିରେ କ'ଣ ଜୀବନଯାକ ଚଳିଦେବ ? ବେପାର ବଣିଜ ନ କଲେ ବଡ଼ ଘର ଖରଚ ଓ ଦରଦାମର ତେଜ ସମ୍ଭାଳିବ କିପରି ? ଦଣ୍ଡପାଟ ପୃଷ୍ଠି ଚାକିରି ପରେ ଯେ ହୁଏତ କହୁ କହୁ ମରିଥାନ୍ତା ବା ପେନ୍ସନ୍ ପାଇଥାନ୍ତା ତେବେ କେତେ କଲେକ୍ଟରେଟ୍‌ରେ ଶୋକସଭା ବା ବିଦାୟ ସଭା ତା' ପାଇଁ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏବଂ କିଏ କେତେ ପ୍ରଶଂସା କରିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ତା' ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସଟାଏ ସେ ପକାଇଲେ ।

ଅନେକ ଲୋକର ଚଳେଇଣି ମଦ ହାଣ୍ଡିଆ ଖାଇ ଦୁଃଖ ମେଣ୍ଟାନ୍ତି । ଦଣ୍ଡପାଟ କିନ୍ତୁ କେବେ ନିଶା ପାଣିର ପାଖ ପଶି ନାହିଁ । ଭାତଖାଇ ସାରିବା ଥକା ମେଣ୍ଟାପାଇଁ କେବେ' କିମିନ୍ତି ବିଡିଟାଏ ବା ସିଗାରେଟ୍‌ଟାଏ ଟାଣିଥାଏ । ଅଜି ହଠାତ୍ କାହିଁକି କେଜାଣି ଭାବିଲା ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯଦି ସେ ବିଡି ବା ସିଗାରେଟ୍‌ଟିଏ ପାଆନ୍ତା ତେବେ ଟିକେ ଅଶୃପ୍ତି ବୋଧ କରନ୍ତା । ଦୋକାନଟାଏ ଖୋଜିଲା । କାହିଁ ନାହିଁ ! ଆଗପଛ କେଉଁପାଖେ ବି ପାଖରେ ଦୋକାନ ନାହିଁ, ସେହିଆଡେ ବୁଲିବ ଖାଲି ଅଫିସର ଅମଲଙ୍କ କ୍ୱାଟର ।

'ବଢିଆ କଥା !' ଦଣ୍ଡପାଟ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା । ସେଇ ରାସ୍ତାରେ ସେ କେତେଥର ଯାଇଛି ଏ କଥା ତା' ନଜରକୁ ଆସିନାହିଁ । ଦଣ୍ଡେ ଛିଡାହୋଇ ପୁଣି ଆଗପଛ ଚାହିଁ ଭାବିଲା, ମୋ' ପରିଚିତ ଅନେକ ଲୋକ ଏଇଠି ଏଇ ଜାଗାରେ ପାନ ବିଡି ବା ସିଗାରେଟ୍ ଖୋଜୁଥିବେ । ଯଦି ଜଣେ ଦୋକାନଟାଏ ଏଠି ଖୋଲି ବସିଯାନ୍ତା ତେବେ ଅନେକ ଟଙ୍କା କରନ୍ତା ।

'ଏଇତ ବୁଦ୍ଧି ମିଳିଗଲା ।'—ଚମକି ଉଠିଲା ସେ । କି ବଢିଆ କଥା ! ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଆଦୌ ଭାବି ନ ଥିବ ମୁଣ୍ଡକୁ ହଠାତ୍ ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ଆସିଯିବ ।

ଦଣ୍ଡପାଟ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ବି' ନଳକିଆ ଟାଣିଲାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ, 'ତୁମ ମନ ଆଜି ଭଲ ନାହିଁ ଭଳି ଜଣାପଡୁଛି ।'

'ମୁଁ କଥାଟାଏ ଭାବୁଛି'—ଦଣ୍ଡପାଟ କହିଲା ।

ସବୁ ଆଉ କଥାଟା ହେଲା ସେ । ଦେଇଦିନ ବସ୍ତା ରଡ଼ରେ ଅମ୍ବଗଛ ମୂଳରେ ବିଡ଼ିଟାଏ ବାନ୍ଧିଦେଲା । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଦୋକାନଟାଏ ଖୋଲିଦେଲା ଓ ମାପକ ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ସେ ଉଭଳ ଲୋକର ଛୁଡ଼ିଦେଲା ସେବେଠାରୁ ଲୋକେ ତାକୁ ପାନ ଦୋକାନୀ ଓ ଖବରକାଗଜ ବିକାଳି ବୋଲି ଜାଣି ଗଲେଣି । ଦଣ୍ଡପାଟର ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ କହନ୍ତି,

“ଜଳେଶ୍ୱରର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ବୁଦ୍ଧିର ଗୁଡ଼ ଯାଦ ବଡ ଦୋକାନ ସାଜନ୍ତି, ତେର ତଳକୁ ଖସି ଆସିବ ।” ଦଣ୍ଡପାଣି ଉତ୍ତରରେ କହେ, ‘ଯୁଗ ବଦଳି ଗଲାଣି, କେବଳ ବୁଦ୍ଧିର ମେଳରଙ୍ଗ ମଣିଷ ଚଳେନା ଭଉଣୀ । ତା’ ଛଡ଼ା ଅଗରୁ ବୁଦ୍ଧିଆ ଯାହାଥିଲା ଆଜି କ’ଣ ତାହା ଅଛି ? ପୁଣି ଯାହାର ଯେତିକି ସେ ସେତିକି ନିଜ ପାଇବ, ବେଶୀ ଖୋଜିଲେ ଲାଭ କାହିଁ ?’

ଦଣ୍ଡପାଣିର ରୋଜଗାର ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ ଦୋକାନରେ ଡାଲି, ଲୁଣ, ତେଲ ରଖିଲା । ତୃତୀୟ ବର୍ଷକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦୋକାନ ଘର ଜାଗା ଦେଖି ଖୋଲିଲା ଓ ବଡ଼ ଜ୍ୱାଇଁ ପୁଅକୁ ଆଣି ସେଇଠି ରଖିଲା । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବେଳକୁ ବଜାରରେ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚଟା ଦୋକାନ ଦଣ୍ଡପାଣିର । ଦଶ ବର୍ଷ ବେଳକୁ ମାଛ ବଜାର ଠାରୁ ଓ ଆମ୍ବ, ଅଙ୍ଗୁର, ପିଆଜ, ଲଙ୍କାର ପାଇକାରୀ ଦୋକାନ ‘ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ’ ନାମରେ ବାସଷ୍ଟାଣ୍ଡ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା । ବଜାର ସାରା ଯେଉଁଠି ଶୁଣିବ ଦଣ୍ଡପାଣିର ନାଁ । ଦଣ୍ଡପାଣିର କାମ ହେଲା ସୋମବାରକୁ ସୋମବାର ଦୋକାନମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ପଇସା ସଂଗ୍ରହ କରି ସିଧା ବେଙ୍କକୁ ଯିବା ଟଙ୍କା ଜମା ଦେବା ପାଇଁ

ଦିନେ ସକାଳେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଓ ବସ୍ତାଏ ନୋଟ୍ ନେଇ କାଉଣ୍ଟର ପାଖରେ ସେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି, ଖାଜାଞ୍ଚି ବାବୁ କହିଲେ ଏଜେଣ୍ଟ ତାହା ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଜଣେ ଚପରାସି ଆସି ତାକୁ ଅଫିସ ଘରକୁ ନେଇଗଲା । ଏଜେଣ୍ଟ ତାକୁ ବସିବାକୁ କହିଲେ ନମସ୍କାର କରି ।

‘ଦଣ୍ଡପାଣି ବାବୁ, ବେଙ୍କରେ ଆପଣ ଯେଉଁ ଡିପୋଜିଟ୍ ରଖିଛନ୍ତି ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଆପଣଙ୍କ କେତେ ଟଙ୍କା ବେଙ୍କରେ ଅଛି ଠିକ୍ କରି ଆପଣ କହି ପାରିବେ ?’

‘ନା, ସେଥି ହିସାବ ଏ ପାଖ କି ସେ ପାଖ ହୋଇପାରେ । ନ ହେଲେ ମୋଟା ମୋଟି ମୋର ଧାରଣା ଅଛି ।’

"ଅଳ ପାଦା ଜମାଦେଲେ ତାକୁ ଗୁଡ଼ ଅପ୍ଟିକ ବେଙ୍କରେ ସବମୋଟ ଗଚ୍ଛିତ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ହଜାର ଆଗ ଛଅ ନେଇଟି ପଇସା । ଏତେ ଟଙ୍କା ଅଜାଗରରେ ବେଭାଂଶ ଏକାକୀ ରହିଛନ୍ତି, କେଉଁ ସୁଖ ମିଳିବା ଭଳି ସେଥିର କଣ୍ଠ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?"

"ମୁଁ ଗଣ୍ଡଗୋଳିଆ ଭାବରକୁ ପଶିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ ସର । କେତେବେଳେ କେଉଁ କଥା । ବେଙ୍କ୍‌ରେ ମୋ ଟଙ୍କା ର ଦରକାର ନାହିଁ ।"

"ଆପଣ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଆମ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଭଲ ଅମାନତ ହିସାବ ବଡ଼ିଆ ଦେଶର ଧବୁ ରହିଛି । ଆମେ ଯେଉଁ ସୁଧ ପାଉଛନ୍ତି ତାଠୁଁ ଅନେକ ବେଶୀ ହାରରେ ସେଥିରୁ ଆପଣ ସୁଧ ପାଇବେ—।"

"ମୁଁ ତ କେବେହେଲେ ସେଥିର୍ ସେଥିର କଥା ଜାଣିନି, ବାବୁ ।"

"ଆପଣ ସେ କଥା ଗୁଡ଼ାକୁ ନାହିଁ । ଆମେ କାଗଜପତ୍ର ଠିକ୍ କରି ରଖିଥିବୁ । ଆପଣ ଆଜିଥରେ ଆସିଲେ ଖାଲି ଦସ୍ତଖତ କରି ଦେବେ ।"

"ତା କଣ ପାରିବ ଅବଶ୍ୟ କିନ୍ତୁ କାହିଁରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ବାଣିଜ୍ୟ କରିବ ?" "କାହିଁକି ?"—ଏଜେଣ୍ଟ ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲେ, "ଅଣେ କ'ଣ ପଢ଼ି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଅସୁବିଧା ହବ ।"

ଛତଶ ହସଟିଏ ଦେଇ ଦଣ୍ଡପାଠ କହିଲେ, "ଏଜେଣ୍ଟ ବାବୁ, ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଇକଥା କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ମୁଁ କିଛି ପଢ଼ା ଲେଖା ଜାଣେନି । ଏ କଥା ଶୁଣି ଆପଣ ହୁଏତ ହସିବେ, କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ୍ୟ । ମୁଁ ମୋଟେ ଲେଖା ପଢ଼ା ଜାଣେନି । କେବଳ କାଗଜରେ ଟିପଚିହ୍ନ ଦେଇପାରେ, ସେଇ ଦସ୍ତଖତ କରିବା ମଧ୍ୟ ଶିଖିନି ନେଇ ବେଳେ ବାଙ୍କରେ ପଶିଲ ପରେ ।"

ଏଜେଣ୍ଟ ଏତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଯେ ଚେୟାରରୁ ଡେଇଁ ଉଠିଲେ । "ଏମିତି ଅଦ୍ଭୁତ କଥା ମୁଁ କେବେହେଲେ ଶୁଣି ନାହିଁ

ଫୋରମ୍ୟାନ୍ ପୁଣି କହିଲେ, "ଏକ୍ସକ୍ୟୁଜ ସାହେବ, କଥାଟା ହେଲା ଏଇ, ୧୨ ବର୍ଷର ସୁବଧାସୁଠେ ଗ ଚାକର ବେଳକୁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥିଲି, ତା'ପରେ ଘଟଣା ଏମିତ ହେଲା ଯେ ମୁଁ କେଉଁଥିର ବହିଲ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖିବ ନାହିଁ।"

ବେଙ୍କର ଫୋରମ୍ୟାନକୁ ଚାହିଁଲେ ଯିମିତି ସେ ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହାସିକ ଯୁଗର ଗୋଟାଏ ଜାନୁଆରକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି।

"ଫୋରମ୍ୟାନ ବାବୁ, ଆପଣ କ'ଣ ମୋତେ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ଆପଣ କନା ଲେଖା ପଢ଼ା ରେ ଏତେ ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟ ଖୋଲିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏତେ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରି ପାରୁଛନ୍ତି ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ! ଭଲକୁଲ ଲେଖାପଢ଼ା ନ ଜାଣିତ ଏମିତ, ଲେଖା ପଢ଼ି ଜାଣିଥିଲେ ଆପଣ ଯେ କ'ଣ ନ ହୋଇ ଥାନ୍ତେ ସେ କଥା କିଏ କହି ପାରିବ ?"

ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ଟିକଏ ହସ ଖେଳାଇ ଫୋରମ୍ୟାନ କହିଲେ, "ସେ କଥା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବେଶ୍ କହିଦେଇ ପାରିବ, ଆଜ୍ଞା ! ଲେଖି ପଢ଼ି ଜାଣିଥିଲେ ମୁଁ କେଲେବ୍ରେଟର 'ଅଡ'ଲ' ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। *

---

* ସମରସେଟ୍ ମମ୍‌ଙ୍କର The 'Verger' ଗଳ୍ପର ଛାୟାରେ ଲିଖିତ।

ଭଡ଼ାଟିଆ

"ସବା ଶେଷରେ ତେବେ ମିଳିଲା ? ତୋ ଚିଠି ପଢ଼ି ମୁଁ ମୋଟେ ବିଶ୍ବାସ କରିପାରିଲି ନାହିଁ ଯେ ଘରଟାଏ ମିଳିବ ।"

"ତା କିମିତି କରନ୍ତୁ । ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ଘର' ଗଳ୍ପଟା କ'ଣ ପଢ଼ି ନ ଥିଲୁ ?"

"ସେଇ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳବିକ୍ରୀଡ଼ିତ, ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍, ମନ୍ଦାକ୍ରାନ୍ତାଙ୍କ କଥା ତ ? ଆଚ୍ଛା, ଘର କିମିତି ?"

"ତୋର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ । ଘର ଏକଦମ ବଢ଼ିଆ । ଦୋତାଲା, ଉପରତାଲା ଆମର । ଖୋଲା ଜାଗା, ପ୍ରଚୁର କାଠଯୋଡ଼ି ହାଓ୍ବା, ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ ଫାଏଡ, ସ୍କୁଲ୍ ସିନେମା, ଡାକ୍ତରଖାନା ସବୁ ପାଖରେ ।"

"ପାଣି ?"

"ଅଗଣାରେ କୂଅ । ଅସୁବିଧା ସେତିକି । କୂଅ, ବାଥ୍ ତଳେ ।"

"ତଳେ କିଏ ରହେ ?"

"ଖୋଦ୍ ଘରବାଲା ।"

"ଭଡ଼ା ?"

"ଦେଢ଼ଶ' । ଏଡ଼ଭାନ୍‌ସ ପଚିଶ ଟଙ୍କା ।"

"ଏତେ ଭଲ ଘରଟାଏ ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲା କିମିତି ?"

"ଘରର ସେତିକି ବଦ୍‌ନାମ । ସେଠି କେହି କେବେ ଧନ ଛପି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ 'ମଚ୍ଛିରେ ମଚ୍ଛିରେ ସେଥିପାଇଁ ଘର ଖାଲିଥାଏ ।"

"ବୁଝିଲି । ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ମୁଁ ବୁଝିଛି ଯେ ଘର ଚଳାଇବା ଯେତେ କଷ୍ଟ ବୁଢ଼େଇଁ, ପର ଘରେ ରହିବା ତାଠୁଁ ବଳି କଷ୍ଟ । ପର ଘରକୁ ଆମେ ନିଜ ଘର ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁ ନା, ପିଲାଟିଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉ ନା । ଘରବାଲା ଶାଇଲକ୍ ହେଲେ ବି ମୋର କେବେ କୌଣସି ଘରବାଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଝଗଡ଼ା ହୋଇ ନି । ଏ ବିଷୟରେ ମୋର ଦେଡ଼ଶୀଳ ନୀତି ।"

'ଦେଡ଼ଶୀଳ' ବୋଲି ଉଦ୍ଭଟ ଚମତ୍କାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ବନ୍ଧୁଜନ ସାଇକେଲଟାକୁ ମହେଶବାବୁଙ୍କ ରିକ୍ସା ପାଖେ ପାଖେ ଚଳାଇଲେ । କଥାଗୁଡ଼ାକ ଯିମିତି ଭଲଭାବରେ ଶୁଣିପାରିବେ ।

ମହେଶବାବୁ ଅନର୍ଗଳ କହୁଥାନ୍ତି, "ପାରିବାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଡ଼ଶୀଳ, ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପଞ୍ଚଶୀଳ, ଆଫ୍ରୋ-ଏସୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାନ୍ଦୁଙ୍ଗର ଦଶଶୀଳ ।"

ବାଧା ଦେଇ ବନ୍ଧୁଜଣଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ କଲେ, "ତୋର ଏ ତତ୍ତ୍ୱ ରାଜନୀତି ବା ଜୀବନଦର୍ଶନ ମୋର ଅବୋଧ । ଅଧ୍ୟାପକ ହେଲେ କଣ ଏମିତି ବଙ୍କ ବଙ୍କ ହେବା, ଆଦର୍ଶ ନେଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ଅଭ୍ୟାସରେ ହୋଇଯାଏ ? ଅଚ୍ଛା, ଦେଡ଼ଶୀଳଟା କ'ଣ ଟିକିଏ ବୁଝାଇ ଦେ ତ ।"

"ଖ୍ରୀଷ୍ଟର ଅଜଲ ନମ୍ବର ଗଜମାନ୍ତିଙ୍କର ମତ 'Love thy neighbour' ଅର୍ଥାତ୍ 'ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କୁ ଭଲପାଅ' ମୋର ଦେଡ଼ଶୀଳର ପୂର୍ବ ଅର୍ଦ୍ଧ full ମତ । ମଣିଷକୁ ଜାନୁଆର ସ୍ତରରୁ ସାମାଜିକ ସ୍ତରକୁ ଆଣିଲା ଏଇ ମତଟି । 'ବସୁଧୈବ କୁଟୁମ୍ବକମ୍', 'ସର୍ବେ ସୁଖୀନୋ ଭବନ୍ତୁ' 'ମିତ୍ର କୁହନାହିଁ' ଇତ୍ୟାଦି ଉପଦେଶାବଳି ଏହି ଶୀଳଟିର ଜାଗତିକ ଅନୁଶୀଳନ ବୋଲି ଧରିଯାଇପାରେ । ଏଇ ମୋର ଏକଶୀଳ ବା ଅଧିକ—"

"ସେ ଅଧିକ ପରେ ଶୁଣିବ । ଆଗ ଘରେ ପଶିଯାଆ । ଏଇ ତ ସାମନା ମୋଡ଼ ଉପରେ ଘରଟା ।"

ଜନ୍ମୁ ନ ଶୁଣିଲା ପରି ମହେଶବାବୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । "ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆମ ନିକଟକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅ ।" ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପିଲଙ୍କ ଉପରେ ଚିନ୍ତା । ମୋ ଦେବଶୀଳର ବାଣୀ ଅଧିକ ଏଇଟି । ଜନ ପିଲାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଭଲପାଆନ୍ତି; ତେଣୁ ପିଲାଟିକୁ ଶିକ୍ଷା କରିବା ଦୂରର କଥା, ଆନନ୍ଦ ସାଙ୍ଗ ଚୂଇଁ ଦଉନ୍ତୁ ନାହିଁ ।"

ଚକ୍‌ଧାଗ୍ରନ୍ତାଜ ଟ୍ରେନ୍‌ଟା ହେଲା । ଜନ୍ମଦିନ ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ଅଧାପକ ମହେଶଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ନୂଆ କରି ପ୍ରବେଶ କଲେ ଜୀବନର ଉନ୍ମେଷ ଅଭିଯାନରେ ।

ବନ୍ଧୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । କହିଲେ, "Good Luck to your ଦେବଶୀଳ ।"

ଉପର ମହଲରେ ନୂଆ ହୋଇ ସେଇଁ ଗଜ୍ୟାଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା, ତାହାର ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ନିଜର ପରିଚୟପତ୍ର ନେଇ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟର ବହୁଦୂର ଘରେ ଅସିଲା ଗୋଟିଏ ଚିଠି । ତା'ର ପ୍ରେରକ ଶ୍ରୀ— ପରବାଲର ମୀନା । ନୂତନ ଦେଶର ଶାନ୍ତିଦୂତ ହେଲେ ମହେଶବାବୁଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ମୁନୁ । ଦେବଶୀଳ ମତେ ପ୍ରସ୍ତୁତରେ ଏହା ଅନୁମାନ ।

ସକାଳ ହେଲେ କାଗଜ ଖାଲିଟି ଧରି ଏଣେତେଣେ ଚରକାମରଣ ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ କୁଡି ଛିଣ୍ଡାଟି ଉପରେ ଚାଲିରେ ଦେଖିପାଏ । ତାଙ୍କର ଖେଳନା ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବାହାର କରି ମେଲାଇ ବସିଥାଏ । ମୁନୁ ତା' ମୁହଁକୁ ଦେଖେ ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଖେଳନାଗୁଡ଼ିକୁ ନଜର କରେ ।

ପରବାଲର ମୀନା ଅନୁମାନ କରେ, "ମୋ ବଲ (ବ) ।"

ମହେଶବାବୁଙ୍କ ମୁନୁ ଏଇ 'ଅନ୍ଧ' ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ତା' ଖେଳନା ବାକ୍ସରୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ବାହାର କରୁଥାଏ ଏବଂ ତାକେ ରଖୁଥାଏ ।

ମୀନା ପୁଣି କହେ, "ମୋ ଘର ।"

ମୁନୁ କହେ "ମୋ ମହଲ ।"

ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବଢ଼ି ଚାଲେ । ମୀନା କହେ, "ମୋ ପ୍ରଜାପତି ।"

ମୁନୁ କହେ, "ମୋ ବଳ ।"

ମୀନା କହେ, "ମୋ ଅଜୁବାଇ ।"

ମୁନୁ କହେ, "ମୋ ଚୁନୁଘାଇ ।"

ଏଥର ମୀନା ହାତରୁ ଝେଙ୍କା ବାହାର କରି କହେ, "ମୋ ମାଆ ।" ମୁନୁର ମାଆ ନାହାଁ । ଦେଖେ ହାତରେ ସାହେବଟା ଅଛି । ତାରଗଳ ଗଳାରେ କୁହେ "ମୋ ବାପା ।"

ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଶେଷ । ଦାରଙ୍କର ସମାନ । ଏଥର ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ମୀନା ବାହାର କରେ କଣ୍ଢେଇ, କନା, ଖଟୁଲି, ଟିକି ଟିକି ବାକ୍ସଟି, ଢ଼ାରେଇ, ଖୋଷାଇ ସରଞ୍ଜାମ । ମୁନୁ ଯୋଡା ଝୋଳରୁ ବାହାର କରେ କାଚ ଅଟି, ଚକ୍ ଖଡ଼ି, ଦିଆସିଲି ବାକ୍ସ ।

କଣ୍ଢେଇଟିଏ ଧରି ମୀନା ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କରେ, "ମୁଁ ବର (ଇ)" "ନା, ନା, ତୁ କନିଆ"—କହି ନ ପାରି ମୁନୁ କହେ "ମୁଁ ବର", ମୀନା କହେ, "ନା, ନା, ତୁ କନିଆଁ ହବୁ ।" ତାର କଥା ତାକୁ ଫେରାଇ ମୁନୁ କହେ, "ନା, ନା, ତୁ କନିଆଁ ହବୁ ।"

ବରକନିଆଁ ମେଳ ହୁଏ । ବାହାଘର ହୁଏ । ଶଙ୍ଖ ହୁଳହୁଳି ବାଜେ । କ୍ଷୀରିପିଠା ବି ହୁଏ । ଘାସ ମିଠା । ଜଳର ଟକ୍ ଟାକ୍ ଶବ୍ଦରୁ ଚା' ଜଣାପଡେ ।

ମହେଶବାବୁ ଖଟରେ ଶୋଇ ଦୁହିଁଙ୍କ ଖେଳ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅମୃତସ୍ୱାଦ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । କାରଣ ଦେଢଶୀଳ ଘରର ଅଧା ଭାଗକୁ

ତାଙ୍କ ମନଲକ୍ଷି ଭାବ ଦେଉଛି । ବସ୍ତୁବାଦୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଯେଉଁ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା, ବସ୍ତୁନାସ୍ତିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସହାବସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ଓ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ସ୍ୱାଭାବିକରେ ସ୍ୱବନ୍ଧୁ ଯେପରି ଘରବାଲାର ମୀନା ହଠାତ ତାଙ୍କ ମୁନୁର ମନର ଭାବ ହୋଇଯାଇଛି । ଘରବାଲୀ ତାଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ।

ବାକ୍ସ ଭିତରୁ ଗ୍ଲାକ୍ସୋ ବିସ୍କୁଟ ପ୍ୟାକେଟ ବାହାର କରି ଟିକି ବୋହୂକୁ ଦେଇ ଯାଉନ୍ତି । ନୂଆବୋହୂ ଲାଜ କରେ, ମାନ କରେ, ମୁହଁ ଆଡ଼ କରିନିଏ । କିନ୍ତୁ ମୁନୁ ଯେତେବେଳେ କୁହେ, "ନେ, ଖା, ବାପା ଦେଉଛନ୍ତି" କୁନିଅାଁ ଟିକି ହାତ ପତେଇ ନିଏ । ବର ପାଖରେ କନିଅାଁର ଲାଜ କେତେ ସମୟ ରହେ କି ?

ଏତିକିବେଳେ ରାଜ୍ୟରକ୍ଷା ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିବା ବୁଢ଼ା 'ଜେକ'ର ଗର୍ଜନ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶୁଭେ । ନାଲିଅଖିରେ ଦେଖେ କେଉଁଠି କ'ଣ ଥିବା ଚକୁଳି ବି ପଡ଼ିଥିବ । ଚକୁଳି ଖଣ୍ଡି ପାଇଲେ ମୁନୁ ମୀନାର ମୁହଁରେ ଲାଗିଥିବା ଗୁଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ଜିଭଟା ବାହାର କରି ଚାଟି ସଫା କରିଦିଏ ।

ଖୁବ୍ ମିଠା ଗଳାରେ ଘରବାଲୀ ଡାକୁଛନ୍ତି । "ମୀନା ଲୋ! ଦୁଧ ଖାଇବୁ ଆ ।" ତରବରରେ ଝୋଟନାପାକ ଗୋଡ଼ଟାଇ ଅଡ଼ବଡ଼ ହୋଇ ମୀନା ଉଠେ । ମୁନୁକୁ ଡାକେ, "ଆ, ଦୁହେଁ ଖାଇବା ।"

'ଜେକ୍' ପାଏ ଉପରଟାକୁ ହେଉ ଜଗିବାକୁ । ତଳକୁ ସେ ମୋଟେ ଯାଏନାହିଁ । ତେଣେ 'ଜଲି'ର ରାଜ୍ୟ, ସହାବସ୍ଥାନ ମନ୍ତ୍ର ସେମାନେ ବି ମାନି ଚଳନ୍ତି । ଘରବାଲା ଗର୍ବ କରେ ଦୁହିଁଙ୍କ ବୋଲକରା ଗୁଣ ଦେଖି । ସେ କହେ, ଦୁହିଁଙ୍କ ଦେହରେ ଅାଲ୍‌ସେସିଅନ୍ ରକ୍ତ ଅଛି । ମହେଶବାବୁ କିନ୍ତୁ କୁକୁରଙ୍କ ପେଡ଼ିଗ୍ରିଜ୍ ବା ବଂଶାନୁକ୍ରମିକ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଦିଶେ ଠାକୁରବୁଲୁକୁଆ, ଖାଣ୍ଟି ଦେଶୀ, ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ କଥା ମିଛ । ଘରବାଲୀ ଜେକ୍‌କୁ ଭଲ ପାଏ । ତାଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ସେ ଉପଦେଶ ଦେଉଛି, "ଦେଖ୍ ଜେକ୍, ଏହା ଦେବେ ଖାଇବୁ, ଯାହା ପାଇବୁ ନେଇବୁ, ଭିତରକୁ

ପାଇପାରିଲେ ବି ଭଲକଥା । କିନ୍ତୁ ଟେବୁଲକୁ ଆସିବୁ ନାହିଁ ଓ ଟେବୁଲକୁ 'ଆଉ ଚଢ଼ିବୁ ନାହିଁ ।"

ଟମେ 'ଜିମି' ବୋଲି ଯେଉଁ କୁକୁରଟା ଅଛି, ସେ ବି ଟେବୁଲ ଖାଏ । 'ଜିମି' ଘରବାଲାଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ତାର ଆଦେଶରେ ସେ ସାହେବଙ୍କର କୁକୁରଟା, ମଲା ଛେଳିର ଚମ, ଗୋରୁହାଡ଼ ଘରକୁ ଆଣେ, ବାରଣ୍ଡାରେ କେତେବେଳେ ବା ବେଡ଼ରୁମରେ ବସି ସେ ସବୁ ଖାଏ । ସେଥିରେ ଘର 'ମାନ' ଯାଏନାହିଁ । ଘରବାଲା ଜିମିକୁ ଯେମିତି କହୁଛି, "ଦେଖ ଜିମି ! ଉପରବାଲା ଟଳ ଗାଧୁଆ ଘରେ ସାବୁନ, ତେଲ, ତଉଲିଆ ଗୁଡ଼ାଏ ରହିବ, ତୁ ସେ ସବୁ ଛୁଇଁବୁ ନାହିଁ, ନ ହେଲେ ସେମାନେ ଆମକୁ ଘୃଣ୍ୟ ବୋଲି ଭାବିବେ ଟି ।"

ଜେଜେ ଓ ଜିମିର ପୃଥକ୍ ଦାୟିତ୍ୱ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଘଟଣାକ୍ରମେ ରକ୍ଷାବାଳ ରୂପରେ ଯେତେବେଳେ ବହିଃଶତ୍ରୁ ସୀମାନ୍ତରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ାଇବା କରିବାକୁ ମିଳିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଧରି ନିଅନ୍ତି । ଘରବାଲା ଅକ୍ଲେଶରେ ହୃଦ୍‌ପୀଡ଼ାରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଏ ।

ଟମେ ଶେଯ ଓଦା ହେଉଛି । ମୀନା ଚୋଟିଏ ହାତ ପାତିଲେ ଘରବାଲା କୁହନ୍ତି, "ଅଞ୍ଜୁଳି କର" । ମୀନାର ଅଞ୍ଜଳି ଭରିଯାଏ ଚକଲି, ରସଗୋଲା, ନଡ଼ିଆ ଗଜାରେ । ଟମେ ଯାହା ପାଉ ତାହା ଜିମିର ଖାଦ୍ୟ । ମୀନୁ ବି ଓଳିମରେ ହାତ ପାତେ । ଚଟୁଳାଏ ପିଜୁଳି ଆଉ କେତୋଟି ଜାମୁଡ଼ା ଝଡ଼ି ତା' ହାତରେ ପଡ଼େ । ଏକାଥରେ ସବୁ ଶେଷ । ଜିମି ଝପଟ ଗୁଣ୍ଡି ରହେ । ମୀନୁ ପୁଣି ହାତ ପାତେ । ଘରବାଲା ପରିହାସରେ କହେ, "ବାପୁ ବାପୁ ! ମା' ନ ଥିଲେ ପିଲଗୁଡ଼ାକ ଏମିତି ହାଭିଳାଷ ମାଗିଖିଆ ହୋଇଯାନ୍ତି ।"

ଜଣେ ବୃଦ୍ଧିରୁ ଘରବନ୍ଧ ଉପରବାଲାଙ୍କର ପିଲାଝିଲାଙ୍କୁ ସ୍ନେହଯୋଗ୍ୟ ଦେଖାଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଖେଳିବେ, ରହିବେ; ଆଉ ଅଛନ୍ତି

ଭାଙ୍ଗିକି ବୁଲିଯିବେ; କେତେ ଗଲେଣି, କେତେ ଯିବେ । ମାୟାମମତା ଥରେ ଅଟିଗଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ସଂସାରରେ ଡର ହେବ ?

ମୁନୁ ମୀନାର ହେଉଣିଆ ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ ମୀନା'ର ଅନୁଭୂତ ଓ ମୁନୁର ଚିନ୍ତା ସୁର ଯଜାଇ ହୁଲିରୁ ଚେଇଲେ । ତଳେ ସ୍ୱର୍ଗ, ଉପରେ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଗାଏ ନ ହେବେ ଚ'ଣ ହେଲୁ । ତା'ପରେ ଜେଜେ ଗୁରୁଜଣଙ୍କ । ଅନୁ ପଛକୁ ଚିନୁ: ତା' ପଛକୁ ମୁନୁ, ତା' ପଛେ ମୀନା । ଲମ୍ବା ରେଳ କୁଞ୍ଜ—ଝୁଲାପି । ଝପ୍ ଝପ୍ ଝୁଅନ୍ତି ପଛଯା । ତା'ପରେ ପୂଟବଲ ତା'ଘର ଏବେଯ୍ନେ ଛଡ଼ିଲବା ହେଲା ।

ଅଟେ ଧରବାଲ୍ ରଜପୁତ୍ରୀ ହୋଇ । ଉପରୁ ନା ତଳିଆରୁ ନା ବଜାରରୁ କାଏ ଜାଣେ ? ହାଇନେଳ କେଉଁଠାରୁ ତଳକୁ ଅଟେ ଫଣଧ, ଘୋଡ଼ାଲ, ମାଛ ଏମିତ କ ଘାବ ବୋଟେ । ତା' ପରେ ଚାଧୁଆ-ଘାଧୁଆ, ଛିଆଡିଆ ଭୂତଲ, ଉପରେ ତଳେ । ଖାଇଯାଉ ଦରବାନ୍ ଘରବାଲା ସଙ୍ଗ'ଏ ଅଟେ ବଞ୍ଚା ନ ଲଗନ୍ତି କରେ ବଟ ଜଉ । ମୀନା ଉପରକୁ ଉଠି ପାରେ ନାହିଁ । ମୁନୁର ନାଚ ଦୁଏ ନାହିଁ, ନାଏ ବା ତାକୁ କୋଳରେ ଧରି ଶୋଇବ ? ଦ'ଘରର ପାଣି ଠିଁ ନେଟି ଟେକ୍ ଟାକ୍ ଝଞ୍ଝ୍ ଝାଞ୍ଜ୍ କର ଚେ ଘନ୍ତୁ କରାଏ । ନିଜେତେବେଳେ ତଳକୁ ବ ନିକଟାଇ କବାଟରେ ଡାକମାର ଧୀର ଗଳାରେ ଓ କେ, "ମୀନା, ଆ ନେଇକିବା ଉପରୁ ବାପୁଣୀର 'ନା ନା' ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ଡରରେ ଚମକି ପଡ଼େ । ମୀନା କହେ, "ମାଆ ! କବାଟ ଖୋଲ ଦେ, ମୁନୁ ଭିତରକୁ ଆସୁ ।" ଦରବାନ୍ ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼ କର ଦିଅ ମୁହଁକୁ ବୁଲିପଡ଼େ । ଘରବାଲାର ପ୍ରତିକଥା ନାଦ ଛଟିପଟା । ବିରକ୍ତି ହୋଇ କୁହେ, "ଟିକେ ହ ବଡ଼ ବ କିଏ ମଲେ ?"

ହେଲ ଉତେଲେ ଘରବାଲା ଟିକିଟିକିନୁ ଓଡ଼େଇ କି, ମିଛିମିଛ ନ ହେଲେ ଦରଓକୁଳ କରି ଝୁଲାଏ । ଉଠରେ ଧୁକେଇ । ମୀନା ଟେକୁଲି ଧରି ଉପରକୁ ଅଟେ, କୁହେ "ଜେ ମୁନୁ, ଚଅ ।" ତା'ପରେ

ଦୃଢ଼ତ୍ୱ ଥାଇ ହୋଇ ଚଉଆଳୁ ଯା'ନ୍ତି ଅନ୍ତୁ ଭାଇ ,ଟୁନ୍ନୁ ଭାଇର ଭବର ବଲ୍ଷେନ୍ ଦେଖିବା ପାଇଁ ।

ଘରବାଲା ପୁଣି କୁଅଡ଼େ ଯାଇଥାଏ । ଫେରେ ଘଣ୍ଟେବେଳକୁ, ଧଡ଼କ ଧଡ଼କ ଖ ଉଦେଇ ଉପରକୁ ଯାଏ । "ସିଗରେଟ୍ ୧୦ ଟି" ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରେ । ତନ୍ତ୍ର କଲୁ ସିଗାରେଟ ଅଟେ ନାହିଁ । ମହେଶ ବାବୁ ଗୋଟାଏ ପାଟଲେ ନିଏ, ପୁଣି ଗୋଟାଏ ମାଗିକରି ଖାଏ । ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ଅଦ୍ଭୁତଶୀଳ । କମିଶ ନିଜ ଗୋଡରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ପରିଶ୍ରମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ଭୁଇ କମିଶ ଭାଗାଗ, ମାଟି କମିଶ ମାଥା—ଏଇସବୁ କଥା । ସେତେବେଳେ କହେଏ, "ଜଳନ୍ତା କାଠି ବା ସିଗାରେଟ ଗଣ୍ଡିଆ ତଟାଣରେ ଯେ ପାଇବେ ନାହିଁ, ଦାଗ ବସିଯିବ ।" ସେତେବେଳେ ଘରଟାରେ କଞ୍ଚର ନାହିଁ, ପୁରୁ ବଡ ହେଜନଙ୍କ ବୋଲି ଆପତ୍ତି କରେ ଯେ ଶୁଣେନାହିଁ । ଜେବନ ଗୁମ 'ଜେନ୍'କୁ ଶରଧା ଡାକଟିଏ ଦେଇ ତା' ମୁହଁକୁ ଟିକଏ ଅନ୍ଧେଇଦିଏ ।

ତେଣେ ତଳେ ଘରବାଲା ବୁଲିବାକୁ ଆସିଥିବା ସାଇପଡ଼ିଶା ମାଇକିନିଆଙ୍କ ଆଗରେ ବଖାଣୁଥାଏ, "ପୁଅଙ୍କର କ'ଣ କହୁଛ ଆ'ନ୍ନା ? ବାହାଘର ଟଙ୍କା ଲଗାଇ ଏ ଘରତୋଳା କରାଇଛୁ । ମୋ ନାଁରେ ଘର ରଖିଛୁ ବୋଲି, ନ ହେଲେ ଭାଇମାନେ ପୁଅକୁ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରି କରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । ଆଜିକୁ ଜେଜେ ଘର କାହାଘରେ ଅଇଁଠା ବୁଝୁଥାନ୍ତେ । ମୁଁ ତ ଏଇ କଳିଟାପରି—।" ପରେ ରହି ପୁଣି କୁହେ, "ହାଉଡ଼ଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମରେ ମୋ ପୁଅ ଦେହ ଚୂନା । ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ହାତ କେଉଁ କାଠ ହୋଇଯାଇଛି ।"

ପରରେ ମହେଶ ବାବୁ ଦେଖନ୍ତି କେରବେଳକୁ ଉଠି ଘରବାଲା କାମ ଅରମ୍ଭ କରିଦିଏ । ନର୍ମଦା ପାଣିର ଉଦ୍ବର ଶକ୍ତି ବେଶି ବୋଲି ତାକୁ ବାଲ୍ଟି ବାଲ୍ଟି କାଡ଼ି ଗଛ ପତରରେ ଦିଏ । ଗୁଡ଼ରେ କାମ ଥିବାରୁ ତାକୁ ବୋଧହୁଏ କିଛି ବୁଝାଯାଏନାହିଁ । ଘର କାମକୁ ଲାଗି ଯେଉଁ କେନ୍ଦୁଟିଆ ଶାଗପଟାଳି କରିଛି, ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଘରବାଲା

କୃଷି ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରର ଲୋକେ ତ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଯିବେ । ଦୁଧିଆଳୀ କଳା ଗାଈଟିଏ ଗୃହାଳରେ ଅଛି । ହାତ ମାରିଦେଲେ ପିଠିରେ ଦାଗ ବସିଯିବ । ଗାଈସୂକା କହିଲେ ଉପରବାଲାଙ୍କୁ ଦୁଧ ଦେଲେ କୁହେ—ଚାରିଦେଶୀ ଲୋକ ଦୁଧଟେ ପାଏ ପାଇଁ ଦୁହକୁ କାହିଁକି ଦିବେ ? ଗାଈ ନିଜ ମୂଲ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କୁହେ, "ଇମିତି ମାଠରେ ମୁଁ ଗାଈକୁ ଖାଇବାକୁ ଦଏଁ ଯେ ରୋଗଦୋଷରେ ଛୁଇଁଦେଲେ କେବଳ ବ ମୁହଁକୁ ନେବନାହିଁ ।

ତିନି ଚାରିଦିନ ଭିତରେ ମହେଶବାବୁଙ୍କ ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହେଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଦେଉଁଶୀଳ ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଗ ଦୋଷଶୀଳକୁ ହଟିବାକୁ ଯାଉଛି । ପରିଦିନ ବାତାବରଣ ସହାବସ୍ଥାନର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁକୂଳ ହେଲା ।

ହେଉନ ପକାଳେ ମୀନା ମୁନୁଙ୍କ ପୁଣି ଦେଇ ଗଲେ । ଆରମ୍ଭ "ମୋ ଘର, ମୋ ମୋଟର" ଶେଷ "ମୋ ମାଆ, ମୋ ବାପା" ରେ । ମହେଶବାବୁ ଡ଼'ଣ ଲେଖାଲେଖି କରୁଥିଲେ । ଜଳଖିଆ ଆସିଲା ଗୋଟାଏ ପ୍ଲେଟରେ । ଖାଇବାରେ ଅଳ୍ପ ଡେରି ହେବାର ଦେଖି ମୀନା ମହେଶ ବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ଧରି ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲା, "ବାପା, ଖାଅ ।" "ବାପା !" ନୂଆ ଲାଗିଲା ମୀନାର ଏ ବାପା ଡାକ । ଝିଅଟିଏ ନ ଥିଲା, ଆଜି ଯିମିତି ଝିଅଟିଏ ପାଇଲେ । ସେ ଦିନ ତାକୁ ବହୁ କରି ପାଇଥିଲେ । ଆଜି ଝିଅ କଲେ । ଧର୍ମିକି ଜଳଖିଆ ବାଣ୍ଟି ଦେଲେ । ଦୁହେଁ ତାଙ୍କ ଚେୟାର ବଣ୍ଡାଦେଇ ବୁଲି ବୁଲି ଖାଉଥାନ୍ତି ଏବଂ ନାଚ ନାଚ କହୁଥାନ୍ତି, "ମୋ ବାପା, ମୋ ବାପା ।"

ମୀନାର ଯିମିତି ବାପା ନ ଥିଲା, ଏବେ ମିଳିଲା । ସେଇ ସ୍ଵର ଦେଖାଇ ମୀନ ବରଣ୍ଡାକୁ ଯାଇ ଟୋକକୁ ଲୁହଁ କହିବ, "ମଅ ! ବାପା ମୋତେ ପିଠା ଦେଲା ।" ଦରବାନ୍ କେବଳ ଅବାକ୍ । ଉପରେ କୁଆଡ଼େ ବାପାଟାଏ ଅଛି । ଦନ୍ତ କଟକଟ କରି ନିଜ ଗାଲରେ ଚାପୁଡ଼ା ମାରିହୋଇ ମୀନାକୁ ଠାରି ବୁଝାଇ ଦେଲା, "ଅଁ, ଟୋକୀ, ଦୁଇ ଗାଲରେ ଦୁଇଟା ଚାପୁଡ଼ା ବସେଇ ଦେବ ଯେ !"

ଭୋଗବଣ୍ଟା ବେଳ ଆସିଲା । ମୀନା ଯିମିତ କହୁଛି, "ମାଆ ଭୋଗ ଦେ ।" ମୁନୁ ବି ତା' ସାଙ୍ଗରେ ପାଳି ଦେଇ କହୁଛି, "ମାଆ, ଭୋଗ ଦେ ।" ଘରବାଲି ରାଗରେ ଥମ୍ ଥମ୍ ହୋଇ କହିଲା, "ମୁଁ ଫେର୍ ତୋର ମାଆ କେବେ ହେଲି ?" ଶୁଣି କରି ଯାଇଲା ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ମୁନୁ କାନରେ କହିଲା, "ମା ନୁହେଁ, ମାଉସୀ । ଏଥର ମାଉସୀ ଡାକିବୁ, ବୁଝିଲୁ ।" ମୁନୁ ମାଆ ମାଉସୀର ପାର୍ଥକ୍ୟ ବା କ'ଣ ବୁଝିବ ? ମୀନା ତା' ବାପା ଓ ମୁନୁ ବାପା ଭିତରେ ତଫାତ୍ କ'ଣ କମିତ ଜାଣିବ ?

ଶୁଣି ଶୁଣି ମହେଶବାବୁ ଭାବନ୍ତି । ଏ ପିଲା ଦିଟା ମଣିଷକୁ ଅପଦସ୍ତ କରି ଦେବେ କେତେବେଳେ । ଘରବାଲି ତାଙ୍କଠୁଁ ଏ ବିଷୟ ବେଶି ଭାବେ ।

ଗୋଟାଏ ଅଶୁଭ ସକାଳରେ ମହେଶବାବୁ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି ଏକ ଭୀଷଣ ଧ୍ୱଂସଲୀଳା । ରୁଟି, ଦୁଧ, ସୁଜି, ମୁଢ଼ି, ଯାହା ଥିଲା ସବୁ ଉଭେଇ ଯାଇଛି । ଚିନି, ଲୁଣ, ଡାଲିର ପୁଡ଼ାସବୁ ଟୁକୁରା ଟୁକୁରା ହୋଇ ଜିନିଷପତ୍ର ଏକାକାର ଛିନ୍ନଛତ୍ର ହୋଇଛି । ଲଣ୍ଠନ ଦି'ଟାର କାଚ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି । ଗୋଟାଏ କୋଣକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ବାନ୍ତି ।

ତେବେ କ'ଣ ଏଇ 'ଜେକ୍'ଟା ଦୁଷ୍ମନ୍ ? କୁକୁର ନା ଡ୍ରେଗନ୍ ?

ଏତେ କାଣ୍ଡ ଘଟାଇ ଜେକ୍ ନିର୍ବିକାର । ଦେଡଶୀଳ ଛତର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଆଶଙ୍କାରେ ମହେଶବାବୁ ମଧ୍ୟ ନୀରବ, ଅଚଳଚିତ୍ତ । କିନ୍ତୁ ପିଲାପିଲ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଜେକ୍ ଇମିତ କଲା, ସେମିତ କଲା । ତାକୁ ମାରୁ ଶୁଣିପାରି ଘରବାଲି ଶୁଣାଇ ଶୁଣାଇ କହିଲା, "ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଛନ୍ତି, ଜେକ୍ କ'ଣ ଦେଶୀ କୁକୁର ହୋଇଛି ଯେ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇପାରିବ ? ଦୁଆରଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ନ କରି ଲୋକେ ଯଦି ଶୋଇବେ ତେବେ—ତା' ଛୁଆ କୁକୁର ବା କ'ଣ ବୁଝିବ ?" ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ସେ ଅଫିସ ଯିବେ ସଙ୍ଗରେ 'ଜକି'କୁ ନେଇ । ଜେକ୍ ଯାହା ଉଦ୍ଧାରି ଥିଲା, ତାକୁ ଦଣ୍ଡକେ ଗର୍ଭସ୍ଥ କରିଦେଲା । ତାକୁ ଫେରିପିବା ପୂର୍ବରୁ ଘରବାଲି କ୍ରୋଧର ଛଳ କରି 'ଜେକ୍'କୁ ମୃଦୁ ଚୋଇଠାଏ ଦେଲା, ଯିମିତ ସେ ବୁଝିବ ଯେ, ମାଲିକ ତା' ଗୁଣର ତାରିଫ୍ କରୁଛନ୍ତି ।

ଦଣ୍ଡକ ପରେ ଚକ୍ର ଦାଢି ଶୁଭେ ଘରବାଲୀର । ମୁନୁ କୁଢଉଠେ ଚା' ଲଣ୍ଠପାଟରେ ଖୋଳିରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଲା । ଦ୍ବାରଦାଣ୍ଡିରେ ଘର କମ୍ପିଲା । ବାଲ୍ଟି ବାଲ୍ଟି ଗୋବର ପାଣି ଘରେ ସେ ଢାଳୁଥାଏ । କହୁଥାଏ, "ଧର୍ମକର୍ମ ସବୁ ଗଲା । ମୁଁ ଜାଣେ ଏଥର କହୁଛନ୍ତି, ଘର ଖାଲପଣ୍ଡ ହେଲେ ପିଲାଝିଲ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଘେଇଘେଉଁ ଝେଡେ ନ ଦେବାପାଇଁ । ମୁନୁ ଉପରକୁ ଆସିଲାରୁ ମହେଶବାବୁ ତାକୁ କହିଲେ, "ବାପା, ଆଜି ହେ କାମ କରିବୁ ନାହିଁ ।"

ପ୍ରଥମେ ଲଦାଖ, ତା' ପରେ ନେପା । ସୀମାନ୍ତ ସଂଘର୍ଷ, ନା ଖୋଲା ଯୁଦ୍ଧ, ନା ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧ ? ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନ ଏବଂ କରୁଣ ପରିସମାପ୍ତି ନୁହେଁ ତ ?

ଆଜି ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପରେ ଦାଣ୍ଡରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ଟୁନୁ ଓ ଅଜୁ ଭିତରେ । ଘରବାଲୀ ନିଜ କାନରେ ଶୁଣିଛି, ସେମାନେ ଅକଥା, କୁକଥା କୁହାକୁହି ହେଉଥିଲେ । ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଅଜୁର କାନଧରି ଦ'ଚାପୁଡ଼ା ବସାଇ ଦେଇ ଫଁ ଫଁ ହୋଇ କହୁଥାଏ, "ଆଜି ପଢ଼ା ତା' ହାତରେ ଖେଳିବୁ ତ ଦେଖିବୁ । ବଜାରୀ ଟୋକା ଟୋକା କେଉଁଠୁ ଆସି ଜୁଟିଲେ, ଯାଇଯାକ ପିଲାଙ୍କୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବେ ।" ଘରବାଲୀର ଏ ରାଗର ଦେଖି ମହେଶବାବୁ ମଧ୍ୟ ପିଲାକୁ ଦୁଇଚାପୁଡ଼ା ଦେଇ କହିଲେ, "ଆଜି ପିଟିକି ଗାଳି ଦେବୁ ତ ଚୋର ମୋର—" ।

କେଡ଼େ କ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ପିଟିରେଟା ଲଗାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରି ମହେଶବାବୁ ଦେଖିଲେ ଅଜୁ ଓ ଟୁନୁ ବାଲି ଖେଳୁଛନ୍ତି । ତେବେ କ'ଣ ରାଜ୍ୟର ଲୋକେ ଯୁଦ୍ଧ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ, ଚାହାନ୍ତି ଏହି ବନ୍ଧୁ ମାଳକମାନେ !

ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଭଲ ହେଲେ ବଡ଼ ପ୍ରୀତଗେଡ଼ିରେ ତାହା ଝପାଟ ଅଡ଼କୁ ଯାଏ । ଟିଭିର ଧନ ବାଥ୍ରୁମରୁ ମହେଶବାବୁଙ୍କ ଚପ୍ପଲଥା, ସାବୁନ, ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେବା, ତେଲଶିଶି ଭାଙ୍ଗି ଚୂରମାର । ଯୁଦ୍ଧ ଉପରେ ଦୁଇପାଟି । କାଇଁଆ ତାଙ୍କରେ ଚପ୍ପଲଥା, ସାବୁନ ଦେଖି ଦେଇ

ଘରବାଲା ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ମୀନାକୁ 'ସ୍ୱୈରିଣୀ', କହି ବୃତ୍ତାଏ ଚିଡ଼ାଇଲା । କିନ୍ତୁ ଦୋଷୀ ପ୍ରକୃତରେ କିଏ । ରାଧୁଆ ଘରୁ ସେ ଏସବୁ ନେଇ ଖେଳ ଖେଳୁଥିଲା ବେଳେ ମୀନା ତା'ଠୁ ନେଇ ତାଲାରେ ରଖିଥିଲା । ତାପରେ କେବଳ ଘରବାଲାର ଉପଦେଶ ମାନିଲା ପରି ଚଳେ କେବଳ ଘରବାଲାର ବୋଲ ମାନୁଛି ।

ସେଇଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଘରବାଲାର ବଂଶପାକ ବାହାରକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଖାଇବାକୁ । କୁକୁର ଭୁକିବା ଓ ବ ଡ଼ାଭଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଝଟ୍ ଉଠିଲ ମହେଶବାବୁ ଦେଖିଲେ କଳା ଗାଈଟାଏ ଶାଗଫେଟାରେ ପଶି ରଡ଼୍ ରଡ଼୍ ଖାଇଯାଉଛି । ଚଳକୁ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି ଘରବାଲାର ଦୁଧଅଳୀ ଗାଈ 'ବୃନ୍ଦା', ଘରବାଲାର କଥା ଅନୁସାରେ କେବଳ ଶାଗ ଯେ, ଖାଇବା ମନା ନୁହେଁ । ଗାଈକୁ ଟାଣି ଘୋଷାରି ନେଇ ଦୁଆରରେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ମହେଶବାବୁ ଶୋଇଲେ । ତା'ପରେ ଆସିଲା ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା । ସକାଳେ ଉଠିବାରୁ ଘରବାଲା ଓ ଘରବାଲୀ ଘରକମିନ ତଦନ୍ତ କରି ଏଇ ରାୟ ଦେଲେ ଯେ, ଉପରବାଲା ଆମେମାନେ ନଥିବା ବେଳେ ଶାଗ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକରି ଖାଇଗଲେ । ବାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଚିହ୍ନ ଅଛି । ଗାଈ ଭିତରକୁ ବା ଦେଖୁଛି କିଏ ? ପୁଣି 'ବୃନ୍ଦା' କ'ଣ ଶାଗ କେବେ ଏବେ ଖାଇବ ! ଘରବାଲା କହିଲା, "ରାତିରେ ଫେରି ମୁଁ ଦେଖିଛି ଗାଈ ଯେଉଁଠି ବାନ୍ଧିଥିଲି ସେଇଠି ଶୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ମାରୁଛି ।"

ସେଦିନ ଘରବାଲା ଘରବାଲୀ ସବୁବେଳେ ମଝିରେ ଚିଳଚିଳିକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ କିପରି ଉପରବାଲା ସ୍ୱେଚ୍ଛା କରନ୍ତି, କୁକୁରକୁ ଷଣ୍ଢ ଖାଉଥିବା ବାହାନା କରି ମାରିବ ବୋଲି, ଝୁନୁମୁନୁକୁ ଝରପ କଥା ଶିଖାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଡେଇଁ କହିଲେ, "ଉପରକୁ ଯିବନି, ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖେଳିବନି । ତୁମେ ବି ସେମିତି ହୋଇଯିବ, ବଜାରୁ ହୋଇଯିବ ।"

'ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାଇ ନେବାର' 'ଚନ୍ଦ୍ରମଣିକୁ ଭଲପାଅ' । କି ବିଚିତ୍ର ଜୀବନ ଦୃଶ୍ୟ । ମହେଶ ବାବୁ ଦେଖିଲେ ଦେଢ଼ ଶହ ଭିତରେ ମେରୁଦଣ୍ଡର ପତନ । ଶତ୍ରୁକୁ କ୍ଷମା କରିବା ସହଜ କିନ୍ତୁ ସନ୍ତାନଙ୍କୁ—?

ମୁନୁ, ମୀନା ପୁଣି ଏକଠି ନାଚ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । "ମାଆ ଆସିବ । ଭୋଗ ଖାଇବା"। "ମାଆ ଆସିବ, ଭୋଗ ଦେବ ।" ହଠାତ୍ କମିତ ମୀନାର ଦେହ ଲେଖିଲ ଚଳିର ଦାଆ ଗୋଡ ଲାଗେ । କୁକୁରଟା ଜୋରରେ ଭୋ ଭୋ କରି ଉଠିଲା, ଦାମାନାରେ ମୁନୁକୁ ଟାଣି ତା ବାହୁରେ ଦାନ୍ତ ବସାଇ ଦେଲା । ଝର ଝର ହୋଇ ରକ୍ତ ବୋହୁଥାଏ, ମୁନୁ କାନ୍ଦୁଥାଏ, ଚିଆଁ ମାରୁଥାଏ । ଦରଜା ଅଡିବ ମରେ କହିଲା, "ମାଆ, କୁକୁର ମୋତେ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା ।"

ଘଟଣା କେତେଦୂର ଗଡ଼ିଥାନ୍ତା ଜାଣୁନ୍ତୁ ହେବାର ଅବସରରେ ନ ପାଇ ମହେଶ ବାବୁ ମୁନୁକୁ ଟାଣିନେଲରେ ଧରି ପିଲା ଡାକ୍ତରଖାନା ଗଲେ । କୁକୁର ଦେହରେ ଇଞ୍ଜେକସନ୍ ଦିଆ ଅଛି ବୋଲି କିଏ ଜାଣେ ? ସେଠା ପାଗଳ ହେବ ନାହିଁ ?

ମୀନା ଦୋଷୀଟି ପରି ଛୋଟା ହୋଇ ଘରବାଲୀକୁ କହିଲା, "ମାଆ ! ମୁନୁକୁ କୁକୁର କାମୁଡ଼ିଲା, ବାପା ନେଇ ଗଲେ ଡାକ୍ତରକୁ ।" 'ଜାଣି ନ ପା' ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ ନ ପଚାରି ସେ ଗଡ଼ଥାନ୍ତି ହାତରେ ଧରିଥାଏ ଏବଂ କହୁଥାଏ, "କଲି ପାପର ଫଳ ଭୋଗିଲି, କେ କହିବ ଆଜି ସେ କାହିଁକି କାମୁଡ଼ିଲା । ମୁନୁ ଭଲ ହେଉ ହେ ନା, ତା ମୁଣ୍ଡରେ ନିଶ୍ଚୟ ନାଚ ଦେଖିଥିବ, ନ ହେଲେ ତା ବଅସରେ ଭାଟି ବୃତ୍ତି ଦେଇଥିବ ।"

ମୁନୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଫେରିଲା । ହାତରେ ପଟି । ବେଡରେ ଶୋଇଥାଏ । ମୀନା ଭାତ ଖାଇନାହିଁ ଆଜିର । ପଇସ ତେଲ ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । ମୀନା ଖଟ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ପାରିଲା ନାହିଁ, ଛୋଟ ହୋଇ ଖଟକୁ ଉଠ କରୁଥାଇଛି । ପରେ କୋଳକୁ ନେଇ ଭଲ ହେବ ବୋଲି ଥିଲା ତାକୁ ଦୋହାଇ ଅଣି ତା ଉପରେ ବସାଇ ଦେଇ ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଛି ଅନ୍ଧକାର ଗୋଡ଼ ଦେଇ । ପାଦଟା ପଡ଼ିଲା ଗୋଟାଏ ମୁନୁଆ ଜହ୍ନିଆ କଣ ଧରରେ । ପାଦ ଦୁଇ ଚାରଟା ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ବାହାରିଗଲେ । ଠକ୍ ର କରି ସେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । ମୁନୁ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିବସି ପାଟିକଲା, "ମାଆ ! ମୀନା ପଡ଼ିଗଲା ।"

ମହେଶ ବାବୁ ଧାଇଁ ଯାଇ ମୀନାକୁ କୋଳକୁ ନେଲେ । ଷଣ୍ଢାଟିକୁ ସାବଧାନରେ ଗୋଡରୁ ବାହାରକଲେ । ହାଣ୍ଡିଶାଳରୁ ଦଉଡି ଯାଇ ଉପରେ ଘରବାଲୀ ଉପସ୍ଥିତ । ଦେଖିଲା ମୀନାର ପାଦ ରକ୍ତରେ ବୁଡିଯାଇଛି । ପାଟିକରି ଘରବାଲୀ ଡାକିଲା, "ଦଉଡ଼ ଆସ, ମାରିଦେଲା ମୀନାକୁ ।"

ଘରବାଲା ସେଇକ୍ଷଣି ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ଝାଳ ପୋଛୁ ସାରିଛି କି ନାହିଁ ଆସି ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା, ପଚାରିଲା, "କଣ ହେଲା ?"

"ଖଟରୁ ପେଲିଦେଲା, ଆଉ କ'ଣ ହବ ।"

"କିଏ ?"

"ଏଇ ଭଡ଼ାଟିଆ ।"—ତର୍ଜନୀ ମୁନ୍ନାଆଡ଼କୁ ।

ଏତିକି କହି ଘରବାଲୀ ମୀନାକୁ ଉଠେଇନେଲା ମହେଶବାବୁଙ୍କ କାଖରୁ । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଧାଁ ଧପଡ ହୋଇ ତଳକୁ ଖସିଲେ ।

ଦଣ୍ଡେପାଏ କିଛି ବୁଝି ନପାରି ମହେଶବାବୁ ହାଉଳି ଖାଇ ଚେଇଁବା ମୁନ୍ନାକୁ ପଚାରିଲେ, "ପେଲିଦେଲୁ କିରେ ବାପା, ମୀନାକୁ ଖଟତଳକୁ ?" କରୁଣ ଦୟନୀୟ ସ୍ୱରରେ ମୁନ୍ନା କହିଲା, "ନାହିଁ, ବାପା ମୁଁ ଠେଲିନି, ସେ ଖଟ ଉପରକୁ ଉଠୁଥିଲା, ପଡ଼ିଗଲା, ଟ୍ରଙ୍କ ଉପରେ ।"

ମୁନ୍ନା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଏଥିରେ ମହେଶବାବୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲେ ସିନା କିନ୍ତୁ ଘରବାଲୀର ସେଇ କଥା । କ'ଣ କହିଲା, "ଭଡ଼ାଟିଆ ?" ଉଃ ! କିଏ ଭଡ଼ାଟିଆ ସେ ନିଜେ ନା ମୁନ୍ନା ? କେତେ ଜଘନ୍ୟ ସେ କଥା । ସେଦିନ ଫୁଟବଲ ମ୍ୟାଚରେ ଗୋଟାଏ ଦଳକୁ 'ଭଡ଼ାଟିଆ' ବୋଲି କହିବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏତେ ବାଧିଲା ଯେ, ହାଫ୍ ଟାଇମ, ପରେ ଆଉ ନ ଖେଳି ଚେନ୍ଦେଇଆ ମୁହଁ କରି ବସିଥିଲେ ।

ମହେଶବାବୁ ଗାଧୋଇଲେ ନାହିଁ, ଖାଇଲେ ନାହିଁ । ମିଥ୍ୟା ବଜାର ଆଡ଼େ ବାହାରିଗଲେ । ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ଆଗେ ଆଗେ ଘରବାଲା ମୀନାକୁ ଧରି ଯାଉଛି ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ, ଠିକ୍ ଯିମିତି ବର୍ଷେ ପୂର୍ବରୁ ସେ ମୁନ୍ନୁକୁ ନେଇଯାଉଥିଲେ ।

ଫେରିଲେ ଦୁଇଟା ପାଞ୍ଚଟା ବେଳକୁ ମହେଶବାବୁ । ସେତେବେଳକୁ ତଳ ଉପର ସବୁ ଶୂନଶାନ୍ । ସାଇକେଲଟାକୁ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ ଉପରେ ରଖି ଭିତରକୁ ପଶିଯାଉଛନ୍ତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ଶିଢ଼ି ତଳର ସେହି କୋଣକୁ ଯେଉଁଠି ସାଇକେଲଗୁଡ଼ାକ ରଖାଯାଏ । ଦେଖିଲେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟ । ଚଟାଣଟାରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ମୁନ୍ନୁ, ମୀନା । ଗୋଟି ହାତ ଦେଇଛି ଜଣକର ବାହୁରେ, ଅନ୍ୟ ଜଣକର ଗୋଡ଼ରେ । ମୁନ୍ନୁ ବୋଧହୁଏ କେତେବେଳେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଛି ମୀନାକୁ ଦେଖିବ ବୋଲି । ମୀନା ବି ଯିମିତି ବୋଧହୁଏ ସାତକଣ୍ଡ ନିଦ ମା'ଙ୍କୁ ଫାକି ଗଲାରୁ ଛୋଟବା ପନ୍ଥ ବାହାର ଆସିଛି । ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଥକି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣରେ । ମୀନା ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଛି, ତା'ର ପଟିବନ୍ଧା ବାଁ ଗୋଡ଼ଟା ମୁନ୍ନୁ ଉପରେ, ମୁନ୍ନୁର ପଟିବନ୍ଧା ହାତଟା ମୀନାର ପୃଷ୍ଠ ଉପରେ । ଦୁହିଁଙ୍କ ଦୁଇ ପାଖରେ ଜଗି ଲମ୍ବା ଚୌଡ଼ା ଶୋଇଛନ୍ତି, ଟେକ୍ ଓ ଜାକି । ହାତ ଦେଇ ମହେଶବାବୁ ଜାଣିଲେ ଦୁହିଁଙ୍କ ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱର, ତାତିରେ ଦେହରେ ଖଇ ଫୁଟିଯିବ ।

ପାଞ୍ଚଟା ବାଜିଲା । ଜଣେ ବୁଢ଼ାଟା ରିକ୍ସା ଆସିଲା । କ୍ରମେ କୁକୁର ଦୁଇଟା ଯାକ ଜୋରରେ ଭୁକି ଉଠିଲେ । ଘରବାଲା ଘରବାଲୀର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

ଠିକ୍ ବର୍ଷେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ କୋହଳେ ତଳୁ ଉପରକୁ ଉଠିଥିଲା, ପୁଣି ବୁଢ଼ା ହୋଇ ତଳକୁ ଆସିଲା । ମହେଶବାବୁଙ୍କ ହୁନୁ ମୁନ୍ନୁ ବାପାଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଆସିଲେ ।

ଘରବାଲା, ଘରବାଲୀ, ମୁନ୍ନୁ ଓ ମୀନା ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ଠିଆହୋଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ ପୂର୍ବ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ଯିମିତି ଟ୍ରେଜେଡ଼ି ଦୃଶ୍ୟ ସାତଦିନ

ପଡ଼ିବ ଟୋଖ ଶୁଣିଲେ। ଏହି ସପ୍ତାହର ଭିତରେ ମୁନ, ମୀନା, ଅଜୁ, ଟୁନୁ ଚେନେନ ନାଗରାରେ କେତେ ପରିଚର ଆପଣାର, ଅଟର ଘରବାଲା ଘରବାଲା ଏବଂ ମହେଶବାବୁ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ କେତେ ସୁଦୂର।

ମୁନକୁ କାଖରେ ଧରି ମହେଶବାବୁ ଗିଧା ଗୃହଗଣେ ଘରବାଲା ପାଖକୁ। ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲେ, "ଆଜ୍ଞ ପାରିଲି ନାହିଁ। ମୁନୁ ମୀନା ଜେର୍ କରି ଯାହା ଶିଖାଇଲେ ଆମେ ସେତିକ ଶିଖି ପାରିଲୁ ନାହିଁ। ତେବେ ଏତିକ ମନେ ରଖିବେ, ମୁଁ ଓ ମୋ ଛୁଆପିଲା ଅସଭ୍ୟ ହୋଇପାରୁଁ, ବର୍ବର ହୋଇପାରୁଁ ଆମ ନିଜ ନିଜର ଇଚ୍ଛାରେ ମାତ୍ର ଆମେ ସବୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଭଡ଼ାଟିଆ ନୋହୁଁ। ଆମର ଓ ଆପଣଙ୍କ ଘରଠାରୁ ବଡ଼ ଘର ଅଛି, ଭଡ଼ା ଦେଉଛୁ। ଆମକୁ ସେ, ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛୁ, ସେ ଆମକୁ ଘର ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ ବୋଲି ଗିନା ଆମେ ଭଡ଼ାଟିଆ।"

ଅଜୁର ହାତ ଧରି ଟୁନୁ କହିଲା, "ଆସିବୁ ଅଜୁ ଆମର ନୂଆ ଘରକୁ, ବଲ ଖେଳିବା।" ଅଜୁ ଧକ୍ ସଢ଼୍ ହେଲା।

ସମସ୍ତେ ରିକ୍ସାରେ ବସିଲାରୁ ମୁନୁ କାନ୍ଦିଲା। କହିଲା 'ମୀନା ଅ'। ମହେଶବାବୁଙ୍କୁ ପୁଣି ଆପତ୍ତି କଲା, "ବାପା, ମୀନା ଅଛନ୍ତି।" ହେଲେ ଏକୁ ବୁଝି କହିଲା, "ମାଆ ! ମୀନା ଆସୁନ୍ତି।"

ମୀନା ମା' କାଖରେ ଥାଇ କାନ୍ଦୁଥାଏ କହୁଥାଏ, "ଯିବି ମା ! ମୁଁ ଯିବି ମୁନୁ ସାଙ୍ଗରେ।" ରିକ୍ସା ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତେ ଆପତ୍ତି କଲା "ମାଆ ! ରିକ୍ସା ଚାଲିଲା, ମୁନୁ ଚାଲିଲା।" ପୁଣି କହିଲା, "ମାଆ ! ବାପା ଚାଲିଲେ।" ପାଟିକରି ଘରରୁ ଡାକି ଦେଲା, "ବାପା ! ମୁନୁକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ।"

ଜେଜେ ନିଜେ ଦୁହେଁ ଉପରକୁ ମୁହଁ କରି ଲମ୍ବା କରୁଣ ସ୍ୱର ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ଗାଁ ପଡ଼ିଆରୁ ପିଲା ଝିଅ ବନ୍ଦ କରି ବୁଝି ରହିଲେ ଦେଖା କ'ଣ ଜାଣିବାପାଇଁ।

ଆଗ ମୋଟର ପରେ ଶେଷ ଟ୍ରକ୍‌ଟା ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ଘରବାଲା ପଚାରିଲା ଦରବାନକୁ, "ଏଡ୍‌ଭାନ୍‌ସ ଟଙ୍କା କ'ଣ ଫେରାଇ ଦେଲ ?"

"ମୋଟେ ନା, ଏଡ୍‌ଭାନ୍‌ସ ଟଙ୍କା କେଉଁଠି କେହି ଫେରସ୍ତ ଦିଏ ? ଦିନେ ରହୁ, ପାଞ୍ଚଦିନ ରହୁ, ଓ୍ୱାପସ ନାହିଁ । ଘର ତ ଫେର୍ କେତେଦିନ ଖାଲି ପଡ଼ିବ, ସେ ସବୁଦିନର ଭଡ଼ା ଦେବ କିଏ ? ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଏଡ୍‌ଭାନ୍‌ସ ନିଆଯାଇଥାଏ ।"

ଘରବାଲା ପଚାରିଲା ଦରବାନକୁ, "ଅଚ୍ଛା, ତୁମକୁ ମୁନ୍ନୁ କିପରି 'ମାମୁ' ବୋଲି ଡାକୁଛି, ଅଉ ଆମର ମୀନା ସେ ଲୋକଟାକୁ କିପରି 'ବାପା' ବୋଲି ଡାକୁଥିଲା ?"

ଦରବାନ ଜବାବ ଦେଲା, "ଏଥର ବୁଝିଲ ତ କିମିତି ଲୋକଙ୍କୁ ଆଣି ଘରେ ପୂରାଉଛ । ମୋର ଧର୍ମକର୍ମ ହବୁ-ଗଲା । ଲୋକଟା ହର ଚଲାକ୍ । ଚକୋଲେଟ୍, ବିସ୍କୁଟ୍ ଲାଞ୍ଚ ଦେଇ ମୁନ୍ନୁ ମୀନାକୁ ସେମିତି ଡାକିବାକୁ ଶିଖାଇଥିଲା । ଅଉ କେତେଦିନ ଥିଲେ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତା କେଜାଣି ! ଲୋକଟାର ଆଖି ଦି'ଟାକୁ ନଜର କରିଛ ନା ? ଠିକ୍ ଯିମିତି ଲେଞ୍ଜା କୁକୁରର ଆଖି । ବୁଝିଲ, ଯିଏ ଭଡ଼ାଟିଆ ସିଏ ଭଡ଼ାଟିଆ ।"

ଶିଲ୍ଡ ଫାଇନାଲ

"ମୁଁ କହୁଛି, ବାଲେଶ୍ୱର ଜିତିବ ।"

"ମୁଁ କହୁଛି, ବାରିପଦା ଜିତିବ ।"

"ମୁଁ କହୁଛି, ବାଲେଶ୍ୱର,"

"ମୁଁ କହୁଛି, ବାରିପଦା ।"

"ବାଲେଶ୍ୱର ।"

"ବାରିପଦା ।"

"ମାର୍ ବାଜି ।"

"ଦଶ ପଇସାର ଚେନାଚୁର ।"

"ମୋର ରହିଲା ଏଇ ନଅଟା ।"

"ଚାଲ୍ ଯିବେ ବାପା ପାଖକୁ । ଦେଖିବ ରହ, ମୁଁ ଆଣିବି ଦଶ ପଇସି ।"

ପଢ଼ାଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଜ୍ୟାମିତି ବାକ୍ସ ଭିତରୁ ବୁଲୁ (ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀ) ଚକଚକିଆ ଦଶପଇସିଟିଏ ନେଇ ଆସିଲା । ବାବୁନୁ (କ୍ଲାସ ଫୋର୍) ପକେଟରୁ ଅଧା ନାଲି ଅଧା ନୀଳ ରଙ୍ଗର ନୂଆ ନଅଟି ବାହାର କଲା । ଦୁହେଁ ଦଉଡ଼ିଲେ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ।

ବାପା ସେତେବେଳେ ଅଫିସ ଘରେ ବସି ଝୁମ୍ପୁକୁ "Uncle Podger hangs a picture" ଗଳ୍ପଟି ବୁଝାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ବାପାଙ୍କ କାନରେ ହାତ ଦେଇ ଝୁଲଇ ବାବୁଲା କହିଲା, 'ବାପା, ବୁଲୁ ଭାଇ ପାଖରେ ବାଜି ମାରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତା'ର ଏଇ ଦଶ ଟଙ୍କି; ମୋର ଏଇ ନୂଆ ନଟ୍ । ତୁମେ ରଖ, କାହାକୁ ଦେବ ନାହିଁ । ଖେଳ ସରିଲେ ଆମେ ଆସିବା । ହାର ଜିତ୍ ଦେଖି ବାଣ୍ଟିଦେବ । ଟିକଏ ଦମ୍ ଦେଇ ପୁଣି କହିଲା, 'ବାପା, ବାଲେଶ୍ୱର ଜିତିବ ନା ?'

ପିଲା ଦୁହିଙ୍କ ଖେଳ ପ୍ରତି ଝୁଙ୍କି ଦେଖି ବାପା ଚୁପିହେଲେ । କାରଣ ଦୁହିଙ୍କ ମନରେ ଅଗ୍ରହ ଓ ଅନୁରାଗ ସେ ନିଜେ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ଚେୟାରରୁ ଉଠି ପଡ଼ି ସେ ଆଜ ହାତରେ ନଟ୍ ଓ ଦଶଟଙ୍କିଆ ରଖି ଦେଇ କହିଲେ, "ଏଇଠି ରହିଲା, ଖେଳ ସରିଲେ ମୋତେ ଡାକିବ । ମୁଁ ତ ପଢ଼ିଥିବି ଏଠି ।"

Uncle Podger ବୁଝେଇବାକୁ ବାପା ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ କଥାର ଖିଅ ଧରି ବାବୁଲା ଆରମ୍ଭ କଲା, "ବାପା ! ବୁଲୁଭାଇ କହୁଛି, ବାରିପଦା କୁଆଡ଼େ ଜିତିବ । ମୁଁ କହୁଛି, ବାଲେଶ୍ୱର ଅଲବତ୍ ଜିତିବ । ତୁମେ କ'ଣ କହୁଛ, ବାପା ?"

ଝୁମ୍ପୁ ଆଖି କଟମଟ କରି ବୁଲୁ ବାବୁଲା ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲା, 'ବାପା ! ଏ ଦୁହିଙ୍କି ଟିକିଏ ତାଡ଼ିଦିଅ । ତୁମେ କେତେବେଳେ ପଢ଼ାଉଛ, ଦେଖୁନ ଏମାନେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି । ଫୁଟବଲ ଏମାନଙ୍କୁ ପାଗଳ କରିଛି । ଭୋକ ଶୋଷ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଦିନ ରାତି ଷ୍ଟେଡ଼ିୟମ୍‌ରେ କଟାଉଛନ୍ତି । ତୁମେ ଫେର୍ ଟିକିଏ ଠେକାଠେକି କରି ଦେଲରୁ ତାଙ୍କ ମନ୍ ଆହୁରି ମୋଟା ହୋଇ ଯାଉଛି ।"

ସତ କଥା । ଗଲା କେତେ ଦିନ ଧରି ବିଛଣାରେ ବାବୁଲା ଗୋଡ଼ହାତ ଛଟପଟ କରେ । ଦୁଇ ତିନି ଥର ଶେଯରୁ ତଳକୁ ଖସିଲାଣି, ବୋଧହୁଏ ଖେଳ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ।

ବାପା ଗ୍ରାଉଣ୍ଡରେ କେବେ କୌଣସି ଖେଳ ଖେଳି ନାହାନ୍ତି । ଚଢ଼ୁଆ ସିଂହ ବୋଲି ତାଙ୍କର ବଦନାମ ଥିଲା । ଛୁଆପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ଯେପରି ସେ ଦୁର୍ନାମ ନ ପଡ଼ୁ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଏବେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଫର୍ମୁଲା ବାହାର କରିଛନ୍ତି । ଯଥା :—ପାଠ÷ଖେଳ+ସିନେମା = ଆଦର୍ଶ ପୁଅ । ସମୀକରଣରେ ସମାଧାନ କରିବାକୁ କହିଲେ ସେ କହନ୍ତି ଭାଗେ ପାଠ (ଯେକୌଣସି ଉଦ୍ଭଟ ପଥରୁ) ସହିତ ଖେଳ (ହକି, ଫୁଟବଲ, କ୍ରିକେଟ୍—ଅଳ୍ପ ବେଡମିଣ୍ଟନ ନୁହେଁ) ଆଉ ଭାଗେ ସିନେମା (ଅର୍ଥାତ୍ ନୃତ୍ୟଗୀତ କଳା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ସହିତ) ମିଶିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଧୁନିକ ସୁଶିକ୍ଷିତ ସୃଷ୍ଟି ହେବେ । ଖୋଜି ବସିଲେ ତାଙ୍କ ଘରେ ନୂଆ ପୁରୁଣା କ୍ରିକେଟ୍ ବଲ୍, ଫୁଟ୍‌ବଲ୍, ନାନା ଖେଳ ପୁରସ୍କାର ଓ ଥାକ ଥାକ ଇଲଷ୍ଟ୍ରେଟେଡ୍ ଉଇକ୍ଲି ଓ ସ୍ପୋର୍ଟସ୍ ଏଣ୍ଡ୍ ପାସ୍ ଟାଇମ୍ ମିଳିବ ।

ବାପା କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ବହି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାରୁ ବାବୁନ୍ ଅଧୀର ହୋଇ ଟେବୁଲ ପିଟି ପଚାରିଲା, "କୁହ ବାପା ! ବାଲେଶ୍ୱର କେଉଁଠି ?"

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—ଇଂଲଣ୍ଡ କ୍ରିକେଟ୍ ଟେଷ୍ଟରେ କିଏ ଜିତିବ, ବାପା ହୁଏତ କହି ପାରିବେ, ତରଫ ବି ନେବେ ମାତ୍ର ବାଲେଶ୍ୱର-ବାରିପଦା ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ମ୍ୟାଚ୍ କଥା ପଡ଼ିଲେ ସେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ନୀରବ । କାରଣ ତାଙ୍କ ଘର ଭିତରେ ଦୁଇଟି ଦଳ । ପୁଅ ଝିଅ ମିଶି ପାଞ୍ଚଜଣ ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଜଣ ବାରିପଦା ପକ୍ଷରେ, ସେ ନିଜେ ବି । କାରଣ ସେମାନେ ଜନ୍ମରୁ ବାରିପଦାରେ ଜନ୍ମିଛନ୍ତି, ବଢ଼ିଛନ୍ତି ! କେବଳ ଏଇ ବାବୁନଟା—ତାହାକୁ ସେ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ଭଲପାଆନ୍ତି—ଜନ୍ମିଛି ବାଲେଶ୍ୱରରେ, ବଢ଼ିଛି ସେଇଠି, ପଢ଼ୁଛି ମିଶନ ସ୍କୁଲର ପାଦ୍ରୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ । ବାଲେଶ୍ୱର ବିପକ୍ଷରେ, ତାହା ଆଗରେ ସେ କୌଣସି କଥା କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଫୁଟବଲ ସିଜନରେ ତାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଚିଡ଼ାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେ ବାପାଙ୍କଠାରୁ ପଇସା ନେଇ ଚେନାଚୁର ବାଦାମ ଏକୁଟିଆ ଖାଉଥାଏ ଏବଂ ମାଗିଲେ ମୋଟେ ଦିଏ ନାହିଁ ।

'ସେବୁଆଡ଼କୁ ନଜରି ରଖି ବାପା କହିଲେ, "ଏତେ ବାଣ୍ଟ କାହିଁକି ?' ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହେଉ, ଦେଖିବା କିଏ ଜିତୁଛି କିଏ ହାରୁଛି । ତା' ଛଡ଼ା ବାରପତା ଟିମ୍ ଯେ, ଅସିବ ତା'ର ଦାଂତ କଟୁ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି । ନିଈନାଳ ବଢ଼ିଥିବ ବାଟରେ ମୋଟର ଖରାପ ହ ଠ ହୋଇପାରେ ।'' କଥା ବୁଲାଇ ପୁଣି କହିଲେ, "ହାବୁଲରେ ! ତୁ ଜାଣୁ ଫୁଟବଲ ଖେଳ କରୁଛୁ ବୁଝୁ ? ନା ଖାଲି ଖାଲି ଟେନାଟରୁ ଖାଇବା ଅଟରେ ଫେଡିଥିବୁ ଧାଉଁ ? କହ ଦେଖି 'କଣାର' କାହାକୁ କହନ୍ତି ?''

"ଏଇ କଥା ! କୋଣରେ ବଲ ରଖି ଗୋଲକୁ ମାରନ୍ତି, କଣାର । ପ୍ରଶାନ୍ତର 'କଣାର' କିକ୍ ଦେଖିଛନା ? ଏକାବେଳେ ନେଟ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଏ ।

'ବେଶ୍ ! ସାବାସ ! ଅଚ୍ଛା ବୁଲୁ, ତୁ କହ ତ, ପାଉଲ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?"

"ପ୍ଲେୟାରକୁ ମାଇଲେ, ଗୁଡ଼ ଦେଲେ ଛକରେ ଅଟକୁ କୁହ ପଡ଼ିଲେ ପାଉଲ ହୁଏ । ଥରେ ଦୁଇ ପାଉଲ କଲ୍ ମାରି ଦେଲେ ହେଲେ ଏକାବେଳେ ଗୋଲ କରିଦେଲ ।

ସନ୍ତୁପୁ କଣ୍ଠଧର ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥାଏ । ମୁହଁରେ ବିରକ୍ତି ଭାବ ।

ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଇଁ Uncle Podger ଚରିତ୍ରଟି ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ହେଡମାଷ୍ଟର ଅଙ୍କ କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ବେଶ ଭଲରେ ଠିଆ କରାଇ ଦେବେ । ଫୁଟବଲ ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗଦେଇ ସେ କହିଲ, "ବାପା ! ଉପର ଠାକୁରଙ୍କ ଉଦାହ କର କହିଦେଲେ ଯିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଖେଳ କଥା ମୋଟେ ଅଚେନା । ଓଡ଼ି କେ ବି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଦେଖୁର କହିବେ, "ପେନାଲ୍ଟି," "ଅଫ୍‌ସାଇଡ୍ ।"

ବାବୁଲ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କହିଲା, "ପେନାଲ୍ଟି" "ଅଫ୍‌ସାଇଡ୍ ।"

ବୁଲୁ ଉଠିପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ସଂଶୋଧନ କରି କହିଲା, "ଭୁଲ, ଭୁଲ, 'ପେନାଲ୍ଟି' 'ଅଫ୍‌ସାଇଡ୍'।"

ବାପା ବିରକ୍ତ ପାଟି କରି କହିଲେ, "ଭୁଲ, ଭୁଲ, ଦୁହେଁଯାକ ଭୁଲ । ସେଥିପାଇଁ କାନ ଧରି । ଦଶଥର ଉଠ ବସ ହୁଅ । ପାଟି କରି କହୁଥାଅ, 'ପେନାଲିଟି' 'ଅଫ୍‌ସାଇଡ' ।"

ଦୁହେଁ 'ପେନାଲ୍ଟି' 'ଅଫ୍‌ସାଇଡ୍' କହି କହି ଦଶଥର ଉଠବସ ହେଲେ ।

"ଯାଅ ଏଥର, ହାତମୁହଁ ଧୋଇ ପୋଷାକ ନୂଆ ପେଣ୍ଟଜାମା ପିନ୍ଧ ବାହାର ଯାଅ ପୋଲିସ ଲାଇନ ପଡ଼ିଆକୁ । ପ୍ୟାରେଡ୍ ଦେଖିବ । ମନ୍ତ୍ରୀ କ'ଣ କହିବେ, ମନ ଦେଇ ଶୁଣିବ । ଆସିଲେ ଟଣା ଜଣା କରି ପଢ଼ିବ । ମୁଁ ବି ତୁମ ପଛେ ପଛେ ଯାଉଛି ।"

ବୁଲୁ ସଜବାଜ ହୋଇ ବାହାରିଲା ହିରୋପୁରର ସାଇକେଲ ଚକ୍ରରେ ବସିଲା, ବାବୁଙ୍କୁ ଖାପ୍ ନେଇଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେ ନୂଆ ସାର୍ଟପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧିଲା ନାହିଁ କି ପ୍ରତଥାକୁ ଗଲାନାହିଁ । ସିଧା ବୁଲିଲା ଷ୍ଟେଡ଼ିୟମ ଭିତରକୁ ।

ପୋଲିସ ଲାଇନ ପଡ଼ିଆରେ ମିଲିଟାରୀ, ପୋଲିସ, ହୋମଗାର୍ଡ, ସ୍କୁଲ କଲେଜର ଝିଅ ପୁଅଙ୍କ ମିଶାମିଶି ପ୍ୟାରେଡ୍ ଚାଲିଲା । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବକ୍ତୃତା ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷାରେ ଚାଲିଥାଏ । ବୁଲୁ କାନ ଡେରି ଶିଖୁଥାଏ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ "ଶାନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ, ଅଗ୍ରଗାମୀ ଅଭିଯାନ, ସବୁର, ପ୍ରତିଶୋଧ, ପଞ୍ଚାୟତ, ମିଳାମିଶି, ମଙ୍ଗଳ ପ୍ରେମ ସୈନ୍ୟ ଗଣ କରି ଜିତିବା ।" ବୁଲୁକୁ ଜଣାଗଲେ ପିମିତ ମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ବାହବା ଛଡ଼ିବ । ୯ ନଂ 'ବାଳମାରି' ଘଓଥା ଗୁଡ଼ ପାଇଛନ୍ତି ।

ଏଣେ ବାବୁଙ୍କ ଷ୍ଟେଡ଼ିୟମ ପଡ଼ିଆ ଭିତରେ ମଇଚ୍ ଚାଲିଥା ହେଉଥିବା ରିଙ୍ଗସାର ଦୁଇପାଖର ପ୍ଲାକାର୍ଡରୁ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ପାଟି କରି ପଢ଼ୁଥାଏ, ବ-ଏ-ଲେ-ଏ-ସେ-ଓ ଅର୍ ଇ

ବାଲେଶ୍ୱର ଇ-ଆର-ଏସ୍— । ସ୍ପଷ୍ଟ ପଢ଼ିହେଲା ନାହିଁ ଆଗେ ବାରିପଦା ନାମଟା ପଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ପଢ଼ିଆର ରଙ୍ଗ ବଦଳି ଯାଇଛି ନୂଆ ପୋଷ୍ଟ, ନୂଆ ନେଟ୍ ।

“ହେଲୋ’, ‘ହେଲୋ’ କହି ମାଇକ୍ ପରୀକ୍ଷା କରି କିଏ ଜଣେ ରେକର୍ଡ଼ଟିଏ ବଜାଇ ଦେଲା । ବାଜି ଉଠିଲା, “ନାମାନୁ, ନାମାନୁ ନାମାନୁରେ, ଦଗାବାଜ୍ ତେରେ ବାଲମା ।” ସନ୍ତୁକ ଉପରକୁ ଟେକ୍ ଉଠିଯିବା ମାତ୍ରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ଏଇ ସୁରଟା ଦେବେ ଷ୍ଟେଡ଼ିୟମ ପଡ଼ିଆରେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପିଲ୍ଡ଼ ଫାଇନେଲ—ବାଲେଶ୍ୱର ଏକାଦଶ ବନାମ— ।

ବାରିପଦା ନାମଟା କାଳେ ହୁଡ଼ିବ ସେଥିପାଇଁ କାନରେ ଅତର ପୁରାଇ ବାବୁଲା ପଶିଗଲା ଷ୍ଟେଡ଼ିୟମ ଫାଟକ ଭିତରକୁ । ଦେହିଲା ବ୍ରାଣ୍ଡ ଲଗାଇ ପିଲ୍ଡଟା ସଫା କରାଯାଉଛି । ନଇଁପଡ଼ି ଲୁଗା ଟିକଲି ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିଗଲା ଗୋଟାକୁ ଗୋଟା, ଖୋଜିଲା ବାଲେଶ୍ୱର କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି । ପିଅନକୁ ପଚାରୁଥାଏ, “ଚୁପାରେ କଥାର, ବୁଝେ ? କେବେ ହେଲା ହେବ ? ଅଛି କିଏ ରେଫ୍ରି ? ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନା ମଜୁମଦାର ?” ପିଅନଟା ତା’ କାମ କରୁଥାଏ, ପ୍ରତି ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବରେ ହୁଁ ହୁଁ କରୁଥାଏ ।

କରଣୀବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା । ସେ ରବରଷ୍ଟାମ୍ପ ମାରି ଚାଲିଥାନ୍ତି ଟିକେଟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ । “ଏଇ ଟିକେଟର ଓଭର୍ ଡାମ୍ ନା ? ଟଙ୍କାଏ ଲେଖାଏଁ ?” ବାବୁଲା ପଚାରିଲା ।

“ଟଙ୍କାଏ ଜାଗାରେ ଦଶଟଙ୍କା ଦେଲେ ବି ତୋର ନ ପାଇବ ପ୍ରିପାଶ୍ । କହ, ଆଜି କେତେ ଟିକିଏ ଅଛି ବାକି ଥାଉଛି ବେଳାଟା ପାଇଁ ?”

“ଏଇ ମାଗି ନାହିଁ । ଖେଳ ସରିଲେ ବୁଝୁ ଖରାପ୍ ଦଶ ପଡ଼ିଯିବାଏ ମିଳିଯିବ ।” ତା’ ପାଖରେ ବାଜ ମଜାମରି ହୋଇଛି । ମୋର ମନ୍ଦ, ତା’ର ଦଶ ପଇସି । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିତିବ ନା ?”

"ଅଲବର୍ଟ ।" କରଣୀବାବୁ ଷ୍ଟାମ୍ପ ମାରି ଚାଲିଥାନ୍ତି ।

"ମ୍ୟାକ ଡାଏବାବୁ ଖେଳିବେ ନା ? ପ୍ରବୀରବାବୁ ? ଆଲିବାବା ? ଡୁଗାଲ୍ଡ ? ସିଂ ଦେଓ ? ଜାନ୍ ?"

"ପିଲଟା କେତେ ଖେଳୁଆଡଙ୍କ ନାମ ମନେ ରଖିଛି ଜାଣି କରଣୀବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ—କିନ୍ତୁ ତା' କଥାକୁ ମନ ଦେଲେ ଦୁଇ ତିନିଟା ଟିକଟ ଏମିତି ଲାଗିଯାଇ ବେନମ୍ବର ହୋଇଯିବ ବୋଲି ତାକୁ ଚୁପ୍ କରିବାପାଇଁ ଥରେ ଖୁବ୍ ଦେଖାଇ କହିଲେ, "ସମସ୍ତେ ଖେଳିବେ । ତୁ ପାଖରେ ବସି ବକ୍ ବକ୍ ହୋନା ।"

ବାବଲୁ ବନ୍ଦ ହେବା ପିଲା ନୁହେଁ । ସେ ପଚାରି ଚାଲିଥାଏ, "ଟେକ୍‌ନିକାଲର ମାଇକେଲ୍ ? ଆଇ. ଟି. ଅଇ. ର ସୁଭାଷ ? ଅଚ୍ଛା, ଆଜି ଗୋଲ୍ କିଏ ଖେଳିବ ହାଫିଜ୍ ନା ଉସ୍‌ମାନ ?"

କରଣୀବାବୁଙ୍କ ଜବାବ୍ ନାହିଁ

"ଆଜି ଏଇ ନୂଆ ବଲ୍‌ଟାରେ ଖେଳ ହେବ ?" ହାତରେ ଚାପି କହନ୍ତି "ବାପ୍‌ରେ କେତେ ଟାଣ ? କାଠ ପରି ।" କାନ୍ଥରେ ଝୁଲୁଥିବା ହୁଇସିଲ୍‌କୁ ଦେଖି ପଚାରିଲା "ଆଣ୍ଡାର ହୁଇସିଲ୍ ନା ?" "ଆଚ୍ଛା ଆଜି ଲେମ୍ବୁ ନା ଲେମ୍‌ଲେଡ୍ ?"

କରଣୀବାବୁ ଖୁବ୍ ଚିଡ଼ିଲେ । କହିଲେ, "ଯା ଯା ! ବେଳ ହେଲଣି ଭାତ ଖାଇବୁ । ଫାଟକ ବନ୍ଦ ହେବ, ଆମେ ବି ସମସ୍ତେ ଯିବୁ ।"

ବାବ୍‌ଲୁ ବାହାରକୁ ଆସି ଦେଖିଲା ରେଞ୍ଜ୍‌ଟା ମାଝୀ ଫାଟକ ଆଗରେ ବଡ ବଡ ବାଉଁଶ ଦଣ୍ଡା ପୋତି ଦୁଇଟା ବଡ ବଡ଼ ପତାକା ଉଡାଇ ଦେଲାଣି । ଗୋଟାଏ ନେଳି ରଙ୍ଗର ଗୋଟାକରେ ଲେଖାଅଛି ବି ଓ. ଏ. ସି ।

ଏଣେ ଘରେ ଭାତ ବଢ଼ା ହେଲାଣି । ଅରେ ଦୁଇଥର ଖୋଳଟା ବୁଝି ନେଇ ବୁଲୁ କହୁଛି, "ମେହେଡ ଧେଣୀ ଭଳି କାଲଜା ଦେଇଛ ? ଆଜ ଘର ଦେଖ ।" ଦଣ୍ଡେ ପରେ ପୁଣି କହିଲା, "ଅଚ୍ଛା ! ବାବଲା ଖାଇଲାଣି ।"

"ଷ୍ଟେଡିୟମ ଭିତରେ ଥିବ । ଏ ଠାଣ ଟେବୁଲରେ ବୁଲ ବୁଲ ପୁଣି ସେ ଜଗରେ ନିଷ୍ଟ ପଡ଼ିବ ।"

"ନିଷ୍ଟ ସେଇଠି ଥିବ । ପୋଲିସ୍ ଜନ୍ନ୍ ଫେରେଡ୍ କୁ ଯାଇ ନାହିଁ ।"

ସବୁ ବାହାର ବାପା ବଡ଼ ପାଟିରେ ଡାକଲେ ବାବ୍ଲାକୁ । ବାବ୍ଲା ହାଜର ହେଲା । ମୁହଁ ନାଲି, ଥମଥମ୍ । ବାପା ଦେହରେ ହାତ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଉତ୍ତପ୍ତ ଲାଗୁଛି । ପଚାରିଲେ, "ଜ୍ୱର ଅଛି କରେ ?",

"ନା ନା ଜ୍ୱର ନାହିଁ । ବାପା, ଆଜ ନିଷ୍ଟ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିତିବ । ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ଲେୟାର ଖେଳୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଶାନ୍ତର 'ଡଣାର' କିକ୍ ଦେଖିଛ ନା ବାପା ?"

ବାପା ବୁଲୁକୁ ବୁଝି ପଚାରିଲେ, 'ମନ୍ତ୍ରୀ କ'ଣ କହିଲେ ରେ ବୁଲୁ ?'

"ଚୀନ—ଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ କଥା ।"

"ବୁଲୁ ଭାଇ ! ବାରବୋର ଅଙ୍କ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।

"ବାଲେଶ୍ୱର ଆଜ ଡଜନେ ଖାଇବ । ବାରବଦା ଠାଠାରୁ ପ୍ଲେୟାର ଅଣୁଛି ?"

"ତୁମ ଦଳଙ୍କ ଭିତରୁ ଚୀନ କିଏ, ଭାରତ କିଏ ?"

"ଯିଏ ହାରିବ ସେଇ ଚୋର ।" ପଞ୍ଚୁ ମଡ଼'ଘର ଭିତରୁ କହିଲା । ଘର ଆଳୀରେ ବସିଥିବା ନାହିଁ ବା'ବୁ ଉଠି ବସିଲା । କହିଲା, 'ଅଜି ଖେଳୁ ନାହିଁ ।'

"ଆ, ଦଣ୍ଡେ ଶୋଇପଡ଼ । ଖରାରେ ଆଉ ବୁଲାବୁଲି କରିବୁ ନାହିଁ ।' ବାପା କହିଲେ । ବାପାଙ୍କୁ ନିଦ ଘାରି ଗଲା ।

ବେପାରୀଙ୍କୁ ଖେଳୁଆ ଖରା ବି ବନ୍ଦନ । ସ୍କୁଲ୍‌ଅମ କାହାକୁ ଲଗାଇ ସାଇକେଲ୍ ଷ୍ଟାଣ୍ଡଟାଏ ବନ୍ଧାବନ୍ଧ କଲାଣି ଗ୍ରୀଷ୍ମର । ପ୍ରତିଦିନ ସେ ସକାଳେ, ପ୍ରତିଦିନ ଟିଫିନ ଛୁଟିରେ ସ୍କୁଲପିଲାଏ ଗ୍ରାହି ହଅନ୍ତି । ଯୋଡ଼ାଏ ପାନ ଦୋକାନୀ ଫାଟକର ଦୁଇ ପାଖରେ ବସି କାଠବାକ୍ସ ଉପରେ ପାଳପୋଳ ପାନରେ ଚୂନ ଲଗାଇଲେଣି । କୁଞ୍ଜିଆର ଗୁ କେଟିକ୍ଲେ ଠକ୍‌ଠକ୍ କରି ପାଣି ବି ଫୁଟିଲାଣି । କେବଳ ଘଣ୍ଟା ଆସିଲେ ବେପାର ଚାଲିଲା ।

ବାପାଙ୍କୁ ଘୁଙ୍ଗୁ ନିଦ ମାଡ଼ିଆସିବା ମାତ୍ରେ ଧୀରେ କବାଟ ମେଲା କରି ବାବୁଲା ବାହାରି ଆସିଛି । ନୂଆ ଶାର୍ଟ ଜାମା ପିନ୍ଧି ବେଲ୍ଟକୁ ଭିଡ଼ି ଦେଇ ଗ୍ରେଟିଆ ନେପୋଲିଅନ ପରି ବୁଲି ବୁଲି ଦେଖୁଛି କେଉଁଠି କ'ଣ ହେଉଛି । ସାତ୍ ଚତୁର୍ଥୀ ଆଜି ତାର; ତାରି ଇଙ୍ଗିତରେ, ତାରି ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ସବୁ କାମ ଠିକିନ୍ତି ଚାଲିଛି ।

'ଟେନାଚୁରବାଲା ଆସିଗଲା । ବେତ ଝୁଡ଼ିଟା ବାଙ୍କରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତଳେ ମେଲା କରି ଥୋଇଦେଇ ମୁଣ୍ଡ ଉପରର ହାରି ଡାଲାଟା ତା'ରି ଉପରେ ରଖିଲା । ମୁଣ୍ଡର ପଗଡ଼ିଟାକୁ ଫିଟାଇ ହାତ ଝାଡ଼ି ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡରୁ ଝାଳଟିକୁ ପୋଛିଲା ।

ବାବୁଲା ଦେଖିଲା ଚେନାଚୁର ଗନ୍ଧଟା ଆଜି ଦେଉଳ ପରି ଟୁବ୍ ଉଚ ହୋଇଛି । ପିଲ୍ଟା ପାଇନେଲ୍ ଖେଳ କି ନା ! ବାଦାମ ଭଜା ବି ଆଜି ବେଶୀ ପୋଥିରେ ପଡ଼ିଛି । ବରା, ଗୁଲୁଗୁଲା, ପାମଡ଼, ଯୋନପାମ୍ପଡ଼, ଆଳୁଦମ୍, ଚପ୍ କେତେ ଚେନାଚୁରର ସରି ନୁହନ୍ତି ।

ନାକକୁ ମହକ ଆସିବା ଭଳି ଜାଗାରେ ଠିଆ ହୋଇ ବାବନ ପଚାରିଲା, 'ଦଶପଇସାକୁ ଆଜି କୋଡ଼ିଏ ପୁଚୁଲା ନା ଦୁଇଟା ?' ପିଲାଟିର ମୁହଁ ଦେଖି ଚେନାଚୁରବାଲା ଜାଣିପାରିଲା ଯେ, ତା ପାଖରେ ପଇସା ନାହିଁ ।

ମନେ ମନେ ସେ କହିଲା, "ପଇସା ନାହିଁ ନିଜେ ଥାଉ, ଦେଖିବୁଁ ପେଟ ପୂରୁଥ ଏ—" ଏବଂ ସେ ପିଆଜ ଓ କାକୁଡ଼ି ବଡ଼ ଛଦା କଚ୍ କଚ୍ କରି କାଟିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେଇ ଏକା କଥା । ଏତେ ଲୋକ କେବେ କେଉଁ ମେଳାରେ ଆସି ନଥିଲେ । ଆମ୍ବ ବଗିଚା ଗଛଗୁଡ଼ିକରେ ଲୋକ ବାଦୁଡ଼ି ପରି ଝୁଲି ଗଲେଣି । ଫାଟକର ଟିଣ କବାଟ ଛତିଆ ଉପରେ । ପଡ଼ିଆର ଜାଲିଘର ବାଡ଼ ଓ ଖୁଣ୍ଟ ଛିଣ୍ଡି ଗଲଣି ।

ଯେତେ ବେଶୀ ସେତେ ଭଲ ବାବନକୁ । ସ୍କୁଲ ପିଲାଙ୍କୁ ବାଲେଶ୍ୱର ତରଫ୍ ଦୁରଗାଡ଼ି କରି ବାଶଦେବଙ୍କୁ ଇମିତ ନାଇଦସ୍ କରିଦେବେ ଯେ ମୂଷା ଆଉ କେବେ ଗାତରୁ ବାହାରିବ ନାହିଁ ।

ବାବନ ଭିତରକୁ ଗଲା । ପ୍ଲେୟାରମାନେ ଡ୍ରେସ ପିନ୍ଧି ଟେଣ୍ଟରେ ବସି ଚଟ ବୁଟ୍‌ଲେସ୍ ଲଗାଉଛନ୍ତି । କେତେ ଜଣ ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି ହୋଇ ଦେହଟାକୁ ନରମ କରୁଛନ୍ତି ।

"ପାଞ୍ଚ ନମ୍ବର ଜୋତା କେତେ ଲମ୍ବା, ମୋଟା, ଚାଙ୍ଗୁଆ । ଗୋଟାଏ କିକରେ ବଲ୍ ଅପରପାଖ ପୋଷ୍ଟରେ ଯିବ । ଅଣ୍ଟାବାଲାର ମୁଣ୍ଡଟା ହେଡ୍ କରି କରି ଚଟା ହୋଇ ଗଲଣି । ଟ୍ରାଉଜରର ବାଆଁ ହାତ କେତେ ଚିକ୍‌କଣ, ବଳୁଆ, କିପରି କିକ୍ ଦିଏ ଗୋଲ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଏ । ତିନି ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିରେ ଅବକାଶ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି ମାଡ଼ ମାରେ !"—ବାବନ ବୁଲି ବୁଲି ଦେଖୁଥାଏ ଖେଳାଳୀଙ୍କୁ, ଛୁଇଁଥାଏ ଏଣେତେଣେ ।

ବୁଲୁ ତେଣେ ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି ବାରବଟା ଟିକେଟ୍ ମିଳିବ କି ନା ସନ୍ଦେହ । ମିଳିଲେ ବି ସେମାନେ ଡେରି କରି ଆସନ୍ତି, ଭଲ ଖେଳି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଷ୍ଟାଣ୍ଡର ଉପରର ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ପାଟିକରି ଉଠିଲେ, ‘ଦେଖ ବାବୁଦା ଆସିଗଲେ ।”

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଜିଗଲା ‘ପ୍ରଥମ ହୁଇସିଲ୍ ’। ରମେଶ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, ଝାଡ଼୍‌ଗପୁରର । ଦେଖ ମାଟି ଜନ୍ମମାଟି ମୁଣ୍ଡରେ ଛୁଇଁ ପଶିଲେ ବାଲେଶ୍ୱର ଏକ ଦଳ । ତା'ପରେ ଦେଖା ଗୁଣ୍ଡୁଳି ଉଠିଲା । ବାବୁଲ ଦ ପ ଦେଖଆଠାରେ ଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପିବାକୁ ମନ କଲା ।

ବୁଲୁ ଦେଖିଲା, ଲଙ୍ଗା ମଇଦାନ ଉପରୁ ବାହାରିଲେ, କାନ୍ଦ, ଟେଣି, ଛଟା, ଗଦା, ଚକ—ଘାବୁ ପୁରୁଣା ଚେହେରା, ଅପରିଚିତ କେତେ ଜଣ ଅଭିଜ୍ଞ ଦୋଷୀତୁଏ ଶୀତ୍ରାଭିମୁଖ, ଗଞ୍ଜାମପୁରର । ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଦେବେ’— ବୁଲୁ ଭାବୁଥାଏ ।

ବ ବଳର କେବଳ ସେଇ ଜଗାବୁ ଡର । ସେତେବେ ଦେହରାବୁ ଟ କୁ ନୋହାଏ କେତେରେ ବସେଇ ଦେବେ ସେ ।

କୂଅ ବଲଟା ସେଣ୍ଟାରରେ ଟକ୍ ଟକ୍ କରୁଥାଏ । ଟର୍ଣ୍ଣ ଅହିଲେ, ବେଣ୍ଡ୍ ବାଜି ଉଠିଲା । ସେଇକ୍ ଦେଖ ସରଲ ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଟିମ୍ ଜଣିକୁ ଦେଇ ପାଷ ବାରଣ୍ଡିକୁ ଦେଇଥାନ୍ତି । କାଲେଷ୍ଟର ଗୋଲପୋଷ୍ଟ ପଛରେ ବାବଲ ଏବଂ ବାରଦେଙ ଦେଇ ଚେହେରୁ ଲଟି ବୁଲୁ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯିମିତ ଦୁହେଁ ଠିଆ ହେଲେ ତାଙ୍କ ସଉନ୍ତରେ ଗୋଲ୍ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଫ୍ରି ପାସ୍ ଟିକେଟ୍ରୁ ପୁଟବଲ୍ ରସିକ ବୁଢ଼ା ଜଣେ କହିଲେ, “ଦେଖ ଏଥର ଦେଖ । ବାରଦେଙ ଖେଳିପାରିବ ନାହିଁ ।” ବାବୁଲ ଏ ଦେଖ କଥା

ଶୁଣି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲି, "ବାଲେଶ୍ୱର ଜିତିବ ନା ?" ବୁଢ଼ାବାବୁ ହଠାତ୍ କହିଲେ, "ଯା ଯା, ଆଗରୁ ପୁଛୁଥା, ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।"

ସତ କଥା । ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଙ୍କ 'ଅଣ୍ଡାର' ହୁଇସ୍ଲ ବାଜି ଉଠିଲା । "କେତେ ଆଜି । ଖେଳର ହୁଇସ୍ଲ ପରେ—' ବାବଲା ସ୍ୱଗତ ।

ବୁଢାବାବୁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ମିନିଟ୍‌ରେ କର୍ଣ୍ଣର କିକ୍ ବାରିପଦା ବକ୍ସରେ । ପ୍ରଶାନ୍ତ କିକ୍ ମାରିବେ ।

ଆଶା ଓ ଉତ୍‌କଣ୍ଠାରେ ବାବଲାର ଗୁଡ଼ ପେଟକ ଚଉନହାନ. ଭୟ ଓ ଆଶଙ୍କାରେ ବୁଲୁର ଦୁରୁଦୁରୁ ଛାତିକ ଧଡ଼ପଡ଼ । ତେବେ ବାରିପଦାର ପ୍ରଚୁର ଗୋଲ ପର ଅଛି ।

'ଗୋ' ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ହେଲା ଚିତ୍କାର । ବୃନ୍ଦପୁରରେ ସିମିନ୍ତ ବୋମାଟାଏ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ନୂଆ ବଲଟା ପ୍ରଶାନ୍ତଙ୍କ ବେକରେ ସିଧା ଯାଇଁ ଯାଇଁ ହଠାତ୍ ଦଳଦଳା ଗଡ଼େଇ ପଡ଼ି ରଙ୍ଗ ଗୋଲ ଦର ଭିତରକୁ ଯେମିତି ମୁହାଁଇଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରେ ମୁଠ ଖସି ପଡ଼ି ହାତ୍ରେ ବାଜିଲା ।

'ଗୋଲ୍' ଶବ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କମ୍ପିଗଲା । ଛଡ଼ା ଯୋଡ଼ରେ ଆକାଶ ଭରପୂର । ଅମ୍ଭ ତାଳିଟାଏ କଡ଼କଡ଼୍ ହେଲା ।

ବୁଲୁର ଛାତି ଫାଟିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଝନ୍ଦ୍ରେ ଦୂରରେ ନେଟ୍ ଭିତରେ ଘୂରି ଘୂରି ନାଚୁ ପର ବଲଟା ପଡ଼ିଛି । ନୂଆ ଦଶପଇସିର ଚକଚକିଆ ରଙ୍ଗ ଯା ବଲରୁ ଉଡ଼ିଯାଉଛି ।

ପଡ଼ିଆ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ବାବଲା ନାଚିଗଲେ ପରେ ନେଇ ଆସିଲା । ଚେନାଚୁରୱାଲା ପାଖ ଦେଇ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ସେତିକିବେଳେ ଚାଟିକରି ଗାଇଲା, 'ଚେନାଚୁରରେ ଗରମ ମେ କ୍ୟା ମଜାଦାର ।' ଅନ୍ୟ ପଟର ରେଲ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ବୁଲୁକୁ ତାର

ଚେନାଡୁର ବାଲକୁ ଦେଖାଇଦେଲ ଯେମିତି ସେ ଜାଣି ପାରିବ ତାର ବଣଭୋଇପିଟି ଓ୍ଵେଳ ହରଲେ ସେଇ ଲୋକ ପାଖକୁ ଯିବ । ତା'ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେ ପରି ଯିବନ୍ତ ଦେଖ । ଦେଖିଲ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ଉଃ, ଯିବନ୍ତ ପରି ଚକ ଚକ ଚକଚକ ସେ ମୁହଁ ।

ବୁବୁ ଭାବିଲ, 'ଦ ଭଳ ପଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଅସିଲାବେଳେ ସେ କାଳୀମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇଛି । ଜଗା, ମତ ଅମ୍ଭିଜେଇଙ୍କ ଦିଅର ମାରଛନ୍ତି । ଏଠେ ପରଜରେ ଡଗାଇପାର ଚେନାଡୁର ବାବଲ ପାଇପିବ ।'

ହାଫ ଟାଇମ୍ । ବାଲେଶ୍ୱର ଏକ ଗୋଲରେ ଆଗେଇଛି । ବାବଲ ଢେଉ ଭିତରକୁ ଯାଇ ପ୍ରଣାମ କରି ବିଁ ଗୋଟିଏ ଦେଖିବ ଚେ ଲ ପାଇଥିଲ । ଜଣେ କର୍ମକର୍ତ୍ତା କହିଲେ, 'ଏ ପିଲା ! ବାହାର ଯା ।'

ବୁଲ୍ ବୁଲି ଥାଏ ପତ ଜଗା ଆଡ଼କୁ । କାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ତ ଦୁଃଖ ନାହିଁ ? ଆଶା ଅଛି ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଲ ସୁଝାଇ ଦେବେ ନଚେତ୍ ନ ମିଳଲ ନାହିଁ ତଥାପି ତ ଫେରି ଆସିବ । ତ୍ର ହେଲେ ଯୋଦ୍ଧା ଭଳିଷ ଫେରିପ୍ରି ପାଇବେ ତ ।

ଏଥର ଜଗା ବଗିଯାଇଛି । ଆଜ ରଟା ନାହିଁ, ଗଣେଶ ପାଟନୁ ପାଶ ପାଇ ଜଗା ଗୁଳିରୁ ବଲ କାଟାଇ କାଟାଇ । ଗୋଲ ମୁହଁର କୋଡଏ ହାତ ଦୂରରୁ ମାରିବାକୁ ଯାଇଛି ସତ୍ର ପଟ । ଅଖି ପିଛୁଳାକେ ପାଖ ବାବୁ କୁଅଣ୍ଡ ଅସି— । ବାଜିଛି ଲମ୍ବା ହୁଇସ୍ଲ । ଜଗା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଫାଉଲ୍ । ପେନାଲଟି । କାନ ଧରି ଉଠବସ ହୋଇ ଏଇ ଗଦଟାକୁ ବାବଲ ଛିଡ଼ିଥିଲ !

ଟ୍ରିଅ ଭୂତ ପରି ଉଡ଼ି ବସିଲ ଜଟା । ନିଜେ କିକ୍ କରିବ । ଚିଟ୍ରର । ବାବଲର ପାନ ଏଥର ଗୁଳର ଦୁନ୍ଦୁକୁ ଚେଡିବାର । ଅଖି ବନ୍ଧ କରିଦେଲ । ଜଣାଗଲ ଜୋର ନୃହନଟାଏ ବଲ୍ଟାରୁ ଅସି ତାପଲଇଯାଇ ଚେନାଡୁର ପୂଟ୍ଲା ନେଇଗଲ ଶୂନ୍ୟକୁ । ବାଜା ନଟୁଟା

ଫେରସ୍ତ ମିଳିବ ନା ଯିବ ? ମୁଣ୍ଡ ବଥାଇଲାଣି ତା'ର, ଆଖିଦନ୍ତା ଫୋଡ଼ୁଛି ।

କନ୍ଦୁ ଗଣେଶ ଜଗା ଦୁହେଁ ବଲ୍‌ ଟାଣି ଅଡ଼ିଲେଣି । ତା'ହ୍ନା ଖଣ୍ଡ ପାଖ ଦେଇ ଆଉଟ୍ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ବଜ୍ରକ ବେଗରେ ଦୌଡ଼ିଆସି ଜଗା ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଳିଟାରେ ଛୁଇଁ ଦେଲା ପର । ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟାଏ ।

ଲୁହଆଡ଼େ ତ ପ୍ରକୃତ୍ । ଛତାଯୋଡ଼ା ଆଉ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ମିନିଟିଏ ବାକି । ଚୁଲୁର ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଆନନ୍ଦର ଲହରୀ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ବୁଲିଲା । ବାବଲା ନେଟ୍ ଭିତର କଣଟାକୁ ଗୋଇଠାଏ ଦେଇ ଦେଉଥା ଭିତରୁ ବାହାରିଯାଉଥିଲା ମୁଣ୍ଡ ଚେକ୍ କଲା । ତଥାପି 'ଗୋଲ୍' ରଡ଼ି ଶୁଣି ସ୍ତବ୍ଧ ପଡ଼ିଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ହୁଇସିଲ୍ ଦେଲା ପରା ! କାହିଁ ବଲ ତ ସେଣ୍ଟାରକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ ? ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ 'ଅଫସାଇଡ୍' ଦେଲା ବୋଧହୁଏ । 'ଅଫସାଇଡ୍' ଗୋଟି ସେଇ କାନ୍ଥର ଉଠାବଚ ହୋଇ ଟିକିଏ ହିଁ ରହେ ।

'ଉଃଫେସ୍ ! ଆଜିରେ ଖେଳସା ଲଗାଅ ।' ସମସ୍ତେ ଚିତ୍କାର କଲେ । ଅଳ୍ପ ଟାଇମ୍ ନାହିଁ । ନେଡ଼ ଖେଳେ ବି ଉଠାଇ ଦେଇଲାଣି ତେଜିଆ ଗ୍ରାସୁ ଅନ୍ଧାର ।

ହ୍ୱିପ୍ ହ୍ୱିପ୍ ହୁରରେ । ଭଡ଼ା ମଟରରେ ଶିଲଡ୍ ଜିତିଲେ ବାଗପଦା ।

ବାପା ଆରମ୍ଭ କଲେ, "ନାହିଁ ! ବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ତ ଟେଣ୍ଟରେ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ବାଜି ମରା ଜିନିଷପତ୍ରଙ୍କ ମୋ ପାଖରେ ରହିଲା ଯେ ।" ଥାନରୁ ଆସିବାକୁ ପାଇ ଟେଣ୍ଟରେ ଜାଣିଲା ନାହିଁ, ନଈ ନହିଁ ଚ ଦଶଟଙ୍କି ନାହିଁ ।

ମୁହଁକୁ ଲାଲ ଥମ୍ ଥମ୍ କରି ବାବଲା ପଶି ଆସିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉ ଲୁଚା ହୋଇ ବୁଲୁ ପାଖକୁ ଗଲା, ଫିସ୍‌ଫିସ୍ ହୋଇ କହିଲା, 'ବୁଲୁ

ଯାଉ, ନେ, ତୋର ଦଶପଇସି, ନେ ମୋର ଏ ନଡ଼ୁ ।" ଦୁଇଟି ଯାକ କନିଷ୍ଠ ବଡ଼ାଇ ଦେଇ ବୁଲପାଉଡ଼ରକୁ ଗୁଣ୍ଡି ଫେରିଆସି ତସ୍ୟୁଙ୍ଗସ୍ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, "ବୁଲୁ ଭାଇ, ଆଜି ରାତିକ ନଡ଼ୁଟା ରଖ, ଯେତେ ଖେଳିବୁ ଖେଳ, କାଲି ସକାଳେ ମୋତେ ଦେବୁ, ନୂଆ କିଣିଛୁ, ମୋଟେ ଖେଳ ନାହିଁ । ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରି ଜୋର ବଥାଉଛି ।"

ଏତିକିବେଳେ ବଡ଼ ଘର ଯଜ୍ଞଦୁ ତାକୁ ଶୁଣାଇ କହିଲା, "ହାୟ ! ହାୟ ! ବିଶ୍ୱର ବାବଲାର ବାଲେଶ୍ୱର ଆଜି ହାରିଗଲା ।"

ଫେଡ଼ଚ କୋହ, ଦୁଃଖ ସହ୍ୟ ହୋଇ ବାବଲାର ଗୁଣ୍ଡିରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥିଲା ସବୁ ଯିମିତି ଏହି କଥା ପଦକରେ ତରଳି ବାହାରି ଆସିଲା । ଭେଁ କରି ସେ କାନ୍ଦ ପକାଇଲା । କାନ୍ଦ ବୋଲି କାନ୍ଦ, ଏମିତି କାନ୍ଦ । ତା' ମାଆ ମଲାବେଳେ ବି ଏମିତି କାନ୍ଦ ସେ କାନ୍ଦି ନ ଥିବ ।

ରାତିସାରା ତାକୁ ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱର । ବକ ବକ ହୋଇ ତନ୍ଦ୍ରାରେ ସେ କାନ୍ଦୁଥାଏ, ବକବକାଉଥାଏ, କଣାର, ତେନାଟୁର, ଫାଉଲ, ପେନାଲ୍ଟି, ନଡ଼ୁ, ଅଫଚାଇଡ୍ ।

ଏଣ୍ଟି-ରୋମାଣ୍ଟିକ୍

ହରବନ୍ଧୁ ସେ ସେଇଠି ବସେ । ଏକା ଜାଗାରେ । ଝଡ଼ତେଲ ଘଣ୍ଟାରେ ଢଂ ଢଂ କରି ନଅଟା ବାଜିଲେ ସେ ଆସିଯାଏ । ଛିଣ୍ଡା ଅଖାପଟକୁ ଠିକ ଜାଗାରେ ପାରିଦେଇ ବସିପଡ଼େ । ପଟାଳିଆ ଏଲୁମିନିୟମ ବାଟିଟି ଆଗରେ ଥୁଏ । ଲୁଗାକାନିରୁ କେତୋଟି ନୂଆ ପୁରୁଣା ପଇସା ଓ ଅଚଳ ଅଣି ବାହାର କରି ଠଣ୍ ଠାଣ୍ କରି ବାଟିରେ ପକାଇ ଦିଏ । ଗ୍ରେଟ ବାଇଁଶବାହୁଣ୍ଡି . ଓଡ଼ିଆ-ତେଲେଙ୍ଗୁମିଶା ଗଳାରେ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ "ଅନ୍ଧପ୍ରାଣୀକୁ ପଇସା ଗୋଟିଏ ଦିଅ ମା !" କିଏ ଶିଖେଇ ଦେଇଥିବା ଏଇ କେତୋଟି ଶବ୍ଦ ଜନଧାର ପାଗ ମୁହଁରୁ 'ଦିଅ ମା ଗତ' ବାହାରିଲା ପରି ତା' ମୁହଁରୁ ବାହାରୁଥାଏ ।

ଅନ୍ଧ ପ୍ରାଣୀକୁ ତା'ର ଏଇ ଆହ୍ବାନକୁ ଅନେକ ପାଇଁ ଛଅ ବର୍ଷର କାଳୀ ଲଙ୍ଗୁଳୀ ଝିଅଟିଏ । ତୋରାଣୀ ପେଟେ ପିଇ ପେଟକୁ ଟ୍ରେଟ ହାଣ୍ଡି ପରି ଫୁଲେଇ ଠିକ ପାଦ ଦୁଇଟା ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଝିଅଟି ଯେତେବେଳେ ହାତ ଧରି ତାକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଉଥାଏ ତା' ଛୁଞ୍ଚିମୁହଁ ପୁଟୁଳିରେ ଫୁଲ ଫୁଟି ଉଠୁଥାଏ । କଙ୍କାଳସାର ଦେହରେ ଉଠନ୍ତି ତୋରାଣୀ ଧାରଟିଏ ଝରି ଛୁଞ୍ଚି ପେଟକୁ ସମାନ ଦୁଇଫାଳ କରି ଦେଇଥାଏ !

ଅନ୍ଧପ୍ରାଣୀ ତା' କାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଝିଅଟି ବି ନିଜ କାମ ଧରେ । ଧୂଳି ବାଲି ଜମାକରି ଛୋଟେଇ ଛୋଟେଇ କରି ଘର କରେ । ଚୁଲ୍ଲୀ କରି ଘର ତରକାରୀ ରାନ୍ଧେ । ବରଷଦ୍‌ରେ ସେ ପତ୍ର ବାଡ଼ି ଠୁଳ୍

ଚୂକ୍ କରି ଖାଏ । ମନେ ହୁଏ ମାଷ ଗ୍ଲ ଦୋକାନଟା । ଚୁନଚୁନ କରି ଖୋଜେ ଚେରଠଙ୍କା ଗୁଡ଼ାକ କାଳେ କେଉଁଠି କିଛି ଖାଇବାର ଲାଗିଥିବ । ଦୋକାନ ପାଖକୁ ଯାଇ ଥେଙ୍ଗାଇ ହୋଇ ଅନାଇ ଜଳ ବିସ୍କୁଟ ମାଗେ । ଦୋକାନୀ କେବେ କେମିତି ଟିକେ ଖୁସିଥିଲା ପାଉଁରୁଟି ଟୁକୁରାଏ ପୋପଡ଼ି ଦିଏ । ନ ହେଲେ ଭୁଣ୍ଡେ, "ଯା, ବାହାରୁ ପଇସା ଆଣିବୁ ।" ଚୁପଚାପ୍ ଯାଇ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀର ବାହାରୁ ଦୁଇଟି ପଇସା ନେଇ ସେ ଦୋକାନକୁ ଦିଏ । କେବେ କେମିତି ଭଉଣୀଙ୍କରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ବାହାରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଗ୍ଲେଟ ଚୋଉ ପକାଇଦିଏ । ପଇସା ପଡ଼ିଲା ଭଳି ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀ ହାତରେ ଅଣ୍ଡାଳେ ଓ ସେତେବେଳେ ଜାଣିପାରେ ଯେ, ଚୋଉ ପଇସାରୁ ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବୁଝିପାରେ ଏ କାହା କାମ । ମୁରୁକି ହସି ହାତ ବଢ଼ାଇ ଧରିନିଏ ଚିଠିଟିକୁ । ଦୁହେଁ କୁଣ୍ଢେଇ କୁଣ୍ଢେଇ ହସାହସି ହୋଇ ରହୁ ଯାଆନ୍ତି

କୁନା ଅଜଣାରେ, ଝରକା ଫାଙ୍କରେ ପଡ଼ିଲେ ଚିଠିଟି ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀର କୋଳରେ ଅଳ୍ପ ନଏ । ବୋଧହୁଏ ଅକ୍ଷରକୁ ଚେହୁଆ ଧୂସରା ଲୁଗା ଭିତରୁ କାଢ଼ି ବେଣିଟି ଚିଠି ମୁହଁରେ ମାଡ଼ି ଚୁମ୍ବନ ଦିଏ । ଖୁସିଲା ବେଣିଟିକୁ ଅରେ ଦଅର ଟାଣୁ ନ ଟାଣୁ ଚିଠିଟି ଶୋଇଯାଏ । ତେବେ ମୁହଁ ଅଣ୍ଡି ନାକ କାନଟୁକରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ କୁନିର ଚେହେରାର ଗୋଟାଏ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା କରିନିଏ ଏତେବେଳେ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀ । କଥୋପକଥନରେ ଚିଠି ଶେଷ ହେଲେ ବାହାରୁ କିଏ ପଇସାଟିଏ ନେଇ ଓଳମ୍ବୋଟ୍ ଅନେଇ ସାହୁବୁଢ଼ାଙ୍କ କୋଳରେ କୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ଲାଗିଯାଏ । ଏଣିକି ଅନେଟା କେବେ ସେ କୁନି ମୁହଁରେ ପୁରିଏ ନାହିଁ । ତା' ଉପରେ କହୁଥିବ ବାତୁ ଏମିତି ଲାଗେ ଲାଗୁ ଯେ, ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡ଼େ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଯିବାକୁ ସାହାକୁ ଜଣାଇ ବୁଝନ୍ତି ତା' ଉପରେ ଚଢ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ।

ହାତ ଏ କାମରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଅଣଓଥାଏ ଯେଉଁଠି ପଦକ୍ଷେପ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀର ଲାଜଶରମ ସବୁଙ୍କ ଉପରେ । ସେଥିଁ ଅଭିଯୋଗ ଲାଗେ ଛଟମ ପ୍ରେମର ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେଥିଁ ଅଧିପାଇଁ ଦୁନିଆର କାବ୍ୟ କହେ ।

ଘଷୁଥାନ୍ତି; ସେ ଦୁଇଟି ଆଖି ତଥାପି ଏତେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଭାବ ଗଢ଼ିପାରେ ? ଅଲକ୍ଷଣୀର ଗୋଟାଏ ଆଖିର ଡୋଳାଟା ଉପରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ଯେଉଁ ଦୁଇଟାକ ପରଦା ଯେଉଁ ଗାଡ଼କୁ ଢାଙ୍କିଛି ତାହା ବାଆଁ ଆଖି, କିନ୍ତୁ ଡାହାଣ ଆଖିର ଡୋଳାଟି ଉପରକୁ ବାହାରି ପଡ଼ି ଏମିତି ଠେଲିହି ଯାଇଛି ଯେ, କେବଳ ଧଳା ଡୋଳାଟା ଫୁଟି ଦିଶୁଛି ଘୂରାଉଥିବା ଲାଟୁ ପରି ଚରେ । ଏଇ ଡାହାଣ ଆଖିଟି ଠିକ ପଚାଶ ବର୍ଷ ବୃଦ୍ଧକାଳି ଦୃଶ୍ୟ ; ଆଉକୁ, ଭାଳେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ 'ଲେସାର ବେ' ଟିଏ ଆସି ଅଲକ୍ଷଣୀକୁ କେବଳ ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ କରିବ ।

ସକାଳ ନଅଟା । ଏଇ ସଞ୍ଜବେଳା । ସ୍କୁଲ ଛୁଟିର ଦିନ, କଚେରୀଆ ମାମଲତକାର, ରୋଗୀ ଭକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନୁକୂଳ ବେଳ, ବନ୍ଧନ ବେଳ । ଅଲକ୍ଷଣୀ ବି ଏଇ ସଞ୍ଜ ବେଳରେ ବାହାରେ । ବସେ ବି ଏଇ ସନ୍ଧିସ୍ଥଳରେ ।

ଭଦ୍ରେଶ୍ୱରଙ୍କ ଝଣ୍ଟେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରକୁ ଏଇ ରାସ୍ତା । ମଣ୍ଡପୀୟଙ୍କ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଏଇ ରାସ୍ତା । ଗାଁଗଣ୍ଡାର ଷ୍ଟେସନକୁ ଏଇ ରାସ୍ତା । ସ୍କୁଲ-କଲେଜମାନଙ୍କ ନୂଆ ବଜାରକୁ ଏଇ ରାସ୍ତା । ଏଇ ଟିକୁ ରାସ୍ତା କବରଖାନା ପାଖରେ ଏଠାଠି ମୋଡ଼ ନେଇ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା ବୁଲିଯାଇଛି ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ବା ଲଡ଼ଘାଟ ବା ଶ୍ମଶାନକୁ ।

ଟ୍ରେଣ୍ଟ୍-ଟ୍ରାକ୍ ଭିତର ଏଇ ଦୌଡ଼ରାଜୀ ଦେଇ ପକ୍ଷୀ ଝାଙ୍କ ପଲ, ପନିପରିବା ପାଏ । ଗୋଟାକୁ ଗୋଟା ଏମ୍ବୁଲାନ୍ସ, ସିନେମା ପ୍ରଚାରର ରିକ୍ସା, ଷ୍ଟେଟପ୍ରବେଶ ଜିପ୍ ଦୁର୍ଗା ପୂଜା ସ୍ମୃତି ନେଇ ଏବେଲ ଭାଗ୍ୟସୂର୍ଯ୍ୟ ବରଷ ପରିଶ୍ରାର ବି ଯିବା ଆସିବା କରେ ।

ହେଲେ ଏତେ ଛକ ଜାଗାରେ ନାନା କିସମର ଏତେ ଲୋକ ଅହରହ ଯିବା ଆସିବା କଲେ ବି କେହି କ'ଣ ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି ନା, ତା' କଥା ପଚାରି ବୁଝନ୍ତି ? ବାଆଁ ଆଖିଟା ଛଡ଼ା ତା' ଦେହରେ ଦେଖିବାର କ'ଣ ବା ଅଛି ? କିନ୍ତୁ ଷ୍ଟେସନ୍‌ବାଲାଙ୍କରୁ କେତେବେଳେ କମିଶ ବାଉଁଶ ବନ୍ଧୁଥିବା ଅନ ଅପେକ୍ଷା ଗାଡ଼ି ଗଡ଼ିର ପଡ଼ିରଲୁ ଅଶ୍ୱବୃତ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ

ଭଲ ପଇସେ । ତା'ର କର୍କଶ ଗଳାର ଚିତ୍କାର ଅପେକ୍ଷା ନନ୍ଦନର ଫେଲ୍ପା ଦୋକାନ ରେଡ଼ିଓରୁ ଭାସି ଆସୁଥିବା ଲତା ମଙ୍ଗେଶକରଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତର ଭଲ ଶୁଭେ ।

ପୁରୁଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମାତ୍ମା, ନାରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ସତୀ-ସାଧ୍ୱୀ ସେଇମାନେ କେବଳ ଅଛୁଣୀର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପାଖଟିରେ ନୂଆ ପଇସାଟିଏ ଦେଇ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି ଯିମିତ କି ପରଜନ୍ମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ହାତ ପତାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ କି ଅଛୁଣୀ ଭୋଗିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲେ, "ଏ ଅଲୋଡ଼ା ଜୀବକୁ ଫେର୍ କଏ ରଖିଲା ? ପ୍ରାଣ ପୁଣି କୁଆ !" ବାଞ୍ଝ ବା ପିଲାପିଲି ନ ଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିଏ କହେ; "ଯାକୁ ଭଗବାନ୍ ବଞ୍ଚଉଛି । ମୁଁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ବେଲପତ୍ର ଦେଲି, ସୁନା ଚମ୍ପା ଦେଲି, ମୋ'ପାଇଁ କଣା କୁନାଟାଏ ବି ରଖିଲା ନାହିଁ ?"

"ଇଏ କାହା ପୁଅ ? ଇଏ କାହା ଛୁଆ ?" ଏଇ ଦୁଇ ପ୍ରଶ୍ନ ମନ୍ଦିର ଫେରନ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେ ଯିମିତ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି କନେଷ୍ଟଫେରନ୍ତା ମାମଲତକାର ଟାଙ୍ଗରର ଷ୍ଟାଫକ୍ୱାଟରର ଫଳନ୍ତା ଅମୃତଭଣ୍ଡାଟାକୁ ଦେଖି ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, "ଏ କାହା ଗଛ ? ଏ କାହା ଫଳ ?" ପଧାନେ କହନ୍ତି, "ଆମ ଗୋଟାରେ ଫଳଟାଏ ନାହିଁ ଏ ଥୁଣ୍ଟା ଗଛଟାରେ ଏତେ ଫଳ ?"

ଅଛୁଣୀ ବସିଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ହାତ୍ ଶହେ ହାତ ଦୂରରେ ଅମୃତଭଣ୍ଡା ମୂଳରୁ ଚିତ୍କାର ଶୁଭେ, "ଦଦୁଅଁ ! ଦେଖ ବିଜୁଳି ଅଇଲା ।" "ପଚଳୁ ମଠରେ ଅଛନ୍ତି, ଦୁଇଟା ମାତ୍ର ଗାଈକୁ ।" ହୁଏତ ତରକ ମଣକି ବୁଝି ଚାଲିଯାଏ ଅଛୁଣୀ ପାଖକୁ । ଗଛମୂଳର ଲୋକଟା ଓ ଏଇ ଅଛୁଣୀ ଭିତରେ ଦଦୁଅଁ ସିମିତ ମହାଶୂନ୍ୟର ଏକ ସେତୁ ।

ଆମ୍ବଗଛଟା ଏ ବର୍ଷ ଦୁନିଆର ଏକ ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣ ହୋଇଛି। ସେ'ଟି ଆଜି ଗଛ ନୁହେଁ। ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ ଉଠିଯାଇଛି। କାହିଁ କେଉଁଠି ଆମ୍ବ ନାହିଁ ଅଥଚ ଏଇ ବୁଢ଼ା ଗଛଟାରେ ଏତେ ଆମ୍ବ!! ଗଛଟା କିନ୍ତୁ କେବେ ଫଳୁ ନ ଥିଲା ଥିଲା ବି ନ ଥିଲା।

ଶୀତ ଯାଉଛି କି ନାହିଁ ଝଙ୍କା ଝଙ୍କା ବଉଳ, ମାଉଳ ମାଉଳ ମହୁଆ ମହକ ଓ ଆକାଶେ ଗୁଣୁଗୁଣିଆ ମହୁମାଛି ଗଛଟାରେ ଅଜାଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ। ଅଦ୍ଭୁତାବାସ ଅମଳର ଗଛଟାରେ ସତରେ ଏତେ ପ୍ରାଣ ଥିଲା! ବୋଧହୁଏ ଗୁଡ଼ାଏ ଅସ୍ଥା ଲୋକ ଗଛମୂଳରେ ଆଶ୍ରା ନେଲେ ବୋଲି ଛୁଇ ସବୁଜ ଫଳ ଦେବାପାଇଁ ଗଛଟା ଜୀବନର ବାକିଥିବା ସବୁ ଶକ୍ତି ନେଇ ବଉଳ ଉଠିଲା।

ଫେବୃୟାରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ। ସାଲତମାମି ପାଖ। ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଟୋରି ବାଜଲ ହେବା ଉପରେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟମାନେ ତତ୍ପର ହୋଇ ଉଠିଲେ। ପିଣ୍ଡିକଲିବାଲା ପାଇପ୍ ନେବେ ବୋଲି ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳରେ ଚଉତାତଳ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ଆଣ୍ଡାରଗ୍ରାଉଣ୍ଡ୍ କେବୁଲ ଯିବ ବୋଲି ଟେଲିଗ୍ରାଫବାଲାଏ ଆରପଟେ ଖୋଳିଲେ। ସାନବଡ଼ ଚେରଗୁଡ଼ାଏ କଟିଗଲା। ତାପରେ ଡାଳ-ଧାଡ଼ିଲା ବୋଲି ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍‌ବାଲାଏ ଦୁଇଟା ଡାଳ ଛାଣି ଦେଲେ। ପଶ୍ଚିମ ପଟର ଡାଳକୁ ଚାରଟାରେ କେହି ହୋଇନି। ବାଟ ଉପରେ ସରଗ ଆଡ଼କୁ ଲମ୍ବିଥିବା ଗଛର ମୋଟା ଡାଳ ଯେଉଁଟା ଗ୍ରୁପ୍‌ଗ୍ରୁପ୍ ଅନ୍ଧାରରେ ଦୂରରୁ ଭୂତ ବା ବ୍ରହ୍ମଦୈତ୍ୟ ପରି ଦିଶେ। ବାସ୍ତବିକ୍ ସିଜନର ଶୀଜାଟା ଟାଙ୍ଗରେ ଅଛି ବୋଲି ଗଛଟା ବୋଧହୁଏ 'ଶତ୍ରୁକୁ ପ୍ରେମ କର' ମନ୍ତ୍ରରେ ଏ ବର୍ଷ ବଦାନ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଛି।

ଏଇ ଆମ୍ବଗଛକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ମଛି କିଟପତଙ୍ଗ ଭିତରେ ଏକ ବିରାଟ ସାମ୍ୟବାଦ ରାଷ୍ଟ୍ର। ଏଠି ସମସ୍ତେ ସମାନ, ସମସ୍ତେ ଭୋଗୀ ଓ ଝଣିଆ। ସମସ୍ତେ ଏଠାରେ କାମ କରନ୍ତି, ହାତ୍ରି ମତେ ସମାନ ଖାଆନ୍ତି। ହାତ ଥିଲାବାଲା କାଠ ଆଣେ, ନିଆଁ ଜାଳେ, ରୋଷେଇ କରେ, ଗୋଡ଼ ଥିଲାବାଲା ପାଣି ଆଣେ। ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତେ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ। ଜୀବନଯାନ

ସେମାନଙ୍କର ମହାଶୂନ୍ୟରେ ଘଟେ । ହାତ ବା ଗୋଡ଼ର ଅଙ୍ଗୁଳି ସେମାନେ ଛାଡ଼ି ରଖନ୍ତି ଯାନେ ମହାଶୂନ୍ୟର ଓଜନ ଶୂନ୍ୟତାରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଉଡ଼ିଯିବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରଦ ବ୍ୟାୟାମଶାଳାରେ ସକାଳେ ଷାଠି ଚୋବିଶି ପିଇଲା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇରୁ ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଏ । କଷ୍ଟରେ ପରିଶ୍ରମ କାଳରେ ସେମାନେ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି "ଟେବୁଲରୁ କଷ୍ଟ କର" ନ ହେଲେ "ଭୂମଧ୍ୟସାଗର ବନ୍ଦନ ।" ପରିଶ୍ରମ କାଳରେ ସେମାନେ ଅନେକଥର ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଦେଖନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ପରିକ୍ରମା କରି ଫେରିଲେ ଭେଲେଣ୍ଟିନା ମୂଳା ଓ ଗାଜର ଖାଇଲା ପରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ାଏ ପାର୍ଥିବ ଖାଦ୍ୟ (ଯଥା ମୂଳା-ଶାଗ ବା ପଜନାଖୁର) ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି କଚ କଚ କରି ।

ଏ ବସ୍ତୁର ସବୁଠୁ ଜଣାଙ୍କ ଉଡ଼ନ୍ତି ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ ନାହିଁ । କେବଳ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷି ଯେ'ଟା ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା । ଗୋଟାଏ କଦଳିମା ଚାଳ୍ପକୁ ସିଂହାସନ କରି ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର, ବହୁଳରଙ୍ଗ ମଣ୍ଡିତ ଦେହରଙ୍ଗ ମିଶାଇ ଗଢ଼ ପତ୍ରିକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ବସିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ଟି, ସ୍ଥିତି, ଲୟ ଏଇ ତିନି ଗୁଣରେ ତାଙ୍କର ଇଙ୍ଗିତରେ ଦୁନିଆଁ ଚାଲନ୍ତି । ଯାଙ୍କର ନେତ୍ରପଥର ଚନ୍ଦ୍ରଶେ ପଡ଼େ, ମନୋରଥ ସବୁ ଭର ସେହି ଦେବଦାସୀ ଅଛଣୀ ଉପରେ । ଅଛଣୀ ଓ ତା'ର ହିଂସ୍ରକର ଜେଥର ବାସିନ୍ଦା ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ, କାରଣ ସେମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୋଗୀ ବା ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ବସ୍ତୁପତିଙ୍କ ସୃଜନ ପରମାନ କଳାରେ ସେମାନେ ବାସିନ୍ଦା ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ପାଆନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ଏଇ ଅଛଣୀ ହେଉଛନ୍ତି ଏ ରାଜ୍ୟର "ଫାଷ୍ଟ ଲେଡ଼ି" ।

ବସ୍ତୁ ପରିକଳ୍ପନା ଏକ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ । ବସ୍ତୁ ର୍ମୈଙ୍କ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀକୂଳର ତ୍ରିଶୂଳ ଉଲ୍ଲିଙ୍ଗୀ ଚତୁରେ ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ତହିଁର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଏକ ବୃତ୍ତ ଓ ଗୁଣ ଉପରେ । ଏ ବସ୍ତୁର ଜନପଦବିଙ୍କ କିନ୍ତୁ ଧ୍ୟାନ ରଖିଲା ଛଡ଼ା ମରବଣୀ ବାହିରୁ ରହନ୍ତି । ନିଜ ଦେହକୁ ସାହୁମନ୍ୟ କରାଇବା, ଥୁଆ ତାଙ୍କରେ ବୁଲୁଥିବା ଭଳାଭଳା ଧାଡ଼ି ଓଡ଼ାଚୁଡ଼ାକୁ କୁଆ ଓ ମୂଷା ଦାନ୍ତରୁ, ଅସ୍ଥାନଟିକୁ

ବୁଲଷଣ୍ଢ, ପୁଷିର ଓ କୁକୁରଙ୍କ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ତାଙ୍କର ମାମୁଲି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ। ଏବେ ପଦୁଆଁ ଟେଲବୁର୍ଣ୍ଣ ଧାଁ-ଦଉଡ଼ କରିବା ଜନ୍ତୁ ତା' ଉପରେ ଆଖି ରଖିବା ଓ ଥରକୁ ଥର ସତର୍କବାଣୀ ଶୁଣାଇବା ଅଧିକା କାମ ହେଲାଣି, କିନ୍ତୁ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ହୋଇଛି ଥୁଣ୍ଟା ଗଛର ଫଳ ତାକୁ ସମ୍ଭାଳି ବର୍ତ୍ତ କରିବା। କାରଣ ଆମ୍ଭ ଯେତିକି ଯେତିକି ବଡ଼ି ହେଉଛୁ ସେତିକି ସେତିକି ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣା, ମେଷ୍ଟ ତାହାଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ଆଲୋଚନା, ଶୁଣିଥାନ୍ତେ ସ୍ୱଚ୍ଛବାର ସେ ଦେଖିଲେଣି, ଶୁଣିଲେଣି ଜାଣିଲେଣି। ସର୍ବଜ୍ଞ ଓ ସର୍ବଦ୍ରଷ୍ଟା ହେବା ବି ଏକ ଅଭିଶାପ। ଟର୍ଟ ଗେଟ୍ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲାବେଳେ ଦୁଇଜଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି ଏଇ ଆମ୍ଭ ବିଷୟରେ।

"ବାପାଙ୍କୁ କହିବା ଜୁଇଟାଏ ଆଣିଦେବେ।"

"ବାର୍ଣ୍ଣିକ, ମୁଁ କ'ଣ ଥାଙ୍କରୁ ପୁରୁଣା ବେଲ୍ଟ ଅଣି ପାରିବ ନାହିଁ ? ବାକ୍ସରେ ଠିଆହେଲେ ହାତ ଉପରକୁ ପାଇଯିବ।"

"ଗଲି, ଲୁଣ ଲଙ୍କାମରିଚଗୁଣ୍ଡ ଆଣିବା। କଞ୍ଚାଗୁଆଣ ଆମ୍ଭ ଖଟା ନା ମିଠା ?

"ବୋକା, ଢାକୁଡ଼ପରି। ଆମ୍ଭ ମୋତେ ସିଂଘିଳି ହେଲା। ତେବେ ଗଛମୂଳର ସେ ଲୋକଟାକୁ ଦେଖିଛୁ ନା ? ତା' ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ଖୁବ ଡରମାଡ଼େ।"

"ସେ ବଇତ ପାରବ ନାହିଁ, ଗୁଲି। ତୁ ଟୋକାଟା ପଥର ମାରିଦେଲେ ତେଣ୍ଟାରୁ ତିନି ଚାରିଟା ଏଣେ ଅରଙ୍କେ ଛିଡ଼ିପିବ। ମୁଁ ଧରି ବଉଡ଼ ପଳାଇବ। ଗୁଲି, ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଥାଏ କୁଣ୍ଡେଇବାକୁ ଲାଗି, ହୁଁ..."

ପାଖ ଜୋଠାରେ ଏ ବା ଏପରି ତିନିରଙ୍କ ପନାଙ୍କା ଉଡ଼େ ତା'ର ବର୍ଣ୍ଣିତାରେ ଛୁଆଁ ହୋଇ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଥାଇଥାନ୍ତି ଅନିପର ପ୍ୟାରନ୍ତି—

"ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ଅସ୍ୱର ହେବ ନା ସେ ଅମ୍ୱରେ ? ଠାକୁଅ ହେଲାଣି ?"

"ହଁ ସାର୍ ! ବହିଲେଣି । ତରେ ରହିଥିଲେ କୁଠା ଭିତରେ ପାଞ୍ଚଟିକ ବୁଢ଼ା ଚାଷ ଦଳରେ ।"

"କ'ଣ କରିବା ପରେ କହୁଥିଲେ— । ଏଇଠା ପାଞ୍ଚମାସ ହେଲିଣି । ବଜାରକୁ ବି ମୋଟେ କଷ୍ଟ ଅମ୍ଳ ଅସୁନ ।"

"ଦେଖିବା ସାର୍ ! ସେଇ ବୁଢ଼ାଟା କେତେବେଳେ ହେଲେ ଛୁଟି ପାଇନ ହବ ।"

ପ୍ରାତଃ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଡେପୁଟିମେନ୍ ସାହେବ ଏକ୍ଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଗଛମୂଳର ରୋଗୀଗୁଡ଼ାକ ଦେଖାଇ କହିଲେ—

"ଜୁଲାଇ ମାସ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ କଟସାହେବ ଆସୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳକୁ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଘଉଡ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏଠାରୁ ।"

ନନ୍ଦମାଗାଡ଼ିରୁ ଯେଉଁ ଦୁଇଟା ନୂଆ ରୋଗୀ ତଳରେ ପୋଉ ଦେଉଛନ୍ତି ସେମାନେ ବି ଅନ୍ୟଘାଟ କାମୁଡ଼ର ବନ୍ଧୁ । ଠିକ ଜିଟଠି ଛେଷଫୁରେ ସେମାନେ ଘର ଅଗ୍ରହ ।

"ଦଶ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ନେଉଛୁ । ଡାକିଲେ କଲୁ ପାଟକୁ ଅଦୂନ । କାଳି ଝଡ଼ୁଛି ଜେଲରେ ହାତ ଦେଲେ ।"

"ଟିଟଲ୍ ଦେଲ, ଖାଇଲ । "ଆ କାଖ ଦବୁ" କହିଲରୁ ମା' ଚ ଜଙ୍କୁ ଚନେଇଲ ।"

"ଏ ଦିନବେଳ କାମ ନୁହେଁ । ଅକ୍ଷଣାଟା ହାଇରେ ଅସୁ ନ ଅସୁ । ବୁଢ଼ାଟା ଦିନ ନାହିଁ ରାତ ନାହିଁ ଜଗିବସିଛି ଦୁହିଙ୍କି ।"

ଯେତେକ ଯେତେକ ଅମ୍ବ ପାଚିବାବେଳ ହେଲା, ଯେତେକ ଯେତେକ ଚଢ଼ୁଆଁ କଅଁଳି ବସ୍ତୁକୁ ନେବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ ଜଗୁଆଳ ସେତେ ବେଶୀ ଚିନ୍ତିତ ହେଲେ ଓ ଦିନ-ରାତି ତାଙ୍କୁ ସଜାଗ ସତର୍କ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । "ଯା ନିଶା ସର୍ବଭୂତାନାଂ ତସ୍ୟାଂ ଜାଗର୍ତ୍ତି ସଂଯମୀ ।"

ଥଇଥାନ 'ଅତିଥିରଙ୍କ' ଘରଣୀଙ୍କର ବୋଝଟିଏ ଉଣାମାସ ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ଏଣେ ଆମ୍ବଗୁଡ଼ାକ ଏମିତି ଲାଲ ଟହ ଟହ ଦିଶିଲାଣି-ପିମ୍ପି ମୂଳରେ କଅଁ ବନ୍ଧା ବନ୍ଧା ଚକ୍ର ଡାଳ ଫଳଗୁଡ଼ାକୁ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । କୁନିଝିଅ ପଦୁଆଁ ବି ଖେଳବୁଲା ସୁନ୍ଦର-ଶରଧା ପାଇ ଚକଟିଆ ଦିଶିଲାଣି ।

ଆଜି-ଗୁଣ୍ଡିଚା । 'ମହାପୁଣ୍ୟ ଦିବସ । ଆଜି ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ଜଗନ୍ନାଥ ରଥରେ ଚଢ଼ି ମାଉସୀଘରକୁ ଯିବେ । ସ୍କୁଲ ଛୁଟି, କଚେରୀଆ ଅଫିସ୍‌ର ଛୁଟି ଦିନ, ଆନନ୍ଦଉତ୍ସବ ଦିନ ।

ଆମ୍ବମୂଳଆଙ୍କର ବି ଆଜି ଉତ୍ସବ । ପୂଜ୍ୟପାଦ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସବୁଘରର କାଏ ଜଣେ ମିଳମାନକ ଜଗାଳଭୋଜନର ଘେଞ୍ଚିବୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ତେବାସୀମାନେ ପ୍ରବେଶପଥରେ ବାନ୍ଧାଣିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ । ମଣ୍ଡି କୁଣ୍ଡି ଜନାକନ୍ଥା ଆମ୍ବଗଛର ଥୁଣ୍ଟା ଡାଳରେ ଟଙ୍ଗାହାଉଛି ହେଲାଣି ।

ଦୁନିଆଁରେ ଆଜି ସବୁଠୁ-ବେଶୀ ଖୁସି ଅନ୍ତଣୀ ଓ ତା' କୁନିଝିଅ ପଦୁଆଁ । ବୃଦ୍ଧପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପରେ ଅନ୍ତଣୀ ଆଜି ଫେର୍ ବଜାରକୁ ଯିବ ପୁଣି ପଦୁଆଁ ତାକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇବ । ଦିନ ଥିଲା ଯେବେ ବସ୍ତି ତାକୁ ହାତଧରି ସାଙ୍ଗରେ ନେଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ଧଲୋକ ହେବା ଦିନଠୁଁ ଅନ୍ତଣୀକୁ ଟିପ ଜାଗା ଉପରେ ବସି ଦିନଯାକ ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏବେ ଦିନ ଦୁହାଁକୁ ଦେହରକ୍ଷ ଦେଇ, ଜନ୍ମ ଦେଇ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି ସେ ଆଜି ତାକୁ ଫେରେଇ ନବ ଶୁଭ ଦିନରେ ।

ପଦୁଆଁ ଫ୍ରକ୍ ପିନ୍ଧିଛି । କେତକଥା ନାଲି ଛିଟର ଫ୍ରକ୍ । ଅନ୍ତଣୀର ସର୍ବୋଦୟ ପାତରୁ ଦଶ୍ଚିତ ଛଅମାସର ଅର୍ଥରେ ଏଇ ଜାମାଟି

ଭିଆର । ପୁଣି ଝଲପା ପିନ୍ଧିଲ ପଇସା ଗୁଡ଼ ଦେଉଛୁ । ନୂଆ ଜାମାଟି ପିନ୍ଧି ପଦୁଆଁ ଖିଇ ଖିଲ ହସି ଗଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । କାଠ ଥୋର ପାଲଟିଥିବା ପ୍ରତିମାଙ୍କ ଆଖିରୁ ବି ଝରି ଆସିଛି ଆନନ୍ଦରେ ।

ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଦଳର ସବା ଆଗରେ 'ଲେଡିସ୍ ଫାଷ୍ଟ' ମତରେ ପଦୁଆଁ ଝିଅକୁ ବସ୍ତିର 'ଫାଷ୍ଟ ଲେଡି' । ଢୋଲ ଉଡ଼ାଇ ଉଡ଼ାଇ ଚାଲିଛନ୍ତି କୁନି ବାଉରି ଗୋଟାଏ ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି । ଆଉ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଧରିଛି ଅଭିଣୀ । ଦୁହିଁଙ୍କର ଆଜି ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବ ।

ବସ୍ତି ପ୍ରତିମା ସୃଷ୍ଟିଥାନ୍ତି । ସେ ଦୁହେଁ ଯେତେ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି ତାଙ୍କର ହୃଦ୍‌ସ୍ପନ୍ଦନ ସେତିକି ଲମ୍ବି ଲମ୍ବି ଯାଉଥାଏ; କିନ୍ତୁ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଲୁଚିଗଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ବୁଝିଲେ ଏକଲାଗ ଓ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହେଲେ ବି ପ୍ରିୟଜନର ସାନ୍ନିଧ କେତେ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ କେତେ ସନ୍ତାପହାରୀ ।

ସେ ଆଜି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ, କାରଣ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଟାଙ୍ଗଣା ବନ୍ଦ । ତେଣୁ ସେ କିଛିକାଳ ପାଇଁ ତନ୍ଦ୍ରାଚ୍ଛନ୍ନ ବା ଯୋଗାରୂଢ଼ ହେଲେ । ଯେତିକି ଆତ୍ମତୃପ୍ତି ଲାଭ ହୋଇଛି ସେତିକି ପରିମାଣରେ ସେ ଚିନ୍ତା ମୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆଖି ଦୁଇଟା ମେଲା ରଖିବା ଏବେ ତାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଦଳ ଦୂର ଦେଶମାନ "ଅଙ୍କା ଉତ୍ପାତ ନିରନ୍ତର ବହମାନ" ଅସ୍ଥିର କରିଛି । ସକାଳପାକ ଗୁଞ୍ଜରଣ । ତା ଛଡ଼ା ଦୂର ସମୁଦ୍ର ବା ମେଘ ବା ପାହାଡ଼ର ଗର୍ଜନ ସେ ଅନେକ ଥର ସକାଳେ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସୁଖରେ ସଞ୍ଜକୁ ଫେରିବେ ତ ?

ଟେମ୍ପଲ ଘଣ୍ଟାରେ ଦୁଇଟା ବାଜିଲା । ଏବେ ନିର୍ଜନ ଅପରାହ୍ଣ ସେ ଘଣ୍ଟାର ଶେଷ ସ୍ପନ୍ଦନ ନିଥର ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରି ଆତ୍ମଗତର ଦେହରେ ବି କମ୍ପନ ଆଣି ଦେଲା ।

ଝିର୍‌ର ଝିର୍‌ର । ଟପ୍ ଟପ୍ ।

ଧ୍ୟାନଭଙ୍ଗରେ ପ୍ରତିମା ଦେଖିଲେ ପିଚୁ ସଡ଼କରେ ନାଲି ଅମ୍ବଟାଏ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଉଛି, ପିଲାଟାଏ ତାକୁ ଧରିବାକୁ ଯାଉଛି । ଆଉ ଗୋଟାଏ ଅମ୍ବ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ପଡ଼ୁଛି ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପିଲା ତାକୁ ଗୋଡ଼ାଇବାକୁ ଯାଉଛି । ଛୁଟି ଦିନରେ ବାପ ମାଆ ଶୋଇ ପଡ଼ିବା ପରେ ଲବକୁଶ ବୋଧହୁଏ ବାହାରିଛନ୍ତି ଗୋଟେଇବେ, ଭଙ୍ଗା ଇଟା, ବ୍ଲେଡ ଲୁଣ ଲଙ୍କାମରିଚ ନେଇ ଦିଗ୍‌ବିଜୟରେ ।

"ବେଶ୍ ବେଶ୍ । ସେଇ ଗୋଟାକ ନେଇ ଚାଲିଯାଅ । ଖରାରେ ବୁଲ ନାହିଁ । ବାପା ରାଗିବେ । ଘରକୁ ଯାଅ ।" ଶ୍ରୀଅ ହାତଟା ସନ୍ତର ଉପର ଆମ୍ବଟା ଅଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତିମା ଏଇ କଥାଗୁଡ଼ାକ କହିଲେ । ଡ୍ରେନର ଆମ୍ବଟା କୁଣ ପାଖିଥିଲା ବେଳକୁ ସେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ କନ୍ଦର୍ପ ଗଲା ଶବ୍ଦ ବାହାର କଲେ ଯେ ପିଲାଟା ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଓ ଅମ୍ବଟି ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଲା । ଶାଇକୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରକୁ ଯାଇ କହିଲା, "ବାବା ! ଦେଖିଲୁ ନା ଭାଇ । କେତେ ବଡ଼ ଚେହେରା ସେ ଲୋକଟାର ।"

ଘଣ୍ଟେ ପରେ । ପୁଣି ଶୁନ୍‌ଶାନ । ଚଳପା ଦୋକାନର କାଠ କବାଟର କେଉଁ କଣ୍ଟରୁ ସୁରଟା ଦ୍ରୁଆରିଚ ହେଉଁ ହେଉଁ କରେସ ଘଣ୍ଟା ବାଜିଲା ଦୁଇଥର । ପ୍ରଥମରେ ଧୀରେ ପରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଦୋକାନଭିତରେ ରେଡ଼ିଓରୁ ଘଣ୍ଟା ହେଉଥିଲା ଶବ କଠିନ ସ୍ନେହସନ୍ତ ଅପି ଅସ୍ଥାନଟିକୁ ଝାଡ଼ି ଦେଲା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀଙ୍କ ବିବରଣୀ ଦୁନିଆଁକୁ ଜଣାଇ ଦେଲା, ଜଗନ୍ନାଥ ରଥକୁ ଟାଣି କଲେ । ଏଥର ଯାଉଥାରମ୍ଭ । "ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଜୟ ।"

ଆଖି ଫିଟାଇ ଜରଦ୍‌ଗବ ଦେଖିଲେ ନାଜରବାବୁ ଦୁଇଜଣ ପିଅନ ସହିତ ଉପସ୍ଥିତ । ହାତରେ ଏ, ପି, ସି, ଗୁପାଦଅ ଯୋଡ଼ିଏ ସିମେଣ୍ଟବୋରି । ବୃଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧ ମଧ୍ୟକୋଟିଭ ସିଂହାସନ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ରାମ ଭକ୍ତଙ୍କ ପରି ଗଛକୁ ଉଠିଗଲେ । ନାଜରବାବୁ ଅଗଡାଳର କଷି ଫଳଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଭାବୁଥାନ୍ତି, ଏଥର ଅଇଥାନ ହାକମଙ୍କ ଘରଣୀ ଅଲବତ୍ ପୁଅ ଜନ୍ମ କରିବେ ଏ ସିନ୍ଦୂରୀ ଅମ୍ବର ଅଚାର ଖାଇଲେ ।

ପ୍ରତିମା ପଚାରୁଥିଲେ କହିବେ, "ବାବୁ ! ଆମେ କୁଡିଆଗୁଡାକ ଅଟକି ଘର ରଖିଛୁଁ । ଚଳୁଲେ ଚଳୁନେ—" !

କିନ୍ତୁ ନାଜରବାବୁ ପିଢ଼ ଓଲଟି କହନ୍ତି "ଠିକ୍ ଅଛି । ଏତେ ଛୋଟପାନରେ କଟେଷ୍ଟ ପିଣ୍ଡାକୁ ଅଣା ରଖିବା ନାହିଁ । କୁକୁର ଲଗାଇ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବ, ନହେଲେ ବାଟ ରଖିବ ଦେଖେଇବାକୁ ତୋତେ ଦେଖିବ ।"

ନୀରବ ରହିଲେ ସେ । ତାଙ୍କର ବା, ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ କ'ଣ ଅଛି ? ଲୋକେ ମାନନ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ବୋଲି ଠାକୁର କି ନ ମାନିଲେ ? ତାଙ୍କର କନ୍ଦର୍ପ ଚେହେରାକୁ, ସୁନ୍ଦର ଢଙ୍ଗ ଦେଖିକୁ ପଦ କେହି ନ ଚାହିଁବେ, ଖାତିର ନ କରିବେ ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର ପରଷନ ତାଙ୍କର କାହିଁ ? ସେ ମଣ୍ଡାବାଡ଼ିର ଘର ଦୁହୁଁଙ୍କ'ଠାଏ ଯିବା !

ଆମ୍ଭ ଗୋଟାଏ ଝେଙ୍ଗରୁ ଚୋଳା ଦେଲେ – ପ୍ରତିମାଙ୍କ ଶିର ଗୋଟିଏ ଛିଣ୍ଡି ଯାଉଥାଏ । ଦଶ ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ବୋଉ ଦୁଇଟି ଖଣ୍ଡି ।

ମଠ ପଡ଼ିଲେ ଶାଗୁଣାର ଅଭାବ ନାହିଁ । କମିଶନ ଖବର ପାଇଲେ ଦାରୋଗା ବାବୁ, ଆସିଲେ ତିନି ଚାରି ଜଣ ମେମ୍ବରଙ୍କ ଯୋଗ ଦେଇ । ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତିମା ଘଟଣେ, କୁକୁରଗୁଡ଼ାକ ଯିଏ ବଣଟେଇ ମାରେ ସେମାନଙ୍କର ବା ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମମତା କେଉଁଠୁ ଆସିବ ? ସେ ନୀରବ ରହିଲେ ବ ଦାରୋଗା ହସି କହିଲେ, "ଏ ! ଚାରି ପିଲାଙ୍କୁ ଠ ମଲେ ଏଇଟି ଚଡ଼ଥିବୁ । ଏମାନେ ମୋତେ ଭୁଲିବେ ନାହିଁ ତୋତେ । କାଉ କୁକୁର ବ ଖାଇବେ ନାହିଁ ।

ତା' ପରେ ଘଟଣା ସର୍ବସାଧାରଣ ହୋଇଗଲା । ଶବ୍ଦଆବାଳୟ ରକ୍ତାଭ ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବାଉ, ଇଟା, ପଥର ସାହାଯ୍ୟରେ ପାହା ବନ୍ଧ ଥିଲା ସବୁ ନେଇଗଲେ । କେବଳ ପଥରଲୁହ ଅମୂର୍ତିଏ କଟିଚି ତେଣ୍ଡିରେ ନଟି ହୋଇ ରହିଗଲା, କେହି ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଦହିବର (ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ?) ମନ୍ଦିର ପ୍ରତି ଏ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ଦ୍ରୁତ ମଧ ନକ୍ଷ ମୂର୍ତ୍ତି ଲଲି କରି ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଚଡ଼ି ପାରେ ଆସିଲା । ଯିମିତ

କହୁଥାଏ, "ଏଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଆଉ ଦୟା ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁରେ ସ୍ୱାଙ୍କ ଭୟ ରକ୍ଷ ଦେବ ନାହିଁ । ବର୍ଷା, ବିଜୁଳି, ବଜ୍ର, କୁଆପଥର, ଝଡ଼ତୋଫାନ, ସମସ୍ତେ ମିଳିତ ଶ୍ରେଣିଆ ମେଘ ଖଣ୍ଡି କରେ ନାକ ଗଳି ରହିଥିଲେ ଭୋଟଦାତାଙ୍କ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଧାଇଁଲେ ଅମୃତଛତ୍ରର ଲୁଣ୍ଠନକାରୀରେ ଯେମ ଯେବେ ବୋଲି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ରଥକୁ ଟାଣେ କିଏ । ବର୍ଷା ନ ହେଉ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ଝଲମଲ କବାଟ, ଅନୁ ମେଳ କର ଦ୍ରୁତରେ ଚାଲିବାରେ ପଡ଼ୋଶୀ ବନ୍ଧୁ ଓ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ବଜ୍ର ଝଲକରେ ଆଖି ତା'ର ଝାପସା ହୋଇଗଲେ ।

ସବୁ ସିନ୍ଧୁର ଆମ୍ବର ରଙ୍ଗ ନେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ଲୁଚିଲେ । ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନକୁ ଓ ଫେରିଲେ ପରକ୍ଷଣରୁ । ଦେଖିଲେ ଷ୍ଟେସନର ଉଚ୍ଚିତ ଆସ୍ଥାନରେ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ଗୋଟାଏ ପୋଷ୍ଟର ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ଧ୍ୱସ୍ତବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବନ୍ଧୁର ଉଦ୍ଧାର ପରିଚୟରେ ବସିଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ । ଅନାଇଛନ୍ତି ନିର୍ନିମେଷ ନେତ୍ରରେ ଗୀତା ଉପରେ ହିଁ ରହି—ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁ କେତେ କେତେ ହସ୍ତପଦହୀନ ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସାରେ ସୁସ୍ଥ ସବଳ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ।

ପାକ୍-ସୃଷ୍ଟି କାଳର ଅନ୍ଧକାର । ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ବଲ୍ବ ନାହିଁ । ତଳେ ଓଦା, ଉପର ଓଦା, ଦେହ ଭିଜିଛନ୍ତି ଥଣ୍ଡା । ତରବର ହୋଇ ଜଣେ ବରଣ୍ଡାକୁ ବୁଲିଲେ ସମସ୍ତେ ।

ପ୍ରତିମା ନିର୍ବାକ୍ ନିସ୍ପନ୍ଦ । କଏ ବା ତାଙ୍କ କଥା ବୁଝିବ ? ନିଜେ ନିଜେ ବଞ୍ଚିଯାଇଛନ୍ତି ଝଡ଼ତୋଫାନରୁ—ପ୍ରାଣ ଜିଣ୍ଡା ତା ଉପରେ ରହି, ଅମୃତ ଅଛି କି ନାହିଁ ସେ ଜାଣିବା କଥା । ସେଠି ଯେତେ ଯେଉଁଛନ୍ତି । କଟେଜ ପିଣ୍ଡି ଉପରେ ମାଙ୍କଡ଼ା ପଥର ଚଟାଣରେ ଦଣ୍ଡେ ନିଦ ଓ ନିଦରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ରାତିଟା ମୁହିଁ ପଙ୍କରେ ଶୁନଶାନ୍ ହୋଇଗଲା ।

ଦରଣ୍ଡି ଦରଣ୍ଡି ଅନ୍ଧାରଣୀ ଓ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ମିଶି ଯାଇଛନ୍ତି ରାତରେ । ହୁଣ୍ଡା କନାରୁ ଗଞ୍ଜଣ୍ଡିଟି ବାହାର କରି ପ୍ରତିମା ଉପରେ

ନୈବେଦ୍ୟ ଦିଆଇ ଦେବେ । ପ୍ରତିମା ଚଳୁ କରୁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? କୁନ୍ଦିତ ପିନ୍ଧିବେ ମୂର୍ତ୍ତି ପାଖରେ ଧରିଦେଲେ । ତଥାପି ଚଳି ଚଳନ-କରୁନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଶୋଇଅଛନ୍ତି ? ହାତ ଦେଇ ହଲଉଛି ହଲାଇଦେଲେ । ଦେହ ଏକ ବେଳକେ ଫୁଲ ପରି ଥଣ୍ଡା ।

ଅନ୍ତଃପ୍ରାଣୀ ହାତ ବୁଲାଇ ଜାଣି ପାରିଲା । ପ୍ରତିମାଙ୍କ ରଥ ମାଉସୀ ବାଡ଼ରେ ଲଗିଗଲା । ଶୁଖିଲା କଣ୍ଟାଗଛ ପଟା ବସ୍ତ୍ରରେ ଲୁଗା ଭାଜି ପାରି ବୃନ୍ଦାକୁ ଶୁଆଇ ଦେଲା । ବସ୍ତ୍ରଙ୍କ ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଆମ୍ବଟା ପଡ଼ିଥିଲା ତାକୁ ହାତରେ ଧରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ପଦୁଅଁ ।

ଅନନ୍ତୀ କାହାକୁ ଡାକିଲା ନାହିଁ । କାନ୍ଦିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରତିମା ଦେଇଥିବା ବାକ୍ସରେ ଯେଉଁ ଟିକକ ଜାଗା ଥିଲା ସେଇଠି ବନ୍ଦିତ ମୂର୍ଚ୍ଛାଇକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲା ସିମିତ ତା' ଦେହର ଉଷୁମ ଯାଇ ଅଣ୍ଡା ଦେହଟାକୁ ପୁଣି ଗରମ କରିଦେବ । ପାଞ୍ଚ ଛଅ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଏଇ ବୃନ୍ଦାଟା ଦେହରେ କେତେ ପ୍ରାଣ କେତେ ଉଷୁମ ଥିଲା ଅଥଚ ଆଜି— । ନିଦ ଅଣିଲାନି ଅନ୍ତ ଆଖି ଦ'ଟାରେ । ଭୂତାକୁ ଭୂତା କୋଡ଼ ଅଣିଲା ।

କାଳି ବସି ଘରୁଆଏ ଅଜ ରାତି ପରି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ତଳର ଗୋଟାଏ ଅଭ ଠକିତର କାହାଣୀ ।

ତରଯାନ-କୋଠି । ଷ୍ଟେସନ ପାଖରେ—ଯେଉଁ ବୁଡ଼ା ବରଗଛଟା ତା' ଆଗରେ ଜନକୋଳାହଳ ଲାଗିଛି । ବିଷ୍ଟ ଗଛ, ଡ଼ାଳର ଛୁଇ, ଡ଼ାଳର ଅଙ୍କୁର, ଏଠାରେ ଫଳ । ଘର ପାଖ ଦିନ ହବ ଯେ ଅନ୍ତ ଡ଼ାଳରୁ ଅଧି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ମିଶିଥାଏ ।

ସେ ଦିନ ଦୁଏ ତ ରଜପନ୍ତାନ୍ତି । ଅଖାଡ଼ାର ଡ଼ାଅନ ଦବସ ମଠ ଦ ନୀ ଛପର ସେହିଦିନ ଉରପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲଭିଥିବା ମେଘଦୂତର ଦିନ ! ରଜସ୍ୱଳା ପୃଥିବୀରୁ ଉମିତ ଗୋଟାଏ ମଦ ଗନ୍ଧ ବାହାରୁ ଥାଏ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଟାଏ ଲେଉ଼ଥାଏ ଧରଣୀ-ମାତା । ବସୁଧା ଏତେ ଉର୍ବର ଯେ

ଗଛଟାଏ ପଡ଼ିଲା ମାତ୍ରେ ସିମିତ ଅଙ୍କୁରିତ ହୋଇ ଉଠେ । ନବଜ ପାହାଡ଼କୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ ମେଘଟି; ଦେବଦାରୁ ଗଛର କମ୍ପା ଡାଳଗୁଡ଼ାକ ଥରକୁ ଥର ଝଙ୍କା ବରଗଛର ଓହଳିଆ ମେଲା ଚେଞଗୁଡ଼ାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରୁଥାନ୍ତି ଭ୍ରମର ଶୁଣ୍ଢ ଦେଇ ଫୁଲକୁ ଚୁମ୍ବନ ପରି ।

ଅନ୍ଧ ପ୍ରାଣୀ ଏ ସବୁ କିଛି ଦେଖିପାରେନି; କିନ୍ତୁ କଦମ୍ବଫୁଲର ପୁଲକ ସେ ଦେହରେ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ କମିତି ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଆଶାରେ । କୋଟରଗତ ବାଆଁ ଆଖିର ପତାଟା ତ ହଠାତ୍ କେତେ ଉଠିଲା । ତାଳବଣଲା ପାଚେରି-କାନ୍ଥପାଖର ବଜ୍ରାଳିତପଥଟା ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ ଲିଭି ଯାଇଥାଏ । ଗଛପତ୍ରର ଅନ୍ଧାର ସାଙ୍ଗକୁ ଗୁମ୍ଫା-ପାକର କଟିମିଟିଆ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତା'ର ଅଲଣ୍ଡୁଆ ଦେହଟା ଆଉକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବଡଳିଆ ଅନ୍ଧାରଖଣ୍ଡ ସିମିତ ଧୁମ୍ର ଧୁମ୍ର ଅସି ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ଅନ୍ଧାରଟା ତ ଏତେ ଜଷୁମ୍ବ, ଏତେ ଆଶ୍ରମଦାୟକ ! ସେଇ ଅନ୍ଧାର ପାଖରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେଲା, ମିଶାଇଦେଲା ଅନ୍ଧୁଣୀ । ସେଇ ଗୋଟିଏ ଦିନ ସେ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଦେଖିଥିଲା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ । ଆଲୋକ ଅନ୍ଧାରର ଏଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉପଲବ୍ଧି ଭିତରେ ସେ କେତେ ସମୟ ବୁଡ଼ିରହିଲା ଜାଣେନି । ଦେବଦାରୁ ଗଛଟାରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଫଳ ଓ ଝଙ୍କା ବରଗଛରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ପାଚିଲାହୋଇ ଝଡ଼ି ପଡ଼ି ଦେହ ଉ ପଡ଼ିଗଲାରୁ ତା'ର ଚେତା ଆସିଲା ।

ସେଇ ଜୀଅନ୍ତା, ଜଷୁମ୍ବ ଅନ୍ଧାରଟା ଅଜ ଏମିତି ପ୍ରାଣହୀନ ଓ ଅଣ୍ଡା ଆଙ୍କର ଏଇ ସ୍ଥବନା ଦେହିଁଦିନ ବାସ୍ତବ ଥିଲା ତା'ର ବୁଦ୍ଧକୋଷ ପରେ ହେଇ ବରଗଛଟା କଟାଗଲା ରେଳବାଇ ଲାଇନକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ-ପାଇଁ । ଅଜିର ଏଇ ଧ୍ୱଂସସ୍ତୂପରେ ପଡ଼ିରହି ବେଦନା ଜୀବନ୍ତ ତା' ଚରଣ ଦଅଯାଇଥିଲା ଏଇ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ମୂଳରେ । ଠିକ୍ ସେ ଦିନଟି ବୈଶାଖ ରାତିରେ କୁମାରୀ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା ସେଠି ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକରେ ।

ଅନ୍ଧୁଣୀର ସ୍ଥଗିତ ଚେତନା ଫେରିଲା । ହାତ ଅନ୍ଧାର ଦେଇ ଦେଖିଲା । କିଛି ନାହିଁ, କିଛି ନାହିଁ । ଥରକୁ ଥର ଡାକିଲା "ବୁଢ଼ୀ,

ଫର୍ଦ୍ଧୁଆଁ" ବୋଲି ସେ ଜବାବ୍ ଦେଲି । ଅନ୍ଧକାରେ ବନ୍ଧୁକ ଦେ
ପ୍ରତିମାକୁ ବିଦ୍ଧ କଲା ଜୋରରେ । ପ୍ରତିମା ସିଂହାସନରୁ ଢଳିକି
ପଡ଼ିଲେ ।

ସକାଳ ହେଲା । ପୂଜା ଲୁଗାପଟା, ଟିଣ୍ଡବା, ଧୂପକୁଣ୍ଡି, ବେ
ଜମିର ଧର ପୁଣି ପଡ଼ିଅଛି ସ୍ୱଳ୍ପ ସ୍ଥୈବନଆଉଜୁ । କିନ୍ତୁ ପଡ଼ିଅଛି
ସେଇ ବିଜୟ ଢେଙ୍କାନାଳୀ ମନ୍ତ୍ରମାରାଘବାଜ ନ ଥିଲେ । ବୁଢ଼ାବ
ଆମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦୁଅଁକୁ ବ ସେମାନେ ଢ'ଙ୍କ—?

ଲଟ ସାହେବ ଅସିବେ ବୋଲି ସହର ସଫେଇ କାମ ଜୋରରେ
ଚାଲିଛି । ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଟ୍ରକରେ ଦଳବଳ ସହିତ ଆସିଗଲେ ଦାରେ
ବୁଢ଼ି ବୁଢ଼ି ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳଟା ସଫା ହୋଇଗଲା । ଚୁଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ାକ ଗୋ
ମାରି ସେମାନେ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ।

ଟିସ୍ତୁ ପ୍ରତିମାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଜାଲମୁଣି ବନ୍ଧାଥିଲା ସେହି
ଭିତରେ ଅଠ ନଅ ଟଙ୍କା ଥିଲା । କାପେ କାପେ ଘି ଓ ଚାଉଳ ଖ
ଖଣ୍ଡିଏ ଖାଇ ପାଟି ମିଠା କରି ନଅ ଜଣ ନେଇ ଅସିଲେ ଦାରୋ
ଦଳବଳ । ପଞ୍ଚୁରେ ବାଜ ଧୋଷାତ ଦୋଷ ଓ ଅଶି ପିଲ୍ଲାକେ ଜ'
ନେଲେ ପ୍ରତିମାକୁ ରଥ ଉପରକୁ । ନଗର ଚକ୍ରବ ଶୋଭାରେ ବେ
ଶଙ୍ଖ-ପ୍ରତିମା ଆସୁ ନ ଅସୁ ପ୍ରତିମା ବୁଲିଗଲେ କମୋଡ୍ଡ ପଡ଼ଆକୁ

ଅନପ୍ରାଣିଙ୍କି କିଛି ଦେଖି ପାରିଲ ନାହିଁ; କେବଳ ଶୁ
ଗୋଟାଏ ବଦଖୋଅକ୍ତାରୀ ଚରେ ବୁକୁପଟା ଚଢ଼ାର 'ହରି ନାମ ବ
ହେ', ଅନ୍ଧ ହ୍ରାକର ଘନ୍ ବଦ୍ ହେ ।
